This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

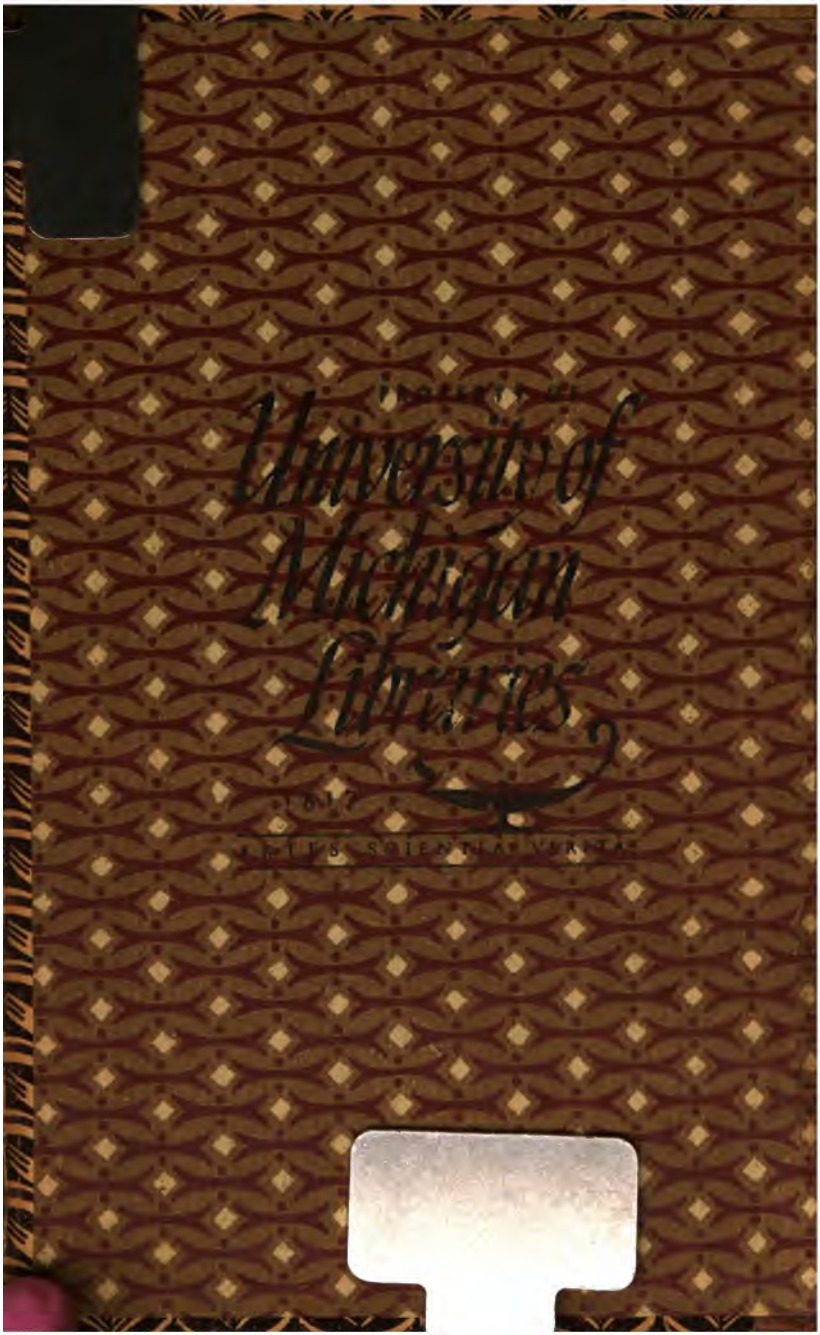
University of
Michigan
Libraries

Y. 39

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries

Y. 39

SPISY

JULIA ZEYERA

XIII.

STRATONIKA A JINÉ POVÍDKY

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAF. AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

JULIUS ZEYER

STRATONIKA

= A JINÉ POVÍDKY =

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAF. AKC. SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

891.868
Z63
1914
v. 13

(1892, 1903.)

Tiskem »Unie« v Praze.

STRATONIKA.

KUS HELLENSKÉ ROMANTIKY.

PAN ANNĚ LAUERMANNOVÉ.

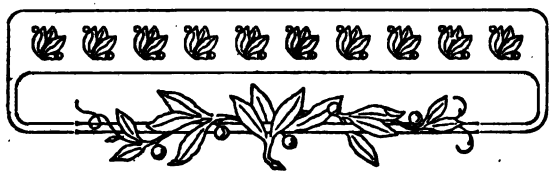

Hluboké ticho bylo kolem paláce krále Seleuka v Antiochonii, hluboké mlčení v laurových hájích nad Orontem, spěchajícím z okolí posvátného Baalbeku do azurného náručí fojnického moře. Ticho a mlčení bylo v Seleukově mramorovém domě, neboť syn jeho Antiochos byl téměř umírajícím, strádaje a hyna nepochopitelnou chorobou. V obydlí syrského krále chodili lidé jeho bez hluku, míhali jako stíny, mluvilo se jen šeptem a i záclony u dveří odhrnovaly se opatrně, aby těžké látky příliš nešustily po mosaikové dlažbě, urobené z polodrahokamů, a aby zlacené kruhy z bronzu, na nichž visely navlečené na žerdích z ebénu, sandálu a stříbra, příliš hřmotně nezvonily. Jen se strany, kde byly komnaty královny Stratoniky, Demetriovy, makedonského krále, více než spanilé dcery, ozýval se někdy živější ruch. Polotlumené výkřiky a vzlyky, potlačený

smích a netrpělivý pláč prozrazovaly četné hádky asijských otrokyň s dívkami řeckými sloužícími asyrské královně. Jednoho rána umlkl náhle takový právě začatý rozbroj v předsíni gynecea, vlekoucí se roucho zašustilo v nastalém tichu jako šum peruti ptáka, clona u dveří, vedoucích na sloupovím roubenou chodbu paláce, byla neviditelnými rukama odhrnuta a Stratonika stála na porfyrovém práhu.

Ve svém dlouhém babylonském rouše bez pasu, černém s vetkanými purpurovými, zlatě okřídlenými a perlami korunovanými lvy, skládajícím se ve velkých záhybech kol ztepilého, vysokého těla, v září mladistvého půvabu a v majestátu ideální dokonalosti nejryzejší krásy, zdála se královna řeckou sochou, oděnou symbolickými odznaky barbarské modly. Obličej její měl bezlesklou bledost slonové kosti, nad ušlechtile utvářeným čelem kupila se tíž hyakinthových vlasů, dělila se v dva mohutné proudy a lehce držána pouze úzkou páskou z opálů, spojovala se nad týlem ve vonný slap a padala v řasy modravého, průhledného, polospadlého závoje, omženého stříbrnou nití, roseného perlami, hvězděného safirovými jiskrami.

Náhlou slabostí jata, podpírala se o peň ohromného, mnohoramenného svícnu ze žlutého kovu, podobného stromu, na němž bajní ptáci seděli s roztaženými křídloma, s otevřenými, jako při zpěvu, zobáky. Stála bez po-

hybu, hlava jí klesala zpět: byla tak obrazem němé bolesti a smutku. Za ní dýmaly otevřenými dveřmi gynecea ze zlatých pánví modré oblaky zapálených vůní, kývaly ohromné, od břehů Gangy a Indu přivezené květy motýlových podob na lodyhách vděkuplně zahnutých jako labutí hrdla, blýskaly se vázy a lampy dobrodružných tvarů a zářily idoly cizích krajů, všechno předměty vyrvané hellenskými vítězi z šerých klínů chrámů a paláců, kobek a hrobů v odlehlých zemích, dávno odumřelých vzdělaností, v městách plných zázraků a tajemství, bílých jako oblaka, vystavených vysoko na vrcholcích amethystových hor, neb snících v žlutém písku pouští, neb shlížejících se ve vlnách mocně se valících řek. Palác přetýkal takořka bezednými poklady a plýtval jimi až i na chodbách, v předsíních a schodištích.

Stratonika otevřela nyní oči, jejichž víčka se unaveně zavírala. Na druhém konci sloupoví objevil se muž v perském šatě, mitra jeho zářila stříbrem a modrala se tyrkysy, opíral se o dlouhou berlu ze sloni a kráčel pomalu. Byl to jeden z vysokých hodnostářů dvora. Zhlídnuv královnu, zastavil se a klonil se tak hluboce, až se zdálo, že se čelem dlažby dotýká. Unylé, vlhké, temné zraky královniny obživly úplně, zajiskřily se.

„Přijel?“ tázala se rychle.

„Míní-li paní moje onoho řeckého lékaře, v něhož král, pán nás všech, celou naděj svou skládá —“ pravil pomalu muž, „pak —

„Ano," zvolala živě, „mluvím o Erasistratu! Zaslechla jsem jakýs ruch v domě. Přijel konečně?"

„Tak jest, královno. Choť tvůj, pán nás všech, s ním právě rozmlouvá."

Stratonika nečekala dalšího vysvětlení. Spěchala chodbou. Nevšímala si dvořana, neviděla ani ustrašených a udivených tváří strážců a sluhů v předsíni svého choťe, otevřela beze všech ohledů na zvyky a obřady dvora sama bronzové dvéře a vešla v komnatu krále.

Seleukos seděl na nízkém křesle, vysoká jeho postava byla schoulena, dlaně jeho kryly mu zraky. Šedě prokvetlé jeho vlasy, husté a dlouhé, splývaly mu na ramena, na prsa, do záhybu tmavého pláště. Proti němu seděl lékař Erasistratos, muž o málo jen mladší než král. Stratonika nemohla hned tváře jeho viděti, byli zády k dveřím obrácen, u kterých se zastavila. Zdálo se, že ani lékař ani král nezpozorovali jejího příchodu. Král zůstal tich ve svém zamyšlení, a Erasistratos nepřerušil výklad svůj o výživě těla dle náhledů Hippokratových. Bylo to jeho vysvětlování asi odpovědí na nějakou otázku, králem pronesenou.

„Maso zvěře," pravil lékař právě hlasem prozrazujícím, že dává někomu poučení, „maso zvěře je celkem méně šťavnaté než zvířat domácích, těch, jež se živí plodinami, je méně šťavnaté než oněch živících se trávou, černých méně než bílých —"

Královna ztrácela trpělivost.

„Jaké naděje dává ti Erasistratos?" tázala se učinivši dva kroky ku předu. „Jaký výrok" —

Zarazila se a umlkla, neboť při zvuku jejího hlasu byl lékař povstal, obrátil se k ní a spatřila tak jeho tvář. Stratonika se zachvěla, pak letěla s posunkem strachu a úžasu k svému choti a tulila se k němu jako plachá holubice, konečně tázala se polekaně:

„A tento muž je Erasistratos? Jej povolal jsi k lůžku svého syna? Od něho čekáš spásu svou a naši?"

A když král podiven přízvukem jejího hlasu hlavou přikývl a se tázal, co ji tak vzrušilo a proč se tak úzkostlivě na lékaře dívá, vzpřímila se a odpověděla s velkým důrazem: „Nedopustím, by tento lékař Antiocha léčil! Ne, nikdy!"

Udivení obou mužů rostlo, a Seleukos hladě vlasy její s úsměvem otce, chlácholícího rozmarné dítě, pravil: „Co znamená podivné tvoje chování a pošetilý tvůj strach?"

„Sen dal mi výstrahu!" řekla tiše, a oči její upíraly se do neurčita, jakoby rozplývající se zjevy onoho snu kdes hledala. Výraz jejího krásného obličeje byl vážný, zář očí jako smutkem zastřena a cosi blouznivého začalo v nich svítat, jako lunný kmit.

„Sny naše jsou klamné," řekl král hlasem neurčitým, jakoby kolísal mezi tím co na hlas

pronášel a mezi nějakou utajenou, méně rozhodně pověry upírající myšlénkou.

„Sny posílají nám bozi," řekla Stratonika s důrazem.

„Nuž, a co zdálo se ti, královno?" tázal se lékař. „Kdo ví, je-li výklad, který si o své noční vidině činíš, ten pravý?"

Stratonika položila hlavu na rameno svého chotě, který byl povstal, a byla nevýslovně půvabná v tom poloděckém oddávání se slabosti v péči a podporu mužské síly. Seleukos držel ji tak pololežící pevně kolem pasu. Královna však jala se hlasem sladkým a hlubokým, jenž měl cosi zpěvavého, takto mluviti:

„Zdálo se mi, že jsem stála na břehu moře. Bylo jasné a modré. Vítr ledva dul. Vlny budovaly se pomalu, rostly do výše jako v touze po slunci, prohýbaly se vděkuplně a padaly klidným rhythmem jako velkých ód, zpět do brázd, které čím výše rostouce, tím hlouběji za sebou tvořily, pak rozplaskávaly se tam v pravý poklad bílých perel. Vždy povstaly však znovu z hrobů svých, aby se tam opět vracely. Šumot jejich byl konejšivý. „Což není ten jejich hukot cos jako věčné opakování jednoho a tohotéž slova?" pravila jsem si ve snu a pojala mne zvědavost, uhodnouti slovo, které moře šumělo. Tu zdálo se mi, že zpívaly vlny jméno „Antiochos" se zvláštním důrazem na slabice poslední, a sigma na konci doznívalo dlouze

jako silné a pak volně zmírající zafičení větru. „Co to znamená?“ tázala jsem se udiveně, „proč volá moře ustavičně jeho jméno?“ A pozvedla jsem oči od břehu, kde vlny se tříštily, do modré dálky, blednoucí na nejzazším obzoru v bílou mlhu. A z toho tumánu vyplula velká loď, celá pokryta purpurem a na přídě seděla postava lidská, zahalena hustě v černé závoje. Skláněla se nad nádobou zlatou, která jí spočívala v klíně. Vzezření celé té mátožní vidiny bylo slavné a tajuplné jako ponětí naše o osudu. Šum rozkolébaného moře měnil se nyní v zpěvy jako mnoho sborů a nebylo divu, neboť vlny braly na sebe poznenáhla podoby postav lidských a řadily se v dlouhé průvody doprovázející tajuplnou loď. Mávaly ty zpívající chóry modrými závoji a házely věnce a koruny utvořené z perel na mlčící koráb, jejž cele takto pokrývaly bělostí a leskem. Sigma na konci jména Antiochos, jež moře neustále sténalo, měnilo svůj sykot v hluboce dojímající zvuk fléten a moje truchlivostí mroucí srdce šeptalo: „To podobá se pohřebnímu průvodu velkého bohatýra!“ Zatím pokrývaly se břehy lidem, spěchajícím od východu a od západu, od jihu a od severu, a na rtech těch nesmírných zástupů bylo opět jen jedno jméno, nesoucí se teď hromem a vichrem až do nebes, jméno Antiochos! „Kde je? Kde je?“ zvolalo v úzkosti moje srdce, a loď přistála v tom okamžiku a postava na přídě povstala,

pronášel a mezi nějakou utajenou, méně rozhodně pověry upírající myšlénkou.

„Sny posílají nám bozi," řekla Stratonika s důrazem.

„Nuž, a co zdálo se ti, královno?" tázal se lékař. „Kdo ví, je-li výklad, který si o své noční vidině činíš, ten pravý?"

Stratonika položila hlavu na rameno svého chotě, který byl povstal, a byla nevýslovně půvabná v tom poloděckém oddávání se slabosti v péči a podporu mužské síly. Seleukos držel ji tak pololežící pevně kolem pasu. Královna však jala se hlasem sladkým a hlubokým, jenž měl cosi zpěvavého, takto mluviti:

„Zdálo se mi, že jsem stála na břehu moře. Bylo jasné a modré. Vítr ledva dul. Vlny budovaly se pomalu, rostly do výše jako v touze po slunci, prohýbaly se vděkuplně a padaly klidným rhythmem jako velkých ód, zpět do brázd, které čím výše rostouce, tím hlouběji za sebou tvořily, pak rozplaskávaly se tam v pravý poklad bílých perel. Vždy povstaly však znovu z hrobů svých, aby se tam opět vracely. Šumot jejich byl konejšivý. „Což není ten jejich hukot cos jako věčné opakování jednoho a tohotéž slova?" pravila jsem si ve snu a pojala mne zvědavost, uhodnouti slovo, které moře šumělo. Tu zdálo se mi, že zpívaly vlny jméno „Antiochos" se zvláštním důrazem na slabice poslední, a sigma [illegible] dloužilo dlouze

jako silné a pak volné zmíra[illegible]
„Co to znamená?" tázala jsem s[illegible]
„proč volá moře ustavičně je[illegible]
zvedla jsem oči od [illegible]
štíty, do modré dálky [illegible]
obzoru v bílou mlhu. A [illegible]
plula velká loď, celá pozlac[illegible]
přidě seděla postava [illegible]
v černé závoje. S[illegible]
zlatou, která j[illegible]
celé té matoze v[illegible]
jako ponět nase[illegible]
moře mění se [illegible]
sborů a nesp[illegible]
sebe pozdrav[illegible]
řadily se v [illegible]
plnou lod[illegible]
závoji a [illegible]
z pere[illegible]
kývaly [illegible]
jméno [illegible]
měnic s[illegible]
fléter z [illegible]
tam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ruku a

istratos,
ž k němu

orobě říci,
telná? Vím
ného Antiocha
re-li, nepřežiju
emře to, co mi

stalo krátké mlčení,
o pokračoval:

temné závoje s ní spadly, stál přede mnou muž a podával mi nádobu, kterou byl posud v klíně držel. Byla to zlatá urna. Ó králi, co mohla v sobě tajit ona urna, kterou mi podával ten muž, co odpověď na moji otázku? Jen popel tvého syna! Popel tvého syna! Běda, a muž onen stojící na přídě, muž nesoucí mi popel Antiochův — ó králi, onen muž měl podobu toho, jejž nyní po prvé v svém žití před sebou vidím, lékaře Erasistrata!"

Seleukos sebou zachvěl a hleděl nepokojen na lékaře, na dávného toho přítele, na nějž i královna své slzami zamžené oči upírala, které posléz pomalu zavřela.

Erasistratos mlčel chvilku a pak pravil, ne bez úsměvu: „Otevřela jsi, ó královno, tu zlatou nádobu? Jsi úplně jista, že v ní byl popel tvého syna?"

„Hrůza a bolest moje mne zbudily," odvětila kralovna otvírajíc opět zraky.

„Pak nedosnila's, paní," řekl Erasistratos. „Jedině vidmo moje mohlo by nám tedy říci co v té urně třímalo. Rozplynulo se s nocí, která je zrodila a zapadlo na vždy. Věřím na význam některých snů, ale mýlíme se někdy hledajíce jejich pro nás význam. Nechtěj tedy pevně na svém státi, královno. Neodháněj mne od lože nemocného, kterému snad spásu přináším. Pochybuj o mém umění — vždyt pochybuji sám o všem lidském vědění — ale nepochybuj o mé lásce, o mém

přátelství pro krále Seleuka, druha mého mládí, o mé horlivosti, o mé dobré vůli! Podej mi ruku a veď mne sama k nemocnému. Zapomeň na chvíli na vidmo svého snu, hleď mi v zraky moje vlastní, a rci, vidíš-li v nich něco, co by tě děsilo?"

Stratonika hleděla v ty jasné, modré oči plny dobroty a vlídnosti a mimoděk podávala lékaři ruku.

„Odkládáš konečný výklad svého snu?" tázal se tento a usmál se jak se usmíváme na dítě.

Stratonika sklopila oči a vzdychla jakoby se jí ulehčovalo kolem srdce.

„Strach můj ustupuje jakési důvěře a naději," řekla tiše. „Buď požehnán tvůj příchod, posílají-li tě bozi, naše spásy." S těmi slovy odcházela Stratonika plaše do svých komnat.

Seleukos ale pojal lékaře za ruku a pravil: „Nuže, pojď, můj příteli."

„Syn tvůj spí," odpověděl Erasistratos, „nechci jej budit. Pověz mi zatím, než k němu půjdeme, celý průběh té nemoci."

„Co mám ti jiného o té chorobě říci, ó příteli, než že je mi nepochopitelná? Vím jen, že mne strach a bolest o mého Antiocha přivádí na pokraj hrobu. Zemře-li, nepřežiju jej na dlouho, neb s ním zemře to, co mi nejdražší pod sluncem!"

Tak pravil král a nastalo krátké mlčení, po němž Seleukos takto pokračoval:

„Jest Antiochos, jak víš, synem mého mládí, doby zlatých mých snů, mého vzletu a bohatýrské mé síly! Apama, víš to též, mi jej zrodila, Spitamena, sogdianského satrapa lepá dcera, Spitamena, jenž proti nám stál a bojoval a jejž jsme pokořili, zničili, zahnali do pouští palčivého písku, vzduchu žhavého jako z výhně, naplněného trpkou vůní myrrhy. Sám Alexandros Veliký přidělil mi Apamu v ten věčně památný den, plný nehynoucí slávy, když božský vítěz v Suse sňatek svůj s dcerou krále králův slavil, on sám a jedině v pravdě králů král, on jenž jako slunce na západě vstalé, k zoři tajuplného východu se nesl, podoben orlu, podoben nesmrtelným olympickým bohům! Ony dni v Suse, plny bohorovné slávy a neslýchané nádhery byly korunou jeho vítězství, odměnou jeho trudů, bojů, útrap, strádání a sňatky tam nás Řeků s dcerami knížat východních platily za symbol onoho splynutí hellenského ducha s úžasnou velikostí perskou, znamenaly splynutí dvou duší člověčenstva, spojení živlů západních s východním v jedno, byly symbolem onoho znovustvoření světa, jehož velké, skvělé a smělé pojmutí bylo vůdčí hvězdou celého žití vzneseného krále heroa! Jak rád vzpomínám dob těch minulých, jak silně bije mi srdce dnes při vzpomínce na významný ten den, slibující světu blaho, které se už nikdy nesplní, neb v mládí, uprostřed svého vzneseného letu, zemřel Alexandros, jediný ze

všech smrtelných, jenž onen všechny lidské síly přesahující slib štěstí snad by byl vyplnil! Ach, příteli, že nebyls tenkráte s námi v Suse. O jaké upomínky jsi se oloupil! Stan Alexandrův z těžkých látek hedvábných spočívající na padesáti sloupech zlatem zdobených a drahokamy se jiskřících objímal celé čtyři stadie! Na kobercích podobných pestrostí lukám, když na jaře všemi květy září a měkčích než peří labutě, stál zlatý jeho trůn a kol kolem na stříbrných nohách byla křesla ze sloní a sandálu nás ženichů — bylo nás sto. Při hlaholu bronzových polnic plnil se stan satrapy, podrobenými králi, přemoženými knížaty, tvořícími dlouhý průvod, skvělý nádherou vleknoucích se rouch a leskem bohatých zbraní. Pak vešli jsme my, plesající, hrdí, šťastní vítězi! Začal obřad. Z tisíci zlatých poharů lila se libace bohům, a při hudbě, nevýslovně sladké a nevýslovně snivé táhlostí svého východního rhytmu, blížil se dle perského zvyku průvod závoji krytých nevěst. Oblak vůně šel před nimi, blesk perel, smaragdů a rubínů, zář zlatohlavu jejich rouch rozlívaly pravé červánky jako zapadajícího slunce kolem nich. Plaše a vděkuplně jako gazely kráčely podél vysokého trůnu králova a z rukou Alexandra, božského vítěze dostalo se nám každému v nachu zrozené, cudně zastřené a krásou korunované nevěsty. Zdálo se, že radost a štěstí, bohatství a sláva pršely z výše nebes na plesající zem a že nastala

nejblaženější, nová zlatá doba člověčenstvu... Tak byla Apama sogdianská mou."

Král se zamlčel a duch jeho tápěl se v upomínky. Lékař mlčel též, až posléze pravil: „A naděj, již ti den onen dával, se splnila? Byla ti žena tvoje požehnáním až do konce, až když jsi ji v smutek ponořen položil na pohřební hranici?"

„Apama," odpověděl král, „zůstala mi na vždy, čím byla mi první den: záhadou! Krása její byla zázračná, láska její byla opojením někdy až šíleným, ale ty sny, které jsem v očích těch temných, hlubokých a nýjících stále spatřoval, zůstaly mi tajemstvím nerozluštěným, jako nám všem nepochopitelným zůstal ten mystický východ, jejž jsme dobyli, jejž opanujem, ten hluboký zdroj naší slávy, našeho bohatství a naší moci. Jak já nechápal nikdy úplně jí, tak nepochopila Apama nikdy dokonale mne. Ale vášeň moje pro ni neshasla nikdy. Vládla smysly mými od prvního dne, kde jsem závoj její sňal a pas jí odepnul, až v černý onen den, kde mladou ještě, mrtvou jsem ji položil na hranici z vonných dřev, a v hrobu z rudých plamenů ji pochoval. Erasistrate, temný oheň těch nyvých, vlahých očí, čarodějná jejich moc plá v zracích mého syna. Sogdianská kněžna, žena krásnější a tajuplnější než sama luna svítící bíle nad nesmírnými žlutými pustinami, nad azurnými a purpurnými horami barbarského

kraje, z kteréhož pocházela dcera Spitamena, kněžka, znající všechnu vědu dávných mágů, tak mocných, že trhali hvězdy z pláště velebné noci, Apama, rozpadlá už dávno v popel, drží posud nevyzpytatelným kouzlem srdce moje v plenu, hledíc na mě zrakem mého syna, ovládá, ač dávno pohřbena, posud můj osud! Pojal jsem nedávno ženu druhou, a téměř v tentýž den, co jsem nový ten sňatek uzavřel, začalo moje neštěstí, začala totiž choroba mého syna! Příteli, neubraňuji se myšlenky pošmurné. Nepovstal snad stín vášnivé barbarky z Erebu, aby mne žárlivě pronásledoval pomstou nejkrutší? Kdož ví, nechce-li mě oloupit o syna, neláká-li jej k sobě v podsvětí, bych opuštěn zůstal jím za trest, že opouštím památku její? Nessaje jako upír jeho vřelou krev a jarou sílu, když všechno v domě spí? Což neslyšel jsem z jejích vlastních úst o hrůzách podobných? Což nenarážela na stará podání své vlasti, plná tajemství a děsu? Nehrozívaly vždy zraky její nesmírnou pomstou při pouhé myšlence možné nevěry? Její měly na vždy zůstati duše má a krev moje i každé hnutí srdce! Ty potřásáš hlavou! Kdo zná však dno všech skrytých záhad obou světů, onoho tmy a toho zde sladkého slunečného svitu? Vysvětli mi tedy, nevěříš-li, náhle nastalou změnu s Antiochem. Byl jako palma stojící u jasných vod, a dnes? Leží jako skácený strom, hynoucí v horkém písku pouště!"

A Seleukos zaplakal. Nastalo opět mlčení.

„Byl syn tvůj proti tvému sňatku?“ tázal se lékař, když král se poněkud utišil.

„Nebyl,“ odvětil král. „Věděl, že ohledy na mou říš, snaha upevnit smlouvu mou uzavřenou s Demetriem mne přiměly k pojmutí dcery toho krále. Jel se mnou nevěstě mé vstříc, když ji otec její do Syrie přiváděl. Pravda, později zdálo se mi někdy, že bledost jeho a zasmušilost pochází snad ze žárlivosti, že se rmoutí, že mi už déle není jedině vším na světě, jak druhdy býval. Ale byl tak vlídný s ženou mou, choval se k ní tak bratrsky, tak mile, že jsem myšlenku na jeho žárlivost brzy zapudil. Doufal jsem, že časem vše se podá, vysvětlí, urovná, když ale stále chřadl a čím dále, tím smutnějším se stával, tu otázal jsem se ho konečně, co jej hněte, co jej souží, a prosil jej o jeho důvěru. Zdál se otázkou mou jako zdrcen, posléz však pravil mi: „Nuž věz, že nečinnost moje mne tíží. V mém stáří vydobýval jsi už s Alexandrem světa! A já? Nač žiju? Ó proč vykonal jsi dávno vše a proč nenechals mi už ničeho, čeho bych činit mohl? Nech mne aspoň odejíti odsud, nech mne cestovat po nesmírné říši, která má býti někdy mou. Snad najdu kde a jak bych přece užitečným býti mohl.“ Tak pravil mi blouznivě můj syn a byl jsem potěšen jeho přáním. Doufal jsem, že změna a činnost jakákoli jej uzdraví. Antiochos cesto-

val. Táhlo jej to mocně v daleké, tajuplné kraje, které byly matce jeho vlastí. A z oněch krajů poslal mi za nedlouho hrozný, krátký tento vzkaz, jež se mne jako blesk z čista jasna dotekl: „Odpusť otče," napsal mi, „že se vracím. Avšak cítím, že umírám a chci tobě na blízku zemříti, neb byl jsi vždy a jsi posud božstvem strádající mé duši." Tak psal mi můj syn, a tak, když jsem jej spatřil v pravdě klesajícího v hrob, střítily se krásné moje naděje a blaho mého žití. O Erasistrate, můj příteli, zadrž jej uměním svým na zlatém světle slunce, neb ustel mi, odejde-li ve stín, na hranici vedle něho."

Lékař byl velice pohnut, když král takto končil, neboť miloval jej z celého srdce, byli se již co jinoši znali, ještě v Makedonii, dříve ještě než Seleukos s Alexandrem do Asie se přeplul za modrým, mátožným snem světoborné slávy, za dobrodružnou vidinou zlatého, neslýchaného štěstí. I Erasistratos přidal se později k vojsku velikého vítěze západu nad ssujícím se světem perským a přátelé našli se opět co muži plni síly a činnosti. Snášeli pak spolu mnoho a mnohou prožili spolu radost. Spolu plakali též v Babylonu nad skonem Alexandra, zmizevšího z jeviště velkých dějů v nejkrasším květu mládí, v plné síle, v nejmocnějším proudu tvoření tak neočekávaně, předčasně a náhle! Později, v té hrozné době strašně krvavých událostí, pustošících dům a říši zesnulého krále, byli si druzi vzdá-

leni, neb lékař vrátil se do Makedonie, žil tam v ústraní své vědě a svému povolání. Odplul za čas do Egypta, povolán jsa na dvůr Ptolomeův, však opustiv onu zem usadil se konečně v Suse. Někdy nevídali se oba druzi po dlouhé doby, avšak nikdy nezapomněli vzájemně na sebe a přátelství jejich, ač tiché, bez okázalosti z jedné a bez žistnosti s druhé strany, zůstalo stálé a tak upřímné a ryzé jako na počátku, když téměř co děti se byli seznali v domě makedonského Filippa. Na začátku cesty své po rozsáhlé říši Seleukově, po svatbě téhož s lepou Stratonikou, byl se Antiochos u Erasistrata stavil, a prožil některou dobu v jeho domě. Nyní v neštěstí svém volal Seleukos dávného svého přítele, nejproslulejšího lékaře v Helladě, na pomoc, co jedinou svou a poslední naději. Když jej byl Erasistratos nyní vyslechl, povstal a řekl prostě: „Víš, že srdce moje krvácí s tvým. Miluji tebe a miluji Antiocha. Příteli nezoufej! Veď mne k jeho lůžku."

Nesliboval ničeho, ale zvuk jeho hlasu, pohled jeho očí měl cosi konejšivého, co dávalo útěchy a naděje. Král povstal též a oba muži se brali do komnaty chorého. — Antiochos ležel na nízkém odpočívadle z vonného dříví a bronzu, ustlaném měkkými koberci. Síň, kde lože stálo, byla prostranná, chladná, stinná, zdála se plna smutku. Panovalo v ní ticho a poměrné šero, neb všechny otvory byly zavěšeny clonami, až na jeden proti loži, odkud

bylo daleko za řeku viděti, do modravého kraje přes temné cypříše a lesklé laury zahrad a hájů. Síň byla téměř prázdna, jen sem tam stálo křeslo, nedaleko lůžka malý stůl, jehož desku, pokrytou různými nádobami z křišťálu a stříbra, krásně vyřezávané a graciosně prohnuté nohy ze slonové kosti nesly. Velká váza z lesklého bronzu třpytila se v otvoru okna, ušlechtilý východní její tvar kreslil se ostře na modravém pozadí slunné krajiny a z podlouhlého ztepilého jejího hrdla pnula se jediná, dlouhá, rozvětvená ratolest, plna bílých, hvězdových květů. Antiochos, bledý a krásný, spočívaje tiše na kobercích s polozavřenýma zrakoma, s hlubokým výrazem smutku na tváři, zdál se jako umírající Adonis ležící na stráni, kde Kypris naříkajíc a lkajíc nad ním stála, lámajíc rukama, bosa, s rozpuštěnými vlasy, zlatými jako paprsky slunce a volajíc: „Ty prcháš k Acherontu a já, bídná, bohyní nesmrtelnou jsouc, nemohu za tebou!“

Antiochos měl všechnu dokonalost řecké krásy, již unylost zděděná po asijské jeho matce ještě zvyšovala, působíc divným zvláštním kouzlem v klidné ryzosti těch pravidelných tahů. Něha linula z temných jeho očí, jejichž hloubka o vášni mluvila, o vášni zkrocené sice a dřímající jako lvi v lůně slují naplněných čerností noci, avšak věstící hrůzu a děs, zatřese-li kdy, probuzena či vzrušena mocnou hřívou svou. Antiochos ležel nepohnutě a snil s otevřenýma očima. Snil o své

lásce. Antiochos miloval plným žárem, celou silou, veškerým vzletem svých dvaceti let Stratoniku, svou macechu, ženu svého zbožňovaného otce.

Seleukos byl jej sám své nevěstě v ústrety přivedl a Antiochos byl unešen bílou její, panenskou krásou. Jak podivný, nezvyklý, obraznost vzrušující činila dojem, pokryta drahokamy a těžkými babylonskými tkaninami, vážná a majestátní, bez úsměvu, v tom nuceném nehybném držení těla, jež ji byli naučili! Antiochovi jí bylo až líto, zdálo se mu, že klesá pod tou nádherou a pod břemenem těch obřadů unavujících a nudných. Pak viděl ji doma v paláci svého otce, bez korun a purpuru, bez tiar a šperků, přirozenou, volnou, půvabnou a prostou. Působil-li první její zjev obdiv v jeho prsou, plnila nyní pravá, nelíčená její podoba duši jeho kouzlem, bylo mu jako by proud paprsků v něj vnikal, teplých, zlatých, budících radost. Úsměv její byl jasný a čistý jako azur nebes, hlas její lahodný jako vůně lilie, zpěv její jako zvuk sladké hudby samých ambrosických mus. Přítomnost její jakoby osvětlovala celý králův palác. Nový život zdál se, že probíhá každým a vším, i ty sloupy a stromy dělaly na Antiocha nyní dojem, že tepny jim bijou a srdce jim plesá. Vida ji teď každý den, rozmlouvaje s ní v každé téměř hodině, přilnul Antiochos k Stratonice silou zvyku. Nedovedl si život bez ní ani mysliti.

Královna přes pyšné své postavení v jedné z nejmocnějších říší současného světa byla přece jen pouhým dítětem. S chotěm svým byla plachá. Ten velký bohatýr, ten poměrně k ní starý muž s tím vážným zrakem, s tím hrdým čelem byl jí příliš vzdálen. Milovala a ctila jej jako svého otce, hleděla na něho jako na bytost ji převyšující duchem a silou. Antiochos ale byl jí jako bratr, jako přítel. S ním dovedla se smáti, s ním dovedla žertovat, jako se svými družkami. Ta jeho unylost a měkkost měla v sobě cos ženského a dobrý jeho úsměv získal mu plnou její důvěru hned od prvního okamžiku jejich vzájemného se seznámení. Seleukos viděl s radostí jejich přátelství a přál velice tomu souhlasu, panujícímu mezi nimi a usmíval se na ně otcovsky, chodili-li spolu na dlouhé toulky pod laurové stromy hájů, po břehu jasné řeky, v šeru růžových zahrad. Tak plynul jim v sladkém míru a v krásném klidu čas.

Jednoho večera, když slunce zapadalo za stromy vysoké jako věže, hledal Antiochos svou macechu, která se svými dívkami v průvodu otrokyň byla na dalekou procházku vyšla. Nalezl ji po delším bloudění v mírném údolí, stísněném mohutnými jasany. temnými cypřišemi a obrovskými sosnami. Tráva byla tam měkká a plna květů, obletovaných po celý den bzučícími včelami, stříbrná studánka, na jejímž dně se bělily hladké oblázky jako

křišťály, bublala jednotvárně ale harmonicky při šumu větru v korunách stromů a kolem ní prováděly královniny nubské otrokyně bujný tanec. Stratonika sama míhala se jako laň pod soumračnými cypřišemi, pozlacené její sandály třpytily se ve vysokých travinách jako zář poletujících světlušek a smích její hlaholil a nesl se jako ptačí zpěv lesním šerem.

Tak nalezl Antiochos svou macechu. Vítala jej vlídně a radostně jako vždy, sedla vedle studánky, která padajícím soumrakem se temnila do fiala. Mezi tím, co Stratonika s Antiochem vesele rozmlouvala, daly se dívky její do zábavy. Dovádivě prováděly onu hru, starou jako sama Hellada, známou pod jménem efedrismós. Postavily totiž dlouhý, úzký kámen do drnu a mířily na něj oblázky, by jej převrhly. Za vítěze platí ten, jenž kámen porazil a onen, jemuž se to nepodařilo, vezme za trest vítěze na záda, tak že mu tento klekne v dlaně, které přemožený za sebou drží, skládaje prsty obou rukou do sebe. Vítěz, klečící mu v dlaních, nesen přemoženým, zakryje tomuto oči rukama a oslepený hledá nyní cestu, nesa pořáde vítěze, tak dlouho, až na nohou tápaje, se dotkne kamene, jejž oblázkem převrhnouti nedovedl. Háj hlaholil smíchem, hlučným a bujným, hrajících dívek a nespoutaná jejich veselost působila nakažlivě. Královna vstala, spěchala do jejich řady a zvala Antiocha, by zahrál s ní. Antiochos mířil nedbale a Stratonika,

pozorná a dovedná převrhla kámen. S usměvem sepjal jinoch tedy za sebou ruce a se smíchem klekla Stratonika v jeho dlaně a položila vzdušné své ruce vonící utrženými v lese květy, na nyjící oči jinochovy. Avšak sotva, že sladké své břímě, přilehající lehce k jeho tělu, na sobě cítil, zachvěl se Antiochos.

„Nuž, dej se v pochod!" zvolala vesele královna.

Ale Antiochos sebou nehnul, krev jeho mu mocným proudem k srdci hnala, var polil jeho údy a ruměnec jeho tváře, pak zbledl silně a ruce jeho třásly se tak, že sladké své břímě pustil.

S veselým posměchem zvolala tu Stratonika:

„Říká se, že Herakles nesl též jednou při efedrismu Omfálu na dlaních, myslíš, ó. Antiochu, že ji pustil jako ty mne? Ne, věru, nejsi Heraklem!"

On však se nesmál. Královna, když ji pustil, zachytla se lehce jeho ramen, aby nepadla a nespustila se hned své podpory, ležela mu téměř na pleci a cítil dech její, svěží jako vánek na rozpálené své tváři. Rty její byly blízké jeho rtům a bylo mu jak by polibek žhoucí a dlouhý na ně vtisknout měl. Lekl se smrtelně, hrůza jej pojala a vlasy se mu ježily na hlavě: věděl v tom okamžiku, že ji miluje šíleně, ženu svého otce, že ji miluje celou vášní své duše, plamenným žá-

rem svých smyslů! Odstrčil ji téměř prudce od sebe a odvrátil se, šeptaje jako v horečce nesouvislá, nesrozumitelná slova.

Královně vstoupaly slzy do očí, měla za to, že žertovní její narážka na Herakla jej byla urazila, že se byla dotknula jeho mužské hrdosti.

„Odpusť!" řekla podávajíc mu ruku. „Vždyť nepochybuji o tvé síle a nemyslila jsem, že tě žert můj poraní!"

Činil nadlidské pokusy, by potlačil své rozčilení, svůj zmatek, děkoval bohům, že Stratonika netušila, co se v něm dělo. Chlácholil ji, ponechávaje ji v omylu jejím a celý ten výjev, tak významný pro celý jeho život, končil zdánlivě klidným návratem do paláce.

Avšak od té doby byl Antiochos nešťasten. Vědomí té lásky, která byla zločinem, působilo mu nesnesitelnou tíž. Výčitky, které si činil, hlodaly na kořenu jeho života. Boj, který vedl proti kletbě slepého fata, tak krušivě jej ničící, unavoval jej k smrti. Vyhýbal se své maceše, jak mohl, ale čím více před ní prchal, tím více jej hledala ona, domnívajíc se, že se nějak nevědomky proti němu prohřešila, čím zádumčivěji mlčel, tím více mučila jej otázkami po příčině změny v jeho k ní chování, změny, kterou záhy pozorovala, a která ji bolela. Tu v zoufalosti své umínil si, že odejde daleko, daleko, a na dlouho. Doufal, že takto zapomene a se vyhojí. Odešel tedy na nejzazší hranice říše, ale útěk jeho

neměl žádného výsledku. Obraz Stratoničin byl v hloubi jeho duše a ať prchal kraj světa, nesl jej všudy s sebou! Touha viděti ji opět tváří v tvář stala se mu horečkou, stala se mu chorobou. Neměl více spánku, nedotýkal se pokrmu a chřadl vůčihledě. Vzchopil se ještě k poslednímu prostředku: šíleně vrhl se do víru nekalých rozkoší! Hledal uzdravení své v jedech! Poznal však brzy omyl svůj, a nezůstalo mu po tom posledním nesmyslném prostředku než veliká trpkost a opovržení sama sebou. Co zbývalo nyní? Jedině smrt. A toužil po ní, nenávidě světlo dne a žádal si klidu tam dole ve věčném šeru, kde srdce už nebije, ale za to také už nebolí!

Zemříti? Ano, ano! Ale daleko ní, aniž by byl jednou ještě hlas její slyšel a sladkou zář těch hvězdných očí uviděl? To bylo příliš kruté. A kde bylo ostatně příhodnější místo pro smrt než v domě otcovském? Dal se tedy Antiochos na zpáteční cestu. Vida pak ale bol a lítost v jejích očích, cítil, že síla vůle pohánějící ho do hrobu mu slábne. Jak odhodlat se k odchodu, když tento slzy v ty nebesky krásné její zraky lákal! Však myšlenka na otce a na vinu, jíž se proti němu dopouštěl, vrátila mu tu ztracenou sílu. Vždyť to bylo jedině možné luštění toho děsuplného zauzlení neblahého jeho osudu. Kdyby byl aspoň mohl se někomu svěřiti, útěchy, jediného slova soustrasti hledati a nalézati —

ale ach, říci komukoli proč umírá, nebylo mu lze, neb hrůza jeho hříchu byla taková, že mu odvaha k tomu vyznati se komukoli vždy selhala. Nezbylo tedy než mlčeti, snášeti, krváceti, zemříti a tajemství své do tmy pod zem s sebou odnášeti. —

V trudné tyto myšlenky byl právě pohroužen, když otec jeho s Erasistratem k němu přikročili.

Antiochos vítal oba slabým úsměvem.

„Ty přišel's mne léčiti?" oslovil lékaře a dodal pak tiše: „Buď mi vítán co přítel. Však věz, že nikdo na světě mne neshojí, nikdo nezadrží mne zde, neboť vůle moje jest jako závaží, táhnoucí mne neustále tam, odkud mne tvé umění vzdalovati má —."

Zamlčel se polekaně, vida, že se neprozřetelně prozrazuje, otec jeho však propukl v pláč: „Kruté dítě!" zvolal, „ty chceš tedy zúmyslně zemříti, ty opouštíš mne tedy samochtě, ty odcházíš lhostejně ode mne a mučíš ještě sluch můj nejtvrdšími slovy! Čím zasloužil jsem si nelásku tvou?"

Antiochos třásl se na celém těle, bled až k úžasu zakryl si tvář rukama a prosil: „Odpusť, odpusť mi!" S očí jeho tekly tiše slzy. —

„Nebeř slova v horečce pronesená příliš na váhu," chlácholil lékař krále. „Není možné, aby Antiochos opravdu myslil, co jazyk jeho právě blábolil. Mlád a šťasten, proč chtěl by nenávidět slunce a toužit po tmě a hrobu?

Prázdný byl to slova zvuk, co tě tak dojímá, příteli. Jdi, zanech mne nyní o samotě s nemocným."

Král uposlechl, odcházeje smutně a Erasistratos zkoumal bedlivá tělo Antiochovo, chýlil ucho k jeho prsám, sahal mu na čelo, držel dlouho tepny jeho v prstech.

Trpělivě snášel nemocný vše a usnul brzy lehce, když jej lékař konečně pečlivě na podušku položil. Erasistratos seděl potom dlouho zamyšlen vedle jeho lůžka a pozoroval výraz jinochovy tváře, naslouchal jeho vzdechům a zdál se dojmut tichým sténáním, kterým občas bledý spáč svému srdci ulehčovati se zdál. Posléz vstal a vyhledal opět krále.

Na tázavý jeho pohled odpověděl takto:

„Jest to věcí podivnou, příteli, ale ač syn tvůj těžce stůně, jest tělo jeho přece zdrávo!

„Jaké hádanky mi to vypravuješ?" podivil se nemálo král.

„Zkoumal jsem všechny jeho údy, všechen jeho ústroj," pokračoval lékař, „a nenašel jsem, mimo sesláblosti, ani stopy choroby. Tato má tedy sídlo svoje v duši. To jest věcí vážnou! Nepodaří-li se nám vypátrat, co jej hněte, zemře tvůj syn, neb chce zemříti, o tom není pochyby. Slova jeho v neopatrnosti pronesená byla do opravdy míněna a vedla mne hned na stopu pravou."

„Naplňuješ mne podivem, ó Erasistrate," řekl Seleukos. „Nemýlíš se? Co mohl by syn můj skrývat? Jaká byla by touha, jaké přání, které bych mu vyplniti nemohl? Proč by nemluvil? Vždyť ví, že láska moje k němu nemá dna a nemá mezí?"

„To svědčí jen o velké závažnosti toho, co jej tajně tíží," odpověděl lékař. „Všechna moc a sláva, všechna síla vůle a lásky pouhých smrtelníků, třeba sebe výše postavených v očích lidí, ukazuje se mnohdy málomocna, nepatrna, co pravé nic, když o blaho a štěstí jednotlivce se jedná. Pravá moc a pomoc je jen u bohů olympických, neboť oni jsou naše spásy tím, že v rukou jejich jest hnutí našich duší, a jedině v duších našich přebývá naše blaho."

„Přesvědčuješ mne úplně," odvětil král, „a zároveň dal's mi paprsek naděje, neboť pravil's mi: tělo jeho je zdrávo! Příteli, když jsem tě k sobě volal, dával jsem ti osud toho těla v ruce, činím teď totéž s duší jeho! Vyhoj jeho ducha a dítě moje bude mi vráceno!"

Lékař se usmál a pravil: „I já držím se toho paprsku naděje. Ne, slunce a mládí jsou dary bohů příliš sladkými, než aby Antiochos je tvrdošíjně až do konce od sebe odpuzovati chtěl! Ne, nedovede do opravdy chtíti smrt!" Tak zvolal Erasistratos a oba muži podali si ruce, upokojeni na okamžik neurčitou nadějí a rozešli se. —

Uplynulo několik dní, lékař hleděl všelijak se přiblížiti svému cíli, uhodnouti totiž, co Antiochovi v duši hlodá, ale přes všechno bystré pozorování, přes všechny duchaplně strojené a na oko přece prosté otázky, nedopídil se ničeho. Chování nemocného se také jinak nezměnilo v ničem, spal málo, nemluvil mnoho a zdráhal se tvrdošijně dotýkati se i pokrmů i nápoje. Jen výmluvnosti a prosbám královny Stratoniky podařívalo se, že jinoch nějaký zralý plod přijal neb že několik krůpějí vína s vodou smíšeného vypil. Následkem velké slabosti přestávaly pomalu tepny jeho téměř bíti, a Erasistratos ztrácel znenáhla onen pablesk naděje, jenž byl první den jeho myslí kmitl, a jenž byl krále na okamžik tak potěšil a blažil.

Tou dobou stalo se však, že Erasistratos jednou do pozdního večera u lože nemocného seděl. Zahrady kolem paláce usínaly, srp měsíce plul stříbrně po temně azurném nebi, jednotlivé hvězdy dívaly se démantnými zraky s výše na soumračnou zemi a slavným mlčením večera šuměla řeka z daleka. Tu ozval se sladkobolný, touhy plný klokot slavíka a vnikal s vůní zahrad v tichou nemocného síň. Antiochos sebou hnul, vzdech dlouhý a hluboký mu pozvedl hruď a slzy jeho, tekoucí zpod zavřených víček, třpytily se ve hvězdném svitu jako vláha noční rosy. Nezašeptal však jediného slova.

V tom ozval se nejdříve vzdálený někde

v háji zpěv, blížící se však víc a více. Kdosi neznámý ulehčoval stísněnému svému srdci safickou písní. Hlas, chvějící se nyvým šerem, byl lahodný a zvučný a večerní vánek nesl zlomky toužebné písně z lůna zdřímlých stromů v mlčenlivou komnatu láskou soužené jinocha.

„Jakmile tě zrak můj spatří, probíhá zžíravý plamen mi všemi žilami, a zmatek, jenž duši moji schvacuje, odnímá mi hlas!"

Tak zalkal neviditelný pěvec a v zahradě ševelily stromy a slavík doprovázel místo lyry doznívající píseň. Antiochos zasténal hlasitěji, zvedl se na polo na loži a zdál se naslouchat. A vánek přinášel mu znovu zlomek zpěvu z vlahé noci v komnatu: „Sluchu pak ztrácím, kryje hledy mé mlha, zapadám v snění, v bezedno blouznivých tuh, bez dechu žasnu, smyslů zbaven jsa všech, se chvěju a mru!"

Tu otevřel Antiochos do kořán zraky, které se zdály, že hledají přelud v stříbrném soumraku síně, osvětlené jedině slabým plamenem bronzového kahánu, rty jeho ševelily a ačkoliv slova jeho slyšet nebyla, bylo přece snadno uhodnouti, že opakuje zanícen slova té písně. Bylo tolik něhy, tolik nyvosti, tolik bolu a touhy ve výrazu té bledé jeho tváře, tolik blouznivosti v očích, že nebylo více pochyby a lékař kloně se nad chorým zašeptal překvapeně a soucitně: „Antiochu, ty hyneš, ty umíráš tajenou láskou?"

Jinoch sebou trhl, zraky jeho zdály se říci: „Běda, ty uhodl's?“ ale rty jeho třásly se tak silně, že slova pronésti nemohl. Ruce jeho klesly mu po boku, hlava do podušek a mdloba jej schvátila.

Té noci obával se lékař, že Antiochos zemře, nečinil však žádného poplachu v domě a podařilo se jeho péči a umění udržeti slabý dech v prsou ubohého mladíka.

Druhého dne nedal nemocný na sobě znáti, že se cos neobyčejného bylo s ním dělo, lékař byl jist, že se na nic nepamatuje, neb že asi vše, co se bylo stalo, považoval za pouhý sen, podobný těm, jakých asi často míval. Během rána navštívil král Seleukos svého syna, činil mu mnoho otázek, na které mu Antiochos neodpovídal, neboť dostavovala se nová mdloba a s nepokojem pozoroval lékař, že tepny chorého se téměř zastavovaly. Dal tedy králi znamení, by ničeho nemluvil a klid nemocného ničím nerušil. Nepustil ani na okamžik jeho tepny a věnoval jejich bití všechnu pozornost. Za chvíli vešla otrokyně královnina, krásná, mladá a ztepilá. Na stříbrné míse přinášela pečivo ze sésamové mouky, mléka a medu se vzkazem a prosbou své paní, by nemocný mlsků těch okusil, neb sama královna je byla pro něj krásnýma, liliálníma svýma rukama připravila. Ale Antiochos potřásl slabě hlavou a ani přátelský úsměv, který přece vždy jméno Stratoniky na rty jeho přiváděl, se tentokráte ne-

dostavil. Otrokyně hleděla hlubokým, ohnivým okem na krásného jinocha, tak bledého, tak smutného, vzdychla z hluboka a odešla se svěšenou hlavou.

Hned na to rozevřely se opět dvéře a Stratonika sama zjevila se v komnatě. Byla v bílém dlouhém rouše z byssu, na hrdle třpytily se jí perly a nesla celou kupu svěžích květů, natrhaných v zahradě, porosených, sladce vonících, v náručí. V ruce třímala zlatou číš.

„Antiochu," pravila přistupujíc k loži a sypajíc své květy nemocnému v klín, „ty pohrdals's krmí, kterou jsem ti poslala! Ale nyní přišla jsem sama, a nedám se odbýti — zde pohár vína z Byblosu, vonícího gdoulí a fialkami. Básník porovnal víno z Naxu nektaru, nevím teď čemu bych toto z Byblosu porovnala, které nad ono z Naxu tak neskonale vyniká!"

Tak laškovala královna a nečekajíc odpovědi nahnula zlatý pohár ke rtům chorého.

Erasistratos žasl podivením. Sotva že Stratonika se zjevila, sotva že tři slova promluvila, začaly tepny Antiochovy horečně bíti, a když se ruky jeho dotekla, vrátil se mu náhlý lesk do shaslých zraků, úsměv hrál mu kolem rtů a slabý růměnec zbarvil mu tvář.

Stratonika sedla do křesla a odstavila číš, z které nemocný byl poslušně malý doušek vypil.

„Volila jsem květy dle tvého vkusu?“ tázala se královna. „Myslím, že jsem si pamatovala dobře, které nejvíce miluješ. Ah, slyšel's včera večer v zahradě slavíka? Jak sladce klokotal!“

„Slyšel,“ vzdychl chorý a neskonale snivá něha se zjevila v jeho zracích. Pak pohledl bystře a jako polekaně na lékaře, vzpomínka na výjev včerejšího večera mu kmitla myslí a zároveň otázka: Byl to sen, či uhodl skutečně Erasistratos mé tajemství? Zbledl na to tak úžasně, že se Stratonika polekala.

„Unavuji tě svou hovorností, Antioche můj?“ zvolala. „Odpusť mi! Ach, kéž jsi opět silen a zdráv! Poslala jsem včera onyxový pohár Apollonovi do Délu. Byl to dar mé matky, když se se mnou loučila. Byla to drahá mi památka. Vyslyší bůh mou prosbu?“

A krásné její oči zalily se slzami. Potlačila je násilně, vzala chotě svého za ruku a oba vyšli tiše ze síně. Sotva že vyšla královna, slábly tepny nemocného nápadně, oči jeho shasínaly a zavíraly se únavou, ruce ale držely křečovitě květy, které mu Stratonika byla přinesla.

„To je tedy tvé tajemství, nešťastný!“ řekl si zdrcený lékař uvnitř s úžasem. „Ty miluješ ženu svého otce! A proto hledáš smrt! Kdo by tu měl moc, kdo právo tě déle udržeti mezi živoucími?“

Pustil ruku nemocného a odstoupil, by ukryl soustrastnou slzu.

Pak začal se sám sebe klamat a namlouvati si, že se mýlí, že to byla pouhá náhoda, když tepny Antiochovy při vstupu královny tak silně bily, kdežto dříve tak líně a liknavě se ozývaly. Předsevzal si tedy, že bude opět zkoumati a bedlivě pozorovati. Tím způsobem přesvědčil se však brzy, ač nerad, že se nebyl docela mýlil. Při každém zjevení se Stratoniky opakoval se tentýž úkaz, vždy to náhlé, radostné, nepotlačitelné bití tepen, způsobené její blízkostí, a vždy to náhlé ochabnutí života, kdykoli se vzdalovala. Ne, nebylo už pochyby možné, miloval ji, umíral tou láskou! A ona? Lékař se zarazil.

Měl právo po tom pátrati? Léčil Antiocha a ne královnu. Jej směl pozorovati, ne ji. Pravda. Ale choval nejživější, nejnezištnější přátelství i k ní i k jejímu choti. Chtěl tedy věděti, na jakých základech štěstí jejich vespolné spočívalo. Nebyla to zvědavost, byla to útrpnost a soucit, které jej přiměly zkoumati i královniny city a myšlenky. —

Stratonika stála ve své komnatě celé ověšené babylonskými koberci, na jejichž temnorudém pozadí se obrovští Peršané ve vlekoucích světlých rouších, kroužící jestřábi a chimerická zvířata s křídloma všech barev pestřili. Připravovala právě sama lék dle udání Erasistratova, třela vonná koření a bejlí zlatým nožem na mramorové desce a pomá-

hající jí temnobrvá, zasmušilá otrokyně nubská kapala v tu smíšeninu drahocenný balsám arabský z křišťálové nádobky.

Erasistratos vešel a zkoumav připravený lék, začal s královnou tento z jeho strany nastrojený rozhovor:

„Všechny tyto prostředky," pravil lékař, „ulehčují sice ubohému Antiochovi, ale zachránit jej, bohům všem buď to žalováno, zachrániti jej as nemohou! Toho jsem si dnes už dobře vědom."

Stratonika pustila zlatý svůj nůž a ruce se jí chvěly.

„Jak?" zvolala. „Vyskytl se snad nový jakýs úkaz, zhoršila se nějak choroba Antiochova, že tak jsi na mysli skleslým a všechnu že naděj ztrácíš?"

„Myslím, že jsem nyní určitě zlu jeho přišel na kořen, a to mne tak zdrcuje," odvětil.

„A jaké je to zlo?" tázala se bez dechu.

„Dle všech příznaků," odpověděl lékař, „hyne Antiochos ne chorobou, ale následkem nějakého mocného, strašného, hrůzyplného zaklínání."

Královna zbledla.

„Kdo mohl by Antiocha tak nenáviděť?" zvolala.

„Kdo? Snad žena," odvětil krátce lékař.

Stratonika se rozhorlila.

„Jest možné," zvolala, „že by země nesla tvora tak převráceného, který by chtěl vědomě

a zločině Antiocha zhubit? Jej tak dobrého, tak něžného, jej stvořeného pro lásku —" zarazila se a sklopila oči.

„Pro lásku!" opakoval po ní Erasistratos. „V tom, myslím, že to právě vězí. Vášnivá nějaká láska zdá se mi, že je na dně toho temného tajemství!"

„On miluje, Antiochos miluje!" vzkřikla Stratonika jako bleskem dotknuta a chopila lékaře za ruku. „Ty o tom víš? Koho? Rci, koho? Chci vědět, kdo se v srdce jeho vkradl, chci ji znát!" A tváře jí hořely, a oči její šlehaly plameny, pak zbledla smrtelně a mlčela.

Erasistratos vzdychl a pravil: „Nevím, královno, kdo jej miluje. Snad některá z těch žen, jež tam daleko viděl v bájném kraji, z kterého pocházela jeho matka. Říká se, že jsou krásné jako nadzemské zjevy a znalé prý všech čarů a kouzel jako thessálské věďmy."

Královna mlčela mezi tím co oči její jevily velký nepokoj. Pak pravila zamyšlena: „Nuž, kdyby jej některá z těch žen milovala, proč stíhala by jej kletbou a hubila zaklínáním?"

„Co je zhrzené lásce blíž než plamenná, žhavá, proklínající nenávist?" tázal se lékař. „Snad žebronila ona neblahá marně o jeho lásku?"

„Což je tak krutý, necitný?" tázala se neurčitým hlasem Stratonika.

„Zajisté že není“ odpověděl Erasistratos, „ale plní-li obraz jedné ženy nitro naše světlem, nenajde tam už ani stín druhé místa.“

Velká jasnost jako svítání dne šířila se v temných zracích královny, prsa její se pozdvihovala dlouhým vzdechem jako ulehčení, hlava její se vděkuplně sklonila a kolem rtů bylo cos jako naznačení úsměvu spokojenosti. Za chvilku promluvila opět:

„A kdyby bylo všemu, jak pravíš, což nestačí tvé umění, bys rozptýlil temné kletby a jejich záhubu jako mlhu?“

„Proti tajuplnému zlu těžkých kleteb a temných zaklínání je sice prostředek,“ řekl lékař, „ale nelze ho snad dosíci v tomto světě, kde sobeckost jedině vládne a panuje. Víš, čeho by mi třeba bylo? Několik krůpějí krve ze srdce osoby, která by je sama jen z lásky nezištné, z přátelství obětavého k Antiochovi poskytnouti chtěla. Několik krůpějí ze srdce ženy, jež by tak silně a vášnivě chorému žehnala, jak vášnivě a silně ta druhá jej proklíná. Vidíš, ó královno, že nemocný můj ztracen!“

Stratonika utřela si slzy, které jí téci počaly.

„Proč bylo by nemožné nalézti, co žádáš?“ řekla pak zamyšleně a ve velkém dojmutí. „Několik krůpějí krve!“

Erasistratos usmál se a řekl: „Kdyby se jednalo o krev srnky nebo holuba! Jak snadná by to byla věc, ale považ, co jsem ti řekl,

jedná se o krev ženy, která by dobrovolně ji poskytla, tu krev svého srdce, které by obětujíc se, pak tlouci přestalo."

„Alkestis šla za svého chotě k truchlým břehům Acherontu," řekla snivě Stratonika.

„To bylo v šeré době bají," řekl lékař. „Ostatně nemá Antiochos ženy."

Královna sklopila oči a pak řekla tiše, tiše, tak sladkým a tak snivým hlasem, že se Erasistratos dojmutím zachvěl: „Myslím, ó příteli, že ti přivedu dříve než slunce zajde tu, která krev svou ráda za Antiocha dá. Zachová tak Seleukovi jedinou jeho radost a velké této říši nejkrasší naději."

Kývla mu rukou a odcházela. Snědá otrokyně kapala dále drahocenný balsám arabský do vonného léku. Když byla nádoba prázdna, sedla na zem a dívala se zasmušile a smutně otevřenými dveřmi, vedoucími v zahradu, do planoucího slunce. V očích těch bylo tolik touhy po dalném kraji, tolik stesku a smutku!

Erasistratos si toho povšiml mimoděk.

„Co chtěla by's," ptal se jí, „aby ti bozi vyplnili?"

Hleděla na něj chvíli překvapena, pak řekla prostě: „Chtěla bych doma být neb zemříti." Vstala a odešla.

„Co různých bolestí a přání, co slz a tuch pod střechou jedinou," řekl si lékař, „a přec tak krátký je ten život, ten pouhého

stínu sen, jak básník praví! Proč, ach, nemůžem jej prosnít v štěstí?"

A zamyslil se opět nad osudem Antiochovým a ubohé Stratoniky. Byl nyní téměř jist, že i ona nešťastně miluje. Co řekl by Seleukos, kdyby tušil. co kolem něho se dělo? Erasistratos byl hluboce dojat neštěstím těch tří jemu tak drahých lidí a musil si smutně přiznati, že nebylo lze jim nějakým spůsobem pomoci! Jen bozi mohli rozuzliti, co slepý osud tak krutě zauzlil! — Lékař vrátil se k svému nemocnému, a musil mu toho dne mnohou péči věnovati, neb byl slabší a smutnější a rozechvělejší než kdy. Královna nezjevovala se dnes v jeho komnatě a sklamání jeho, z toho plynoucí, zhoršilo chorobu ubohého mladíka. K večeru však usínal a unavený Erasistratos mohl tedy sam do své komnaty odejíti, by poněkud odpočinul. Vrhl sebou na měkké koberce, rozprostřené na mosaikově dlažbě. Ale sotva že se mu zavírala víčka očí, zaševelil rychlý a lehký krok, opona u jeho dveří byla odhrnuta a královna Stratonika, zahalena v modravý svůj závoj, plný stříbrných blesků a safírových jisker, vklouzla do pokoje, tiše jako stín. Oči její zářily podivným leskem a tváře její byly bledé jako parský mramor, když závoj se jí svezl s hlavy na ramena.

„Erasistrate," pravila, „rozhodla jsem se. Přináším ti ono srdce, jehož krev vyhojí neblahého Antiocha. Zde, jest to srdce mé.

Vezmi tu krev, je poskytnuta z přátelství a beze vší zištnosti, jak žádáš."

A podávala mu prostě a klidně nůž a strhla si závoj s prsou. Lékař byl překvapen jejím klidem a opravdivostí a hlubokou láskou, jevící se v temném, blouznivém, vlhkém jejím zraku. Odňal jí zbraň, v obavě, by se neprobodla sama. Byl přesvědčen o síle její vůle a pevnosti jejího úmyslu.

„Je málo macech jako ty," řekl lékař tiše, „miluješ jej jako syna vlastního."

„Není důstojno ani tebe ani mne mluviti pokrytecky neb zastřeně," řekla prostě Stratonika a bez zardění a bez rozpaků dodala: „Miluji Antiocha veškerou silou své duše a každým hnutím své ubohé mysli. Miluji jej neskonale."

Erasistratos hleděl jí vážně a upřeně v zrak. Nesklopila oči a pokračovala tak: „Láska moje je hříšná, neb jsem ženou jiného, láska moje je zločinná, neb on, jejž miluji, je rodným synem mého chotě. Bozi uvrhli mě krutě v ten zmatek, v tu propast převrácenosti a úžasů. Jsme hříčkou v jejich rukou. My trpíme, strádáme, svíjíme se v mukách, a oni usmívají se klidně, svým zlatým, olympickým úsměvem, tak krásným a tak bezcitným."

„Mluvíš příliš trpce na svůj mladý věk," řekl lékař.

„Mluvím o míře svého strádání," odvětila královna.

„Nereptej proti bohům, přináší to záhubu. Skloň před nimi hlavu a nevzdoruj," napomínal Erasistratos.

„Což jest to vzdor, hledám-li svůj trest?" tázala se Stratonika. „Pykám svého hříchu a nemohouc odolati slabosti své, snažím se ji ztrestati. Hledám smrt, žádám ji z tvé ruky. Bohům ale děkuji, bohům nelítostným jinak, že mi dopřáli přinášeti spásu krví srdce svého tomu, jemuž celé to rozbolestněné moje srdce a všechna moje rozbouřená krev náleží."

Erasistratos mlčel dojat a pak pravil: „Miluješ jej dávno, královno?"

Zahleděla se snivě do rozpuštěného zlata večerních nebes, po němž rozpoutané stádo lehkých mráčků s klidem pyšných ptáků plulo, těch pyšných, protože bědami země nedotknutých ptáků, šťastných, opojených jen nekonečnosti prostoru. Jak chtělo se jí letět za nimi a za oblaky! Pluly spolu tou nebeskou září do takové dálky, za hory a moře. Ó, zajisté tam někde přebývalo blaho, tam někde přebýval věčně usmívavý mír!

„Zda-li jej dávno miluji?" řekla posléze. „Erasistrate, nevím to sama, příteli můj. Že jej miluji, jak milovati jej mi dovoleno není, to vím s určitostí teprve dnes, od okamžiku poslední mé s tebou rozmluvy. Ty teprve dodal jsi nevědomky pevných rysů tomu dávnému ve mně vidmu. Ach, příteli, jak jsem bídná! Pro věčné bohy, neprozraď mne nikdy

vůči němu! Jak by se mne zhrozil! Běda mně, kdyby to uhodl! Ó té hrůzy, vidět v tom jeho zraku, tak vždy plném něhy a dobroty, hněv a opovržení! Vidím, jak by se s nenávistí ode mne odvracel! Žena Seleukova planouti láskou pro Antiocha! Dávné krvesmilství Fédřino vstává z Erebu s novou tváří a potřásá hadí své kštice proti slunci, skrývajícímu s úžasem jasnou svou líc! Erasistrate, měj se mnou slitování a probodni vinyplnou moji hruď!"

Klesla na dlažbu a objala lékaři kolena.

Erasistratos chtěl ji pozvednout, bránila se vší silou a znaven usedl tedy v křeslo. Zůstala u nohou jeho klečet a opírala klesající svou hlavu o jeho kolena. Bylo ticho v komnatě, jen tichý její pláč, jako dítěte, mísil se v šumění stromů, vnikající v dům ze zahrad. Za chvíli bylo opět slavíka slyšet jako včera a Stratonika zaševelila sebou při prvních zvucích sladké té hudby. Pozvedla pomalu uslzenou tvář a zašeptala ve velkém bolu: „A Antiochos miluje, miluje jinou než mne!"

„Což chtěla bys, by před tváří svého otce byl stejně vinen jak ty?" tázal se lékař zkoumavě.

„Ne, ne!" odvětila rychle, zarazila se polekaně a řekla pak skormouceně: „A přece, když jsi řekl, že jej stíhá kletba té, již od sebe odpudil, kmitlo mi srdcem, šlehlo moz-

kem, že zavrhl lásky té ženy snad jen proto, že miluje jinou — a tou že jsem snad já!"

Zakryla si závojem tvář a mlčela. Za chvíli dodala:

„Pak řekla jsem si smutně, že se mýlím, Antiochos že miluje jinou než mne. A tu cítila jsem se tak nešťastnou, tak nekonečně bídnou, že jsem si přála smrt. Erasistrate, nevím, co mne tíží více, či vina má neb myšlenka, že Antiochos jinou než mne miluje." Zalomila rukama.

„Ne," řekl neprozřetelně Erasistratos v hluboké soustrasti, „ne, Stratoniko, nemiluje žádnou než tebe a pro tu lásku umírá."

Stratonika zbledla smrtelně, pak přeletl úsměv a ruměnec její tvář, zašeptala cosi nesrozumitelně a padla v smrti se podobající mdlobu.

Polekán, zavolal Erasistratos její dívky, křísil ji dlouho bez výsledku, a když posléze se život v údy její vrátil, kázal, by ji odvedly do její ložnice. Doprovázel ji ke dveřím a zašeptal po cestě: „Tajemství tvoje je v prsou mých pochováno jako v hrobě. Neprozraď se nikomu slovem. Nezoufej. Snad pomohu tobě i Antiochovi."

Zatřásla smutně hlavou, ale mimoděk zakmitl se paprsek naděje v jejím zraku a s pohledem plným vděčnosti rozloučila se s lékařem.

Když zmizela, usmál se Erasistratos trpce.

„Neklameme věčně druh druha?" řekl si. „Není ten život samou lží, ať už v úmyslu zlém či dobrém? Jak mohl jsem ji jen tak lichým slibem těšiti? Ach, a jaké chyby osudné dopustil jsem se, prozrazuje jí, že je Antiochem milována. Jakým způsobem mohu teď napravit, co jsem zlého učinil? Kleta budiž slabost jazyka a vůle, svádějící nás tak často na scestí!"

Rozjímaje takto, blížil se komnatám Seleukovým, aby dle zvyku a povinnosti své mu zprávy o stavu nemocného před spaním podával. Nalezl krále ve velkém rozčilení, byl se právě o náhlé chorobě královny dověděl a byl na odchodu do gynecea. Lékař jej zadržel.

„Choroba tvé ženy," pravil, „nebyla než chvilkovou únavou následkem napnutí čiv. Buď kliden. Stratonika nyní spí. Nechtěj ji probudit. Zýtra bude zdráva a svěží."

Seleukos oddychl si zhluboka.

„Byl jsem tou zvěstí zdrcen," pravil. „Rozdrážděná moje obraznost zvětšovala zlo do nekonečna. Lekám se už všeho! Hněv bohů zdál se mi břemenem nesnesitelným. Cítil jsem, že síly moje ochabují. Chvěti se ne jen o Antiocha, ale též o Stratoniku!"

Lékař zahleděl se vážně do Seleukovy tváře a pravil:

„Patrno, že ji miluješ hluboce."

„Diviš se tomu?" odvětil král. „Zdá se ti, že jsem mužem příliš zralým, než abych

znova silně milovati dovedl? Myslíš, že se to nesrovnává s prokvětlým vousem a s šedivými vlasy? Nuž, pak, příteli, podleháš omylu všeobecně přijatému. Je láska mladíkova plamenější, blouznivější než muže mého věku, ale věř, že vášeň hluboká, silná, neodolatelná, ba někdy i zdrcující častěji se nalezá u lidí pokročilejšího stáří než u jinochů, zanícených snad ob den, a vždy pro jiný předmět lásky. Oheň snadně vzplanulý a šlehající pak vysoko, spíše hasne než skrytý, doutnající, jako na dně sopky. Miluji Stratoniku snad též jako dceru svou, ale miluju ji, div se tomu třeba, zároveň žárem svých dávnominulých dvaceti let."

„Nemysli, že tě nechápu," odvětil lékař. „Sám oženil jsem se před dvěma lety, jsem v tvém stáří a žena moje není o mnoho starší ženy tvé. Hledím-li na tebe, na tvou vysokou, pružnou, mužnou, bohatýrskou postavu, vidím-li planoucí tvé oko, chápu úplně, že ti krev silně tělem proudí a že smysly tvoje se mocně hlásí." Král potřásl hlavou.

„Můj příteli," pravil, „nepochopil jsi mne úplně. Nemluv o smyslech mých a o žáru mé krve. Jsem zdráv a silen a smysly moje neodumřely, pravda, avšak není to žádost mého těla, co mne tak mocně a pevně k té bytosti, lotosu podobné, poutá. Podrobil jsem smysly své dávno úplně své vůli. Jsemť právě mužem zralým a ne více divoce žádoucím jinochem. Vždyt jest Stratonika dnes, rok

téměř po svatbě, tak čistou, nedotknutou lilií, jak tenkráte, když vyšla z obejmutí matky své, aby mně zasnoubena, se mnou do Antiochie odjela. Jak žila s matkou svou, tak žije ve vonném šeru gynecea posud pod touto střechou." Rostoucí překvapení jevilo se zřejmě na tváři Erasistratově.

„Tedy není vlastně posud v pravdě ženou tvou?" divil se a král, hovoře v plné, milé, neobmezené důvěře s přítelem svého mládí, vypravoval rád, co posud nikomu nebyl svěřil.

„Není to žádným tajemstvím," pravil, že mne příčiny, týkající se mé říše, k rozhodnutí vedly, sblížiti se s králem Demetriem, a ví celý svět, jak dychtivě se makedonský král té příležitosti chápal, spřáteliti se se mnou. Stolec jeho kolísal se povážlivě v bouřích ne právě šťastných válek a hledal spolek se mnou horlivěji než já spolek s ním. Se strany jeho vyšly tedy první pokyny, upevniti naše nastávající úmluvy svazkem rodinným. Žádal jsem pak dceru jeho za ženu, aniž bych ji byl kdy viděl, pouze k užšímu s Demetriem spolku. Stratonika byla už v jeho ležení, když poslanci moji k němu dorazili, tak netrpěliv čekal na mou žádost, které ovšem ihned vyhověl. Dal se bez odkladu s celým loďstvem svým na cestu do Syrie. Přistál do Rossa, kam jsem se byl jemu vstříc vydal. Před ním ještě připlula z Kypru Phila, jeho žena, velkodušná Antipatrova dceř, ta trpce zkoušená, téměř chotěm svým zavržená Phila.

Skromně a tiše, v rouše a závoji temném, se vzezřením vdovy a trpitelky, přišla do mého stanu. Neštěstí její dodávalo jí jakési stupňované výsosti, hluboký smutek beze vší okázalosti dlel na jejím čele, zář zamžené hvězdy lila se z jejího pohledu. Byla dojímavá a v pravdě majestátní. Mimoděk klonil jsem před ní čelo. Přijal jsem ji s úctou nejhlubší jako bytost vyšší, kterou vskutku jest. Phila pozorovala vděčně moje chování a pravila mi: „Dodáváš mi odvahu, pane, mluviti tak, jak srdce moje to žádá. Chvěla jsem se pomyslíc, jak nesnadné vysloviti, co mne tíží, teď ale vidím, že směle mluviti smím, ač ti po mysli nebude, co říci chci." „Paní," odvětil jsem, „rci, co duši tvou tíží. Z úst tvých nemůže vyjíti než slovo ušlechtilé." Phila utřela si slzu a řekla tiše: „Dcera moje byla mi odňata. Jako Ifigenii někdy, tak vlekou nyní ji před oltář. Buď, pane, jejím ochrancem."

„Jak tomu mám rozuměti?" tázal jsem se nemile překvapen.

„Stratonika jest dítětem," odvětila ještě tišeji Phila, nesměle, „a ty, pane můj, jemuž ji zasnubuji, máš stáří jejího otce."

Zapálil jsem se mimoděk, ač jsem se chtěl klidným zdáti.

„Odpusť, pane," prosila Phila. „Vidíš, jak velké o tobě mám mínění, když tak nepokrytě s tebou mluvím. Ze mne mluví matka, neznající ohledy, jedná-li se o blaho jejího dítěte. Jsi sám otcem, a říkají, že otcem

milujícím. Při životě tvého syna tě tedy zaklínám, buď spravedlivým a uznej oprávněnost mých obav. Bude dcera moje s tebou šťastna?"

„Paní," řekl jsem, „nepovlekou dceru tvou k oltáři násilně jako někdy Ifigenii. Nedopustím to já. To ti slibuji. Nic více, nic méně."

„Díky," řekla Phila opět velmi tiše, spustila svůj závoj a odešla.

Následující den připlul Demetrios. Beze zbraně šli jsme druh druhu vstříc a objali se v tváři našich vojsk. Zapomněli jsme v okamžiku na všechny křivdy, jaké jsme si byli kdy vzájemně učinili, a za jásání a nevýslovného nadšení našich armád začala nyní řada těch nádherných slavností, kterým se divil svět.

Nejdříve hostil já Demetria a jeho makedonské vojsko, pak zval mne na svou loď, ohromnou jako plující palác královský, plnou zlatých komnat, plnou východního přepychu, plnou nesmírných pokladů. Vrchol vší vzácné krásy byla však Stratonika, kterou jsem tam při té návštěvě spatřil. Nebylo jí všech těch perel a kamů, těch nevídaných látek, těch hřiven a náramků, náušnic a diadémů třeba, v nichž jako idol východu se třpytila, pod jejichž tíží téměř vrávorala, ale ten blesk šperků, ten žár barev, dodávaly jí přece cizého jakéhos tajuplného kouzla, jakéhosi bájného nimbu jako kněžce neznámého božstva. Schvátil mne mocný obdiv, ale přece nezapomněl jsem prosebného pohledu její matky,

tak smutné, tak vznešeně trpící, ani svého slibu a tázal jsem se tedy: „Stratoniko, jsi volna býti ženou mou? Není ti stáří moje závadou? Hleď, pod mou čelenkou jsou šediny! Neobávej se žádného nátlaku, neposlouchej žádných rozkazů a mluv, jak ti srdce káže!“ Hleděla na mne udiveně a řekla prostě: „Proč měly by tvé šediny mi býti závadou? Vidím je též nad čelem svého otce a jsou mi tam drahé.“

Nebyl jsem zcela spokojen s tou odpovědí, ač se mi zdála Stratonika přemilostnou v té dětské své prostotě a řekl jsem jí: „Nemám ti však býti otcem, nýbrž chotěm. Neozývá se v tvém nitru žádný sebe tišší hlas, šeptající: nevejdi v tento sňatek?“

Hleděla opět udiveně na mě a pravila: „Ne, pane, neslyším toho hlasu. A proč měl by se tak ozývat?“

Srdce moje zatlouklo silněji, hlas její vnikal mi v nitro jako hudba nejsladší, byla tak luzná, svěží jako květ a bylo cos tak dojímavého v tom plném, samovolném oddávání se mně! Odříci se jí zdálo se mi v tom okamžení věru nemožností. Řekl jsem radostně: „Ty chceš tedy otce svého poslechnouti a ženou mou se státi?“ A podával jsem jí ruku.

„Ano, pane, ráda,“ odpověděla bez rozpaků podávajíc mi ruku. „Ráda budu tvou,“ dodala, „neb sláva tvého jména oblak dosáhla a miluji hrdinnost.“ Oči její zářily

hvězdně. Cítil jsem se v tom okamžení mlád a byl jsem hrd. Tak byli jsme zasnoubeni a na druhý den přivedl ji Demetrios do mého tábora a chystali jsme se po velké slavnosti na cestu do Antiochie. Ale v tentýž den, co mi nevěsta přivezena byla, zjevila se Phila opět v mé komnatě. Zahalena v temnošedé závoje, pravila mi:

„Přicházím se s tebou loučit. Demetrios posílá mne, bych jej smířila s bratrem mým Kassandrem, obává se jeho hněvu, protože, jak víš, se zmocnil Kilikie, odejmuv ji druhému mému bratru. Pak vrátím se do své samoty, bez chotě, beze svého nejmilovanějšího dítěte. Nestěžuji si, Seleuce. Vím, že nejsi nešlechetným, a vzdávám ti úctu a dík. Ty dostáls svému slibu, ale, věru, bylo to snadné. Stratonika neznajíc ani světa ani života, neznajíc sebe ani jiných, nevědouc co láska, co manželství, co štěstí, co žal, rozhodla co pravé dítě nad svým osudem. Dala se tobě, jak by dala hračku nějakou sestře své. Vítala s nadšením ten sňatek. Proč? Opět pro pouhou hříčku! Velikost tvé slávy ji oslnila. Vidí v tobě krále ve světle písně, jsi v očích jejích asi jako Agamemnon, nimb vzrušující pohádky tě pro ni ozařuje. Snila jsem pro své dítě o štěstí a osud nedal jí než prázdný lesk, podal jí trůn! Neměj mi za zlé, že tak s tebou mluvím. Nezapomeň, že žena Demetriova stojí před tebou, žena krále skvělého jako ty, slavného jako ty, žena, která i korunu i slávu

z blízka zná, žena, která hrot veškerého trní ucítila, rostoucího na cestě k záviděné moci a velikosti královské. Promiň mi tedy, mluvím-li s trpkostí. Ty odvádíš tedy dítě moje do Antiochie s klidným svědomím, neb ona sama s radostí souhlasila s otcem svým, uzavírajícím váš sňatek. Je tvou. Seleuce, vyslyš snažnou prosbu mou. Až Stratonika svůj omyl nahlédne, až v oku jejím zamženém tajně prolitými slzami poznáš, že probuzena ze sna dětského, přemýšleti a cítiti začíná, až v smutném jejím úsměvu poznáš bolest jejího sklamání a mimovolnou výčitku, ó Seleuce, nebuď pak tvrdým! A později, až dnešní vzplanutí tvých smyslů shasne a Stratonika ti sevšední, ó nezapuď ji pak surově, ubohou, jejížto zlatého mládí květ dnes lámeš, bys opojnou tou vůní na okamžik zmládl sám! Ó králi, slib mi to! Pomni, že bych slib tvůj co útěchu si do smutného vyhnanství, do bezradostné samoty odnesla! Nebuď tvrdým a z daleké té samoty ti budu s onou vroucností nešťastných žehnati, již milosrdní bozi vezdy vyslyší!"

Tak pravila mi Phila a hluboký zvuk jejího hlasu, smutná zář jejích očí, bolestný obsah jejích slov dojaly mne mocně. Mně zdálo se náhle, že vidím před sebou zavražděné mládí netušící Stratoniky, hledělo na mě vyčítavým, k smrti zarmouceným pohledem. Neurčitý, neznámý jakýsi cit, cos jako nesmírná lítost ozývalo se v mém nitru a cosi jako opojné nadšení dávalo duši mé vzletu.

Vzal jsem královnu za obě ruce a hledě jí do očí pravil jsem posléze:

„Odejdi v míru a v pokoji v tichý svůj dům, ó Philo! Nezavraždím mládí tvého dítěte a nevztáhnu, jak se domníváš, ve víru svých vzrušených smyslů ruku po bílém tom květu beze skvrn. Děckost její bude mi posvátnou. Jako dcera pozvedla oči svých ke mně a nabídla mi v cudném pohledu svém nevinnou svou duši. Nuže, nebude mi ženou dříve, než v očích jejích touhy nepoznám po lásce mé. Philo, ano, chci lásky tvého dítěte, ale chci, by samochtíc mi Stratonika klesla na srdce. Neví tvá dcera posud, co je láska, nezneužiju její nevědomosti. Jdi tedy v míru. Tvá dcera je jista v rukou mých, jako v tvých vlastních, věř." A Phila šla s úsměvem štěstí a žehnala mi, ponechajíc mi Stratoniku."

„A ty dostál's svému slibu úplně?" tázal se lékař.

„Příteli," odvětil král, „dostál jsem svému slibu. Nezapomeň, že přešla mi doba bouřlivého mládí. Nezapomeň, že jsem se naučil jinak pohlížeti ne jen na lásku, ale na život vůbec, než bych na ně snad pohlížel, kdybych nebyl nikdy jinde žil než pod sladkým smavým nebem Hellady. Ne darmo byl jsem na břehu Indu a Gangy, ó Erasistrate! Myslíš, že možné zapomenouti nauk mudrců, jakým byl Kalanos, před nímž sám Alexandr Velký hlavu skláněl v úctě bez mezí! Velký ten Ind šel za námi

do perského kraje. Jak hvězda svítila moudrost, jeho, jak slunce hřála laskyplná jeho zbožnost jak harmonie nejsladší sluch, tak jímala slova jeho duši! On ukázal těm, již bedlivě mu naslouchali, jak duch nad tělem vládne, on ukázal nám, jak pohrdati lze slepému pudu smyslů. Kalana a jeho nauk nezapomenu nikdy, tak málo jako vznešeného divadla jeho smrti. Tenkráte dokázal nám sílu své duše spůsobem nejskvělejším. Klesaje totiž pod břemenem tělesné choroby, rozkázal narovnati mu hranici, rozloučil se pak s králem a s námi, se svými učni, pravě nám: „Chci zemříti, neb jest krásněji skončiti, než dáti se chorým tělem od cest odvrátití, které jsme si zvolili!" A přes všechny prosby Alexandra, přes slze naše šel v samovolenou svou smrt! Ještě jej vidím, jak rozdával dary, jež mu někdy král byl vnutil, jak stříbrné své kštice si ustřihl a bohům obětoval, jak se květy věnčil, jak zpívaje velkou hymnu proti vycházejícímu slunci poklekl a znamení k zapálení hranice dával. Celé vojsko vypuklo v křik, i sloni zdálo se, že plakali, neb vydávali podivné ryky, které však slavnostní hřmění polnic přehlušilo. Plameny zvedaly se teď k nebi a pochovaly jej v rudém plápolání svém.

A král utíral si slzy a pravil: „Ten člověk přemohl mocnější nepřátele, než jsem já a celé vojsko mé." Nuže, Erasistrate, od něho učil jsem se bojovati proti smyslům, proti nepřátelům, nad nimiž on vždy byl skvěle

zvítězil." Tak pravil Seleukos a mlčel hluboce zamyšlen.

Pak dodal takto: „Chápeš nyní jak Stratoniku miluji? Jest mi zdrojem čistých citů a vzletných myšlenek. Je mi drahá nad míru. Vždyť jest pro mě cosi jako sladká naděje, tedy jako nové mládí, které by mi stálo po boku, jako koruna, vyšší než královská, vzácnější než ona celé Syrie! Vidím, jak málo jesti ctižádost, která tu Syrii dobyla a tuto velkou založila říš. To byla pouze síla mých ramen, bystrost mého ducha, co posud mne vedlo. Nyní nastal úkol jiný, provádět nauku Kalanovu. Chci, aby země, kterou meč můj podmanil, teď šťastnou byla, chci, aby každý, kdo v hranicích této říše dýše, mi žehnal. Proto jen nechť budoval jsem velkou tu Syrii, by neskonale mnoho lidí blaho své v ní nalezlo. Toť úkol velký, a kde bych sílu bral a nadšení, ne-li v duši bytosti mně nade vše drahé a milené? Syn můj se ožení a ženě své pak bude patřiti. Mně zbude pak Stratonika. Jí chci žíti, abych sobě méně žil. Jak bílá holubice bude se Stratonika nad syrským krajem vznášet a jako zraky moje, tak budou zraky všech jen na ní viset, v ni budou doufat a jí žehnati!"

A král se opět zamlčel, noře se v hloub svých myšlenek a dum. Lékař vyslechl podiven jeho téměř mladistvé blouznění a vzdychl si.

„Ubohý!" pravil tiše k sobě v duchu. „Visí celým srdcem na své vidině, plnou silou

a vzletem mladíka, buduje si sny a vidinu, a mezi tím prchá, padá, rozplývá se jeho naděje! Koho z těch tří neštastných mám dříve litovat? Krále či Stratoniku či Antiocha? A kterak má to vše končit, ó věční vy bohové? Tři srdce budou krvácet a pukat — ne, čtyři! Neb to moje cítí každou z ran dopadající na kterékoli z nich!"

Tak rozjímal Erasistratos a rozloučiv se s králem, chtěl se na lůžko odebrati.

Na chodbě však ozývalo se úzkostlivé volání.

„Pane," zvolala snědá otrokyně spěchajíc k němu od vchodu do gynecea. „Pane, pospěš! Zdá se mi, že královna umírá!"

„Tiše!" řekl lékař, „ať neblahý král tě neslyší!" Kráčel rychle za otrokyní. Vrazil do komnat Stratoniky.

Bledá jako uvadlá růže ležela na koberci na zemi, šperky její byly kolem ní rozházeny, jako by je byla divoce se sebe strhala, vlasy její proudily volně, roucho její viselo s ní v nepořádku a oči její hořely horečně. Lékař klonil se k ní a pozvedl krásnou její hlavu. Tu vytryskly její slzy a zašeptala: „Pane, dej mi milosrdně jedu! Dej mi jedu, jenž bez příliš velkých bolestí by mne ukolíbal v sen, z něhož probuzení není! Jsem unavena k smrti a chce se mi na věky spát!"

„Co vrhá tě znova v bezednou tuto zoufalost?" tázal se lékař.

„Pouze strach z toho, co mi nyní bezodkladně činiti jest, strach a hanba před tou strašnou povinností!“ úpěla.

„Jaká to povinnost?“ tázal se lékař.

„Vyznati králi Seleukovi vše!“ zalomila divoce rukama. „Vše, slyšíš? Svůj hřích, svou nevěru, svůj zločin!“

Chtěla se země povstati.

„Jsi smyslů zbavena?“ tázal se polekaně Erasistratos a držel ji pevně, aby úmysl svůj vykonati nemohla.

„Jsem!“ odvětila trpce. „Jsem, neboť bozi mi jich odňali. Afrodita v strašné nenávisti své mne uvrhla v to šílenství milovati tam, kde láska zločinem! Pusť mne tedy, nedáš-li mi jedu, jdu si pro svůj trest.“

Chtěla opět vstávat, Erasistratos však ji nepustil.

„Nepovíš slova svému choti,“ řekl důrazně.

Vztýčila se překvapeně a hleděla hrdě na něho.

„Dáváš mi zákony?“ zvolala, pak ale vypukla v pláč a dodala: „Ó, ty mnou opovrhuješ tak silně a tak neskrytě, že myslíš, že ti dovoleno vše, vše, vše!“

„Dítě!“ řekl soucitně lékař, „dítě! Beru ti pouze nůž z rukou. Vždyť nevíš, co činíš!“

„Svou povinnost,“ řekla tvrdošijně, „a tu vykonám přes tvoje rozkazy. Povím králi vše.“

„Nepovíš mu slova,“ zvolal přísně lékař. A pak dodal: „Chceš nejen sebe, ale i Anti-

ocha uvrhnouti do záhuby? Chceš i krále Seleuka činit nešťastným?"

Hleděla s nevýslovnou hrůzou na něho a složila ruce na prsou.

„Zahubiti Antiocha?" tázala se šeptem a chvěla se, „učiniti Seleuka nešťastným?" Zakryla si tvář. Pak obrátila ji uslzenou k němu a šeptala: „Co jest mi činiti? Mám strach, mám strach!"

Byla dokonalým dítětem přes majestát svého ztepilého těla, přes ušlechtilou výsost svého čela a nesmírnou hloubku svých temných, o vášni vypravujících zraků. Erasistratos se usmál útrpně a něžně.

„Nuže," pravil posléz, „dej osud svůj a Antiochův i krále Seleuka v oddané a věrné moje ruce. Zůstaň tiše ve své komnatě a nepodnikej ničeho. Hleď se utišiti a slib mi, že se uložíš a že se vynasnažíš usnouti. Čekej rána. S ním přijde snad útěcha. Slibuješ?"

Královna usedla v hluboké sedadlo, schoulila se pokorně a kývla poslušně hlavou. —

Erasistratos trávil tu noc v komnatě Antiochově. Byl sám tak horečně rozčilen, že se k spaní už ani odebrati nechtěl. Bděl dlouho, dlouho, posléze ale pozbývaly myšlenky jeho určitosti a vůle jeho síly. Dřímota jakás jej pojala, něco mezi spaním a bděním, něco náměsíčnosti podobného a v duševní té mlze vnukala mu démonická jakás zimničnost myšlenku dozvídat se na Antiochu podrobnosti

o jeho lásce k maceše. Bránil se tomu, však temný duch, jenž se zdál, že jej pudí, zašeptal: „Což není vše jen pouhým výmyslem škádlícího tě sna? Snad ani Antiochos svou macechu ani ona jej nemiluje? Snad ten chorý jinoch vůbec duševně ani nestrádá? To vše jest výmyslem tvým, ó Erasistrate! Polož ucho ke rtům nemocného a přesvědčíš se!“ Erasistratos cítil jakousi zlobu ve své horečce, cosi jako uraženou ješitnost. Odháněl své nepříjemné myšlenky sice jako dotíravé mouchy, když se však stále vracely, podlehl, vstal a přistoupil k Antiochovi. První paprsky slunce vnikaly už do pokoje, ozařovaly bledou nemocného tvář a polévaly ji slabě růžovým růměncem. Lékař stále ještě jako ve spaní, jednal nyní napolo nepříčetně. Vzal Antiocha dosti prudce za ruku a jinoch náhle ze svého lehkého spánku probuzen, hleděl překvapeně na Erasistrata.

„Co mi chceš?“ tázal se též ještě v polosnu.

„Tvé vyznání,“ odvětil lékař rychle. „Myslíš, že mne oklameš? Ty stůněš láskou! Ty miluješ, kde milovati hřích!“

Antiochos odpověděl jen těžkým vzdechem a kývl pomalu hlavou.

„Stratoniku?“ zašeptal lékař a probudil se úplně ze svého šíleného počínání. Lekl se svého jednání a následku svých pošetilých otázek.

„Ty's uhodl!" zaúpěl jinoch a klesl v mrákoty tak hluboké, že Erasistratos myslil, že jej z nich už neprobudí! Vzal se oběma rukama za hlavu.

„Kde je lékař, jenž by léčil nyní mne?" zvolal zoufale. „Ó, co jsem to učinil?"

Podařilo se mu přece probuditi nešťastného jinocha k položití. Když cítil, že tepny jeho opět bily, když dle pravidelného dechu soudil, že blahodárný jakýsi spánek jej opět ovládá, vykradl se tiše z komnaty, šel do zahrad, pak dále do háje, vykoupal se v řece a hluboce zamyšlen vrátil se do paláce.

„Ano," pravil sám k sobě. „Seleukos jest nejsilnější z nich, on nejlépe snese ránu osudu! Buď jak buď, teď nemožno už couvnout a jest mi jednati za ně za všechny."

Vešel do komnaty krále Seleuka. Tvář jeho byla neobyčejně vážná a probdělou nocí a těžkou starostí nad míru bledá. Rozčilení jeho jevilo se mu v očích, jindy tak klidných a jasných. Seleukos spatřiv jej ulekl se velmi. S tlukoucím srdcem zvolal úzkostlivě:

„Neseš mi zprávu zlou! Můj syn —" nedovedl dokončit a nohy se mu třásly tak, že usednouti musil.

„Tvůj syn, ano králi, tvůj syn je téměř ztracen," odpověděl lékař. „Stůně tak považlivě, že si rady nevím. Řekl jsem ti, že choroba jeho vězí v duši a ne v těle. Nemýlil jsem se a vím to nyní jistě. Tvůj syn umírá láskou, tou vášní silnější než oheň a

moře, tou vašní, která už tolik lidí, měst a krajů uvedla v záhubu. Tvůj syn umírá láskou, která ukojena nikdy býti nemůže."

„Jak?" zvolal král, „která jest žena, kterou bych já, jeden z nejmocnějších toho světa, pro své dítě získati nemohl? Celá Asie téměř leží u mých nohou, poklady moje jsou skoro nevyčerpatelné a to by ji vše nelákalo? Ani trůn, žezlo a koruna? Ani spanilost mého syna? Ani prosby mé pokorné?"

„Ne, králi," odvětil lékař, „ne, to vše nestačí, to vše je marné! Neboť věz, syn tvůj miluje ženu mou. Lekl se té nedovolené vášně a chtěl raději zemříti než promluviti, já však zmocniv se jeho tajemství, vyrval mu schytrale jeho vyznání!"

Seleukos mlčel chvilku v nevýslovném překvapení. Pak ale poklekl před Erasistratem, objal jeho kolena a zvolal: „Příteli, pro svatost bohů všech slyš trpělivě snažnou prosbu mou! Vím, že žádám více, než co by člověk obyčejný kdy mi poskytnouti dovedl, ale vím také, jak vysoko stojíš nad davem! Erasistrate, byl jsem ti vždy přítelem pravým, věrným a vřelým! Ty's odplácel lásku mou zas láskou svou. Co děti už jsme si byli drazi, co jinoši a muži milovali jsme se celou duší na vzájem. Erasistrate, vyslyš prosbu mou! Žádám na tobě obět neslýchanou, obět pro blaho nešťastného umírajícího jinocha, pro svou celou říši, která naději svou oprávněnou v mého syna skládá! Zachraň jej,

vrať mu život, odstup mu ženu svou, by v květu svého mládí neuvadl, by nespadl se stromu života co nedozralý plod do zející tmy hrobu!"

Lékař k slzám pohnut zvedl krále a odpověděl tak: „Ty nemůžeš to na mně žádat, příteli! Jako ty Stratoniku, tak miluji já mladou ženu svou. Jako Stratonika tobě, tak jest ona mi zdrojem žití, nadějí budoucnosti, útěchou přítomnosti! Ty stahuješ brvy, ale buď spravedlivým a suď chladně. Hleď, jsi Antiochův otec, miluješ jej celou duší svou a přece, kdyby Antiochos ne ženu mou, ale Stratoniku miloval, a já kdybych za něj prosil zde, volaje: „králi, zachraň své dítě, odstup Antiochovi Stratoniku" — ó Seleuce, co odpověděl bys?"

„Ah!" zvolal s pláčem Seleukos, „kéž bozi tuto zkoušku by na mě poslali, kéž by vášeň Antiochovu od ženy tvé odvrátili a převedli planoucí jeho lásku na Stratoniku! Pak uviděl bys, ó příteli, jak bych ji obětoval s radostí, a celé své království k tomu pro drahou spásu svého dítěte!"

Pronesl slova tato s tak hlubokým dojmutím, tak přesvědčivě, tak vroucně, že Erasistratos jej za obě ruce jal a zvolal: „Králi, mluvíš-li upřímně, pak není ti žádných proseb a není ti už ani Erasistrata ani jiného lékaře třeba a sám vyhojíš svého syna! Jsi otcem, chotěm a králem a můžeš ještě k tomu býti i nejlepším lékařem! Nuž buď tedy syna svého a svého rodu spasitelem! Věz tedy,

ne pro ženu mou, však pro Stratoniku plane a umírá Antiochos láskou!"

Seleukos sebou mocně zachvěl a nebyl v prvním okamžiku ani slova schopen, pak ale vyjasnil se jeho zrak, velký klid zářil z jeho očí a objav svého přítele pravil: „Jsemť otcem a spasím svého syna. Jsemť mužem a nauky, které plynuly z úst Kalana, nebyly prázdným zvukem v sluchu mém. Jsemť králem a neobmezená moc v mých rukou bude mi prostředkem, bych učinil dva lidi šťastnými. Bělmo padá mi s očí! Jak mohlo mi býti tajemstvím, co se přede mým zrakem nepokrytě dálo? Ó, jsemť jist, že i Stratonika jej miluje!"

„Pravíš to tak klidně, což necítíš hrot žárlivosti v duši, příteli?" tázal se lékař tiše.

„Žárlivost, z které mne podezříváš," odvětil král, „vycházela by buď ze smyslů mých, neb z uražené ješitnosti, nebo ze závisti. Smysly své mám ale v moci a víš, že nejsem ješitným. Ze závisti pak k vlastnímu synu mne přece podezřívati nebudeš?"

„Ne," zvolal Erasistratos, „ty's v pravdě velký a tedy ani marnivý ani závistivý."

Král tiskl mu ruku beze slov a dodal za chvíli: „Děkujme bohům, že jsem mocným tak, že mohu ze své vůle uskutečniti, co se bude světu zdáti proti všem zvykům a zákonům. Nyní konejme každý hned svůj úkol. Ty jdi a oznam mému synu opatrně naši rozmluvu a já spěchám v komnatu královny."

Lékař uposlechl, a téhož dne ještě vrátil se růměnec na tvář jinocha, lesk do jeho očí, štěstí do jeho srdce. Královna však stonala po tři dni následkem rozechvění, ale uzdravila se v čas, by opět pokryta drahokamy jako idol východu se ukázala s novým chotěm svým tomu jásajícímu lidu, který si s nadšeným podivem o její a Antiochově lásce a velkodušné oběti Seleukově vypravoval. Před tváří lidu a vojsk prohlásil Seleukos svého syna slavně za krále oněch tajuplných krajů, přetékajících bohatstvím, z nichž matka jeho pocházela. Radosti a slávy nebylo toho dne konce.

Seleukos zůstal klidným po celý čas, dobojoval statně nejtvrdší boj svého na zápasy bohatého života a loučil se se Stratonikou s úsměvem na rtech. Královna osvobozovala před svým odjezdem všechny svoje otrokyně, na přímluvu Erasistratovu, připomínajícího si smutku oné snědé dívky, po domovu toužící, která s královnou vždy léky pro chorého Antiocha připravovala. Nezbylo konečně už ničeho než loučiti se též se samým Erasistratem, jemuž milenci své štěstí děkovali. Stratonika objala jej s pláčem vděčným a lékař pravil žertovně:

„Pamatuješ se, královno, jak jsi mne ve snu svém uzřela, přinášejícího ti popelnici? A víš jakou hrůzu ti to způsobilo, když jsi mne poprvé skutečného spatřila?“

Tu zvolala královna radostně: „Erasistrate, jak sen onen se přece vyplnil! Věz, urna v tvé ruce měla tenkráte tvar srdce! Nuž, a nemám srdce svého chotě, celé neskonalé své štěstí lásky z požehnaných rukou tvých?“

„O té podrobnosti, že urna měla tvar srdce,“ usmál se lékař, „neřekla jsi tehdy slova, a vypravovala si přece velmi podrobně celý svůj sen.“

Královna se zapálila a řekla plaše: „Tys tak moudrý, Erasistrate, vysvětli mi tedy to mé mlčení, které sama nechápu.“

„Nejsem příliš moudrým a nedovedu hádat,“ odvětil lékař, „avšak myslím, že nebloudím, povím-li ti, že se mi zdá, že ten tvar srdce na tebe asi dojem skryté výčitky stran tvé nevědomé lásky k Antiochu činil. Ta láska byla nevědomá, ale byla v nitru tvém. Ty cítilas temně, že nutno něco skrývat před světem, tvé srdce ale vědělo už určitě co. Tvůj strach přede mnou pocházel ale z obavy, že bych uhodnouti mohl, co se v tobě děje!“

„Ty myslíš tedy, příteli,“ zvolala, „že jsem lhala, že jsem pokrytecky sen svůj jinak vykládala, než jsem mu rozuměla?“

„Nikoli, ó Stratoniko,“ řekl vážně Erasistratos, „nepřikládám ti žádné takové viny Ne ty, ale lidské srdce vůbec je vždy trochu lhářem a pokrytcem i naproti vlastním ňadrům, která je nosí. I srdce nejprostšího dítěte má

spády své a city, které nechce stavěti na veřejnost."

„Snad pochází potměšilost srdce z toho," řekl Antiochos, „že ono stále po tmě a v šeru přebývá a nikdy tak v světlo patřit nemůže jako oko."

„Ah, Antioche," zvolala královna, „nepomlouvej srdce, jak to činí Erasistratos! Vyčítáš snad tomu v mých ňadrech, že povždy jen pro tebe bilo? Raděj ztratila bych zraky oba než srdce, aspoň raděj než srdce tvoje, můj milený!"

„Teď," pravil Erasistratos, tiskna oběma milencům, držícím se v náručí, vřele ruce na rozloučenou, „teď promluvilo srdce tvoje zajisté nepokrytou pravdu, ó Stratoniko!"

FENICIIN HŘÍCH.

PANÍ SOFII PODLIPSKÉ.

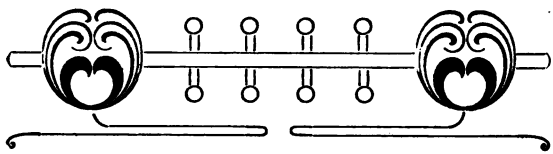

Ubohému Carmeniovi nesmály se v Taormině už ani děti pro veliký jeho hrb, pro malé, slabé, křivé nohy, které to těžké jeho tělo nesly; bylt každý již tak zvyklý, viděti jej buď v šerém dvoře nebo před vraty paláce Corvaja pod vysokým gothickým oknem seděti a do kotlu bušiti, na kterém od rána do noci pracoval. Patřilt Carmenio už jaksi k tomu starému, spadnutím hrozícímu paláci Corvaja, který v té staré sikulské, řecké, karthaginské, římské a bůh ví jaké ještě Taormině jako normanská pohádka se vyjímá. Z kamene vytesané gothické obludy portální rozdrobily se už dávno i zde pod tím téměř věčně jasným nebem sicilským, a Carmenio zdál se nyní jejich živou inkarnací. „Obluda!“ říkala o něm někdy kmotra Nunziata, předoucí celý den nedaleko pod fíkem sousední zahrádky, jejíž dvéře věčně do kořán ote-

vřeny bývaly a na jejichž práhu, urobeném ze starého reliefu, pocházejícího z římských dob, do hladka nyní už ušlapaného a obroušeného, všechny mimojdoucí kmotry na chvilku se zastavovaly, aby s tou starou, téměř stoletou Nunziatou si pohovořily.

„Obluda!" říkala Nunziata, ale ne posměšně ani v zlém úmyslu, spíše s udivením a s politováním, „obluda! A když se považí, že byla ta ubohá Fenicia rodnou jeho sestrou! Fenicia, s očima jasnýma jako zlato na plášti madonny, krásná jako perla v její koruně a rovná jako svíce na jejím oltáři! Ach, pomyslím-li na ni, je mi jí líto jako duší v očistci."

I toho ubohého Carmenia jí bývalo líto, byl teď tak sám a opuštěn, v tom vlhkém dvoře paláce Corvaja, kde je věčně tak šero! Avšak Carmenio myslíval si: „Pro mě je zde světla dost, vidím dosti jasně na svou kovadlinu a rány moje znějí tak slavnostně jako zvon a zaplašují ďábla, přijde-li mi do ucha o tom šeptati, jaké se nám stalo bezpráví. Co! Je-li mi nejhůře, cítím-li hlad a unavení, pal slunce nebo mráz větrů, pozvednu oči tam nahoru na zbytky kamenných řezeb nad balustradou schodiště."

Ty zbytky reliefů představovaly Evu v ráji, svedení její hadem a následující trest: práci a trud našich prarodičů. „Je to náš úděl!" pravíval si a hleděl z daleka na kmotru Nunziatu, sedící pod fíkem se svou přeslicí. Po-

cházela jako on z Moly, toho bílého hnízda, přilepeného vysoko nad Taorminou na skále blízko oblak a hledícího jaksi pyšně na město dolů, zrovna tak jak Taormina sama se své skalné, vzdušné výše pyšně zase dolů na městečko Giardini hledí, které se bílé v modrém moři koupá a mezi zahradami ztrácí, jakoby se tam ustrašené pohledem na olympický majestát strmící Etny choulilo.

Carmenio pamatoval těch časů, když se co dítě z Moly a s klikaté, kamenité cesty za branou dolů do Taorminy dívával, pamatoval se na temné pohádky o tom pustém kastelu nad městem, do jehož travou porostlého dvora viděti bylo a v kterém prý Saraceni někdy sídleli, lidé to, kteří nevěřili ani v Krista ani v madonnu, pamatoval se, že mu ukazovali prstem na rozvaliny toho starého řeckého divadla dole a že mu cosi vypravovali, cosi zmateného, co vypadalo jako sen o nějakých bozích a bohyních, bílých jako ty oblaky, vystupující z lesů na Etně, a skvělých jako ten oheň, který tam v noci někdy tak zlatě k temně azurovému hvězdnatému nebi vyšlehl. Dolů do Taorminy však nepřišel dříve, až kdy Fenicia, sestra jeho, se tam vdala.

Fenicia bývala Carmeniovi vše. Ač mladší než on, bývala mu jaksi matkou, kterou, sirotci, byli záhy ztratili. Ona jedině měla pro něho úsměv a líbala ho, když jí přinesl upletenou klec, v které zavřené cikády zpívaly,

a děkovala mu tak vroucně, když ji věšela mezi květy passiflory, bující na spuchřelém, dřevěném balkoně před vlhkým pokojíkem, kde bydlely, jako by jí byl všechny poklady přinesl, které dle děcké jejich víry v skrytých plamenech Etny ležely.

Fenicia jej těšívala, byl-li strýc Petrone, kotlář, u kterého se učil, příliš přísný, přidávala mu ze svého chleba, ze svých fasolů, byla-li teta Pina příliš skoupou při krájení a rozdělování do malých hliněných jejich mis, a chránila jej vydatně, když jej trýznily děti, ti ukrutníci, vysmívající se jeho hrbu, tlustým jeho pyskům a skřiveným nohám, házejíce po něm kamením a pronásledujíce ho voláním: Pulcinella! Pulcinella! A Fenicia měla tvrdé pěstě, neb věru, nedávala jí teta Pina darmo ani chleba ani fasolů; od rána musila pracovat na tom skromném poli, v té malé vinici, které mezi skály vtěsnány dívaly se na horu Venere, po které, říkali, krásná, zlatovlasá „fata" chodila, a na zubovitě strmící, za zelenými vrchy do azuru se vbodající pohoří.

Večer mohla pak Fenicia si oddychnouti na spuchřelém balkonku, kde passiflory bujely, mohla odtamtud na moře se dívati, jež také si oddychovalo hluboko, hluboko dole pod Molou a pod Taorminou, mohla dívati se na hvězdy, jak nad Etnou se kmitaly, a pozorovati, jak se hora sama halila do mlh. Krásné mívala sny, když tam usnula.

Také jí nebránila teta Pina, aby vycházela na malou piazzu a s ostatními dívkami seděla u kostela pod portikem z červeného, zvětralého mramoru a tvrdého šedého pískovce, v jehož oblouku mezi kamennými krajkami vybledlé fresko jakoby pomalu při vzrůstajícím šeru zhasínalo. Tam směla se Fenicia s ostatními z plného srdce smát, a tam pod tím portikem, na té chudičké, travou porostlé piazze, vroubené chatrnými, pustými domky, uviděl ji později, když dorostla, poprve za krásného večera mladý švec Arcangelo Giusti. Byl toho dne z Taorminy v jakési záležitosti do Moly přišel, a byl se až do večerního chládku zdržel. Když ji viděl pod portikem, smála se právě Fenicia, a sladký její hlas byl jako bublání fontánu, a obnažila své bílé, lehce zamodralé zuby mezi rty, podobajícími se granátovému květu, jejž si byla za ucho zastrčila a s očí padaly jí při tom jiskry, podivné jako ony hvězdné, nikdy žhavé, které na temném blankytu moře za vlahé noci svítí.

Arcangelo vzpomněl si mimoděk na tu velkou, divnou bohyni, malovanou na rozbitém stropě pustého paláce Corvaja dole v Taormině, kde se svou matkou, kmotrou Venerou, bydlil. Večer, když domů přišel, hleděl pořáde na tu bohyni, usmívající se záhadně čoudem staré lampy, při které mu kmotra Venera večeři chystala. Od té doby chodil častěji nahoru do Moly, a strýc Petrone byl šťasten,

že se těch sirotků zbavil, když jej Arcangelo konečně o Fenicii žádal a ta jej přijala s podmínkou, že bratr její Carmenio se s ní dolů do Taorminy postěhuje.

Kmotra Venera plakala sice a hořekovala, když slyšela, že syn si béře nevěstu bez jediného solda, ale konečně se utišila a rvala si vlasy pouze, když ji nikdo mimo kmotru Nunziatu neviděl. U té odlehčovala svému stísněnému srdci, před ní neostýchala se hroziti svatému Cristoforu pěstí, neb toho svatého byla vždy nejvíce ctila, a teď se jí takovou odměňoval zradou! Kmotra Nunziata ji těšívala tím, že jiní svatí se docela tak proti jiným smrtelníkům zachovávají; jak pěkný kousek byla jí, Nunziatě, jednou svatá Rosalie vyvedla! Kdyby to měla vypravovati! Ale co, bylo to už dávno!

Venera pokrčila rameny, což znamenalo: Jak můžete svatého Cristofora s tou svojí svatou Rosalií porovnávat!

Kmotra Nunziata tomu rozuměla a byla hluboce uražena. Za svých mladých let bývala v Palermě, a jednou putovala na horu Pelegrino, do sluje, kde ta velká svatá někdy žila, viděla tam tu nesmírnou její poctu, tu slávu v záři nesčíslných světel, vzpomněla na její podobu z mramoru a zlata, na její sochu (kterou vichr tenkráte nebyl ještě porazil), stojící na skále, vysokou jako věž sv. Dominika v Taormině, sochu stojící bíle mezi dvěma azury, mezi nebem a mořem v pla-

noucím zlatě letního vedra; věděla tedy, jak se sluší svatou onu ctíti, a musila tedy býti nyní hluboce uražena.

„Mějte se na pozoru, kmotro Venero," řekla suše, přemáhajíc svou nevoli. „Do hříchu nemáme nikdy daleko. Vy jste příliš pyšna. Myslíte si také příliš o svém synu. Nechtěla byste, aby se mu dokonce říkalo snad „don" Arcangelo?"

Venera vzpřímila se v plné hrdosti a ješitnosti matky, zbožňující své dítě.

„Arcangelo je tak dobrý křesťan jako každý jiný," řekla, „a řemeslo jeho není horší jiného a vyzná se v něm, bohu díky. Nedal si jeden z těch Angličanů, co sem přicházejí s kapsami plnými zlata a co pořáde tam v tom rozbitém řeckém divadle sedávají, loni ušít střevíce od mého Arcangela? A neřekl, že krásnějších na noze neměl? Nuž, vidíte. A snadno by se mohlo státi, že mu někdy budou říkati i „don" Arcangelo! Víte, kmotro Nunziato, že obec nám dluhuje tři sta padesát lir, mohl by to býti základ ku krásnému jmění. Náš pán sindaco, který si také teď dává říkati „don" Agostino Neri, neměl před dvaceti lety o mnoho více, a neříkali mu tenkráte „don". Zbohatl on a zbohatnou jiní. Nebyl ani první ani poslední, kmotro Nunziato, díky nejsvětější Panně."

„Ještě těch tří set padesát lir nemáte," řekla nyní docela klidná Nunziata, opatrná a moudrá jako vždy.

„Ale dostaneme je, víte to dobře," křičela Venera vášnivě, jako by jí je Nunziata brala. „Ví to celý svět, že ten náš spor o tu pastvu za Messinskou branou jinak než v náš prospěch dopadnouti nemůže, i kdyby sám papež opak toho chtěl."

„Přeji vám, aby tak dopadl," řekla Nunziata, „ale trvá to už dlouho, od smrti vašeho muže, a nynější sindaco je vaším nepřítelem."

„Bohužel, bohužel," vzdychla kmotra Venera. „A kdo tím vinen? Zase jen ta neblahá Fenicia s těma velkýma očima, kterýma mému synovi u srdce uštknula a kterýma mu někdy ještě i duši sní! Mohl si vzíti sindacovu neteř Marii, bylo to už téměř ujednáno. Ta má sice menší oči, ale říkají, že celou truhlu stříbrných."

„A pověst, že ji sindaco za každou cenu vdáti musil," řekla Nunziata suše. „Teď pověsil ji tomu kulhavému krejčímu vedle paláce Duca San Stefano a zdá se, že těch stříbrných také nebylo příliš."

„Pomluvy zvoní jako zvony, jen že nevolají do kostela božího, milá kmotro, Nunziato moje," odpověděla Venera. „Jisto je jen jedno, že v tom sporu teď máme sindaca proti sobě. Mor na jeho duši!"

A odběhla do domu.

Čas míjel ode dne té rozmluvy tak rychle jako před tím, ale ten dávný spor o pastvu za Messinskou branou nešel proto ku konci.

Avšak mimo Veneru nikdo o to hrubě nedbal v starém paláci Corvaja. Arcangelo měl tolik práce, že na sumu těch tří set padesát lir tak trpělivě čekal, jako na jablko, které dozrává, a v neděli odpůldne vyšel někdy, když vánek od moře vanul, s Fenicií za Messinskou bránu a ukazoval jí tu pastvu, o kterou se jednalo, mezi tím, co velké, krásné její oči k moři bloudily, za kterým se pusté hory Calabrie v modrém vzduchu a v průhledné páře kupily. Carmenio chodil s nimi a dal si vše do podrobna vykládati, jak ten spor povstal a ty nároky na náhradu, ale byl při tom tak roztržit jako jeho sestra. On i ona zapomněli všecky ty advokátské vytáčky a zatáčky než pod gothický oblouk paláce Corvaja se vrátili.

Kmotra Venera neměla nikdy pro svou snachu jediného úsměvu a nenáviděla Carmenia jako vetřelce, kterého syn její živil, ač dobře věděla, že ubohý ten mrzák v zimě v létě od rána do večera do kotlů bušil a peníze si pro skrovné své živobytí poctivě vydělával. Na štěstí pro domácí klid byla Fenicia tak tichá, tak dobrá, že ty nelaskavé pohledy staré Venery ani viděti se nezdála, a jen někdy, když skuhravý její hlas velkým a šerým domem příliš hlasitě lál, zbledla potlačenou vášní a vyběhla pak na náměstí k dómu, postavila se k fontánu, v kterém stříbrná voda šplounala, hleděla přes ty staré domy před sebou, na strmou stráň, pod kterou

krásná palma vedle pustého opatství kývala, na zelenou tu stráň, porostlou indickými fíky a křovinami, mandloněmi a vínem, na jejíž temeni Mola, bíiá jako křída, v slunci ležela. Pohled na Molu měl vždy něco konejšivého pro ni; bylo jí, jakoby si byla matce postěžovala a od ní útěchu přijala. Vrátila se pak vždy do paláce Corvaja s trpělivým úsměvem.

Dvě leta sňatku minula takto šťastně a velmi rychle, ale pak stala se v paláci Corvaja velká změna. Rány osudu začaly na ubohého Arcangela se všech stran v pravém slova smyslu pršeti. Venera měla mimo syna ještě dceru, vdanou dole v Giarnini, na úpatí těch skal, na kterých Taormina leží. Lucia neměla mnoho lásky ani pro matku ani pro bratra a po leta se téměř ani neviděli. Muž její nádeničil na železné dráze a Lucia pomahala mu statně. Měli tři děti, nejmladší měla ještě u prsou, když se to velké neštěstí stalo. Lucia seděla jednou, když muž její cosi na kolejích spravoval, na břehu moře, chladila si nohy ve vodě a hledala lasturu v písku pro dítě. V tom slyší za sebou hučet vlak, ohlídne se, pozvedne oči a vidí svého muže pod koly. Neměla času, aby vykřikla, a neměla síly, aby udržela dítě. Padla s vlasy zježenými na tvář, beze smyslu a ty krásné, modré vlny, plny slunečných paprsků a sladkých šeptů, ukonejšily, zatím co ležela, děcko její do smrti, zalily tiše, tiše, pořáde se usmívajíce, lkající jeho ústa a pokryly bílým pískem

plačící jeho a v sloup se obracející oči. Lucia smála se ve dne v noci bez ustání, když ji vzkřísili, když jí dlouhé černé její vlasy ustříhali a když jí led na hlavu kladli; říkalo se, že se jí vrazilo mléko do mozku. Jen asi hodinu před smrtí se upokojila a nabyla poněkud svého ubohého rozumu. Prosila starou jednu sousedku, aby oba její hochy „až bude s ní po všem" nahoru do Taorminy k bratru dovedla.

„Řekněte, že ho zaklínám při duši našeho otce, aby se jich ujal," řekla a dodala: „Vyřiďte mu, že mu je posýlám co dědictví." A na to dala se zase do smíchu, který ani nepřestal, když jí kněze přivedli, a který docela ani nepřestal, když se poslední zápas dostavil. Bylo to příšerné slyšeti, jak se ten smích mísil do smrtelného chrapotu.

Sousedka dodržela slovo, belhala se po holi v úpalu slunečním po bílé, strmé, skalnaté silnici vzhůru do Taorminy a přivedla oba hochy, Anibala a Ettora, prachem téměř udušeny do šerého stínu paláce Corvaja, kde babička jejich nad tím přírůstkem v rodině do zoufalého nářku propukla. Rvala si vlasy a žalovala kmotře Nunziatě: „Děti živiti, teď, když výdělků není! Což nezná Bůh už žádné spravedlnosti? Vždyt beztoho nám už nenechal nic, než oči, abychom nad svou bídou plakati mohli!"

„A snad také kousek srdce, abyste s těmi sirotky cítili?" tázala se kmotra Nunziata ostře s výčitkou.

Ettore a Anibale nalezli to srdce pro ně cítící u Fenicie, u Arcangela a u toho ubohého Carmenia, na kterého se na začátku beze smíchu ani dívati nedovedli, připomínalť jim přes příliš Pulcineliu! Myslili ve své prostotě, že je tak hrbatý a škaredý jen proto, aby je trochu pobavil. Když tu masku však nikdy neodložil, zvykli a měli ho stejně rádi a brali jej do opravdy jako ty ostatní. Hrůza šla na ně jen z očí babiččných.

V jednom měla však Venera úplnou pravdu: bylť jim Bůh ty sirotky poslal, když bylo v domě velmi, velmi zle.

Spor o tu pastvu za Messinskou branou se velice přiostřil. Věc byla o sobě dosti jasná, obec byla konečně i přinucena i odhodlána uznati požadavek těch tří set padesáti lir, ale Marie, žena kulhavého krejčího, neť a milenka sindacova, nemohla se tak snadně pomsty za to vzdávati, že byla Arcangelem odmítnuta. Sedíc na kamenném tesaném balkonu pod hustou révou, v tom malebném dvorku, který by jí byl každý malíř záviděl, kula neustále pikle. Nebylo to příliš těžké, ostatně, dokazovati sindacovi, že jest jeho povinností brániti se proti vyplacení té sumy; bylť sám nejen pomsty, ale i processů chtivý, a hlas jeho pronikl snadně v radě, kde tolik závistníků Arcangelových sedělo.

„Uznávám, že budeme nuceni na konci platit," rozkládal sindaco, „ale je nutno, aby právo šlo svou volnou dráhou, budeme se

neustále odvolávat a budeme vše tak dlouho odkládat, jak jen možné bude."

„Vždyt beztoho mu to bohatství jako s nebe do klínu spadne," zvolali v radě mnozí, zeleni závistí. A když se osamělý, nesmělý hlas ozval: „Ale kmotr Arcangelo může zatím zhynout, nevede se mu valně" — zněla prostá odpověď: „Jsme ve svém právu, at zhyne, zákon jde svou cestou."

„At se vyrovná!" zvolal sindaco náhle inspirován. „At se uspokojí se čtvrtinou a vyplatíme mu ji hned."

Jásot byl všeobecný a obdivovali se donu Agostinovi bezmezně. Druhý den přišli s tím návrhem k Arcangelovi, který jej s nevolí odmítl. Měl právo na celek, nač měl se spokojiti s částkou? Řekli mu na to, že je nestydatý. A byla hořkost na obou stranách. Venera ryla si nehty do tváře a běžela ku kmotře Nunziatě, sedící jak obyčejně pod fíkem.

„Budeme spravedlnost hledat až do krajnosti," zvolala, „Bůh musí býti s námi a všickni andělé."

Nunziata litovala Arcangela, ale řekla: „Chudí at nehledají spravedlnost, neroste pro ně. Bůh bude s vámi, ale s těmi, co zákony dávají a je vykládají, je ďábel a před tím bůh často odstupuje, aby nás zkoušel. Právo chodí v poutech a v cárech od začátku světa. Proto že právo máte pro sebe, bude celý ostatní svět proti vám."

A proroctví kmotry Nunziaty se brzy vyplnilo. Za nedlouho hleděla celá Taormina na Arcangela jako na veřejného škůdce, který se snaží ožebračit město, aby sebe obohatil. Že celek má proti jednotlivci také svaté povinnosti, to nešlo nikomu do hlavy. Arcangelo byl nenáviděn. Nikdo nepřinesl mu teď už ani střevíc, aby si jej u něho zašít nebo podraziti dal, a nejkrajnější bída umístila se za nedlouho v paláci Corvaja, kde bez toho nikdy velký přepych nepanoval. Arcangelo chodil jako bez duše, Carmenio, který přece ještě kotle ku správě dostával, bušil jako zuřivý do mědi, a Venera naříkala a zatínala pěstě a opakovala neustále, že neštěstí se přistěhovalo hned tenkráte do domu, když syn její Fenicii tam uvedl, žalovala jako Job v stínu gothického oblouku a lámala suché své ruce v zoufalosti.

Fenicia činila co mohla, těšila, pracovala, modlila se, ba přišla tak daleko, že někdy pro ty ubohé děti sousto u bohatších sousedů vyprositi musila. Arcangelo chodil teď do Messiny k advokátovi, který mu hory doly sliboval, a jeho návrat z města byl vždy jako záblesk naděje; i Venera se utišila na krátký čas, opakoval-li Arcangelo vše, co mu ten advokát tak výmluvně jako následek učiněných kroků líčil. Čas míjel pomalu, a bída jako velké břemeno, zdála se tím těžší, čím déle ji nesli, chmura ležela na paláci Corvaja, obyvatelé toho pustého, šerého domu už ne-

jedli a nespali, byli tiši jako někdo, kdo se k umírání chystá, šum z ulice, veselý a hřmotný, vnikal k nim ve dne jako výsměch života, kráčejícího všude s radostí a míjejícího jen smutný ten jejich dům, a v noci, když celé město spalo, bděli v paláci Corvaja, každý o sobě předstíraje spánek, a vzdychali, a slyšeli moře z daleka něco jako pohřební píseň zpívat, a hvězdy dívaly se gothickými rozbitými okny na ně jako nesčíslné svíčky s oltáře nesmírného dómu, v kterém se sloužily nejslavnější zádušní mše, za koho? Za duše těch milionů nešťastných, kteří tak bídně zahynuli jako oni. Arcangelo ležíval jako mrtvý na kamenných schodech dvoru, Fenicie hleděla nesmírně velkýma zrakoma, bledá jako andělé na mramorovém sarkofagu, k nebi, a Venera začínala oněmovati, nepozdvihla již ani pěstě proti svatým, ryla suché, tenké, kostnaté své prsty do země. Fenicii zdála se příšerná, a stýskalo se jí po jejím lání.

Při pohledu na ten velký žal sousedů lily se Nunziatě, která nebyla jich mnoho bohatší, slzy z očí jako voda ze studánky. Modlila se k andělům v ráji za ně a čekala co den na vyslyšení své modlitby.

Jednoho dne, zdálo se, že přišlo! Doručili Arcangelovi úřední jakýsi spis, který s pomocí listonoše přečetl. Advokát nebyl na prázdno sliboval, tenkráte byla pře rozhodnuta úplně v prospěch zubožené té rodiny. Palác Corvaja slyšel tenkráte pláč a výkřiky radosti, zvuky,

6*

které vlhké jeho zdi už dávno, dávno neznaly. Arcangelo letěl k sindacovi, ale vrátil se bled a zničen. Don Agostino byl radu přemluvil k novému odvolání, k nové vytáčce. Věděl, že byla marna, ale vyplacení bylo tak na novo o několik měsíců odloženo. Tenkráte byli všickni v paláci Corvaja tak zdrceni, že nikdo ani slovo již nepronesl. I Venera vzdávala se jaksi svému osudu. „Zemřeme hladem," řekla téměř klidně a zavřela oči. Chvíli bylo úplné ticho v temné, vysoké gothické síni, v které jen vítr v roztrhaných, v cárech visících tapetách trochu ob čas zašuměl. Se stropu smály se zbytky bohyň korunovaných květy, a velký zažloutlý Kristus na dřevěném krucifixu mezi okny, zsinalý v své velké agonii, zdál se žalem krváceti: hrstka temnorudých karafiátů, které mu byla ráno Fenicia k nohám položila, svítila šerem jako velké krůpěje krve, vytrysklé z jeho boku. Venera pozvedla oči k němu s němou výčitkou: což nebyla jednou Angličanka, hledající starožitnosti, sem vešla, a nebyla Veneře za ten krucifix hrstku lír nabídla? A Venera neprodala tenkráte toho bledého v agonii Krista.

„Což jsem Jidášem?" řekla tenkráte, „abych Spasitele svého prodala?" .... A nyní hle, jak se jí i ten spasitel odměňoval! Venera ovšem zapomínala, že svého spasitele hlavně proto neprodala, že se dílem obávala, že by si takto štěstí z domu vyhnala, dílem pak byla postrašena, že by jej snad příliš lacině

prodala a nezpomněla také na to, že později sama v hotelu „Bella veduta" cizince hledala, kteří by starý krucifix její koupili. Zapomínala, že ten spasitel v paláci Corvaja jen proto ještě na dávném místě visel, poněvadž náhodou nikdo z těch cizinců jej nekoupil. Hleděla-li ona na něj nyní s výčitkou, hleděly však jiné, krásnější, zbožnější oči v té samé chvíli na zmučenou jeho tvář s nadějí a s nadšením. Byly to zraky Feniciiny. Vstala pojednou tiše a odhodlaně, ba zdálo se, že hrdě, jako někdo, který ví, že se ponižuje, ale z lásky k druhým sebevědomě jako někdo, kdo přináší oběť velkou, velkou, ale s klidem útěchy, že koná neméně velkou povinnost.

„Zbývá ještě jedna naděje," řekla, když se všickni udiveně a tázavě na ni podívali. „Uprosím Marii. Je nyní matkou, kojí, nemůže býti nelidskou." A mezi tím, co pomalu se schodů stoupala a sesláblá kamenné balustrády se držela, šla jí maně smutná myšlenka o tom duší, že ona sama dítě neměla, ač srdce její po něm toužilo a takřka mateřskou láskou přetékalo.

Maria seděla na tesaném balkonku pod hustou révou, která celou střechu malého domku pokrývala a krásný chlad šířil se dvorkem z blízké zdivočilé zahrady paláce Duca San Stefano, jehož inkrustace z černé lávy pod cimbuřím se v slunci blýskaly; také palma kývala z té houšti sem, a černý obrys jejího stínu lišil se ostře od křídové bělosti

zdi, na kterou padal. Maria seděla s obnaženým prsem a měla své úplně nahé dítě na klíně. Don Agostino seděl v stinném pokojíku za ní a rozmlouval o drahotě potravin s kulhavým krejčím, mužem Mariiným. Všickni tři mlčeli udiveně, když spatřili Fenicii, a Maria se zachmuřila, když k ní přistoupila.

„Co mi chcete?" tázala se tvrdě a vbodala své ocelové zraky v tvář příchozí.

Fenicia byla bledá jako kamenná socha, sklonila trochu hlavu jako někdo velmi nízkými dveřmi procházející, a promluvila téměř šeptem.

„Maria," řekla, „Bůh vám uštědřil mnoho štěstí a radosti —" a sklopený zrak spočinul s jakousi něhou na zdravém silném děcku, které se na ni usmívalo. Maria přikryla svého kojence, jakoby se uhranutí bála.

„Mluvíte sladce," řekla pak velmi suše. „Kmotra Venera mívá ostřejší hlas, kdykoli mě vidí, mě nebo dona Agostina; láje na nás jako fena, jako bychom my snad ukazovali spravedlnosti, kudy by kráčet měla. Nu, co mi chcete?"

„Prositi vás chci," odpověděla ještě tišeji Fenicia a sklonila hlavu ještě níž. Světlo, které se prosívalo vinnými listy, míhalo jí před očima jako déšť jisker.

Maria usmála se tvrdě. „Zdá se, že máte bolest v srdci," řekla.

„Ano," odpověděla Fenicia, „trčí mi bolest tam pevně jako meč v prsou bolestné matky boží . . . Maria, mějte slitování —"

„Co mohu já pro vás udělat," zvolala s triumfem Maria.

„Vy to víte," odpověděla Fenicia, pohlednouc kosmo na dona Agostina. „Ustrňte se. Promluvte slovo za nás. Maria, my hyneme."

Maria pokrčila rameny. „Dejte mi svatý pokoj," řekla, „a pokoj svatý buď i s vámi." Za chvilku dodala: „Tam stojí sindaco."

Fenicia obrátila se k donu Agostinovi.

„Ustrňte se nad námi," řekla a stávala se bledší a bledší. „Nechceme než spravedlnost."

„Tu jste vždy měli a budete ji dále míti. Odvolání naše odešlo dnes do Messiny, za několik měsíců uvidíte —"

Fenicia byla zsinalá. „Pro drahé duše svých nebožtíků, ustrňte se!" šeptala celá už zmatena a nevědouc už ani jasně, co chce a co mluví, cítíc jen zoufalost a bolest.

„Jděte s bohem," odpověděl netrpělivě sindaco a otevřel jí dvéře, Maria zpívala veselou písničku svému dítěti a odvrátila se k ní zády. Fenicia viděla, jak zlaté paprsky z té zelené révy se smýkaly, slyšela tu veselou píseň a bezstarostný švehol drobného ptáka v sousední zahradě, kde palma kývala. Den byl tak azurný, svět tak šťastný.

„A přece je bůh tak daleko," myslila si a kráčela omráčena pomalu domů. „Vše ztraceno," řekla klesajíc proti krucifixu a hleděla na umírajícího Krista, sama téměř umírajíc.

Ettore a Anibale dali se do pláče. Rozuměli, že to znamená na dále hlad.

Fenicia pověděla krátce vše.

„Sindaco je posud tam u té prokleté?“ tázal se pojednou Arcangelo.

Kývla hlavou. Arcangelo vyšel z pokoje.

„Kam jdeš?“ tázala se Venera nepokojně.

„K němu,“ odpověděl skrze zuby, tak těsně zatatě, že mu rozuměti nebylo, a letěl, bled jako smrt, do domu kulhavého krejčího. Maria seděla ještě pod hustou révou, s které sluneční paprsky a krásné stíny pršely a don Agostino stál před ní a hleděl na bílé kypré tělo dítěte, kterému prs podávala. Neslyšeli kroky pod tesaným balkonem, neviděli, jak Arcangelo se uchopil sekyry, ležící u bílé zdi, na které se stín kývající palmy rysoval; pojednou viděla jen Maria ve dveřích Arcangela, příšerného jako přízrak, slyšela několik nesouvislých slov, a paprsky smykajícími se s révy mihlo cos jako stříbrný blesk, druhý, rudý blesk střikl potom na nahé děcko a na její obnažený prs, a don Agostino, bledý jako mrtvola, ležel jí u nohou.

Zbrocena krví a leknutím na polo šílená, dala se Maria do křiku a do útěku na ulici, ulice se sbíhala, hluk šířil se na piazzu, kde kmotry u fontánu blýskavou vodu do měděných věder a hliněných amfór chytaly, a brzy rozléhalo se vřavou slovo „vražda, vražda!“ až pod fíkový strom, kde kmotra Nunziata

předla, až pod gothický oblouk paláce Corvaja, kde Carmenio vysílen slabě do měděného kotle tepal. Carmenio vrazil do pokoje. Bylo tam ticho a šero, lampa před Kristem kmitala bledě, a vůně karafiátů táhla jako sladký vzdech chladným přítmím. Venera a Fenicia seděly obě v jakési zkamenělosti téměř bez pohnutí, jako uspalé dunivým hukotem moře, které dnes nepokojně břehy rvalo a z daleka naříkalo. Carmenio klesl k nohám své sestry. „Bože, jak jsme nešťastni!" zastenal a zuby mu cvakaly. Ona měla oči na bledém Kristu upřené, i zdálo se, že jen s namáháním je dovedla od něho odvrátiti; udiveně, téměř tupě hleděla teď na bratra vždy skoro němého, a pohledem svým tázala se: „Co je ti?"

Hluk blížil se zatím dveřím, pojednou byl celý dům plný cizích lidí, zdálo se, že celá ulice, celé město se dere v tu vysokou, šerou gothickou síň, kam nářek moře vnikal, kde Kristus v agonii krvácel a kde karafiáty tak poeticky a sladce uprostřed té bídy voněly.

Venera a Fenicie nemohly dlouho rozuměti, oč se vlastně jednalo, byly tak ohlušeny vřavou; konečně jim bylo jasno, co všechny ty hlasy křičely: Sindaco, don Agostino byl zabit, a Arcangelo, jeho vrah, byl jat a v poutech!

Fenicia byla ztrnulá jako sloup, ústa její se zkřivila, oči její byly tak obráceny, že bylo jen bílé v nich viděti; vypadaly jako zraky

těch mramorových, otlučených hlav, které se někdy na poli nebo ve vinici nalézají, a které cizinci za drahé peníze si kupují.

„Pro boha a svatou matku, plač," zvolala jedna sousedka a třásla vší silou Fenicií. „Plač, nechceš-li se zalknouti!"

Fenicia, jakoby poslechnouti chtěla, klesla na kamennou podlahu, skryla tvář do dlaní, a velké, bohaté, slzy protékaly třesoucími se jejími prsty.

Sladká lichotivá slova padala teď na ni jako celování. Ale některé z žen líčily jí vraždu dle doslechu.

„Střelil ho do hlavy," řekla jedna.

„Vrazil mu nůž do srdce," vypravovala druhá.

Tu vstala Venera, která byla na chudičkém loži posud mlčky seděla. Vysoká, suchá její postava vyčnívala nad všechny přítomné, žlutá její tvář svítila radostným, vítězoslavným úsměvem, plným obdivu a divokosti.

„Ah, můj Arcangelo, můj Arcangelo!" zvolala. „Jsem hrda na tebe, dítě moje!" a tleskala do rukou a smála se.

„Pomstil se, pomstil!" křičela. „Blahoslaven buď den, kdy jsem jej zrodila! Kdo má syna jako já?"

Bylo ticho v pokoji, mnohá matka jí záviděla takového hrdinu, ale ozval se pojednou hlas, šeptající pošmurná slova: „Nejásej, kmotro Venero, víš, že popravišti neujde."

Tu klesla Venera na lože a rvala si vlasy a proklínala den svého narození a vyčítala bohu a jeho matce, až se kmotrám vlasy ježily, a rozutíkaly se na všechny strany, znamenajíce se křížem.

Arcangela odvezli do Messiny, a celou rodinu vzali do dlouhého výslechu. Z Carmenia musili každé slovo dobývati, byl tak zničen, že byl na polo blbý; Venery za to se raději mnoho neptali, vášeň její a proklínání neměly mezí, mívala až pěnu na rtech, a nechali ji brzy v svatém pokoji. Jedině Fenicia byla nyní klidná, odpovídala s takovou důstojností, hleděla s tak jasným velkým zrakem na ně, že mimoděk hlasy mírnili, když s ní mluvili, a téměř hlavu před ní skláněli.

Ve veřejném mínění stala se velká změna.

„Dohnali ho k zoufalství," říkala kmotra Nunziata a hrozila přeslicí do prázdného vzduchu, „běda těm, kteří jménem práva po právu šlapají!"

A hlas Nunziaty byl hlas téměř celého města.

V paláci Corvaja nebyla teď již bída doma, přinášeli dary se všech stran a Fenicia, která dříve skoro marně o práci prosila, měla teď výběr. Byla vděčna, ale neubránila se trpkosti: „Půl toho, co nám teď nabízejí," myslila si, „bylo by nás dříve spasilo, bylo by Arcangela zachránilo od zoufalého činu!"

Čas míjel a míjel a ubohý Arcangelo čekal pořáde ještě svého soudu v Messině.

Na štěstí nezemřel don Agostino a uzdravoval se dosti rychle. Kmotra Nunziata, ve všem zkušena, prorokovala Veneře a Fenicii, že trest Arcangelův bude následkem toho jen lehký.

„Věřím vašim slovům," říkala Venera, „ale běda sindacovi, nedopadne-li vše tak, jak říkáte. Namířím mu křemenem na hlavu a při živém bohu, že dobiju zvěř, kterou syn pouze poranil. Pak ať mě třeba roztrhají!"

Jednou přišel dopis od obhájce Arcangelova, psal, že by rád ve velmi důležité věci s Fenicií mluvil, jednalo se patrně o spásu jejího muže. Fenicia to ihned pochopila a odhodlala se na cestu do Messiny.

Vnuk Nunziatin, Nanni půjčil jí ochotně svého osla, neb jeti po dráze bylo vyhazování peněz, a pak od té doby, co Luciin muž tak bídně pod koly příšerné lokomotivy zahynul, měla celá rodina v paláci Corvaja nenávist a nedůvěru k parním strojům. Fenicia svěřila se tedy raději tomu tichému, trpělivému zvířeti a jela po bílé, vedrem sálající silnici, vinoucí se mezi nikdy nespícím mořem a mezi vysokými stráněmi, jež byly rozbrázděny hlubokými výmoly bystřin, a pokryty zahradami a vinicemi, nad nimiž v pozadí brzy temná, brzy sluncem ozářená Etna s bílými závoji svých mlh a svého věčného kouře do nebe trčela, ohromná a hrozná jako osud.

Fenicia vrátila se z Messiny ještě o stín bledší, než bývala před svou cestou. Oči její zdály se ještě větší; zdálo se opravdu, že pohlcovaly celý obličej, jak Venera říkávala. Při tom byl jakýsi horečný, skrytý oheň v nich, hořely jako řeřavý uhel, Když vstoupila do šerého pokoje v paláci Corvaja, hledaly ty zoufající oči hned obraz spasitelův, a ústa svírala se jí křečovitě. Neřekla slova.

„Můj syn je odsouzen!“ vzkřikla Venera a dlouhé, suché její prsty zaryly se do šedých vlasů. „Netrap mě a pověz všecko!“

Fenicia usedla unaveně na lože.

„Vždyt nebylo ještě ani žádného přelíčení,“ řekla pak, „a naděje se nesmíme nikdy vzdávat.“

„Proč tedy vypadáš jako bolestná matka boží?“ tázala se Venera. „Co ti chtěl ten obhájce?

Fenicia svěsila hlavu a jala se velmi tiše mluviti.

„Obhájce,“ řekla, „pověděl mi takto: paní Fenicie, muž váš neušel by dlouhému, dlouhému žalářování, mnohá léta jedl by králův nejčernější chleb na ostrově Pantellarii, trpící jako duše v očistci —“

„Prokleti!“ přerušila ji Venera a mávala divoce rukou.

„ . . . . jako duše v očistci,“ pokračovala, nedbajíc na to Fenicia, „kdyby nebylo té smutné jinak okolnosti, že trpí už dávno, ač nepozorovaně, záchvaty úplné pomatenosti.

a pak kdyby se nebyl v den toho nešťastného útoku tak hrozně zpil."

Fenicia hleděla k zemi a mlčela chviku.

„Co to blábolíš?" řekla Venera udivena. „Je ten tvůj obhájce blázen anebo ďábel, že tak lže a pomlouvá? Arcangelo má mysl jasnou jako slunce a víš, že nikdy nepije a že tenkráte také nepil!"

Fenicia mlčela opět chvilku a pak pokračovala hlasem ještě tišším:

„Obhájce řekl mi ještě toto: Na neštěstí nechce soud vašemu muži věřit, paní Fenicie. Soud předstírá nelidsky, že pomatenost, kterou váš muž zde ve vyšetřování jevívá, není pravá, nýbrž pouhou přetvářkou, kterou prý na sebe béře! Vidíte, jak jsou lidé zlí! Jsem jist, že se myslí, že to činí na mou radu."

Fenicia mlčela zase a kmotra Venera se usmála teď schytrale; začala chápat, oč se tu jedná.

„Pravý Šalomon, ten tvůj obhájce," zvolala. „Co řekl ti dále?"

„Jedná se o svědka, řekl mi," odpověděla Fenicia bezzvučným hlasem. „Tím svědkem závažným můžete býti jen vy, kmotro Fenicie, řekl. Dle zákona nemůže vás ovšem nikdo nutit, abyste ve při svého muže svědčila, nemůže vás nutit k přísaze, ale zákon to závažné svědectví připouští, konáte-li to z vlastní vůle. Budete-li chtít, budete vzata pod přísahu ... Tak mluvil mi ten obhájce

a každé jeho slovo zůstalo mi v paměti, jakoby je tam byl nožem vryl."

Mlčela a sklopila oči.

„Ty ovšem přísahat nebudeš!" zvolala vášnivě Venera. „Ty dovedla jsi jen syna mého do neštěstí uvrhnout, ano ty, nehleď na mne tak udiveně! S tebou přistěhovalo se všechno neštěstí k nám! Což já vím, jaká na tobě kletba a proč? Ale to vím, že Arcangela zachrániti nedovedeš."

Fenicia vzdychla, oči její odvrátily se od té tvrdé, nespravedlivé stařeny a utkvěly na bledé agonii Krista na krucifixu, na krvácejícím jeho boku, ale neřekla jediného slova. Venera mlčela pak též.

Čas míjel a míjel, palác Corvaja byl jako hrob, nikoho tam vidět ani slyšet nebylo, mimo toho ubohého, hrbatého Carmenia, který před portálem sedal a jako ve snu do mědi tepal.

„Což umřela už Venera?" tázávala se kmotra Nunziata pod svým fíkem, pod jehož širokými, sluncem ozářenými listy malí ptáci se honili. „A což Fenicia? Míhá se jen už jako stín bez krve a hlasu!"

Ale jednoho dne dostavila se Fenicia pod sluncem ozářený fík a prosila Nunziatu, aby se u vnuka přimluvila, nemohl-li by jí opět svého osla půjčit?

„Kam jedete?" tázala se Nunziata.

„Do Messiny, kmotro. Svědčiti."

„Svědčiti? Svědčiti?" A kmotra Nunziata potřásala hlavou. Mlčela dlouho a pak řekla: „Bůh dej ti sílu, dcero moje. Osla ti Nanni rád půjčí . . . Svědčiti!"

A Fenicia děkovala a vejdouc do příbytku, řekla Veneře:

„Zítra jedu do Messiny. Nanni je dobrý hoch, půjčí mi opět osla . . . Budu svědčit."

Sedla na postel. Venera vyskočila rovnýma nohama, postavila se před ní, vbodla oči do jejího bledého obličeje a tázala se těsně zavřenými zuby: „Co budeš svědčit?"

„Co jiného než pravdu?" odpověděla Fenicia, a rty její se třásly jako list osyky, pozvedla oči směrem ke krucifixu, ale spustila je rychle.

Ta cesta do Messiny, ulice tam plné hluku, pak ten velký dům, kde odbýval se soud, ti svědkové, to dlouhé mluvení: vše zdálo se Fenicii jako nekonečný, hrozný sen, plný nepokoje a útrap. Bylo jí, jako by neustále moře a vítr hučet slyšela, a lidi viděla jen mlhou, míhali kolem ní jako příšery a oči jejich byly jako dýky, jako řeřavé uhlí. Viděla mezi svědky také Marii, měla děcko svoje na rukou, vítězoslavný úsměv na tváři, a mluvila cos o ostrově Pantellarii, kde zločincům prý kosti v úpalu slunce pod kůží bělají, vysušenou jako pergamen. Šla jí hlava kolem a nevěděla, co jí ten obhájce opět a opět

šeptal, když ji na chodbě potkal. Proč s ní mluvil? Co jí chtěl, vždyť již věděla vše!

To hrozné hučení větru a moře v hlavě jí pojednou přestalo, a bylo jí, jakoby ležela v hrobě, takové bylo teď ticho, v ní uvnitř i kolem, a viděla, že stojí ve velké, velké síni, do které by se byla polovice paláce Corvaja vešla. Za ní na vyvýšené tribuně bylo celé moře očí, zvědavých a jiskřících se tak divně, a před ní mezi dvěma svícemi stál krucifix. Zachvěla se od hlavy až k patě. Vzpomínala na toho bledého, umírajícího velkého Krista tam doma v Taormině, na čelo jeho s korunou z trní, na krvácející jeho bok. Sama sáhla si po srdci . . . Zmocnila se jí náhlá ztrnulost, a bylo jí, jakoby pomalu, pomalu a tiše po nějaké šikmé ploše dolů se šinula, někam dolů, nevěděla kam, ale ani se už nebála . . . Bledá, klidná, krásná stála před soudem.

Podivný jakýsi hlas vycházel jednotvárně z ticha, jako pramen prýští ze skály, mluvil s ní, chápala to konečně, že mluvil s ní. Vykládal jí, že svědčit nemusí, učiní-li to však přece, pak že bude vzata v přísahu. Na to následoval krátký výklad o povinnostech svědků, o tom, jaká ohavnost jest přísaha křivá, jaké její následky v tom i v onom životě. Zdálo se jí, že to byla již všechno někde slyšela. Nemohla bez roztržení naslouchat, čekala neustále na něco jiného, nevěděla na co. Ale teď to náhle věděla, byla to otázka, na kterou

jako dle návodu odpověděla tiše a klidně takto: „Chci, abych byla vzata pod přísahu.“ To bylo tedy, nač čekala!

Pozvedla teď poprvé oči, svoje velké, zářivé, temné oči, temné jako noc a jasné jako zlato na plášti madonny, jak Nunziata pravívala. Sálem ozvalo se to jako bzučení v oulu, obdivovali se její kráse a měla mžiknutím sympathii všech. Opakovala přísahu tiše, slovo za slovem, jak jí ji předříkávali, a hlas její se nezatřásl. Pak začal výslech. Odpovídala krátce, jasně a s určitostí, avšak s jakýmsi cize znějícím důrazem, jakoby někoho přesvědčiti se snažila a ne jakoby pouze na kladenou otázku odpovídala. Vyšlo takto na jevo, že Arcangelo trpěl dávno politování hodnou pomateností, že však žena jeho to neštěstí před sousedy skrývala .... A v den útoku na dona Agostina Arcangelo tolik pil ... pil ... ah, tolik pil! Nevěděla sice, odkud vína vzal, tak jak on sám se nemohl na to pamatovati, také nevěděla, odkud měl peněz na to víno, ale tvrdošíjně stála na svém, že ze zoufalství pil a pil. Nikdo to však neviděl, než ona ... Byla pověděla vše ...

Již se jí ničeho netázali, a mohla odejíti do pokoje svědků. Šla kolem lavic, kde porotci seděli.

„Ta žena svědčila křivě,“ ozval se v rozmluvě tiše hlas z té strany.

Fenicia cítila cos jako udeření blesku. Pozvedla oči, všickni přítomní hleděli jen na

ni, jen na ni, a zdálo se jí, že vidí na tváři všech ta slova: svědčila křivě!

Ale zároveň četla tam tolik soucitu! Uhodli její úzkost, její nesmírnou oběť! Litovali ji! Ale bude ji také litovati bůh?

Fenicia omdlela. Mrákota její byla tak hluboká, že trvala hodinu. Zatím byl osud Arcangelův rozhodnut. Arcangelo byl svoboden! Arcangelo byl zachráněn! Porota i obecenstvo bylo pobouřeno jednáním dona Agostina, jak mezi přelíčením na jevo vyšlo, všeobecnou nevoli vyvolal pak též zástupce státní, nazývaje ubohého, slabého, lítostí nad svým činem schváceného Arcangela „bídníkem", a obhájce jeho, mladý a výmluvný advokát, slavil pravý triumf, když líčil ohnivě zoufalost té bohem a lidmi opuštěné rodiny, skrývající své neštěstí v stínu starého, pádem hrozícího paláce Corvaja . . . Líčil hlad těch sirotků, které Arcangelo přijal velkodušně za své, líčil pološílenou zoufalost staré jeho matky, energii mladé ženy, pronásledované tak chmurným osudem! . . . Vidina bledé Fenicie s těma velikýma očima, s tím klidným hlasem, s tou nesmírnou obětavostí, přinášející i duši v oběru z povinnosti a lásky, vidina ta byla před očima všech. Svatá její lež, tak zjevná, tak dojímavá, spasila Arcangela . . . Byl za nevinna prohlášen a celý sál vypukl v potlesk a radostné volání . . .

V paláci Corvaja nastaly teď krásné časy. Celá Taormina měla z toho radost, že se

7*

Arcangelo vrátil, zdráv a sprostěn obžaloby, celá Taormina tleskala jako obecenstvo v Messině, a kmotra Nunziata skákala pod svým fíkem docela radostí, tak daleko, jak stářím slabé její nohy dopustily. Don Agostino poděkoval se ze svého čestného úřadu; měl celou veřejnost proti sobě a nechtěl se také dočkati dne, až by ty sporné peníze, těch proklatých tří set a padesát lir Arcangelovi vlastnoručně vyplatiti musil, a ten den dostavil se nyní záhy. Arcangelovi zdálo se, že celá ta šírá krajina, kterou z Taorminy viděti lze, postaví-li se kdo u brány do Catanie vedoucí, tváří proti Etně, že byla celá ta šírá krajina ted jeho, a zdálo se mu, že má tolik zlata, co světla se smýkalo dole po tmavoblankytném, kolíbajícím se moři.

Don Agostino odjel do Riporta, kde měl bratra, naskytla se mu vhodná koupě vinice a zahrady a nevrátil se více do Taorminy. Maria a její muž, kulhavý krejčí, zmizeli na to také brzy z města. Dříve ale pochovala Maria ještě svého kojence pod cypřišem na tom tichém hřbitově, který nad mořem sní, a do jehož lůna dívá se s výše své v slunci bílá Mola. Maria plakala jako ta kašna před dómem na piazze, a stará Nunziata sedící na soudní stolici pod fíkem, jako někdy Deborah, soudící Israel, pod palmou seděla, kývala hlavou, a pravila ve své prosté, tvrdé, vždy pomsty Hospodina se dovolávající spravedlnosti: „Ještě žije ten starý bůh, který trestá

až do pozdních pokolení!" A mávala přeslicí jako berlou královskou.

V paláci Corvaja nebylo však dlouho tolik štěstí, jak se na povrch a na počátku zdálo. Venera vztyčovala sice hlavu pyšněji než kdy před tím, a dostatku bylo také na všech stranách, tak že Arcangelo docela ty sirotky, Anibala a Ettora, do Messiny na učení poslati mohl, když tam jednou kmotr Masi k svému bratru, truhláři, jel, — avšak Fenicia neztrácela již své bledosti, v neštěstí nabyté, schla a schla a oči její hořely neustále jako světlo věčné lampy. Úsměvu nebylo skoro nikdy na její tváři, a byl-li tam někdy přec, měl cosi trapného a nepřirozeného na sobě.

Kmotry to pozorovaly záhy a začaly mezi sebou šeptati. Nejdříve byl ten šepot tichý, tichounký, ale rostl jako vítr před bouřkou, když někteří z bývalých přátel dona Agostina se ozývati začali a do podrobna o tom vypravovali, jak se to s tím svědectvím v Messině mělo, a jednou, když Venera se pohádala k vůli slepici s tetou kulhavého krejčího, se zrzavou Agrippinou, zvolala tato ve svém vzteku: „Svíčku svou bych nerozsvítila o tvůj oheň! Kletby bych se bála a neštěstí! Matko loupežníkova! Tchyně křivopříseżnice! Do kalu měli spíše vodu vylít než na tvou a její hlavu při křtu!"

„Nebojíte se boha!" vzkřikla kmotra Nunziata, „co jste si to vymyslila? Mor na váš jazyk!"

„Vymyslila, vymyslila!" křičela teta kulhavého krejčíka, „neví to celé město? Proč nechodí Fenicia už ke zpovědi? Myslíte, že jsme slepy? Eh?" A odešla se smíchem, zrzavá Agrippina, hladíc a odnášejíc černou svou slepici. Venera ani nemukla a Nunziata mlčela též. Fenicia stála u okna a slyšela všecko, byla bledá jako šátek, oči jí divoce planuly a rty se jí bolestně svíraly. Od té doby nechodila už ani na mši.

Venera polekána vypravovala všady, že je Fenicia velmi churava a jen proto že už z domu hrubě ani nevychází. Arcangelo nemluvil s nikým, a začal se teď do opravdy opíjet. Seděl někdy celé hodiny v malé kavárně strýce Antonia a hrál s podezřelými lidmi v domino a prázdnil sklenice vína a různých rosolek, a zdál se ve své zamlklosti a pochmurnosti někdy v pravdě pomateným.

„Byl to soud boží?" šeptala si Venera a mačkala svůj růženec a bála se podívati na Krista na krucifixu. Za to dívala se Fenicia s úzkostí celý den na zmučenou jeho tvář a lomila mlčky rukama. Byla velmi, velmi churava.

Tak minula jim zima, neobyčejně drsná; po celou dobu jejího trvání byl palazzo Corvaja ledovými vichry naplněn, které se honily prázdnými jeho prostorami. Proto se snad Fenicia tak neustále chvěla. Ale teď, když přišlo jaro, když po stráních se slunce smálo a když mandloně všude květy hořely jako

velkonoční svíce, nyní myslila Venera, že bude i s její snachou lépe. Vždyt měla Nunziata pravdu, tvrdíc, že slunce je nejlepším lékem a že zima jako tma jsou našimi vrahy.

A jednou ráno, když bylo celé nebe jako růžemi poseto a vzduch jako zlatem a démanty osazen, vyskytla se Fenicia opravdu nenadále před domem s úsměvem na rtech a s ruměncem na tváři, a řekla Carmeniovi:

„Vzpomněla jsem si, že se blíží týden pašijový. Carmenio, jak bývalo v ten čas slavno nahoře v Mole! . . . Chtěla bych věděti, rostou-li ještě passiflory na balkonku tety Piny, a má-li teta ještě tolik drůbeže. Jak dávno jsme tam nebyli. Půjdu dnes nahoru. Pojď se mnou!"

Carmenio měl radost, odhodil kladivo a utíkal si pro kabát. Fenicia vešla zatím ke kmotře Nunziatě,

„Co tam hledáte, v Mole?" tázala se kmotra, když slyšela, kam se hodlá Fenicia vydat. „Cesta je příkrá a vy nejste zdráva."

„Ó jsem," řekla Fenicia, „a co tam hledám? Nuž, otce Filippa." Za chvilku dodala. „Jdu se k němu zpovídat."

Nunziata kývla hlavou a vypadala trochu úzkostlivá. „Proč se nezpovídáte zde, don Emilio je jako olej, a sladce mluví jako med, a měkký je a slituje se snadno nad ubohým, chybujícím křesťanem."

„Vím," řekla Fenicia, „a proto právě hledám otce Filippa."

„Je nelítostný jako oheň," varovala Nunziata mladou ženu, „říkají, že je svatý a věřím tomu. Ale od té doby, co ta bezbožná vláda jeho klášter zrušila, od té doby, co se vystěhoval nahoru do Moly, snad aby byl nebi blíž, je tak přísný, že se ho každý bojí. Plameny očistce šlehají mu prý z očí."

„S bohem," řekla zamyšleně Fenicia a šla s bratrem, který nyní v nejlepším kabátě se pro ni dostavil.

Cesta z Taorminy vzhůru do Moly je strmá a skalnatá, vlastně do skály vtesaná; na jedné straně pnou se ustavičně příkré stěny vysoko, vysoko nad hlavou, a na druhé je pořáde dolů vidět do hlubokých údolí, v jejichž klíně pole a vinice leží, po jejíchž stráních mandloně a karuby v skupinách i o sobě stojí. V tom jarním, krásném vzduchu voněly bílé a růžové květy tak jemně a jarní slunce líbalo hory a moře do zlata. „Hora", jak Etnu na Sicilii krátce nazývají, zdála se tak blízko, že bys ji byl téměř dosáhl, stála temně nad zelenými vrchy, sníh ležel jí na temeni a v hlubokých brázdách, bílé obláčky kupily se pod pásmem sněhu kol jejího chlumu, a třpytný, ještě nad sníh bělejší kouř valil se hustě jako mrak z kráteru. „Hora", osamělý ten titan, koupal hlavu v étheru a nohy v moři tak temně modrém jako blankyt sicilského nebe.

Fenicia kráčela pomalu vzhůru a nedívala se kolem sebe; mnozí chodili dnes na-

horu do Moly neb dolů do Taorminy, a pozdravy doznívaly k ní se všech stran. Carmenio za ni děkoval; byla příliš roztržita, příliš zamyšlena, neviděla a neslyšela, stoupala jen s hlavou schýlenou. Konečně však se zastavila na místě, kde studánka se skály škákala, o kameny zvonila a v trávě zpívala a zpívala.

„Mám žízeň," řekla Fenicia, naklonila se, pila několik kapek a pak pozvedla hlavu a hleděla kolem sebe.

„Jak je ti?" tázal se Carmenio.

„Klid andělů a sláva blížící se už veliké noci leží na krajině," řekla Fenicia a otevřela velké, zářivé, zádumčivé své zraky dokořán. Opírala se o skálu za sebou a hleděla před sebe. Jako ohromné schody kupily se skály od moře sem nahoru k nim, jedna nad druhou, a z jedné z nejvyšších, zrovna pod jejíma nohama, visel starý, opuštěný maurický kastel nad bílou cestou, běžící odtamtud do temna brány v Taormině. Jak často byla co dítě s tohotéž stanoviska dolů do travou porostlého dvoru kastelu hleděla, a o těch pohanských lupičích s hrůzou snila, kteří prý kříže lámali!... Oči její bloudily teď dále po rozbrázděném hlubokém údolí, v jehož kamenných záhybech se vinice kryly, pole a zahrady zelenaly, a vše, skály a vinice a zahrady, bohatě zlatem zaplaveny, běžely po svalu daleko dolů až k tomu krásnému, modrému moři, které je všude pronikalo, a kolem

ostrova Sant Andrea se pěnilo jako mléko, hluboko, hluboko pod Taorminou, jejíž bílé domy se mezi řeckým divadlem a sv. Pankraciem kupily. Nesmírné, dlouhé, zlaté paprsky slunce procházely pod oblouky toho starého řecko-římského divadla, a měnily zvětralé jejich zdivo v žhavý jakýsi kov. A za tím rozkolíbaným, hvězdami a rozteklými slunci pokrytým mořem čněly modravé a žluté, růžové a fialové, rozbrázděné, nahé skály Calabrie, jako neobývaná, liduprázdná jakási poušť.

Fenicia nedívala se však ani na moře, ani na Calabrijské skály, oči její, vlahé slzami, byly upřeny dole na velkou skupinu kvetoucích starých mandlových stromů, pod nimiž se měkká, bujná tráva zelenala, plna rosy, nad nimiž ptáci s štěbotem poletovali, hbitě jako šípy a zdáli se, jakoby sluneční paprsky chytat chtěli. Slabý svist a šelest vanul od mandloňů na horu k Fenicii, a za ní zpívala neustále studánka a zpívala . . .

Fenicia klonila se teď tak silně ku předu s cesty v krásnou tu propast, že ji Carmenio polekán za rameno chytl.

„Co děláš, spadneš!“ napomínal ji.

„On se jí zjevil,“ řekla blouznivě Fenicia do prázdna před sebe.

„Kdo? Komu?“

„Kriste! Kriste!“ šeptala Fenicia a prsty její se pohybovaly a ruce dělaly slabě po-

suněk, jako by někoho za roucho uchvátit chtěly. Carmenio jí zatřásl.

„Blouzníš? Mluvíš ze sna?" vzkřikl. Fenicia mnula si oči.

„Ah," řekla, „myslila jsem, že jej tam dole vidím pod mandlovými stromy kráčet." A za chvilku dodala smutně: „Byl to přelud." Pak se zamyslila a oslovila bratra. „Hleď, můj Carmenie," pravila, „řekni, mohla ta zahrada, kde se Marii Magdaleně toho rána zjevil, když z mrtvých vstal, býti krásnější?"

Svěsila hlavu a šla pomalu dále.

Za nedlouho přišli k bráně městečka a brali se pak křivolakými, špinavými, chudičkými ulicemi k domu tety Piny.

Když teta Pina viděla, že přišli s prázdnýma rukama, byla zasmušilá, naříkala na špatné časy a nepobízela je ani dvakráte, aby se kyselého vína napili, kterého jim po krátkém vnitřním boji do malé skleničky nalila.

„Vrátím se k vám z kostela, teto," řekla Fenicia, když si byla chvilku odpočinula, a Carmenio následoval ji. Šla rychle, prošla portikem z drobícího se červeného mramoru, v jehož oblouku to staré fresko smutně blednulo, a padla na tvář před chudým oltářem, kde dlouho ležet zůstala.

Kmotry, klečící kolem zpovědnice, pozvedaly na chvilku zvědavě hlavy, a pak sklonily je opět v modlitbě.

Přísná, tvrdá tvář otce Filippa, žlutá, vráskovitá, zlobivá, objevila se ob čas jako zjev v šeru zpovědnice, když nadšený ten mnich na chvilku si odpočinul a rouško pustil, kterým se cláněl; pak naklonil zase ucho a naslouchal hříchům, které mu svěřovali, a tlumený, nelítostný jeho hlas ozýval se šepotem příšerně v hlubokém tichu. Vzdechy a vzlyky kajících ho doprovázely. Carmenio schoulil se v koutku, a ušlý a unavený dlouhou cestou, usnul v příjemném chládku kostela, na jehož prahu zlatý svit slunce ležel, v jehož prostoru kadidlo a květy na oltáři slabě voněly.

Nevěděl, jak dlouho spal, když jej náhle bolestný, pronikavý výkřik probudil. To byl hlas Feniciin! Vyskočil a polekán hleděl směrem, odkud hrozný ten ston se nesl. Co teď viděl, zdálo se mu divokým snem!

Mnich stál vzpřímen před zpovědnicí, z které byl vyšel, a odmítajícím posuňkem snažil se Fenicii od sebe vzdáliti, která jej jednou rukou za roucho držela a druhou ruku divoce do vlasů zarytou měla. Tvář její byla zsinalá, oči hleděly šíleně, v úzkosti smrtelné, a byly vytřeštěné tak, že hrozily z důlků vypadnouti, rty její byly nepřirozeně otevřené a jako zkamenělé . . . „Pro drahé duše vašich nebožtíků," zvolala Fenicia chraptivě, „pro drahé rány spasitelovy!" . . .

Kněz hleděl přísně a mlčky na ni, uvolnil své roucho a odcházel . . . Ženy, které byly

ještě v kostele zůstaly, vstávaly polekaně s kolenou a zapomínaly se modliti. Fenicia padla těžce s temným vzdechem na tvář a ryla nehty do kamenné dlažby, o kterou čelem bila.

Když mnich zmizel, ozvaly se postrašené hlasy: „Co spáchala as, že jí absoluci odepřel?... „Vraždu?" „Ano, ano." „Ne," řekla stařenka, která stála Carmeniovi nejblíže. „Vím, co to je, slyšela jsem o tom dole v Taormině. Přísahala křivě."

„Lež! lež! lež!" křičel Carmenio, zapomínaje, že je v kostele. Hleděly udiveně na něho. Stařena dotekla se polomrtvé Fenicie. „Dítě," řekla, „nezoufej. Bůh může ještě odpustit."

Fenicia vstala, hleděla kolem sebe jako někdo, kdo se probouzí, a letěla jako šíp z kostela.

Carmenio vyšel též, ale nestačil jí, sedl u portálu, neb nohy se mu příliš třásly. Nikdo nedbal na něho, lidé vycházeli z domů, zdálo se mu, že rostou z dlažby ulice, a šepot a pouhé bzučení na počátku vzrostlo brzy v hlasitý hovor, a celý ten dav nemluvil než o jedné věci: o tom, že kněz odepřel Fenicii absoluci, a o tom, co byla spáchala! Carmenio to nemohl déle snášet. Vstal a vlekl se křivolakou uličkou ku bráně. Ale odtamtud valil se nyní dav lidí, posuňky jejich byly živé, divoké, oči jim svítily. „Nesou ji, nesou ji!" znělo to Carmeniovi v uších. »Koho?" tázal se pološílen. „Koho nesou?"

„Tvou sestru, Carmenie," řekl soustrastně starší jeden muž.

„Ubohá, seskočila se skály nedaleko studánky."

„Hříšným koncem nenapraví se hříšný život," řekla přísná jedna žena.

Carmenio neměl síly promluviti jediného slova. Viděl, že nesli něco na ramenou, že to bylo přikryté šátkem a že to mělo tvar lidského těla.

„Vynesli jsme ji pracně nahoru," vypravoval jeden z mužů, „nebyla to hračka."

A strčili Carmenia stranou, poněvadž byl v cestě.

Nesli ji do domu tety Piny a položili na postel u okna, ku kterému se z toho spuchřelého balkonu bující passiflora vinula a guirlandami rozkládala. Teta Pina nemilovala křik a hluk, vyhnala zvědavce z domu a odtáhla šátek, halící posud nehybnou postavu mladé ženy.

Carmenio ležel vedle postele na podlaze na tváři. Pozvedl teď hlavu. Fenicia zdála se mrtva, byla bledá a kolem očí měla temné kruhy. Rty byly zamodralé. Teta Pina sáhla jí na čelo.

„Jako kámen," řekla. „Je konec všemu." Za chvíli ale poslala pro kněze. Přišel, ne však ten mnich, otec Filipp, nýbrž don Ambrosio, farář. Sotva vešel, zaševelila Fenicia sebou a otevřela pomalu oči.

„Přinesl jste jí šťastný konec, done Ambrosie," řekla teta Pina, podávajíc mu židli, a vyšla z pokoje. Carmenio zůstal. Kněz vzal ji za ruku. Znal ji od dětství, byl pohnut.

„Nešťastná," řekl soucitně, „chtěla jste uniknouti výčitkám svědomí a volila jste hřích! Nevíte, že z takových muk jiná vede cesta? Buď bůh vám milostiv!"

Zraky její zazářily, rty se jí zatřásly, kynula mu, aby se k ní sklonil, neboť dovedla pouze šeptati.

„Jsem tak šťastna," pravila mu. „Tak šťastna!"

Hleděl udiveně na ni. Ona však zahlídla teď Carmenia. Kývla mu, a když se po kolenou k ní připlížil, vzala ho za ruku a hleděla s pohnutím na něho. Druhou rukou držela posud starého kněze a zašeptala opět: „Bůh je neskonale dobrý, spasitel náš sladký, ach tak sladký." Zavřela oči a otevřela je teprve za dlouhou chvilku a řekla pak téměř hlasitě, hledíc na kněze: „Já nehledala smrt, já spadla."

„Chraňte se lží!" řekl kněz, „boha obelstíti nelze."

Usmála se sladce a pak, mluvíc trhaně, řekla: „Ovšem, a proto mluvím pravdu . . . Co platno zapírat a sama sebe obelhávati, jak jsem to tenkráte činila . . . tenkráte v Messině . . . . Svědčila jsem křivě, a přemlouvala se, že činím pouhou povinnost . . . . Ach, křivdili nám tolik! A chtěli ještě více

křivdit . . . Prosila jsem tenkráte ve dne v noci spasitele, aby mi řekl, jak jednati mám, a zdálo se mi, že mi odpověděl: „Slyš hlasu svého srdce!“ Ah, done Ambrosie, činila jsem tak, a za to snášela jsem pak muka, muka, horší než duše v očistci! Než zatracenci v pekle! . . .“

Zavřela oči a dýchala s namáháním. Zdálo se, že trpí velké tělesné bolesti. Mlčela dlouho, konečně jala se opět šeptati: „Když jsem prchala jako ďáblem štvaná z kostela, nevědouc kam, přišla jsem k studánce . . . Carmenie, tam kde dole mandle kvetou . . . Pod stromy, zdálo se mi opět, že jej vidím . . . Krista pána našeho . . . Byl jako ranní slunce. Vrhla jsem se k jeho nohám . . . A tak spadla jsem . . . Ale, done Ambrosie, nevěděla jsem, co činím . . . Ja viděla jen jej, a necítila jsem pak ani rozkrušené údy svoje jako teď je cítím, a zvedala jsem ruce k němu a v úzkosti smrtelné zvolala jsem: slitování! A zraky jeho, z kterých jsem blesky čekala, byly plny dobroty a pozvedl ruku, ale ne tak jakoby mě bleskem skrušit chtěl, ne jakoby mě odháněl, ne, ale tak jakoby mi velel, abych vstala, a paprsky v jeho zracích byly jako úsvit, to znamenalo smilování . . . „Ty odpouštíš?“ ptala jsem se a on kynul hlavou . . .“

Fenicia mlčela, lehká, krví zrůžovělá pěna jevila se jí na rtech. Carmenio ji utřel šátkem. Kněz ozval se za chvilku: „Dcero,“ řekl tiše, „byl to přelud.“

„Snad," řekla s divným úsměvem, „snad, done Ambrosie. Ale vím, že mi odpustil."

„Činím tak jeho jménem," řekl slavně kněz.

„Amen," zvolal Carmenio a dal se do pláče.

Fenicia zavřela oči, krev se jí lila z úst a smysle její opustily ji na prosto a nevrátily se už, ač ještě celý den a celou noc dýchala a nevýslovně trpěla. Strýc Petrone chtěl pro lékaře do Taormíny, ale teta Pina nechtěla ho pustit. „Je to marné," řekla a měla pravdu. „A kdo ho bude platit?" dodala, a ten důvod rozhodl u strýce Petrona, který své úspory rád pro sebe schovával.

Vynesli ji z malého pokoje, do kterého světlo passiflorami se prosévalo, a pochovali ji proti zelené hoře Venere a před tváří na temeni sněhem kryté Etny. V noci, je-li úplné ticho, je tam na tom hřbitůvku z dálí studánku slyšet, jak se skál skáče, jak zvoní o kameny, a jak zpívá, zpívá a zpívá . . . Arcangelo naložil po smrti své ženy naříkající kmotru Veneru na osla a odjel s ní do Messiny. Nechtěl už v Taormině žít. Do paláce Corvaja přistěhovali se za nedlouho jiní lidé. Toho bledého Krista však, na kterého Fenicia byla v úzkosti smrtelné oči upírala, toho odnesla si tatáž Angličanka, které jej Venera před lety prodat nechtěla, nyní konečně přece za moře. Tenkráte jej Venera dobře prodala

a nevyčítala si proto jidášství. Visí ten Kristus teď v komnatě v starém bývalém opatství, v jednom ze západních hrabství, visí tam uprostřed vyrudlých gobelinů, perlami posetých ikon, mezi pozlacenými soškami Budhy, na lotosu snícího a mezi jinými zvláštnostmi, a zdá se, že se mu v Anglii, při šumu starého parku, pod tím bledým, věčně oblaky krytým nebem, po slunné Sicilii stýská.

V Taormině nezůstal tedy nikdo z rodiny než ubohý Carmenio. Sedí ještě před palácem Corvaja a buší do kotlu a vzpomíná na Fenicii. Říká se, že je pomaten ode dne její smrti; lidé potřásají hlavou, když jim někdy z nenadání vzrušen vypravuje, že Kristus se sestře jeho zjevil pod kvetoucími mandlemi.

„Čekala blesk jeho hněvu," končívá pak Carmenio, „a on hodil po ní růži."

Tak utvořila se v slabé, ubohé jeho hlavě legenda. Pozoruje-li nevěřící úsměvy, bručívá: „Myslíte jako ten starý kněz na hoře v Mole, že to byl přelud? Ovšem, ovšem! Nám ubohým, neštastným se přece zjevit nemůže, viďte? Nětěšil nikdy ty, které svět zavrhl? Lámal nalomené třtiny? Přelud, přelud! Když jej Fenicia viděla!"

A buší do kotle.

„Kdo může říci, že to pravda není!" přidává se pak obyčejně kmotra Nunziata na jeho stranu.

A já myslil jako kmotra Nunziata sedící, doufám, také ještě posud pod fíkem, a pře-

doucí svadlými, suchými svými prsty nestejnou nit.

„Kdo může říci, že to pravda není," myslil jsem jako ona, když jsem v Taormině na své terasse seděl a šumění moře naslouchal, a jednoho večera po návratu z procházky do Moly, prosté toto vypravování prostých lidí si zapsal.

SNÍH VE FLORENCII.

JANU LIEROVI.

Před domem starého Ludovica di Leonardo di Buonarotti zastavili se tři mladíci, zahaleni těsně do teplých pláštů, neb noc byla velmi chladná. Temné ulice byly úplně prázdny, jen vítr po nich bloudil a naříkal. Dům zdál se do sna pohroužen, jen z jediného okna svítilo slabé světlo a padalo, chvějíc se jako v chorobě, na vlhkou dlažbu. Jeden z mladíků jal se bronzového klepátka a bušil odměřeně na polozpuchřelé dubové dvéře. Soudruzi jeho třásli se zimou.

„Což neslyšíš?“ mrzel se jeden z nich.

„Ten nevlídník!“ dodal druhý.

„U Bakcha, konečně!“ smál se třetí, pozoruje, jak nyní světlo od okna k oknu bloudilo, mizelo. Pak bylo v síni pádné kroky slyšeti a zmizelé světlo prošlehlo bledě dlouhým paprskem kliční dírkou, v které zarachotil klíč. Dvéře se pomalu otevřely a v černých stínech síně rysovala se neurčitě

postava mladíka, držícího kahan nad hlavou, kterým na ulici svítil. Zasmušilá jeho tvář zdála se zažloutlou při nepokojném plápolání kahanu.

„Kdo zde?" ptal se nepříliš přívětivým hlasem.

„Přátelé!" zvolali ti tři před domem jedním hrdlem a smáli se. Svítil jim lépe do tváří a mlčel.

„Nemám žádných!" odvětil zřejmě trpký úsměv němých rtů. Mladíci nedbali a metali mu svá sladkozvučná jména jako květy vstříc: Jsemt Baccio! Gentile! Mariotto!

„Znám vás," odpověděl Michelangelo pomalu, jak někdo, jehož myšlénky bloudí.

Znal je. Byl se s nimi u dvora Lorenza z Medici seznámil, Lorenza Vznešeného, onoho Lorenza, který jej byl ocenil a miloval, který mu nebyl pouze svůj dům, ale o mnoho více, své srdce dokořán otevřel, Lorenza z Medici, jenž nedávno teprve byl v plné síle mužného svého věku zemřel, kliden jako Sokrates, kliden jako to slunce uchylující se za hyacintové výšiny Apenin, po kterém, když zašlo, již nezůstává než ta bledá, zlatá chvějící se aureolní zář. Znal ty tři mladíky. Byli z nejpřednějších rodů ve Florencii. Ach, jak často byl se s nimi setkával ve skvoucích se síních palácŭ Mediceů, neb pod klenbou laurů a pinií v Carregi, v jejichž hlubokých stínech tak mimovolně na bílé fantómy hellenských bohů si vzpomínal, nebo v rajských zahra-

dách villy „Ambry", když se vždy zdálo, že dnové Platonovi znova svítají, že ta svatá zjevení čisté krásy a velkých pravd znova z bezedna blankytu dolů sestupují na usmívající se zemi . . . Znal ty tři mladíky, však vida je před sebou, vzpomínal jen na Lorenza z Medici a na zašlou jeho dobu.

„Co ode mne žádáte?" pravil konečně.

„Při Venuši!" zvolal Baccio netrpělivě a poněkud uražen, „především trochu vlídnějšího přivítání!"

„Tiše!" chlácholil vážnější Mariotto a obrátil se k Michelangelovi. „Staré časy," pravil, „staré časy Lorenza de Medici vracejí se zase do Florence. Piero se dává cestou svého otce. Ó, zajisté, že s jarem do Ambry nejen růže ale i gracie se dostaví. Nový život začíná v domě Mediceů. Pierův dvůr je veselý."

„Piero z Medici miluje umění," dodal Gentile, „a proto nemůže jinak, než tebe si vážiti. Řekl docela, že ho to naplní hrdostí, podaří-li se mu tebe k svému domu upoutat —"

„Jako toho španělského běhouna, jenž jest rychlejší než jeho koně," přerušil ho Michelangelo trpce a suše.

„Také to jej naplňuje hrdostí, že si jej k sobě upoutati dovedl!"

„Jsi žárlivý?" smál se Baccio.

Michelangelo odvrátil se mlčky s pohrdáním.

„Je zima," řekl za chvilku, „co mi chcete?

Mariotto chopil se slova. „Piero z Medici," pravil, „posýlá nás pro tebe. Hoduje dnes v paláci Pitti. Uprostřed zpěvu, hudby a smíchu vzpomněl na tebe a řekl, že by cos na tobě žádal. My se nabídli, že tě přivedem. Tedy pojď."

Michelangelo sebou nehnul a mlčel.

„Tuším, že nahlížíš, že to pocta," pravil Baccio, stahuje mračivě obočí. „Víš, kým Piero jest, a my, my nejsme sluhy."

„Nepůjdu," řekl krátce Michelangelo. „Děkuji vám a děkuji Pierovi z Medici. Řekněte mu, že jsem churav a že rozjímám právě nad knihou, již napsal přítel jeho otce, pan Angelo Poliziano."

„A tentýž Poliziano," zvolal Gentile, „mešká tou chvíli též v paláci Pitti a kázal mi, abych tě jeho jménem pozdravil."

„Chceš Piera uraziti omluvou?" tázal se Mariotto.

„Poliziano ve Florencii, v paláci Pitti!" zvolal Michelangelo a tvář jeho se vyjasnila. Postavil kahan na římsu. „Vstupte," prosil, „za okamžik půjdu s vámi!"

Odkvapil do vnitř domu.

„Pýcha jeho je nesnesitelná," vypukl Baccio. „Mluví s námi, jakoby nám prokazoval čest —"

„Mlč!" napomínal Mariotto, neboť Michelangelo vracel se právě s kloboukem na hlavě a zaobalen do fialového pláště, jejž mu byl

Lorenzo z Medici před dvěma lety daroval, když jej k sobě do domu přijal.

Dar ten byl Michelangela velmi těšil — ač již geniem, byl tehdy přece věkem i povahou ještě napolo dítětem.

„Pojďme!“ pobízel Gentile, „jsem zimou skřehlý.“

Michelangelo zavřel dům a šli. Vítr zahučel a ve vzduchu zaleskly se velké vločky sněhu v proudu světla, vycházejícího náhodou z okna starého vysokého domu v pusté a temné jinak ulici.

„Sněží!“ řekl Michelangelo, pozoruje toto pro Florencii vzácné divadlo, a zahleděl se poněkud do víření těch bílých, třpytných vloček, které mu hvězdy a motýly zároveň připomínaly.

„Pojď rychleji,“ pobízel Gentile. „Nechali jsme sluhy se svítilnami nedaleko u řeky. Nechtěli jsme tichou tvou ulici příliš ze spánku rušit. Vzpomněli jsme na přísnou tvář tvého otce, a doufám, že jsme tak opatrně klepali, že jsme ho nevyburcovali ze sna.“

Brali se rychle temnými, klikatými ulicemi mezi mlčícími, zasmušilými paláci, dvojnásobně pošmurnými, když nad nimi ty těžké, tmavé visely mraky. Na Lungarnu čekali sluhové s pochodněmi a svítilnami, jejichž ve větru plápolající zář na zdřímlé, ze tmy obrovsky strmící domy šlehala. Arno šuměl nocí a na druhém jeho břehu stál kostel San Miniato v háji černých cypřišů jako přízrak

na své výšině, šerý proti mračnému nebi. Cesta vedla „Starým mostem", kde se nízké domky k sobě zimomřivě krčily, a nikdo by nebyl tušil, že to tytéž budovy, které za dne tak skvěle zářily, chlubíce se klenoty a drahokamy a všemi těmi veledíly florentinských zlatníků, které tam vždy v dolejších jejich částech vyloženy v slunci se jiskřily a celé město k sobě lákaly a k obdivu nutily. Ještě několik ulic za mostem a Michelangelo a jeho společníci stáli před obrovsky strmícím palácem Pitti. Kyklopická mohutnost jeho zdí byla rudým světlem smolnic, upevněných v železných, z balvanů rustiky vyčnívajících ramenech, jako požárovitými červánky polita, a množství koňů hrabalo netrpělivě na náměstí skalnatou dlažbu, čekajíc na vesele u Piera z Medici hodující hosti. Z hloubi domu zazněla občas ozvěna fanfár, smíchu a zpěvu, a utonula pomalu a smutně v hučení nevlídného větru.

„Konečně!" zvolal radostně Baccio, „konečně u cíle!" a střásl graciosním posuňkem vločky sněhu se záhybů svého pláště.

Ostatní činili dle jeho příkladu a zabočili rychle do paláce. Průjezd domu byl jeden plamen, dvůr, kde velký fontán tryskal a šuměl, byl plin bleskotu světel, a nad ním v pozadí noříce se z hlubokého dna šerých mlh a mraků chvěly se v zahradě černé obrysy ilexů, cypřišů, cedrů a pinií pod neznámým jim téměř břemenem napadlého

sněhu. Michelangelo zahleděl se do toho divadla, však druzi jeho pobízeli jej, a spěchal tedy s nimi majestátním schodištěm vzhůru. Octli se ve velké síni, ověsené nádhernými arrazzi. Nedaleko krbu, kde velký oheň plápolal, seděl Piero de Medici a hovořil velmi živě. Kývl na Michelangela milostivě hlavou, vítal jej třemi slovy, odvrátil se, a zapomínaje na jeho přítomnost, pokračoval v zábavě na okamžik přerušené. Michelangelo nedbal toho chladného přivítání, věděl, že své pozvání děkoval pouze náhlému rozmaru, a ostatně byl sám jen chladně a téměř nedbale Piera pozdravil; obracoval nyní zraky do hloubi sálu, jakoby někoho hledal. Netrvalo dlouho a zahlídl důstojnou tvář básníka Poliziana, sedícího osaměle ve výklenku vysokého okna. Když se zraky jejich setkaly, prosvitly přísné rysy jemně jako kaméj modelované tváře básníkovy dobrým úsměvem, a okamžikem byl Michelangelo vedle něho, a ruce jejich se tiskly, a pohnutí jevilo se v očích jejich, neboť oba měli zároveň jednu myšlénku: vzpomněli na Lorenza, na Careggi, na slunné minulé dny, a oba uhodli na vzájem, co se v paměti jejich děje. Michelangelo usedl vedle básníka, a oba vzdychli tiše a mlčeli chvilku. Pak přitáhli křesla svoje jeden druhému blíže, neb hluk, rozléhající se sálem, osamotňoval je v četné té společnosti, která střed svůj jen kolem Piera hledala, a vyzýval je takto k důvěrnější rozmluvě.

„Jak dávno jsem tě neviděl!“ řekl Poliziano, dojmut radostí, již Michelangelo při shledání s ním na jevo dával.

„A jak jsem po vás toužil!“ odvětil Michelangelo. „Vy víte nejlépe, čím jste pro mne byl! Vy první dal jste mi podnět a odvahu ku práci samostatné, a ze zřídla vašeho ducha, vašich vědomostí směl jsem, nevědomec, čerpati a žízeň svoji ukojiti!“

Poliziano se usmál a mávl rukou, jakoby se chvále té ubrániti chtěl.

„Kdyby jiskra v tobě nebyla doutnala, kdyby plamen v tobě nebyl skrytě hořel, pak bylo by mé povzbuzení marné bývalo, můj Michelangelo! Mé vypravování o Dejaniře, o Heraklovi a jeho boji s Centaury nemohlo ti býti cos docela nového, a poukázání k tomu, jak vhodný to předmět pro relief, mohlo ještě sto jiných mladíků mimo tebe slyšet, — přece však byl Michelangelo jedině ze všech schopen, pouhý ten návrh skutkem učiniti, z šeré mlhy pouhé myšlénky celý jasný svět plný krásy a síly vykouzliti! Ty jediný ze sta! Ne, z celého pokolení! Nediv se tedy, žes měl ihned nejen snad devadesát devět, ale legiony závistníků.“

„Říkají, že krásu nevidím,“ zasmušil se jinoch, vzpomínaje těch závistivých, o nichž se básník zmiňoval.

„Poněvadž ji podáváš, jak ji cítíš ty a ne jak jiní, poněvadž nenapodobuješ tu, kterou jsou zvykli viděti, a které slepě a výlučně

obdivovati se byli naučili. Myslím na krásu velkých Řeků."

Michelangelo se vyjasnil a položil mu ruku na rameno.

„Znáte mě lépe, než znám sama sebe," zvolal, „a co neurčitě, matně cítím, vy to vysloviti dovedete! Vy víte, jak Řeky zbožňuji —"

„Ale nicméně zůstáváš Michelangelem, a tot to pravé," usmál se Poliziano.

„Vždyt nejsem Řekem a nenarodil jsem se před věky!" horlil Michelangelo. „Což nežil od té doby, co Troja padla, Kristus? Což nezachvěl se svět bolem a něhou od těch dob, co Pallas Athéne věčně jasně a klidně do slunce se dívala? My známe Helenu — oni ale netušili Beatrici, a nenásledovali Danteho peklem a očistcem do blaha ráje. Vy, pane Poliziane, pochopil jste to nejlépe, a vyřkl jste jasně, co já právě slabě naznačiti se trudím. Důkaz toho báseň vaše, kterou jsem před hodinou znova četl, ta báseň, která starou, věčně mladou řeckou báj novým obdařila životem, novou prodchnula něhou. Pane Poliziane, mínim vašeho Orfea."

Melancholický úsměv zahrál básníkovi kolem rtů.

„Byl jsem tehdy, když jsem ji psal, tak mladým, jako ty dnes," vzdychl si, „tak odvážným, jako ty — avšak měl jsem k tomu, jak nyní vidím, méně práva. Ó, těch orlích křídel mládí! Těch velkých, smělých snů!

Zdálo se mi tenkráte tak snadné vyletěti z dusného vzduchu suchoparných našich náboženských her, octnouti se skokem na luhu pravé tragedie, smělou rukou uchopiti se peplosu řeckého toho božstva, a strhnouti je na prsa Italie, by mocným dechem obživlo! Pyšný sen! Měřil jsem k slunci, ale slabost křídel mých zavinila pád. Budoucím budiž má snaha dědictvím . . . Tvoření umělcovo, jak titanský to boj! Vnuknutí vyšlehne v nás jako blesk, neb vychází v nás jako slunce, stane se v nitru našem jako duše, pro kterou nám tělo vyhledati jest. Tak uhněti Bůh Adama z hlíny, tělo když pojem „člověk" v propasti jeho bytosti vznikl . . . I umělci jest toho Adama vždy z hlíny uhnísti, neb tvaru třeba, aby v pravdě bylo, co posud pojmutím, tvaru třeba, neb jím ohradí, určí se „co o sobě" od chaotické veškerosti. Toto hluché, slepé „vše" stojí však s celou vahou své nesmírnosti, s bezednou mlhou své nedohmatavosti umělci nepřátelsky tváří v tvář, a z této beztvárnosti, matky tvarů všech, nutno mu vyrvati myšlénce své pevný byt. Lze kdy dosíci plného vítězství v tom velkém zápase?"

„To myslil jste si, pane Poliziane, tenkráte když jste svého Orfea postavil smrti v tvář, a když tato vítězící, po druhé ztrátě milované Eurydiky, pěvci volá vstříc, že marné jeho zpěvy, jeho slzy, neb „nehybný a pevný že jest zákon propasti!" Ten zápas myšlénky s hmotou, vámi symbolicky naznačený, cítím

co sochař nejhlouběji! Zápas s tou slepou hmotou, která vzlet náš tíží, s tou mrtvou hmotou, kterou od smrti a nebytí spasit chceme, a která se tupě proti vlastní spáse vzpírá, která se uzavírá v mráz svůj věčný proti jiskře, kterou jí vdechnout chceme! Ó v pravdě, jak těžké to vítězství! Ruce umdlévají v boji, pomyslíme-li, že ‚nehybný a pevný zákon propasti' . . Hleďte, ti staří Řekově byli tak velcí, dovedli tak neskonale krásně klid Olympu do bělosti mramoru vtělit, a přece — rcete, dosáhli tím vrcholu? Jest to plné vítězství? Vyrval tu Orfeus Eurydiku přece z propasti i proti hroznému zákonu, jenž nehybný a pevný? Můj Poliziane, zdá se mi, že nikoli . . . . Přílišný ten chlad a klid mě tíží, mráz hmoty z něho věje. Co schází kráse té, by více hřála než svítila?"

„Co ty jí dáš," řekl tiše a zamyšleně Poliziano se zrakem plným prorockých vidin. „Jim zřídlem byla radost z života, ty chápeš poesii bolesti."

„Nerozumím dobře," odvětil Michelangelo, však oči jeho se temnily, a staly se hlubokými jako dvě propasti, a dech jeho byl těžký a horký jako v horečce.

„Vysvětlete mi," prosil tiše básníka, v tom však ozval se hlas Piera z Medici, volajícího hromně na zamyšleného sochaře. Stál u otevřeného okna a hleděl přes dvůr do zahrad.

„Při Venuši a Bakchu," zvolal, „větší lež než tuto v dnešní noci krásná naše Florencie ještě nikdy na sebe nevzala! Hleďte, páni, halí se s drzou cudností do běla panenského hávu. Jest celá jako z mramoru. Ne, sníh ten jest bělejší než mramor a hvězdnější. Jak krásná by z něho byla socha! Můj Buonarotti, jaká to pro tebe úloha! Duše tvoje jest prý tak panenská jako ten sníh. Chceš mi učiniti velkou radost? Pak jdi a utvoř nám božský nějaký zjev z té nebeské látky, která se sousedství ráje se dolů sesypala do zahrad! Celý večer již jsem na to myslil!"

„Jak dětinský to rozmar!" řekl Poliziano, hledě na Michelangela, stojícího zachmuřeně opodál.

Piero de' Medici zaslechl ta slova.

„Pane Poliziane," pravil uvnitř pozloben, avšak tváře se, jakoby nebyl slyšel, „pane Poliziane, řekněte, nejsem-li filosofem! Svou myšlénkou o sněhové soše chci snad umělcům vůbec dáti důkladné naučení o pomíjitelnosti jejich děl. Snívají tak chorobně rádi o nesmrtelnosti svých výtvorů. Mimo to praví ten sníh tam dole na dvoře: Kořisti z okamžiku pro okamžik — kdo ví, kde zítra budeš. Tuším, že to bývá zdravá rada umělcům."

„To vše nebylo by Lorenzovi z Medici napadlo," řekl suše Poliziano. „Už jsou umělci a umělci jako jsou lidé a lidé. Umělec neumělec, každý béře sama sebe za měřítko

věcí a lidí ostatních — velkost a nevelkost dává Bůh."

„Velmi dobře," odvětil Piero, ale hryzl se do rtů a mlčel.

Michelangelo byl se zatím, nenaslouchaje, oknu přiblížil a hleděl nyní u vytržení do zahrad. Sněhová bouře byla úplně utichla, nebe kmitalo se hvězdami a země svítila přízračnou bělostí. Každý strom zdál se vytesán z mramoru, každá stezka, stínem modrá, zdála se, že vede do neznámých, tajeplných světů, z kterých všechen ten třpyt, to ticho, ta bílá veleba temenily. Unášelo to do nekonečna jako proud velké, vznešené, tiché hudby. Beze slova vyšel Michelangelo ze síně, aby učinil, čeho si Piero v dětinské bujnosti přál. Zázračná krása toho snivého, nezemského, pravdě nepodobného divadla jej lákala k tvoření. Nebyly to dřímavé luhy smrti? Nebyl to svět, z kterého náhle veškerá krev a síla života byly zmizely, svět, jenž bílý, zsinalý a skřehlý k posud ještě hvězdami dýšícímu nebi jako v smrtelném úžasu trčel? Ano, bylo to podsvětí, kraj přízraků a mátoh, kraj věčných vzdechů po světle a slunci, v který, hledaje svou Eurydiku, byl Orfeus sestoupil!

„Orfeus!" zašeptal Michelangelo jako jiskrou dotknut, a kázal rychle, aby mu shrabovali sníh a na určité místo nakupili. A mezi tím, co Piero z Medici nahoře v síni hodoval a na sněhovou sochu již si ani nevzpomínal,

9*

pracoval Michelangelo při rudém svitu četných pochodní v zimničném zápalu na svém úkolu.

Duše jeho byla plna ještě myšlének, které rozmluva s Polizianem v ní byla vzbudila, a ustanovil si vytvořiti Orfea v tom okamžiku, kde ztrativ podruhé svou Eurydiku, pro ni zase do pekel vniknout chce, ale zdrcen slovy Tesifoninými: již ani krokem blíž, vše marné jest, neb „zákon bezdna nehybný a pevný" — celou tíž toho osudného výroku chápaje, beznadějností zkrušen se bolem takřka v kámen obrací.

Sníh byl mrazem tvrdý a dal se rukou umělcovou poslušně ovládat. Dolejší část sochy založil Michelangelo široce, zakrývaje velký rázovitý pohyb nohou splývajícím až na zem rouchem. Pevný krok Orfeův naznačil odhodlanost pěvcovu, vniknouti v podzemí přes všechny zkušené již hrůzy, a pozvednuté jeho ruce třímaly lyru, jak by ještě jednou do ní zasáhnouti chtěl. Tvář jeho, kterou umělec ostře a dopodrobna propracoval, byla vážná, krásná a zářila kouzlem rodícího se v prsou zpěvu, a přece zračila se ta síla v ní, která se ničeho neleká. Michelangelo pracoval s láskou a horlivostí, jakoby svou vidinu do kovu pro věčnost, a ne v pouhý sníh, pro kratochvíli jediného okamžiku vtěloval. Když byl hotov, odstoupil několik kroků a vzdychl z hluboka.

„To není, co jsem chtěl!" zvolal. „Z rysů této tváře věje opět chlad a mráz jako z toho sněhu! To není uskutečnění mého sna! Opět

hellenský ten klid! Tak mohl Orfeus na prahu pekel státi poprvé, doufaje ještě, že zvítězí svou lyrou, že dojme zpěvem svým, že uzří milovanou Eurydiku v tvář! Tak nestál by Orfeus, slyše zničující slova osudu! Tak byli by jej v Athenách snad pojali, tak nechtěl jsem to utvořiti já!"

A sklonil smutně hlavu a stál beze slova před svým dílem, a pochodně shasínaly a nebe se šeřilo, pak se začervenalo, a konečně vyšlo slunce v plném zlatém majestátu svém a zasněžené zahrady byly jeden divukrásný blesk, jediné červánkové zaplání. V tom okamžiku zazněl hluk na terase za umělcem: neb Piero Medici byl tam vyšel s celým dvorem svým, a všichni poraženi nesmírnou spanilostí té růžově křišťálové zahrady a té obrovské sluncem a paprsky velkého genia magicky ozářené vidiny Orfea, vypukli v jásot, plnili vzduch výkřiky nelíčeného obdivu.

Poliziano spěchal se schodů a objal mlčky umělce.

„Ne, ne," zašeptal s trpkým úsměvem Michelangelo, „to není to, co chci! Na jeho tváři nejeví se to, co v srdci cítí! To není člověk, to je představa!"

„Představa, jak se zračí v božském Platonově snu!" řekl Poliziano.

„A přece jen představa, ne osoba! Kde je ten bol, to zoufalství, které jako zmije srdce jeho zžírá? Oh, to není Orfeus, to jest

náhrobní jeho kámen! Nechci jej vidět! Je mi cizí jako živoucímu příšera!"

Tak mluvě zakryl Michelangelo tvář svou na prsou Polizianových a nechtěl žádné jeho útěchy vyslechnouti. Nad hlavou jeho zněly hymny chvály dále a to jej bolelo tím více.

„Ti pošetilci, slepci!" šeptal nešťasten. „Oni nevidí, že Orfeus ten je pouhým sněhem v podobě člověka!"

Tu zazněl nový výkřik jako z jediného hrdla na terasse, a Poliziano sebou mocně trhl. Michelangelo pozvedl mimoděk tvář a hleděl na svou sochu. Výkřik na terasse byl zněl jakoby překvapením vyvolán — ne bez příčiny, neboť socha Orfea byla sebou hnula. Zázrak ten působilo slunce. Milionem zlatých šípů svých pudilo nezvyklého hosta z dalekého severu, třpytící ten sníh, z míst pro vládu tepla stvořených. Sníh kapal kaskadami démantů se stromů, lil se potoky se střech a bělost jeho rozplývala se na trávě jako sen ve zbouzejícím se zraku. I výtvor Michelangelův pocítil zničující to kouzlo vlažných bleskotavých paprsků, které jej líbaly. Dolejší část sochy stála ještě bez hnutí, velký, pevný krok Orfeův nebyl ještě pohromy vzal, ale sídla myšlénky a srdce, hlava i prsa, byly smrtelně poraněny. Ruce klesly Orfeovi po bok, lyra vypadla z nich na zemi, hlava klonila se v týl a brada jí povolila, tak že se ústa poněkud otevřela, měníce se křivou, dolů zahnutou linií, oči, pozbývající určité

kresby, zdály se, že se zavírají, a ostrost všech stejně jasně naznačených rysů tváře zmírnila se táním v podivuhodný soulad. Jakýsi záchvěv života zdál se, že pronikl sněhem, oživující jiskra že těkala sochou. Teď zdál se to v pravdě Orfeus, zdrcený zoufalstvím, zkrušený bolem, nesoucí smrt už v duši, ač ještě důstojně, pevně na nohou stál. Heros — však trpící. Zkrušený člověk — však dýšící.

Michelangelo hleděl na své dílo široce otevřenýma očima, úsměv plný radosti hrál mu kolem úst, a tiskl Polizianovi mocně ruku.

„Konečně vidím jasně, co jsem temně tušil!" šeptal, „nyní vím, co Orfeovi scházelo, a ode dneška nebude to žádnému z mých děl již více scházeti: výraz duše! K čemu sloužila by všechna krása zevnější, kdyby nehlásala, co se uvnitř děje! Díky tobě, slunce! Naučilos mě něčemu velikému!"

„To slunce, které tě vedlo na pravou cestu tvou, je vlastní tvůj cit a duch," řekl Poliziano. „Ano, našel jsi dnes něco neskonale velikého — sama sebe! Smíš doufati, že zvítězíš nad tím ‚nehybným a pevným zákonem bezedna!' Jak vysoko státi budeš nad ostatními! Přeji ti štěstí — ale lituji tě zároveň. Ubohý můj příteli! Výsost znamená osamění, velikost znamená nenávist. Vše odpustí ti dav — jen to ne, že nad ním stojíš, že se mu vymykáš. Ta výlučnost ti bude trnem

v životě. Orfeus nesnížil se k bakchantkám a proto rozsápaly jej!"

Než domluvil střítila se socha k zemi. Zaduněla a nezůstalo po ní než beztvárná kupa rychle tajícího sněhu. Výkřik jakoby soucitu všech přítomných dvořanů ozval se na terasse, pak smích, z kterého hlas Pierův vesele zněl.

„Hleď," zvolal s ironií, „dostavilo se to poučení, kterého jsem ti sliboval!"

„Ano, velkého dostalo se mi naučení," řekl Michelangelo s krásným a vděčným úsměvem k nebi hledě, a docela na Piera z Medici zapomínaje. „Vím teď, jak zvítěziti nad hmotou, jak ji prodchnouti, aby v ní bylo, co věčnému jejímu vzdoru schází: bušení tepen a dech!"

A zabrán do svých vidin odešel. Neloučil se s nikým, a zapomněli na něho, jen Poliziano vyšel s ním na náměstí a hleděl za ním, jak sám ulicemi Florencie kráčel se září v očích, která krásněji svítila než blankyt, usmívající se nyní opět nad městem květů . . .

Stará ta Fiorenza tonula v glorii poesie, té poesie vážné a zbožné, kterou jí byl Giotto vdechl, té poesie plné prostoty a hluboké něhy, která září z hliněných reliefů Robbiových, na nichž ty bílé madonny a andělé jako lilie z bledomodrých pozadí kvetou . . . Tonula v glorii poesie a štěstí, ta stará Fiorenza, jakoby byla tušila v kamenném srdci

svém velikost toho jinocha, který právě stínem vysokých jejích paláců kráčel s hvězdou bohorovné nesmrtelnosti na čele a s nesmírným světem krásy a síly v hloubi duše . . .

Nevýslovně spanilá byla toho dne květy korunovaná Fiorenza, a na nebi jejím nebylo ani stopy více po oné bouři sněhu, která se jen proto byla v noci nad ni snesla, aby klid a jasno do zmítané mysli velikého umělce přinesla.

GDOULE.

POETOVI WACLAWU LIEDEROVI V PAŘÍŽI.

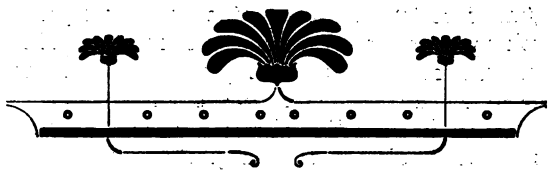

Ze všech hodin celého dne má ona pro mě nejvíce kouzla, v které se vracím ze své večerní procházky. Světlo lampy, tlumené závojem, svítí mi soumračně vstříc, jemné aroma čaje vznáší se mou studovnou a celá moje poustevna noří se do němého ticha, jako do klína hluboké vody. Vrhnu se na divan a zavírám oči jako v dřímotě. Venku prší ty žluté a rudé a brunatné listy s hruší a jabloní a lip a haraší na svadlé trávě, temné obrysy hor a vysokých v poli stromů, sirých a osamělých jako já, na nichž před chvílí ještě zraky moje spočívaly, zrcadlí se matně s jakousi pohádkovou a zadumanou velikostí v mé obraznosti a zdá se mi, že ještě tu milou, zdravou, silnou vůni rozoraných lánů cítím, jejichžto vzezření má tutéž domáckou, tklivou a dobráckou poesii jako teplý dech a melancholické oči domácích zvířat. Pole jako ta němá tvář praví nám ustavičně v do-

jímavé resignaci, bezezvučnou sice, ale přece tak výraznou mluvou hmoty a tvorů považovaných za bezdušné: Trpím a snáším, ty abys žil a užíval! A my býváme tak nevděčně hluší! Hluboká soustrast se mne zmocňuje, ale ta hodina ji plaší, svým neodolatelným čarem. Vždyt tou dobou i niva dřímá a jho spadlo volům ze silné šíje. Klid deští s nebes. Trud i starost pozbývají svého ostří, i sám smutek zastírá se jakousi lahodou! Cosi jako smír se životem a se smrtí ovládá v těch okamžicích mé nitro. To šero citů jest jako venku ten soumrak. Dává všemu své vlastní vzezření, ladí vše ve konejšivou svou harmonii. Je to hodina pravého oddechu a hodina letu na zlaté nivy idealu. — V době těžké jako naše, tak plné neutěšených zápasů, bolestné hořkosti a téměř beznadějného strádání, mají okamžiky dočasného na přítomnost zapomínání a uvolněné mysli přelétávání zvláštní cenu, mají něco pro duši sílícího jako spánek pro tělo, a právě jako za tělesného spánku rozpíná v nich věčně bdělá duše motýlí svá křídla a těká a těká. Kam všudy zalétávají v tom polosnu bloudivé moje upomínky! Zašlé časy blouznivého mládí se vší svou čistou radostí a se vším žalem svým, se všemi k nebi burácejícími nadějemi i s temnou tou propastí bolestného sklamání jeví se mi jako širá pláň, brzy slunná, brzy v stínu těžkých, bouřných mraků. Drahé mi osoby, buď odešlé na vždy, neb

vzdálené za horami a za řekami, stávají opět přede mnou a vyhaslé jejich už úsměvy a jejich na věky už zavřené nebo na vždy ode mne odvrácené oči zasvíti znova na mne, a dávno jejich doznělá slova krouží mi nad hlavou jako dav mysteriósních od Acherontu přilétlých ptáků. Někdy vidím zase krajiny, kde jsem zapomenutí a štěstí hledal, a napadávají mně všechny ty moje po božím světě toulky. Někdy působí mi zase radost v paměti nějakou polo zapomenutou pohádku křísiti nebo si nějakou mlhavě pamatovanou lekturu v mysli obnoviti, lekturu z dob, kde mi byla kniha celým životem. A někdy splývají mi všechny ty dojmy neurčitě a pestře v jedno a povstávají tam vidiny podivného druhu a různého tvaru. Tyto plody sladké zahálky a snivého rozjímání v alkyonských oněch hodinách za šera duše a za soumraku dne rozplývají se obyčejně v nic. Někdy ale dávají mi podnět k práci. Nabývají podstaty, nabývají pevných rysů a nutí mě k psaní. Tak povstala nedávno při vzpomínce na Kyklady a na „modrý peplos" Egeiského moře tato idylla, oživena reminiscencemi z Theokritova drozdího zpěvu, z Longa, toho kouzelníka, tak bohatého tulnou poesií prostých duší a z některé té atticky elegantní hříčky Alkifrona a ze zajímavého vypravování Aristaineta, z kterého jsem podklad této své idylly čerpal. Idylla? zvolá snad někdo udiven, idylla v tak vážné době zápasů, hořkosti a

strádání? Proč ne, odpovídám. Vždyť má čtenář přece jako básník též občas několik těch alkyonských chvil? Když ta moje idylla v jedné z nich povstala, proč v jiné by neměla býti čtena?

Věztež tedy, že byl Damon mužem zralým, blížícím se už svému čtyřicátému roku, když se k vojsku přidal, které mladší Kyros proti svému bratru Artaxerxu vedl, a vrátil se z té neštastné výpravy pod Xenofontem co jeden z oněch desíti tisíců, jejichž zpáteční z Asie pochod tentýž vůdce později tak podivuhodně popsal.

Damon vrátil se sice tak chud na vezdejší statky do své vlasti, na ostrov Keos, jak z ní byl vyšel, ale bohat na zkušenosti všeho druhu. S pláčem nadšeným líbal půdu své otčiny a zvolal:

„Tenkráte teprve lze tě plně oceniti, ó drahá moje země, mořem líbaná a světlem koupaná, když daleko od tebe bloudíme a v hoři po tobě toužíme! Kolikráte jsem o tobě snil v zemích barbarských! A jakou útěchou mi bývalo, viděti, ve spánku aspoň, tvoje sady a štěpnice, tvoje pastviny, kde nesčíslná stáda bloudí! Nyní, když jsi mi vrácena, nerozloučím se nikdy více s tebou!"

A dostál svému slovu. Nejdříve navštívil chrám, jejž někdy prý Nestor, vraceje se z Troje, byl na Keu Athéně zbudoval, pak dal se na pouť ke svatyni, kterou jeho krajané na počest Apollona vystavěti, a konečně

usadil se nepříliš daleko od města Julis, kde se byl narodil.

Bílé toto město, jež vzalo své jméno ode zřídla, temenícího na úpatí výšiny, na níž křídové jeho bašty v slunci se třpytily, miloval Damon nade vše. Vždyt byl tam své mládí strávil! Co se tenkráte nasnil na těch skalách vedle městské brány, odkud bylo na azurné moře a jeho čnějící ostrovy viděti a na druhé straně pak na tu vysokou horu, na jejíž vrchol co rok kněží Aristéovi stoupali, by odtamtud východ Siria pozorovali a té skvělé hvězdě obětovali a zároveň Zevsa prosili, by rozpoutal příznivý vítr po čas veder těžký vzduch rozptylující a takto nový život dadoucí i lidem i zvířatům a rostlinám, nyjícím znojem parného léta! Pohled v modrou, neskonale krásnou dál vzbuzoval v prsou, tenkráte mladého muže, tolik podivných a dobrodružných tužeb! Tam někde za vodami ležel ten širý svět, podobající se pokladně do kořán otevřené, do které bylo třeba jen směle sáhnouti, by všechna žízeň po zlatě a blahu všeho způsobu ukojena byla. A nyní, kde byly všechny ty bujné sny o slávě a nesmrtelném jménu, o bohorovné rozkoši v lásce těch cize krásných, jako syrské vůně omamujících žen, o nádheře a přepychu perských satrapů? Kde byly vidiny o tom příboji zlata a perel, který bohatýrům co jistá kořist kynul? Všechny ty mátohy rozplynuly dávno jako letní mráčky na slunci. Avšak i po úplném vystřízlivění

zdál se život Damonovi proto přece jen krásným a neupíral mu ceny. Pojal ženu, ne sice tak nádherně lepou, jako ty dcery asijských králů, o nichž v době blahého snění a nezkrocených nadějí blouznival, ale dobrou a moudrou. Statek jeho pak, po otcích zděděný, ač nebyl žádnou satrapií, byl za to koutkem tak milým, s tím útulným domkem, s tím požehnaným polem, poskytujícím hojnost chleba, s tím sadem, plným ovocných stromů a oulů, s tou pastvou, živící malé stádo krav, bílých jako pěna věčně dmoucího se moře, že si Damon nyní mnohdy říkával, že by jej s tím usmívavým jeho mírem ani za všechny frygické obory a zámky Kyrovy nevyměnil, o jejichž rozsáhlosti a kráse tak rád svým sousedům vypravovával, sešli-li se v zimě kolem ohně jeho hostinného krbu.

Klidné štěstí Damonovo dosáhlo vrcholu, když za rok po sňatku jeho Praxinoa mu syna porodila, krásného jako první záblesk ranní zory. Porod byl těžký, ale Artemis, pomáhající rodícím ženám, přispěla Praxinoi k pomoci. Když v bolestech svých na ni volala, tu zdálo se jí, že vidí božstvo, dlící nejraději na Délu, překročiti skromný domu práh a jí se blížiti.

Že to byla více než pouhá, horečná snad vidina, bylo z toho patrné, že všechny feny na blízku současně v tom okamžiku divoce zaštěkaly a zavyly, cítíce či vidouce bohyně velebný fantóm.

Není to dobré člověku, říkaly později sousedky, hledí-li on, smrtelník, nesmrtelným tváří v tvář. Necítí prý se už pak nikdy úplně na zemi doma. A skutečně začala Praxinoa za nějaký čas někam toužiti, nevěděla kam a začala chřadnout a slábnout, ač se byla přece po porodu docela zotavila. Seděla-li pod platanem nedaleko domku se svým malým Akontiem na klíně, měla cos obzvláště dojímavého ve výrazu očí, cosi podobajícího se zadumavé snivosti podzimního dne, tak sladké a tak smutné, cosi loučivého, cosi jako šeřící se večer, zlatý ještě, ale chýlící se už v soumrak a tmu.

Každý to pozoroval, jen Damon nechtěl to viděti, protože se to viděti bál, a ona sama, zdálo se aspoň, netušila ničeho. Jednoho dne však, když Damon s pole se vrátil a do jizby vešel, viděl ji u stavu sedět, kde už po drahný čas o skvostném rouše tkala, bledou a nehybnou, s hlavou skloněnou na prsa jakoby v modlitbě. Zraky její, když je pozvedla, byly lesklé a horečné. Viděla jeho ustrnutí a řekla tichým hlasem:

„Zadrž svůj dech! Před chvílí stála zde Zevsova dcera, Artemis se zlatými kšticemi, bílá jako slonová kost a vysoká jako palma! Hvězdná její krása zářila síní čistšími paprsky než světla mléčné dráhy. Slíbila mi svou ochranu pro Akontia — až mne zde nebude. Jejím přispěním bude syn můj někdy šťasten. Damone, toto roucho průhledné a bílé jako

páry, smykající se na podzim po vlnách nepokojného moře, je dnes dokonáno. Dones je do svatyně do města Julis a oděj jím sochu Artemidinu. Jí budiž dílo mých rukou obětováno."

Tak pravila a Damon učinil dle vůle své ženy a zároveň obětoval ještě bohyni kance a zapálil jí vonné kadidlo, a když přišel domů, našel Praxinou mrtvou, a měla Akontia na klíně a nad dítětem chvěl se paprslek bílý a snivý jako onen luny, hledající v lesním skrytě ret spícího Endymiona. Věděl tedy Damon, že bohyně na blízku, a zbožnou úctou a posvátnou hrůzou jat, potlačil hlasitý nářek a oplakával svou ženu tiše, ač upřímně a vřele. —

Čas minul. Dny padaly tiše do bezedna minulosti jako listy, jež dokvétající růže na zemi roní, a Damon stárl a stárl a syn jeho Akontios rostl a rostl v síle a kráse a stal se jinochem vysokého vzrůstu, mohutných paží a jasných jako slunce očí. Byl tichý a snivý jako někdy jeho matka, a efébská gracie jeho jarého těla a výraz dobroty na vlídné vždy a spanilé tváři obestíraly jej jakousi září, neměl vzezření všedního, bylo, jako by krůpěj nektaru byla se vmísila do mléka, které z ňader své matky ssál, a stařeny pravívaly s tajuplným pohledem, když za ním se dívaly ze stínu výklenku u dveří:

„Je vidět, že dotkly se ho prsty nesmrtelné při porodu! Větřily dobře naše feny blízkost délského božstva!"

A vskutku podobal se Akontios nějak sochám nesmrtelných, nejvíce však Aristeovi, tomu blahodárnému, luznému bohu, synu samého Apollona, jejž mu porodila nymfa Kyréna, a jenž za svého jinošství stáda harmonických mus na phthiské pláni pásl. Jako Aristeos, tak pásl Akontios též stádo, a jako onen bůh oddal se s láskou pěstování vinice, oliv a oulů na otcovském statku. Činil toto s láskou, s vášní však miloval hon.

Brouzdati se porosenou nivou ve společnosti psů, když ranní hvězda ještě svítila, bylo mu rozkoší největší, a vejíti za svítání v temný, napolo dřímající ještě les, starý a posvátný, kde mystické noční ptactvo příšerně žalovalo, zdálo se mu jako vcházení do svatyně, kde se zjevují bozi. A skutečně zahlídl ne jednou cíp bílého peplosu, mihnoucího se někde na křižovatce, cudné té lovkyně, v jejíž ochranu jej umírající Praxinoa oddala, neb zašlehl někdy ve křoví blesk zlatého parohu sněhotřpytné laně, doprovázející věrně velké to božství z Ortygie. Zachvíval se pak po takové vidině, přerušil hon z povinné úcty a pospíchal k nějakému omšenému, prostému oltáři, jichž bylo množství v lese i v nivách, a pokloniv se tam a položiv na jeho římsu hrstku polního kvítí, lehl v trávu nebo do vonného vřesu a rozjímal v slunci, stoupajícím v slávě z růžových ramen luzné Aos, a děkoval olympickým za sladký dar života, za všechen ten jas a za tiché to

štěstí, jež bylo jeho údělem z nejútlejšího dětství. Vracel-li se pak domů, zářilo to z jeho zraku a s čela jako nebeský úsměv krásy a mnohý za ním letěl tajný vzdech a mnohá tázala se dívka sama sebe, vidouc jej klidného, nevšímavého, spanilého jak hvězda kráčeti:

„Je to syn smrtelného otce či dobrý jakýsi daimon?"

A nebylo jediného otce, jenž by si Akontia nebyl za syna přál, ni jediné matky, která by jej s radostí nebyla vítala za chotě své dcery. O tomto však se Akontiu nikdy ani nesnilo a proto bylo mu nesmírným překvapením, když jednoho večera Damon mu takto pravil:

„Hleď, můj Akontie, jak ruce moje se již třesou! Šedesátý blíží se mi rok, a neuviděl jsem ještě svého vnuka!"

Akontios se zapálil a mlčel zmateně, Damon ale pravil mu dále:

„Šedesátý, pravím, blíží se mi rok a přijde tedy brzy okamžik, když se rozloučíme. Ty zůstaneš na slunci a já půjdu dolů do věčného stínu a šera podsvětí."

Uleknut zvolal na to Akontios:

„Co to mluvíš, drahý můj otče? Ještě pro tebe nepřišla hodina smrti. Nejsi-li mlád, jsi přece zdráv, odkud ti přichází tušení blízkého konce?"

Damon se usmál a odpověděl:

„Nemluvím o žádném tušení, mluvím

o svém úmyslu. Víš přece, jaký zvyk panuje v městě Julis, odkud pocházím. Je pravda, že žiješ stranou zde v té naší samotě mezi nebem a mořem, ale tuším, že jsem ti více než jednou už v útlém tvém mládí o té věci povídal. Zvyk ukládá nebo, lépe řečeno, doporučuje v městě Julis každému starci samovraždu, není-li už schopen brániti otcovskou půdu a nemá-li život pro něho více radostí. Jest to dle prastarého náhledu mých krajanů hanbou přežíti sama sebe a vléci pouhý svůj fantóm životem. K čemu bráti jinému místa na zemi, když už užitečným býti nemůžeme? Často byl jsem ve svém mládí dobrovolné smrti těch julisských starců přítomen. Byly to okamžiky povznášející. V kruhu svých přátel, věnčeni květy, pili klidně jed a umírali tiše jako dohořívající kahany."

Akontios vzdychl z hluboka a odvětil za chvíli zasmušilého mlčení:

„Život, otče, tedy pro tebe nemá již radosti? Je to pro mě výčitka velká a těžká. Nedovedl jsem ti působiti radost. Jdi, neblahý, jdi a pij ten jed, který tě spasí. Já pak najdu jinou cestu, vedoucí ze sladkého slunce světla v stín, najdu smrt, která mi bude zaslouženým trestem."

A zaplakal trpce. Byl to první jeho žal.

Tu táhl Damon svého syna na srdce a líbal ho něžně a hleděl na krásného efeba vesenných zraků, podobného bohu Apollonu, s otcovskou pýchou a pravil:

„Mluvil jsem jako sobec! Zdálo se mi těžké snášeti břemeno stáří! Tot vše. Ne, ještě nezemřela pro mě radost veškera a ještě jsou povinnosti, které plnit mám a mohu. Vždyt stojíš sám beze mne v širém světě jako v poli osamělý strom! Což není na mně vyhledati, než odejdu, pro tebe srdce, které by věrně pro tebe bilo jako moje? Hledati pro tebe pečlivě ženu, kterou bys vedl pod tuto střechu, která by seděla tam u toho stavu, kde tvá matka roucho bohyni tkala, zde u toho krbu, na kterém posvátný oheň rodiny plápolá! A což mohou býti čistší a větší a krásnější radosti na světě, než tisknouti k prsům děti svého dítěte?"

Tak pravil Damon a Akontios hleděl na něj se zrakem, z něhož podivení mluvilo, tak že se otec jeho usmál a mu řekl:

„Nezatlouklo srdce tvoje nikdy rychleji při pohledu na kvetoucí dívčí krásu? Je ti posud tajemstvím, co to láska?"

Akontios zapálil se do temna, potřásl hlavou a mlčel.

„Sám vyhledám ti ženu," řekl Damon.

Ale Akontios zahořel ještě temnějším ruměncem a zvolal:

„Nač přivádět sem cizinku, by stála mezi mnou a tebou? Nežádám si ženy, chci do konce života s tebou být!"

A když se Damon zasmál a mu řekl, že mluví jako děcko, vstal Akontios uražen a vyšel z domu a bloudil po nivách a podél

tekoucích vod při svitu jasně svítící luny a bělotřpytných hvězd a divil se svému zmatku a nepokoji a oslovil měsíc a planoucí konstelace těmi slovy:

„Seléno — daimone svatý, zářící tváře, Panno! A ty mystické jiskření velikých hvězd ve zraku temném posvátné noci, cud váš zůstaň mi věčně vznešeným příkladem! Daleko ode mne úsměvy Afrodity! Tak čist chci krátceti životem, jako vy se nesete nebem a žádná matná žádost nestáhne mě nikdy do rmutu! Tobě se zasvěcuji, Artemido, která sílu vléváš do prsou a paží mladých mužů!"

Tak zvolal jinoch ve vřelé modlitbě v té noční tišině, nerušené než sladkým zpěvem nesčíslných cykád.

Však od toho dne byl změněn, pojednou viděl, že není přítomnost vše a že stává též nějaké budoucnosti. Zadumal se často, když ležel ve vysokém vřesu, a když daleko, daleko s výše hleděl, odkud na dmoucí se v dáli moře vidět bylo, daleko tam k tomu zlatému západu, kde bydlily dle starého podání sny, na břehu okeánu, v paláci s dvojí branou: jedna z nich byla prý z rohu, a z té vycházely sny klamné; druhá z kosti slonové, a ta propouštěla v kraje smrtelných sny pravdivé a věštící. Maně myslíval teď jinoch často, vida racky, jejichž křídla slunce zlatilo, dole pod vrchem kroužiti, zda to nejsou okřídlené sny? Neletěl žádný z nich k němu, by mu zvěstoval, co tajeplného leží

pro něho v klíně budoucnosti? A tu stávalo se nejednou, že se mu zdálo, že uslyšel nad sebou jako odpověď zvuk slova „láska" vzduchem zazvoniti a srdce jeho se zachvívalo jako v úzkosti a pobouření. Znamenalo to, že i on podlehne tomu neznámému čaru, proti kterému se vzpíral a jejž nenáviděl?

A vzpomínal na všechny báje a písně o lásce, které byl kdy slyšel, a na které nebyl nikdy dříve si vzpomněl, a které se mu teď tak často vtíraly do paměti od onoho osudného večera, když mu otec tak z nenadání o ženě a sňatku se zmínil.

Psy svoje nechával nyní rád doma, lov jej už netěšíval jako jindy, a zdálo se mu někdy, že se stává nevěrným bohyni, jíž se byl přece s takovým zanícením zasvětil. Rozjímal zádumčivě na dlouhých bez cíle potulkách o tom, co to tedy vlastně ta láska, o jejíž moci se tolik mluvilo, tolik zpívalo! A začal býti zvědavým.

„Dovím se toho někdy též? A je to skutečně takové zlo, jak se domnívám?" zvolal jednou v pravé horečce pochybnosti. „Mám se tomu brániť, jako to můj pevný úmysl? Není to nebezpéč vzpírat se bohyni tak všemohoucí jako Afrodita, která tak krutě prý vzpouru proti sobě mstívá? Byla by mocnější než sama Artemis?"

A tyto jeho pochybnosti, ten stálý nepokoj nebyly to už první šípy jejího hněvu, které proti němu vysýlala?

Tyto otázky jej zaujaly tak hluboce, že jednoho dne na toulce své zabloudil, což dříve nezpozoroval, až když mu kamenná hradba zahrady cestu zastoupila a každému dalšímu kroku bránila. Tu teprve pozvedl hlavy.

Skalnatá, ohromnými opunciemi a kakty porostlá hora tvořila na tom místě, kde stál, široký polokruh, hluboký údol, jehož dno volným svahem vybíhalo až k samému moři, svítícímu pod klonícím se sluncem nejtemnějším a přece nejzářivějším azurem. Šikmé paprsky odívaly šedé skály bohatou, teplou barvou růžovou, a každý stín hořel tam tmavým amethystem a rudým brunátem, všechny opuncie a nopály zdály se ze přišedlého stříbra, a vysoká klenba průhledného nebe, po kterém bílé mráčky jako tlupy ohromných tažných ptáků pluly, byla tak sladce žlutým, podzimně bledým svitem proniklá, že bylo lze ji přirovnati ku výhlubni krásně okrouhlé, nekonečně velké nádoby z bledého elektronu safírového pablesku, z které celý Olymp nektaru pil a kterou byli bozi pak po bujném kvasu vyprázdněnou na okruh země překlopili. A v této divokrásné obrubě tak různých a přece tak harmonicky zladěných tonů, ležela velká, stará zahrada, jejíž zeď, nízká a široká, zamyšleného Akontia zastavila. Uzavírala-li se krajina v sebe jako prsten, pak byl stromovitý ten sad skvostným jeho drahokamem. Hořel celou nádherou jeseně. Listí jabloní a hrušek byla jedna spousta zlata, odstiňujícího

se jemně z bledé žluti měsíční až do žhavé červeni rozžhaveného kovu, temný brunát křivých, skroucených a dlouhých větví probíhal klikatě jako prchající zmije ten příval stromových lupenů, chvějný a čeřivý, a zrající hrušky a jablka v nesmírném množství visely sluncem prohřáté v korunách, tvořily graciósní festony, svítily jiskrou, voněly balsamicky a občas ronila se některá tiše do měkké, zelené, slunečním svitem jako plaménky prokvetlé trávy. Ptáci míhali se štěbetajíce svěžím vzduchem, a blýskavý strumen lil se bublaje z pramene uprostřed zahrady, hlubokého a modrého jako blankyt nebes, průhledného jako sklo. Pnoucí se lodyhy silných chaluh na jeho dně zdály se pohlídkou shora v ohromnost zvětšené, pravými sloupy z topasu, vysoký, hustý, pohyblivý, jemně článkovaný papyros rostl na vlhkém jeho kraji a svištěl do zpěvu spěchajícího přes bílé oblázky strumene.

Akontios hleděl chvíli s udiveným překvapením do zahrady, která jej vábila svým tichým a sladkým čarem. Vystoupl na zeď, by ještě hloub pod košaté viděl stromy. Tu spatřil mezi temnými kmeny vysokou, pomalu kráčející postavu ženskou. Dlouhá lydická říza šafránové barvy, jejíž látka byla mistrným dílem karických otrokyň, halila ztepilý, krásný ten zjev, z měkkých řas roucha nořila nahá ramena a dlouhé hrdlo, na němž se kameny a perlami osázená hřivna třpytila,

svou labutí bělost, hyakyntové kštice kladly se bohatě a měkce kolem její hlavy a temné její oči zářily jako vzcházející večerní hvězda. Pohyb její byl klidný a vážný a luzný jako kývání větrem vzrušeného cyprysu. Na spanilé její tváři dlel jakýsi neurčitý, poetický smutek, jakýsi truchlivý úsměv odříkání.

Když přicházela blíže, zdálo se Akontiovi, že z toho šafránového jejího roucha vychází vůně fialek, a slyšel zvonivý slabý zvuk, působený cinkotem mnohých zlatých jejích náramků. Pozvedla k němu oči, tichá jejich zář spočívala na něm s klidnou vlídností, a když jinoch hlavu před ní sklonil a v plachosti své se začervenal a zmateně „Zdráva's, paní!" zašeptal, usmála se a řekla s milou prostotou:

„Proč zastavuješ se na zdi? Vstup do zahrady a buď mi vítán!"

Akontios mimoděk uposlechnuv, seskočil a spanilá žena pravila mu dále:

„Odpočineš si. Zdá se, že přicházíš z daleka. Prach na tvých šatech o tom svědčí."

Akontios neodpovídal, hlas její laholil jako ptačí zpěv a šel mu přímo k srdci. Přál si, by mluviti nepřestala, jako si přával, by drozd neustal šveholiti. Ona však se zamlčela a kráčela šumivým sadem, kde voda bublala, kde zlato jesenního večera se marnotratně na všechny stromy věsilo, kde ovoce, traviny a země voněly, a on šel za ní, ani o tom nevěda. Blížili se domu malému jako hnízdo,

bílému a graciósnímu jako lastura. Plachta z babylonského koberce, purpurová, s tkanými obrazy nevídaných ptáků a nohů visela mezi dórickými sloupy stoe, táhnoucí se podél průčelí domu a tvořila střechu a vlekla se dlouze po bíle mramorových stupních, vedoucích od prahu k průhledné hladině velkého vodojemu. V stínu plachty bylo dlouhé a široké kamenné sedadlo v polokruhu s polštáři.

Spanilá žena zvouc hosta, by usedl, činila totéž a začala za chvíli mluvit.

„Jsi domovem na tomto ostrově?" ptala se, a když jí přisvědčil, řekla mu: „Pak je ti snad jméno Damona, pocházejícího z města Julis, známo?"

A když překvapen odvětil: „Proneslas jméno rodného mého otce!" zaradovala se a řekla:

„Skorem jsem to tušila! Viděla jsem podobu jeho v tvé tváři. Rci, neslyšel jsi nikdy jej o Siméthě z Miletu mluviti?"

„Ano," odpověděl jinoch po chvilce, rozpomínaje se, „myslíš-li onu, již miloval někdy Kyros. Jako ve snu napadá mi to jméno, ale nemohu si určitě vzpomenout, co mi o ní povídal."

Krásná žena zakryla si na okamžik dlaněmi tvář, a když ruce její do klínu jí klesly, viděl Akontios, že oči její se leskly slzami jako fialky rosou.

„Mluvím o té, ano, kterou miloval Kyros," řekla pak tiše, „Kyros, kterého oplakávat nikdy nepřestanu, neboť jsem sama ona Simetha."

A zraky její zdvihaly se blouznivě ke korunám stromů, a ztrácela se v upomínkách.

Akontios mlčel též, posléz však řekl udiven a nesměle:

„Nemůžeš přece býti onou Simethou, kterou Kyros miloval před dvaceti téměř lety? Ta nebyla by dnes už mladou."

Usmála se jeho prostotě a řekla:

„A jsemť přece ona. Bylo mi tenkráte asi patnácte let a nejsem tedy už mladá."

Akontios zatřásl hlavou. Byla tak krásná, tak půvabná, že tomu věřiti nemohl.

Simetha vstala však a procházejíc se, řekla:

„Žiju v Athénách a není tomu dávno, co jsem koupila tuto zahradu. Chci se vždy utíkati sem, když znavena v městě po klidu toužím a po chvíli tichého rozjímání. Zmiň se svému otci o své návštěvě a pros jej, by s tebou ke mně přišel, už pro to staré naše přátelství! Teď však přijmi něco pokrmu a vína."

Na její zavolání vyšla dívka z domu a přinesla chléb a víno, paví vejce, koláče z medu a ovoce.

Akontios pojedl na její vybídnutí něco z přinesených krmí a připil na její zdraví; naslouchal chvíli ještě jejímu štěbetání, pak vstal. Kynula mu rukou a rozloučili se. —

Pospíchal domů a vešel bez dechu v síň; celou cestou byl se na to těšil, jak na otce zvolá:

„Viděl jsem Simethu Milétskou, tu, kterou miloval Kyros!"

Ale teď, když viděl otce u krbu sedět a si ruce ohřívat, neboť pozdní večer byl chladný, nechtělo mu to jméno nijak z úst, a sedl a vypravoval dlouze o své procházce, o zahradě, kterou byl našel, a konečně pronesl nesměle to jméno, které mu stále leželo v mysli. Klonil se zároveň do stínu, jako by něčeho hledal, aby Damon nezahlédl ruměnce, jejž na své tváři se nititi cítil, ač nevěděl, proč. Otec jeho ale spráskl ruce a nepozoroval ničeho. Tak byl překvapen a rozradostněn tou zprávou.

„Zda se na ni pamatuji!" zvolal, „vidím ji, jako by to bylo včera bývalo, vidím ji, jak prchala před barbary, když bitva ztracena byla a Kyros zabit! Přiběhla nahá do řeckého ležení, neb byli roucha s ní strhli! Bleda byla jako smrt, ale krásná jako sama Afrodita, vynořivší se z bílé pěny mateřského moře! ‚Chraňte mě!' zvolala, ‚chraňte mě! Zabili Kyra! Zabili Kyra!' A lomila rukama. Stál jsem na stráži s Memnonem z Larissy a s Archilochem ze Syrakusy (Memnon zahynul později po přechodu přes Eufrat, ve sněhu), stáli jsme tedy na stráži a zavazovali jsme si navzájem utržené lehké rány, když se Simetha k nám utekla. Zahnali jsme pronásledující ji barbary a Memnon hodil dívce svůj plášť. Zahalila své sněhotřpytné údy do něho, obličej do dlouhých, krásných svých vlasů a

ležela na zemi a štkala a občas pozdvihovala hlavu a zalomila opět rukama a zvolala s pláčem: ‚Víte o tom, ó muži? Utali mu hlavu a pravou ruku! Surovci! Tu hlavu s tváří jasnější než letní nebe! Tu ruku bohatší a štědřejší než svaté slunce!‘ Nuže, tím způsobem truchlila o Kyra. Zůstala s námi, až jsme došli do Byzance. Mne považovala za svého zvláštního přítele, neb do mé vrhla se ochranné náruče, když tenkráte prchala před barbary. Žádný z nás se jí neuctivě nedotekl. Považovali jsme ji, jak ona sama to činila, za vdovu Kyrovu. Po našem návratu z Asie viděl jsem ji později ještě jen jednou, je tomu dvanáct let, byl jsem v Athénách a byla tam proslula co jedna z nejkrásnějších, nejbohatších, nejhledanějších z hetér. Viděl jsem ji z daleka a ona mne nezpozorovala . . .“

Tak vypravoval Damon a Akontios naslouchal celou duší, když ale slyšel, že byla Simetha nyní hetérou, zmocnila se ho jakási tesknota a nepromluvil už po celý večer. Nezamhouřil v noci ani na okamžik oči. Neustále viděl tu zlatou zahradu se zrajícím ovocem, slyšel to šumění stromů a zjevovala se mu Simetha v říze šafranové barvy, s těmi temnými, hyakyntovými vlasy, s těma krásnýma očima jasnýma, v kterých se občas smutek objevil jak oblak zastírající slunce disk, s tím sladkým hlasem a s tím někdy tak tesklivým úsměvem. A ona byla hetérou! Pojem ten byl mu nejasný, ale věděl, že je

úzce spojen s láskou, avšak zároveň s čímsi, co nebylo úctou. To ho bolelo. Avšak ten hořký pocit minul a zůstal jen obdiv a pojem, že jest jaksi kněžnou lásky. Kdo lépe než ona mohl mu tedy vysvětliti to mysterium lásky, které on neznal a jež mu tolik nepokoje a zmatků působilo?

Dva dny na to vydal se Damon se svým synem na návštěvu k spanilé hetéře.

Vítala Akontia s milým úsměvem a otce jeho srdečně jako dávného přítele.

„Jak jsi sestárl, jak jsi sestárl," divila se.

A on zase jí pravil s nelíčeným překvapením:

„Jak jsi zůstala mladou a krásnou! A Kyros je už prach a popel."

Při těchto slovech zaplakala Simetha tiše a krátce, pak povzdychla si z hluboka a pravila:

„Věř, příteli, že jsem ho nikdy nezapomněla, že jsem jej oplakávala upřímně a věrně po celý svůj život, neb jej milovala jsem jedině. Ale," dodala s okouzlujícím úsměvem, „nedovedu netěšiti se ze svitu slunce, z úsměvu země a moře, z darů a radostí, kterých nám podává život. Býti milováno, obdivováno, zbožňováno, nepřestalo býti cílem a úkolem mého žití. Jako Kyros by nebyl přestal býti bohatýrem, i kdyby byl přetrval mě a nad mou mohylou plakal, právě tak nemohla jsem se zříci lásky a obdivu, které nám

ženám jsou totéž, co vám mužům jest čest a sláva. Krása a láska jsou naší jedinou slovutností. Každý z vás chtěl by Achillem býti, každá z nás Helenou. Slyšela jsem v Athénách mnoho moudrých mužů, a to ve vlastním svém domě, sebe pro tento svůj náhled kárati. Připouštím omyl svůj, chceš-li, ale nedovedu přece jinak na život a osud pohlížeti, než se mému zraku skutečně jeví. Jsem nevědomá, krátkozraká, vím to, ale co chceš? Vyrostla jsem v Milétu v domě slavné hetéry a neumím jinak cítit než dle toho, co jsem co dítě už jakoby mléko z mateřských ňader ssála. A z toho domu, kde se mnou takto mluvívali, vyšla jsem v náruč Kyra, v náruč tedy samé plamenné lásky! A rci, jak neměla bych považovati krásu svou bývalou, jejíž odlesk ještě dnes na mně dlí, za dar bohů nejvyšší, když jí toliko získala jsem si srdce a duši nejlepšího člověka, nejdůstojnějšího muže, jehož země za mých dob nosila? A k čemu stvořili bohové krásu, ne-li k tomu, by blažila lidi?"

A Simetha přerušivši proud svých slov, ztrácela se do hloubi svých upomínek a Damon svědčil jí v své prostotě a Akontios byl očarován sladkou hudbou toho hlasu, živostí a volností těch nenucených a tak vděkuplných pohybů a naprostou nelíčeností těch náhledů. Luznost toho zjevu, záře těch očí, zvuk toho hlasu měly cosi tak přesvědčivého pro životem nezkušeného Akontia, že by byl s tím sou-

hlasil i do propasti třeba skočiti, kdyby Simetha s tím klidem, s tou gracií, s tou svůdnou prostotou to byla na něm žádala. Avšak neměla hetéra athénská tak černých úmyslů, zvala místo toho své hosti pod košatý platán, rostoucí nedaleko domu na paloučku, vroubeném štíhlými cypříši, čnějícími jako věže ze zlatých korun ovocných kol štěpů. Révy vinuly se z cypříše na cypříš a tvořily hustou zeď mezi jejich kmeny, pak chytaly se ohromných, daleko roztažených větví platánu, nyní podzimně zlatého, a srůstaly v klenbu nad paloučkem, z které velké chrysoprasové a tmavě amethystové hrozny těžce visely. Mrak bílých hrdliček a holubů vrkal někde v dáli za domem a křišťálový strumen skákal rychlým rhytmem v prohloubeném, úzkém svém korytě, padaje s nevysokého mramorového jezu, vystavěného nedaleko pramene, vroubeného houští papyrusu. Pod stromy a revou usedla Simetha se svými hostmi na měkkém koberci do čeřivé trávy a za chvilku připlula po vodě cedrová deska, vykládaná ebenem a sloní, a na ní blyštěly se stříbrné nádoby plné krmí a ovoce a krátery purpurového vína. Plachta toho graciosního člunku byla uměle z travin a květů spletena a vánek poháněl a voda nesla lehce plující misky. Simetha přitáhla je ulomenou a zakřivenou větví k břehu a podávala je hostům. Slunce prodíralo se dlouhými paprsky révami a korunami stromů, vůně ovoce, mechu a vadnou-

cího listí nesla se pozlaceným vzduchem, a hluboký klid ležel na zahradě a na krajině, již viděli jako oknem mezi dvěmi rozstouplými, zadumanými cypřišemi, s kterých festóny rév pod tíží hroznů byly spadly. Bylo to cosi jako vidina arkadických niv a pastvin, po nichž bílá bloudila stáda, byla to harmonická skupina luhů a svahů a moře, vše tonoucí ve sladkém a snivém svitu, a tichem, kterému jednotvárný bzukot hmyzů a šelest vánku v stromech jakési konejšivé pozadí dával, linul se jako ptačí zpěv kouzelný hlas athénské hetéry, připomínající Damonovi dávno minulé události. Zdálo se, že zapomínala úplně na přítomnost jinochovu, jen s otcem jeho mluvila, jen o časech prošlých blouznila, tak krásných, tak slunných, tak nevýslovně jí drahých. Vzpomínala na frigyské město Keleny, kam s Kyrem odešla, hned když ji byl v Milétu po dobytí toho města uviděl, miloval a s sebou unesl na tu dráhu válečných dobrodružství, která tolikerými velkými, svůdnými nadějemi jej vábila a jež tak smutně, tak krvavě pro něj končila!... Tam v Kelenách měl Kyros palác a ohromnou, nekonečnou oboru, vždy šerou, ba nočně temnou srostlými korunami pravěkých stromů... Posvátný, příšerný tam panoval v houštinách přísvit a temnomodrý proud Meandru temenil tam zpod černých stromů, plných žlutých květů . . . Byl ten hvozd pln divoké zvěře a Kyros v něm honil.... Tam v tom nesmírném paláci, jehož

stropy spočívaly na hlavách kamenných nestvůr, v jehož dvorech kovoví lvi a gazely zlaté se zřetelnicemi z tyrkysů se zrcadlili ve vodojemech dlážděných majolikou zázračných barev, a v té oboře bez konce slavili spolu libánky mladé své lásky... Celý měsíc tam Kyros meškal a byla vždy po jeho boku... Co tam bylo slují, co tajůplných míst, nevídaných květin! Tu byl palmový háj, kývající větvemi jako zelenými, gigantickými perutěmi. Tam kvetl oleandrový les pod nebem jako z lapis lazuli, bílém v noci stříbrem konstelací. Tam černala se cedrová tmáň a na jejím kraji jasnilo se výsluní, kde se ohromní ptáci stříbrných per a démantových očí slunili...

„A víš, Damone," připomínala Simetha starci, „víš, ještě pod samou tvrzí ta sluj, kde říčka Marsyas počátek béře? Tam svlékl prý Apollon Marsya z kůže a pověsil ji tam na stěnu, protože pošetile s ním o slávu největší moudrosti zápasiti chtěl! — Ah, vlasy se mi ježili, když jsme s Kyrem o tom na místě mluvili, a byla jsem bledá hrůzou a strachem před Apollonem, a mrazilo mne a Kyros musil mne líbat a líbat a líbat, by stydlá moje krev mi opět teple žilami probíhala!... A pomyslím-li teď, že ty rty, žhavé ty rty, které mě tenkrát celovaly, jsou nyní chladné a že neumějí už líbat! A tyto rty, ó Damone, které teď k tobě mluví, budou tedy též někdy chladné a rozpadnou se v prach?"

A krásná hetéra se zachvěla a halila se v plášť, který brunátný jí s bílých jako ze slonové kosti ramen měkce a řasnatě splýval.

Jinochu bylo úzko a smutno. „Vše pomine na světě," myslil si, „pravda, však jak šťasten byl asi Kyros v těch chvílích, když líbal mladou Simethu tam v tom pohádkovém paláci, v té cypřišové tmáni, z níž bylo bílé jiskření hvězd viděti, v té šeré sluji, plné tragických upomínek!... Může on úplně nešťastným býti i nyní tam dole ve stínu podsvětí, nezapomněl-li na ni? Snad sní bez ustání ten sen, který byl jeho blahem, když na slunné zemi kráčel zpit láskou?"

Závrať jakási se zmocňovala Akontia. Zavíral a pak zas pozvedal plaše zraky ke krásné ženě a řekl si:

„Zajisté jest jedna z nesmrtných? Vždyť nesestárla přece od onoho dne, o kterém mluví, ani o hodinu! Věk dlí na její tváři a mladost svítí jí z očí."

Ani Damon ani Simetha nepozorovali, co se dálo s jinochem. Byli cele ponořeni ve svých upomínkách, a stále jen volali jeden na druhého: Pamatuješ se ještě na to či ono? Víš ještě, co se tu a tam dálo? Nezapomněls na ten neb onen den? Víš ještě tu neb onu věc, připomínáš si posud to neb ono slovo, pronesené tou neb onou osobou? A brzy smáli se a brzy byli zase dojati a oči jejich byly hned nyvé, hned plny slz neb plny jisker rozmilé veselosti.

„Ah, Damone," řekla, „byli jste vy nepokojnými a věčně nespokojenými spojenci, vy žoldnéři hellénští, a mnohou způsobili jste Kyrovi, věř mi, trpkou chvilku! Do smrti nezapomenu dne, tenkráte, víš, když jsme opouštěli Frigii, tu drahou Frigii, kterou můj Kyros kojnou matkou lvů nazýval, dne, kde se Kyrovi nedostávalo už zlata, tak že vás platiti nemohl. Tu začali jste tak vyzývavě a urážlivě volati! Jak směle tloukli jste docela, některý z vás, na dvéře domu, kde Kyros bydlel! Vyšel s ruměncem potlačené nevole na bohatýrské tváři a jal se s vámi smlouvati. Plakala jsem tenkráte hněvem a styděla se, Řekyně mezi barbary, za vás za Řeky!"

„Nuž, a v pravý čas přijela tehdy cilická královna," řekl Damon, „mnoho přivezla Kyrovi zlata, krásná Epyaxé, a budili-li jsme v tobě stud, probouzela ona v tobě zajisté žárlivost, neb říkalo se všeobecně a veřejně, že zahořela vášnivou láskou pro mužného Kyra."

„Zahořela-li láskou," rozhorlila se Simetha, „pak potkala se pouze s ledovou zdvořilostí s jeho strany! Plnila jsem veškerú jeho duši a neměl zraků než pro mne! Pravíš, že byla krásná? Byla malá a tělnatá a klesala pod tíží zlata a drahokamů, kterými pokryta byla jako barbarská modla. Ah, což nebyla směšná v bojácnosti své? Pamatuješ se přece na tu velkou hlídku, kterou Kyros před očima jejíma

konal? Seděl na svém voze a ona na druhém. Když jste útokem hnali v stranu, kde vozy stály, a když jste jako bouře proti nim kvapili a červené vaše pláště větrem vlály a přilby vaše a štíty jako plameny v slunci hořely, tu lekli se barbaři tak silně, že v útěk se dali a královna Epyaxé utíkala s nimi, byla šílena strachem! Jak jste tu propukli v bláznivý, hřmějící smích, vy Helléni všickni a já věru s vámi! Však na večer tiskl mě Kyros tak silně k srdci a zamyslil se, a věděla jsem, že rozjímal o tom, já že bych neprchala před nepřítelem žádným, on kdyby po mém boku stál! Že bych zemřela s ním, kdyby to žádal... Ah, a zemřel beze mne, zanechal mě, můj Kyros! Můj bohatýr! Můj Bůh!"

A Simetha zalkala znova. Za chvíli ujala se opět slova: „Óh, jak byl velký, jak byl štědrý a dobrý," zvolala ... „Slyšela jsem jej, když oslovil hellénské náčelníky, přiznávaje se, že táhne proti králi, svému bratru. Zmínil se o rozsáhlosti té říše, která je tak nesmírná, že na jednom jejím konci horkem, na druhém zimou obyvatelé její hynou, pravil: ‚Nebojím se, že nebudu míti co dávat svým přátelům, bojím se spíše, že mi tolik zbude, že už nebude komu dávat!' ... A každému z vás slíbil pak co přídavek ještě zlatý věnec! A vítězství váhalo přidati se jemu, bohorovnému, a podle a zbaběle uteklo k jeho protivníkům!"

Tak mluvila Simetha s Damonem a slunce zatím zapadávalo a šero stoupalo ze země, a stařec konečně vstal a zmínil se o zpáteční cestě. Simetha jej zdržovala a posléz doprovázela jej a Akontia až k východu ze zahrady a kývala hostům svým ještě dlouho cípem svého pláště.

Oba muži kráčeli mlčky, Damon myslil na minulost, kterou byla spanilá žena jako živou z hrobu vyvolala, a Akontios zase byl pln obdivu pro zvuk jejího hlasu, jehož ozvěna se mu v prsou chvěla, a nad hlavou se mu vznášela jako skřivánčí píseň, pln obdivu pro záři těch krásných očí, vždy hvězdnou a měnící se ze slunečného jasu v nyjící přísvit snivé luny.

Doprovodil otce domů a lehl sám na lůžko, když ale vycházel měsíc, vstal rychle, vykradl se z domu, a nedbaje únavy a dálky, spěchal opět k té čarovné zahradě, téměř nevědomky.

Co tam vlastně chtěl? Mohl se kojit nadějí, že Simethu ještě jednou uvidí? Jaká to pošetilost! Zajisté, že dlela uvnitř domu, že spala. A přece pádil přes kopce a doly zpět k zahradní zdi. Myslil si, že bude spokojen, že dojde klidu, uvidí-li aspoň střechu, pod kterou odpočívala. Když ale přišel k zahradě tonoucí v sladkém stříbrném svitu, k zahradě celé bílé tou lunnou září a snivé stínem a tichými šepty zdřímlých stromů, zahlídl určitě Simethu před sloupovím domu. Tvář

její byla v tom okamžiku obrácena k nebi, ruce pozdviženy jako při modlitbě neb zaklínání a oči její byly plny démantových jisker, neboť tonuly v slzách. Nevýslovné kouzlo vycházelo z té postavy, vysoké a luzné a velebné jak věštkyně či kněžky. Akontios přeskočil nízkou zeď a za okamžik stál před Simethou.

Ulekla se, ale poznávajíc jej, hleděla s udivením na něho. Pak tázala se ho vlídně:

„Co vede tě ke mně zpět, Akontie?"

Ruměnec mu přelítl tvář a plaše sklopil zraky a hlavu a chvějící jeho rty zašeptaly tiše:

„Ty to víš, Simetho."

Překvapeně jala jej za ruku a hleděla mu bystře do očí. Zmateně chýlil hlavu ještě níže, začervenal se do temna, a cítila, jak se ruka jeho chvěla.

„Nevím," řekla s úsměvem. „Co tě tedy ke mně vede?"

„Láska!" zašeptal jinoch a s náhlou smělostí lidí obyčejně plachých, vzal ji za obě ruce. „Láska!" opakoval. „Svět celý o ní mluví a zpívá, žehná jí a chválí, blahoslaví ji. Po celý večer byla's památkou její opojena, každé tvoje slovo vzrušovalo mi duši. Všickni milují, jedině já nevěděl, co to je, až jsem uviděl tebe, až jsem uslyšel zvuk tvého hlasu a ucítil žár tvého oka. Ne, nevím to posud. Neurčitě jen tuším, že to blaho! . . . Ó rci mi, co to láska! Ó nauč mne milovat a šťastným býti!"

Tu blížila se Simetha těsněji k němu a hleděla ještě upřeněji do těch blouznivých jeho zraků jako do hlubokých vod a rty jeho zdály se jí poupaty, prahnoucími po polibku, by tím kouzlem se rozbřeskly v nejsladší květ, a ta panická, polodětská, nedotknutá jeho čistota, zařící s toho cudného čela, z těch prosebných hledů, zdála se jí jako vůně nejsvěžejšího jara, a celé její vlastní mládí probudilo se znova v její duši a cítila, že to jeden z nejkrasších okamžiků jejího žití, a roztouženě a jako ve snu otvírala jinochovi náručí vstříc . . . V tom zachvěl vítr vysokými stromy a se starého štěpu, čnějícího nad střechu nízkého domu, spadlo velké gdoulové jablko a udeřilo ji na rameno. Simetha sebou zachvěla, couvla uleknuta, skryla tvář svou do dlaní a propukla v pláč.

„Co jsem ti učinil?" tázal se polekán Akontios.

Neodpovídala. Mysl její byla daleko, daleko, byla v Milétu. Viděla se tam též v staré, vlhké zahradě, celé podzimem zlaté, v onen den, když poprvé spatřila Kyra. Jako ten jinoch, tak byla ona tenkráte cudná a čistá, ač rostla v domě slavné hetéry. Kyros byl v té zahradě s ní, zmatena nebyla na žádnou jeho otázku ještě odpověděla, tu táhl ji náhle k sobě a chtěl ji celovat. Prchala plaše po zahradě a Kyros hodil žertovně po ní gdoulovým jablkem . . . Na totéž místo dopadlo tenkráte jablko jako dnes na obnažené

bílé její rameno . . . Byl přízrak jeho nyní na blízku zde někde v té měsícem bílé, strašidelně bledé zahradě? Byl to jeho vzdech, jenž právě dřímajícími stromy bloudil? Byl to jeho polibek, jenž se teď vánkem dotýkal její tváře? Udeřil ji tím jablkem jako tenkráte v Milétu? Káral ji z nevěry, že vzplanula po letech tak mladistvou láskou jako tenkráte k němu, když žádné rty záletníků ji ještě nebyly snížily, rty chvějící se ne láskou, však palčivou žádostí? Zajisté toto byla první nevěra její duše! Byla teď cos jako lásku ucítila, ona, jež posud lhostejná, lásku byla jen snášela. A pak směla ona, poskvrněna a zneuctěna, bez výčitky se té čisté jeho nedotknutosti přiblížit? Klesla tak nízce, až k úkolu porušiti neporušenost? A byl to syn dávného přítele, který byl Kyrovi sloužil a jenž byl ji chránil a proti barbarům bránil . . .

Simetha pozvedla hlavu a setřela slzy, byla za okamžik úplně svá. Jala opět mladíka za ruku, ale pohled její, plný soustrasti a citu, byl téměř mateřský.

„Ty nevíš tedy," pravila mu, „co láska? To znamená, že posud hodina tvoje nepřišla. Dovíš se to udeřením blesku. Velké je to tajemství, jež nikdo nikomu zjevit nemůže, než milovaný milovanému."

„Já tě však miluji," řekl jinoch zasmušile a smutně. „Čím to tedy je, že mi to zjevno není, co to láska? Však vím, je to proto, že nemiluješ ty mne."

„Miluju tě více než tušíš," odpověděla a vzala jej sestersky něžně za bradu, na níž plavý chmýr se jevil jako zlatý pel helichrysu, „a někdy budeš mi vděčen za mou odmítavost tohoto večera. Celou svou duši, celé své srdce přineseš té co převzácný dar, kterou ti bozi určili. Jdi, Akontie, a nepřicházej více v tuto zahradu. Jsi krásný a já nebyla bych snad vždy tak silná, jako v tomto okamžiku."

A jakoby síly čerpati chtěla z památky na minulost, pozvedla gdoulové to jablko z trávy a tiskla je s vřelými polibky ke rtům.

Akontios potřásl hlavou, byl velice smuten.

„Ty nevěříš v mou lásku?" tázal se s bolestí, která mu hnala vláhu do očí.

„Nevěřím," odpověděla, „ač věřím v tvou upřímnost. Jako vánek těmi zachvívá stromy, tak vane dech lásky nyní probouzející se tvou duší. Co v tomto okamžiku tak neurčitě a přece tak silně, tak sladce a přece bolestně cítíš, to není láska, ale potřeba milování. Láska sama dostaví se. Dnešní tvoje touhy, tvé rozechvění, tvé blouznění jsou jako svítání, předcházející slunce, které ti vzejde. Jdi, Akontie, a buď zdráv! . . ."

A loučila se posuňkem něžným a s pohledem mluvícím o hlubokém dojmutí.

Akontios ale sebou ani nehnul. Slyšel sice, co mluvila, ale myslil jen na to, co mu tak těžce leželo na srdci.

„Proč," tázal se, „nestačí moje láska k tomu, bys mě milovala též?"

„Lásky nemůže býti mezi bytostmi příliš od sebe rozdílnými," řekla. „Trvala by u tebe příliš krátce, jen potud, pokud by zůstala slepou. Tvoje prohlédnutí bylo by její smrtí!"

„Odbýváš mě hádankami," řekl, „chceš milovat, ale jiného. Odpluješ do Athén a najdeš tam toho jiného. Mnou opovrhuješ a zapomeneš mne. A chtěl bych býti tvým manželem. Tím bude však někdo šťastnější a lepší než já!"

Tu propukla Simetha v lehký, veselý smích, který však končil povzdechem.

„Manželem!" opakovala po něm, „ty nevíš, že jsem z těch, které se obyčejně nevedou před oltář bohů! Jaké jsi děcko, můj Akontie!"

„Slib mi aspoň, že nebudeš ženou jiného," řekl zasmušile a tvrdošijně jinoch.

Smála se opět, pak vytáhla jehlici z hyakyntových vlasů a črtala jí rychle cosi na povrch gdoulového jablka.

„Co píšeš a co to znamená?" tázal se jinoch.

„Čti!" řekla a obrátila plod k měsíci. Stalo tam vryto: „Přísahám, že nikdo nebude chotěm mým než Akontios!"

„Díky!" zvolal jinoch všecek blažený.

„To znamená, že tebe slib nevíže," řekla, „a že nebudu tedy vůbec ženou nikoho, ty pošetilé dítě. Uschovej to jablko na památku své prostoty a někdy je ukaž té, která bude důstojná sedět u tvého krbu a kterou do

opravdy milovati budeš, a pověz jí pak vše, co se dálo v této noci zde, a budeš bohům děkovati, že budeš moci povědĕti jí vše, a bez ruměnce! Teď ale jdi!"

„Je to klamný tedy slib," řekl rozčarován Akontios, „a rychle hynoucí, neboť jablko pokazí se brzy a slupka jeho svadne za krátko a po tom, co tam psáno, nezůstane stopy!"

„Jablko nezkazí se a slupka jeho nesvadne," řekla hetéra. „Jehlice, kterou jsem psala, je napuštěna balšamem, jehož tajemství zemřelo s médskou čarodějkou, od níž Kyros tu jehlici za těžký peníz koupil. Jablko to zkostnatí a barva jeho bude čím dále, tím skvělejší, vůně silnější a vryté na něm písmo stane se purpurovým jako krev mého srdce. Přetrvá můj slib a tvoje blouznění. Chovej tu gdouli jako památku na mne a na mou prozřetelnost. Nechť bozi tě zprovázejí!"

A odešla rychle v dům. Akontios hleděl za ní a když zmizela, kráčel pomalu a smutně ze zahrady, ale žádná palčivá žádost nevřela v jeho srdci a žádná bouř neburácela jeho smysly. Šel loudavě a ohlížel se časem po zahradě, měsícem bílé, pohádkově snivé, tak tiché, tak prázdné . . . Neviděl Simethy, jak za sloup se tísnila v stínu purpurové clony mramorové stoe. Oči její byly nyvé a vlhké, zdálo se jí, že s ním mládí její prchá, že se jí bylo na okamžik ještě jednou zjevilo a nyní že zapadalo navždy . . . Nesmírná něha pro toho eféba panických zraků se jí zmocnila

a cos jako velká úcta k němu nutilo ji, by sklonila hlavu; a rty její šeptaly: „Chraň jej, Artemido cudná a bílá, lovkyně mocná, mávající temnou nocí zářícími pochodněmi! Chraň jej a veď jej k blahu a štěstí! . . .“

Akontios vycházel od onoho dne málo z domu, sedával celé hodiny v koutku a byl stále jako churav, ač nevěděl, na jaký neduh by si naříkal. Měl v sobě lítost, nemohl se zbaviti myšlenky, že Simetha jím opovrhuje. Hleděla na něho jako na děcko a on se cítil mužem.

„A dokážu, že jím jsem! Zapomenu na ni!“ zvolal jednoho dne pln odhodlanosti.

Uschoval gdoulové jablko do skříně z cedrového dříví, v níž své šatstvo skládal a celý skromný majetek svůj choval. Toho dne šel pak vesele na pastvu se svým stádem a seděl na slunci, které mile hřálo, když chladný podzimní vítr váti přestával. Akontios nebyl dlouho vesel. Musil stále tou stranou hleděti, kde čarovná ona zahrada ležela, musil stále na Simethu mysliti, a tak padl zase do staré dumy a opět to v něm tak smutně znělo:

„Ó, proč nechce neb nemůže mě milovat?“

Tato otázka byla celou jeho chorobou . . .

Tu napadla mu náhle píseň, již byl kdysi před lety zpívati slyšel a která pravila, že nelze dosáhnouti štěstí lásky bez boje. To bylo mu jako náhlým vnuknutím! Jak byl pošetile jednal! Myslil, že zašeptati slova lásky dostačí k dosažení toho blaha. Proč

byl tak poslušně odešel, proč tak poslušně se vyhýbal čarovné zahradě na pouhý její rozkaz, jejž snad ani nebyla myslila do opravdy?

Vyskočil a chtěl se dáti hned na cestu k ní. Ale stud mu bránil. Řekla mu tak určitě: Nepřicházej více sem! Pod jakou záminkou mohl se jí tedy znova blížit? Avšak v tom napadlo mu též, že byla řekla: Jsi krásný, a nejsem vždy tak silná jako dnes . . . Srdce mu tlouklo, tváře mu hořely a v uších mu hučelo. Cosi se skrývalo pod těmi slovy. Znělo to jako slib. Jaký byl to slib? Už nehledal záminky. Přišla sama sebou.

Damon, když se z výpravy s Xenofontem domů vrátil, přinesl si krásnou nádobu s dvěma uchy, hlubokou a krásně okrouhlou, s velkým uměním cizelovanou. Byla jako břečtanem pokryta, mezi jehož větvemi se zjevovali ptáci v letu, pronásledováni chimérami. Nahoře na širokém lemu byl vypodoben háj z chvějných topolů a jilem, a sluj, z které tekl mocný proud, a mezi stromy prováděly nymfy chorovod. Byla to práce stará a vzácná, kořist válečná a jediná památka Damonova na boje v těch vzdálených za mořem zemích. Nádoba ta byla nyní majetkem Akontiovým a rozhodl se, že ji ponese k Simethě a že ji poprosí, by ji darem od něho přijala, na jeho a jeho otce památku. Utíkal domů, vyhledal nádobu a skryl ji pod plášť, pak spěchal ke krásné hetéře. Jak mu srdce zatlouklo,

když opět tu kouzelnou zahradu uviděl! Byla postlána zlatem a purpurem hojně padajícího listí a brunátnými stromy svítil už zdaleka bílý dům, nad nímž stará, obrovská gdoule své omšené větve, temné a dlouhé, jako ramena vznášela a spínala. Přišel blíže, bylo ticho a pusto a prázdno v zahradě, zaklepal na dveře v sloupoví, kde už nebylo purpurové plachty. Dutě odpovídala mu ozvěna, ale dům zůstal mlčenliv.

Konečně vyskytl se starý muž v zahradě a odpovídal jednoslabičně a mrzutě na jinochovy rychlé, rozčilené otázky. Simetha byla do Athén odplula a nehodlala prý se vrátiti, až někdy snad v létě. Nebyla odplula sama. Skvělá družina mladých mužů a dívek byla pro ni přistála v lodi ověšené věnci a festóny, vesele trávila ta společnost den a noc v zahradě a v domě, a jeden z těch mužů byl zajisté milencem Simethy. To bylo viděti v každém jeho pohledu. Byl krásný a skvělý a štědrý.

Starý strážce domu obživl na okamžik, když o něm vypravoval. Zajisté že byl jím bohatě obdařen.

Smuten odcházel Akontios od prahu prázdného domu. Než opustil zahradu, usedl na chvilku u modrého pramene pod stromy. Vzal svou nádobu, jíž by, zdálo se mu, Simetha stejně pohrdala jako jeho láskou, a ponořil ji do průhledné vody. Padla ke dnu, byla jako pochována, bubliny a zvuk, podobající

12*

se vzlyku, draly se z hloubky na povrch vody a pak bylo ticho. Tu vyronil Akontios vřelou slzu do pramene. Těžký vzdech vyšel jinochu z prsou a mísil se do šepotání stromů, s nichž stále velké, suché, žluté listy pršely, podobající se nesmírným motýlům. Akontios ohlížel se chvilku po zahradě . . . Jak byla pustá . . . Čar její byl ten tam! . . . Zahalil tvář na okamžik do svého pláště . . . Ona tedy odešla a byl zapomenut! On plakal zde na místě, kde ji poprvé spatřil — a ona zpívala a smála se někde daleko s jinými! Cítil velkou tíž v srdci a kráčel pomalu domů s hlavou schýlenou na prsa.

Zima se dostavila a byla tenkráte velmi krutá. Na horách padal sníh a neroztál, pokrýval cesty, a vítr byl ostrý jako nůž. Malé potoky měly kůru tenkého ledu a na stromech třpytil se šedý mráz. Stáda nevypouštěla se na pastvy a lidé konali kolem plápolajícího ohně na krbu všelijakou práci. Předlo se a tkalo pilně a mužští spravovali polní náčiní, vyřezávali jha pro voly, pletli oka na ptáky a síti a krátili si všelijak chvíle.

Akontios činil jako ostatní, ale činil vše bez zvláštní chuti a mysl jeho ani nevěděla, co ruce konaly. Byl hluboce zamyšlen. Celé hodiny díval se od prahu domu do dálky, až jej zima a vítr do vnitř domu zaháněly. U dveří otcovské chaty tvořil břečtan, rostoucí s obou stran podvojů, pravý portál, neboť byl stářím ve dva silné kmeny zmohutněl, které

se jako dva temnohnědé sloupy vyjímaly, a nad horní vchodu římsou splétaly se jeho větve husté, tvoříce malou střechu. Plody jeho černomodré visely v hustých chomáčích jako hrozny mezi bohatým, věčně zeleným listím, a lákaly ptáky. Obzvláště kosi milovali tu skrýš, poskytující jim pokrmu, a znali Akontia, který na ně hvízdával a zpěv jejich napodoboval. Teď v té zimě mlčeli tesklivě jako on, a tísnili se proti sobě na římse v břečtanových větvích, které je poněkud proti větru chránily.

„Je vám úzko a smutno jako mně?" tázal se jich jednou Akontios. „Ó vy pošetilí tvorové! Vám jsou křídla dána, proč neletíte daleko někam, kde slunno?"

Tak řekl Akontios a v tom zašveholil, jako zázrakem, jeden z těch černých hostů nad veřeji, a zdálo se Akontiu, že odpovídal mu pták svým sladkým, čarovným hlasem takto:

„A kdož tebe váže zde k rodné tvé hroudě? Chceš celý život zde prosnít a protruchlit? Nám jsou křídla a tobě mládí dáno. Křídla ochabnou a mládí zajde jako letní den! I ono má křídla a letí a letí, by nikdy se nevrátilo zpět."

A pták zatřepetal perutěmi, a zdvihl se a vznášel se vysoko, vysoko, zatřpytil se v slunci jako velká jiskra a zmizel . . .

Akontios se zachvěl posvátnou hrůzou. Nebylo božstvo některé k němu promluvilo?

Byl by přísahal, že slyšel toho kosa lidská pronášeti slova, a napadla mu místa ze starých bohatýrských zpěvů, kde sama Athéna, když byla promluvila k smrtelníkům v podobě lidské, se změnila ve vlaštovku, skrývající se za začernalá břevna stropu, Athéna, která pravila Telemachovi: Svlékl jsi dětství a nebudeš déle ni plachým, ni pošetilým! A ta slova božského pěvce Homéra zdála se mu teď pojednou, jakoby pro něho pronesená, a řekl si:

„Nebudu též už pošetilým a plachým jako dítě. A především setřesu tu nyvost se sebe jako nemoc! Poletím jako ten kos do dálky a slunna a vzruchem těla i duše uzdravím se."

A vzpomněl opět na Simethu, a ku podivu! Už se mu nestahovalo při té vzpomínce křečovitě srdce, už mu nebylo smutno až k smrti. Jaký to zázrak! Bylo mu, jakoby s něho pouta padala. Byla ho magií své krásy v zajetí držela, a teď pojednou byl na svobodě, volen! . . .

Vesele vrátil se do síně, kde kolem ohně mnoho sousedů dnes shromážděno bylo a s padajícím šerem stali se rozjařenými, neb přiložilo se na oheň a přinesl se chléb a víno a slavnostní docela pokrm: břicho tučného vepře, připravené Damonem na Athénský způsob, s kmínem, octem a silfiem. Pojedli společně a pak začaly zpěvy a pohádky. Podivných tu bylo slyšet událostí a každý se

vynasnažoval ještě zázračnější věci vypravovat než jeho soused.

Akontios poslouchal mlčky, ale stával se ponenáhlu opět zasmušilým: bylo mu teď líto, že s takovou radostí se zbavoval upomínky na Simethu. Bylo mu, jakoby jí křivdil. Vždyt byla tak laskavě s ním mluvila, tak soucitně, tak něžně! Ó, zajisté byl to od něho nevděk! A přece chtěl se vybaviti z té nyvosti, z toho věčného o ní snění, z té choroby lásky. Byla to láska? Simetha sama přece mu pravila, že se mýlil. Co to tedy bylo? A netrpělivostí nad tím, že určitě a jasně ve vlastním svém nitru neviděl, byl by se málem do pláče dal.

V tom okamžiku vypravoval jeden ze sousedů o tom, jak ženy dovedou zaříkávat s pomocí Hekáty a jak dovedou lapiti do svých sítí ubohé mladíky, kteří se pak marně proti jejich čarům a kouzlům brání . . .

Akontios se zachvěl. Nebyla Simetha tenkráte ve svitu měsíce s podzviženýma rukama stála tam v té čarovné zahradě? Snad volala Hekátu na pomoc proti němu? Ale proč pohrdala pak jeho láskou?

Odpověď dával opět soused jiný, vypravující právě o krutosti těch čarodějek, které milovati nechtějí a neumějí a ty milence své jen z krutosti lákají a vábí tak jako někteří lidé ptáky v klece jen proto zavírají, aby je zbavili volnosti . . . . Proti těm čarům není pomoci než u samých bohů. Šťasten onen

smrtelník, kterému některý z olympických v milosti zvláště přeje! . . .

Akontios vzpomněl na to, jak se byla prý Artemis matce jeho zjevila, a vysílal k ní, k božstvu konejšícímu šílenství a nepokoj, krátkou a vřelou modlitbu a když nastalo teď okamžité ticho po vypravování o čarech, ozval se Akontios náhle takto:

„Otče můj," pravil, „velkou mám k tobě prosbu. Neoslyš mne. Pust mě na Delos, až tam popluje posvátné naše loďstvo! Chtěl bych pout do nejmilejší svatyně velebné bohyně vykonati."

A Damon zvolal radostně: „Pluj, dítě mé, pluj!"

Byl tomu rád, že syn jeho tu zádumčivou lhostejnost se sebe setřásal, která tak dlouho a tak těžce na něm ležela, a kterou si Damon vysvětliti nedovedl.

Tak bylo tedy ujednáno. Když hosté odešli a když Akontios byl sám, otevřel skříň svou z cedrového dříví a vyňal gdoulové jablko, které celou jizbu jemnou svou a svěží vůní plnilo, a řekl:

„Na oltář Artemidy položím osudný ten dar, a budu úplně zdráv!"

A při pouhé myšlénce už mu bylo volněji kolem srdce a spal té noci klidněji než dávno, dávno před tím.

Citelná, však krátká zima spěchala nyní rychle ku konci a vesna v září nesčíslných barev s nesmrtelným svým úsměvem stála

na horách a kývala slunnýma rukama a z jejího peplosu, vlekoucího se po rosných nivách, vycházela vůně fialek, stála na blankytném moři a z rozjasněných valů vod vznášel se lahodný dech, nebe na ni dštilo nejzlatější své paprsky a drozdi a kosi vítali ji zvučnými a sladkými zpěvy.

Akontios nečekal na odjezd posvátného loďstva, určeného k slavnosti, která se na počest narození Apollona a Artemidy každý pátý rok na Delu odbývala. Chtěl tam dříve přistati, aby si vše na ostrově pohodlně prohlídl, než přílišný nával poutníků se tam dostaví. Jel tedy o den dříve, než vyplulo posvátné loďstvo. Nebyl nikdy otčinu svou opustil. Byla pro něho ta cesta tedy něčím velice vzrušujícím, ač dlouhá nebyla.

Koráb nesl se kolem výspy Syros, pak kolem Tenosu a hle, již čněl ostrov Rhenis, který jen úzkým pruhem mořským od Delu odloučen jest, plavcům v ústrety. Posvátná výspa Delos zjevila se na to napnutým zrakům cestovatelů v plné své kráse. Jak budovalo se město pyšně a skvěle na pláni, s které černavý kužel hory Kynthos trčel! A chrám Apollonův a Artemidin obracel především pozornost na sebe a poutal zraky všech k sobě. Nedaleko mořského břehu vyrůstaly v bělosti parského mramoru jeho sloupy jako divuplné stromy a nesly pyšně a lehce střechu jako korunu svou a kolem budovy hemžily se sochy a oltáře, zářící

krásou a bohatstvím. Nade všechny trčela socha Apollonova, obrovská jako věž, postavena někdy obyvatelstvem ostrova Naxos, a vedle ní hořela bronzová palma v slunci.

Akontios nemohl se dosti vynadiviti všem těm zázrakům umění. Stál chvilku též před podivným, tak rozhlášeným oltářem, zhotoveným pouze z parohů a z rohů, ohýbaných a spletených v celek s velkou dovedností, prohlížel starobylý obraz boha, držícího v jedné ruce luk a podepírajícího se druhou o skupení Charitek, hrajících na hudebních nástrojích. Pak díval se na pověšené rohy na zdi, pocházející z divokých koz, zastřelených samou Artemidou. Palma, rostoucí blízko oltáře božských blíženců, o kterou prý se podpírala někdy sama Leto, když pronásledována Hérou, zde útočiště našla a děti své porodila, budila posvátnou a zbožnou v jinochovi úctu a luznost věčného jara, kterým proto ten strom bohy obdařen byl, připomínala Akontiovi, že Homér k té palmě spanilou přirovnával Nausikau.

Akontios trávil celý den prohlížením těch různých svatých a krásných památek, a bavil se též na agoře města, naslouchaje rozmluvám zahálčivých a toulajících se prochazečů.

Druhý den vystoupl na vrch Kynthos a nadchl se pohledem na moře, jehož azur jako plápolavými hvězdami pokryt byl, na ostrovy, které kolem Dela jako koráby Titanů kotvily, na město, jehož budovy a svatyně po svahu dolů k slunnému břehu se táhly a jako obrov-

ské labutě se bělely a rhytmickým zpěvům vln naslouchati se zdály. A hle, po spoustách nesmírného moře nesly se teď odevšad posvátná loďstva! Hymny a hudba zněly šumotem vod, giurlandy z nejpestřejších květin houpaly se na stožárech, a vlekly se vlnami a pěnou za loděmi, purpurové a brunátné plachty dmuly se větrem, koráby přistaly, a bílé, nekonečné dlouhé theorie stoupaly pomalu při hlaholu hudby od blankytu moře po širokých stupních z parského mramoru vzhůru ku sněhotřpytným, sluncem pozlaceným a zrůžovělým sloupům chrámu. Dým kadidla a zápalných vůní se vznášel do modrého vzduchu, tvořil podivné zjevy a mátohy, a stoupal k slunci a rozplýval se jako fantóm a sen. Akontios byl oslněn. Vstal, hudba jej vábila a zpěvy volaly jej do svatyně. Sešel s vrchu a spěchal do chrámu Apollona. Když dosáhl nádvoří, vcházela tam právě theorie z Athén. Připlula na tomtéž korábu, na němž prý někdy Theseos plul, když se vydal na Krétu, by tam zabil Minotaura. Dívky v bílých řízách, věnčené květy, kráčely v čele průvodu a mávaly větvemi, za nimi šel sbor hochů, zpívajících hlasy svěžími jako jarních ptáků. Pak přišla theorie z Mykonu, kde bydlí prý zahálčivci, z Rhenidy, bohaté na obilí a víno, kam Delosští pochovávají své nebožtíky, neb nic mrtvého nesmí prodlíti na Delu. Pak přišel průvod z Tena, ostrova temných lesů, v jejichž hloubi chrám Neptunův se skrývá,

pak ze zeleného Andra, z Para, kde se nejbělejší, nejprůsvitnější a nejčistší mramor láme, pak z úrodného Naxa, kde Bakchus opustil Ariadnu. Bez konce byly ty průvody, z celé Hellady přicházely i od břehů Asie. Theorie samého města Dela ukončila bohatý, velkolepý, svatoslavný ten obraz. Byla snad nejkrásnější všech. Div krásy byly ty dívky, nesoucí květy, jejichž domov byly břehy Indů, nádoby plné vůní syrských a arabských, ty dívky korunované růžemi, vlekoucí bílé, stříbrotkané řízy za sebou a zasahující zlatými plektry v struny obrovských lyr. Všechny theorie chodily nádvořím a delská řadila se kolem oltáře Artemidy, vyobrazené co ochránkyně rostlin, s květem v ruce. Před tímto oltářem netekla nikdy krev. Sám Pytharogas dal krásný ten příklad, že na něm bohyni pouze bílý chléb, ovoce a žito obětoval. Mělt ten oltář cos podobného s oním, jejž Athéňané, jediní z Řeků, na své agoře daimonu „Slitování" zbudovali.

Akontios snažil se přiblížiti se mu těsně, neb tam právě chtěl Artemidě gdoulové ono jablko obětovati, které mu byla Simetha tenkráte v té luzné noci, v čarovné zahradě darovala.

Na tomtéž místě skládaly se bohyni slavné sliby. Každé slovo, třeba jen zašeptnuté, před obrazem božstva platilo co nejslavnější, nejzávažnější přísaha a běda tomu, kdo se odvážil svůj slib zrušiti! Propadl krvavé pomstě neúprosné Artemidy, vládnoucí

strašným lukem, pod jehož střelami celá kdys rodina Niobina zhynula.

Před tím oltářem chtěl Akontios jablko obětovat a pak přísahati, že zapomene na Simethu. Bylo však těžko dostati se až ke stupňům, vedoucím před sochu cudného božstva. Dostal se do hustého davu, dotlačujícího jej poznenáhla proti dvěma osaměle stojícím sloupům, nesoucím mramorový architrav. Byl to zbytek odstraněné nedávno budovy. Snažil se marně vyváznouti z nepohodlné tísně. V tom ještě svál vítr s architravu jeden ze zdobících ho festónů, jenž s velkým šumotem Akontiovi na hlavu padl a pak se mu na ramena svezl. Zašuměním listů dopadnuvšího věnce, zaslechl lehce polekaný jinoch zároveň se všech stran hlučné volání, že započíná posvátný tanec. Dychtiv uviděti toto divadlo a horliv umístiti znova patřičně spadlou ozdobu, vyšplhal se Akontios, vinuv si festón rychle šikmo s ramena k boku, hbitě na jeden ze sloupů a v okamžiku byl nahoře na architravu, kde oddychuje, jako na odpočívadlo klesl. Netušil, jak krásné tvořil skupení, leže takto na třpytném mramoru pod jasným nebem, koupán světlem, pokryt květy a ponechávaje ztepilé, efébské své tělo nedbale a volně, vrozené mu gracii. Nevěděl, že byl krásný jako mladistvý Bakchus, bůh korunovaný mitrou, ozbrojený thyrsem, kol něhož Menady v děsném šílenství vyjou. Nevěděl o tom a nořil pouze zvědavé zraky dolů do

vlnícího se zástupu, který nyní dechu tajil a oči do kořán otevíral, neboť posvátný obřad mimického tance právě začínal. Lyry naříkaly nyní jako z hluboka bublající vody, sbor krásných dívek se rozstoupil a před oltářem utvořil se volný prostor. Panenská postava, vysoká, v tmavé říze, stála náhle osamělá v širokém kole svých bíle oděných družek. Vyrostla čarem, temná lilie z jasného mramoru dlažby? Pozvedla tvář a záblesk bělosti slonové kosti šlehl zlatým svitem slunce. Oči její byly temné, mystické květy, obličej její, bledý pod stínem hyakintových vlasů, měl výraz tragické masky, pathos a sladkost linuly z luzných těch rysů a výsost a vděk obestíraly celou její osobnost jako olympickou září. Stála velká a klidná jako kolem ty sochy bohů. Zvuky lyr a zpěvy sboru staly se mocnějšími a vzrušenějšími a dívka se zachvěla jako strom větrem a začala tančit. Pohyby její byly viditelnou hudbou. Tanec představoval útěk neblahé Leto, pronásledované neúprosnou Hérou. Velké posuňky líčily výrazně zoufalé Titanidy vzývání thessalských nymf a řeky Penea. Akontiovi zdálo se, že nebyl nikdy tolik úzkosti a žalu v lidské tváři spatřil, a srdce se mu svíralo, lítost hnala mu vláhu do očí.

Teď však prozrazovaly náhle pohyby tanečnice velikou, jásavou radost, každý z diváků věděl proč: Peneos zastavil soucitně svůj běh a Leto kráčela zachráněna jeho

korytem k druhému břehu. Tu vyřítil se z davu divoce jinoch v plné zbroji, hrál úlohu krutého, hrozného Ara. Děsuplný byl to nepřítel. Udeřil v štít a ona při hromném tom zvuku padla na kolena, vznášela k němu ruce k neúprosnému, a pozvedla téměř umírajíc oči k nebi, hledajíc bohy. Zraky její těkaly, hledala marně po modré báni zraků, v nichž by četla soucit a smilování. V tom zahlídla dívka nad sebou dvě temné hvězdy v záři slz, tekoucích pro její žal, byly to oči plny obdivu, plny nadšení, duše hleděla z nich prostá a čistá. Byly to oči Akontia, klonícího se dolů s mramorového architravu. Tanečnice zapomněla na svou úlohu. Zůstala bez pohybu, cos jako oblak zastřelo jí zraky. Srdce její se zachvělo. Měnila se v sochu. Pak zdálo se, že se jaksi probírá jako z velikého překvapení. Nová hymna, prozpěvovaná sborem dívek, volala k novému tanci.

Leto vidí konečně břehy Dela, a spasena jásá, klesá pod strom, kývající jí v ústrety, kloní v sladkém jeho stínu hlavu k jeho pni a zavírá oči, usínajíc s úsměvem blaha . . .

Tak na polo sedíc, na polo ležíc, hlavu majíc vděkuplně o oltář místo o strom podepřenu a oči zacloněny nocí dlouhých řas, zůstala spanilá panna bez pohybu, a lyry zněly znova jako z hluboka bublající vody a sbor delských dívek zpíval o tom, jak se země ambrosickou plnila vůní, když Leto zrodila Foiba Apolla a Artemidu, jak roz-

kvetly nivy v šíř a v dál, jak hlubiny moře se zachvěly radostí, a zpívajíce takto, prováděly dívky slavný chorovod kolem oltáře, na jehož stupních spočívala krásná tanečnice . . .

Akontios byl omámen vším, co byl viděl, byl jako zpit tím jediným, dlouhým, záhadným pohledem, jejž byl dychtivě z očí klečící dívky ssál. Bylo mu, jakoby paprsky, linoucí z těch očí, se byly shlukly v jakousi světlou mhu a jejím závojem viděl teď svět: moře a nivy, nebe a slunce, ty ostrovy v dáli, to bílé město, chrám, obrazy bohů, vše měnilo náhle vzezření své, vše mluvilo mu jen o ní a bez ní neměly ty předměty, celý ten svět už podstaty. Co to tam dole hučelo a šumělo? Oh, to byl ten dav, který přišel, aby ji viděl . . . Ty zpěvy, ta hudba? K její zaznívaly jen chvále. Zraky jeho bloudily v dál a jakási závrať se ho zmocňovala. Zraky jeho vracely se dychtivě nazpět k stupňům oltáře, kde ona dívka, bledá a vážná, štíhlá a luzná posud ležela, s očima na polo jestě dlouhými, temnými, řasami zacloněnýma. Ale prostor kolem ní stával se větší a větší, dav valil se na jinou stranu, neb zpěvy a hudba byly dozněly a vše tlačilo se k východu z nádvoří.

Zápasy a dostihy vozů na druhém konci města lákaly diváky. Bílé theorie kráčely nyní opět pomalu dvorem a vracely se od mramorové nádhery chrámů zpět dolů ke hlubokému

azuru moře. Když přišla řada na delský průvod dívek, povstala panna, která byla představovala Leto, zastřela se závojem, vmísila se mezi své družky a odcházela s nimi. Mimoděk však zaletěl zrak její vzhůru k architravu, kde Akontios seděl. Zachytil ten pohled a zazářil na ni, nadšeně, pln kořícího se obdivu. Tu klopily se krásné její oči, dlouhé, temné řasy zastřely je znova a dívka brala se v dál, nepozvednouc je více a zmizela mezi bílými, třpytnými sloupy propylejí.

Akontios hleděl ještě chvíli do prázdna, pak spustil se se svého vyvýšeného stanoviska. Nádvoří bylo úplně prázdné. Usedl na stupeň oltáře, kde ona před chvílí ještě byla dlela. Srdce jeho tlouklo mu úzkostlivě. Což kdyby jí více neuviděl. Sáhl si na prsa, tu vypadlo cos ze řas jeho roucha. Bylo to gdoulové ono jablko. Pozvedl je a hleděl na ně s podivením. Co to bylo? Kmitla mu představa Simethy pamětí. Usmál se. Byla mu něčím tak cizím! Kdo to byl, ta Simetha? Ah, ano, ta ženština v zahradě. A vzpomněl na svůj tehdejší zmatek a smutek. A nyní jak bylo mu uvnitř jasno a teplo, tak jásavě! Co byla mu Simetha tenkráte řekla? Že taj lásky zjeví jen milovaný milovanému. Byla pravdu mluvila. Teď věděl náhle, co to láska! Oči její, ač jen tak krátkou chvíli na něho zřely, byly mu celý poklad tajemství řekly. A to nejsladší, největší tajemství, jež mu prozrazovaly, bylo ono, že pro něho cítí totéž, co

on pro ni. Zraky jeho plnily se slzami sladkými, ah, tak sladkými! Nikdy nebyl by věřil, že tolik štěstí se vejde do lidské hrudi. Obejmul mramorový oltář, klonil čelo na chladné stupně, až se jich dotknul, a děkoval z hloubi srdce velké bohyni, která jej byla na Delos vedla. Pak povstal. Položil gdoulové jablko lhostejně na římsu oltáře. Simetha byla zapomenuta, nyvost jeho chorobná byla zmizela beze stopy a duše jeho byla uzdravena. Několik kroků od oltáře vzdálen rostl oleandrový keř, hustý, celý růžový bohatým květem.

Unavený Akontios hledal jeho stín. Tím způsobem byl úplně kryt a neviditelný příchozím, propylejemi do nádvoří vcházejícím.

„Zde," řekl si, „mohu klidně čekat."

Na koho čekal? Věděl, že nemůže ani jinak býti, než ona že přijde zpět, že se vrátí, než se slunce skloní. Nevěděl, proč tak mělo by býti, ale věděl určitě, že tomu tak bude. Jako on by se vracel k místu, kde ji poprvé spatřil, tak učiní i ona. Její oči mu to pravily, že duše jeho s duší její se našly, že pro ně není více rozluky. A jaké místo bylo vhodnější pro opětné shledání než oltář veliké bohyně?

Tak rozjímal Akontios a neklamal se, neminula hodina a hle vysoká, ztepilá, hrdá a luzná její postava zjevila se v sloupoví propylejí, ověšeném festóny a věnci. Nebyla sama, stařena jakási kráčela pomalu vedle ní, živě rozmlouvajíc. Přišly blíže. Usedly obě

na stupních oltáře. Dívka byla zamyšlena a naslouchala mlčky stařeně, která se zdála býti v její službě.

„Proč stále mlčíš?“ zvolala posléze stařena vyčítavě. „Nezasluhuji tvé důvěry? Nechovaly tě tyto moje ruce? Byly kdy líné ti sloužiti? A to ubohé moje srdce, znáš jediný okamžik, kde by nebylo pro tebe tlouklo?“

Dívka pohladila ji něžně po vlasech a po tváři a řekla: „Bylas mi na místě tak záhy ztracené matky, díky tobě, Kalpytro!“

„Nuž, tedy mluv otevřeně, pověz mi, proč zdráháš se pořáde býti otci svému po vůli? Proč jevíš takovou nechuť, pojmouti Klearcha za muže?“ ptala se chůva. „A jakou dáš konečně otci přímou a rozhodnou odpověď?“

„Že nechci Klearcha,“ řekla horlivě a rychle dívka.

„Kydippe! Kydippe!“ domlouvala jí chůva, „ať někdy nelituješ své nerozvážnosti! Je bohatý a rod jeho ušlechtilý“ —

„Dost toho domlouvání,“ řekla prudce Kidippe. „Mám svých důvodů.“

„A jakých?“ tázala se chůva, a když Kydippe mlčela, zašeptala: „Miluješ jiného?“

Kydippe zavrtěla hlavou, avšak mimoděk pozdvihla svých očí rychle tam vzhůru k architravu, kde byla Akontia spatřila, provádějíc mimický tanec.

Jinoch, slyšev tu rozmluvu a vida, kam pohled její letěl, zaradoval se tak silně, že

13*

zaševelil oleandrovým keřem, odkud takto ptáka vyplašil. Náhlý šumot keře a ptačích křídel polekal dívku, pohnula prudce hlavou, podepřenou o římsu oltáře, a gdoule tam položená Akontiem padla jí do klína.

„Co to?" řekla chůva a vzala zvědavě ten zlatý a purpurový plod. „Kydonské jablko! Zralé a svěží v začátek jara! Nikdy necítila jsem vůni tak sladkou. Odkud to padlo? Zrálo to v zahradě Afrodity a hodil je snad některý z bohů v tvůj klín? A hle, zde vyrytá písmena! Ty umíš číst, ó Kydippe, čti mi ta slova!"

A podávala dívce jablko.

Kydippe vzala je též zvědavě do ruky, srdce její zabušilo náhle velikou silou, ač nevěděla proč, a zároveň mihla jí duší vidina toho ztepilého eféba, ležícího na architravu v květech, jako některý z bohů, Apollon nebo Bakchos, na plujícím oblaku. Sklopila oči k jablku a četla nahlas, jakoby ze sna: „Přísahám, že nebude nikdo chotěm mým než Akontios!"

Položila jablko na římsu a cítila cosi jako mdlobu, bylo jí jako by byla spáchala hřích. Co byla to řekla? Ale než domyslila, vyřítil se Akontios ze svého skrytu a radostí šílen, zvolal jásavě:

„Bohyně slyšela tvůj slib! Artemis slyšela tvou přísahu!"

„Země, naše matko," volala polekaná chůva, „odkud vznikl ten muž?" A vrhla se

k dívce. „Neblahé dítě," zakvílela potom, „cos to učinila? A já jsem příčinou tvé viny! Já nutila tě čísti hlasitě osudná slova!"

Dívka byla jako kamenná, smrtelná bledost kryla jí tváře, oči její shasínaly a rty její zsinalé se třásly.

Akontios polekán otevřel náruč, neb zdálo se mu, že Kydippe klesá.

Tu vzchopila se však dívka a vzpřímila se v celé své výsosti, z očí jí šlehaly náhle blesky a tváře jí zahořely purpurem.

„Jsi ty tedy onen Akontios?" ptala se hrdě.

„Proneslas jméno moje," řekl jinoch a něha mu svítila z očí.

Ona však byla v okamžiku ještě hrdější a velkým řekla mu hlasem:

„Muži lstivý a podvodný, neodvažuj se na mě pohlédnouti! Nenávidím tě jak nenávidím lež a každou podlost! At padne tedy všechna pomsta, všechna nenávist velké bohyně na mou hlavu, béře-li slova s gdoulového jablka za můj slib, neb věz, slib ten nevyplním nikdy! Raděj zničení než hanbu, a hanbou bylo by náležeti tobě!"

A vrhla se chůvě na prsa a zaštkala z hluboka.

„Běda mně!" vzkřikl mladík zničen nenávistí a pýchou v těch krásných zracích, a zalomil rukama.

Dívka potlačila okamžitě svůj pláč, vzpřímila se, pohlédla s výčitkou na sochu bo-

hyně, strhla si vínek s vlasů, rozpouštějíc je tak na znamení smutku a chvátala, táhnouc chůvu za sebou, z nádvoří,

Akontios sotva dýchal. Stál jako obrácen v sloup. Bylo to možné? Nenáviděla jej, a on byl myslil, že jej miluje! Mizela mu ze zraků ... sebral své síly, aby jí následoval ze zdálí. Přiblížiti se znova neměl odvahy. Ještě jeden takový pohled nenávisti nebyl by přežil. Hleděl za ní jako mhou, a nohy jeho sotva jej nesly.

Ženštiny braly se k domu za městem ležícímu u malého jezírka, vroubeného starými, vysokými sykomory. Hluboké bylo kolem ticho, jen labutě zašplounaly někdy vodami ryjíce lehké stříbrné brázdy do tmavého modra dřímající vody. Kydippe a chůva vešly, dvéře se za nimi zavřely, a na Akontia padl těžce pocit samoty.

Dům u jezírka patřil Theobulovi z Athén, jenž co mladík byl se vystěhoval z rodného města a v Delu se usadil, kde se zámožným a váženým stal občanem. Mnohá vinice byla jeho, a olivový háj mu přinášel hojných příjmů. Krásná kvetla mu zahrada na břehu jezírka a právě se procházel podél růžově kvetoucích oleandrových stromů, a v stínu stověkých sykomor, když chůva a jeho dcera Kydippe spěšným vešla krokem.

„Můj otče," zvolala rozčileně, „přicházím z chrámu Artemidy. Rozjímala jsem o své povinnosti u oltáře přísné bohyně. Mnohou

způsobila jsem ti starost svou svéhlavostí, ale promiň mi, neb napravím nyní vše. Nezdráhám se déle poslechnouti tvé rady a vyplniti tvé přání, tvou vůli. Staň se dle tvého ustanovení. Pojmu Klearcha za chotě, — hned zítra, chceš-li, jakmile přijede z Athén."

Domluvila a zbledla smrtelně. Kalpytra nevěřila svému sluchu a zachvěla se hrůzou. Jak směle rušila Kydippe slib, ba přísahu činěnou, ač mimoděk, přece jen správně, před obrazem delského božstva! Theobulos byl velmi překvapen tím náhlým rozhodnutím své dcery, ale pokládal je pouze za následek rozčilení dnešního dne a vzrušujících dojmů bohoslužebných.

Políbil ji tedy něžně a pravil:

„Nebude to zítra, Kydippe, ale není příčiny dlouho otáleti, a brzy vzejde krásný den tvého sňatku, který mne naplňuje radostí a který bude základem tvého štěstí pro celý život. Měj krásné to vědomí, že's mě potěšila mírou svrchovanou."

Pak ale se zarazil, všimi si rozpuštěných jejích vlasů a smrtelné bledosti. Hleděl tázavě na chůvu.

„Náhoda... Umdlení," šeptala Kalpytra zmateně a odváděla dívku, vidouc, že ztrácí vědomí, a obávajíc se, že klesne. —

Nešťastný Akontios bloudil zatím bez ustání kolem domu až do padající na zem a moře noci. Tou dobou vyšla Kalpytra k studni do skal, daleko za zahradou, s velkou

amfórou na hlavě. Jinoch vida, že nikdo jej nepozoruje, šel za ní, a vida, že je s ní sám, klekl před ní a objal její kolena a pravil:

„Při věčně živých bozích tě zaklínám, ustrň se nade mnou a slyš mne! Miluji Kydippe a zemru, nebude-li mojí."

Kalpytra byla pohnuta jeho žalem, jeho zoufalostí, jeho mládím a jeho krásou. Postavila velkou svou amfóru na zem a pravila:

„Mluv, jak chceš podlou svou lest ospravedlniti?"

Tu teprve chápal jinoch, z čeho jej viní. Kydippe se mohla domnívat, že nastrojil to jablko pro ni co léčku! Bolelo jej to, ale čerpal naději z té okolnosti. Až se přesvědčí o jeho nevině, přestane jej nenávidět.

Akontios svěřil se tedy úplně chůvě. Řekl jí, odkud pochází, kdo jeho otcem. Líčil jí svůj život, zmínil se jí o návštěvě u Simethy, opakoval svou rozmluvu s ní a pověděl jí, jak mu ona jablko dala, jak ona slova na ně byla napsala. Pak začal jí vypravovat, jak byl dnes v chrámě Kydippu viděl, jak ji bleskem miloval, jak to jablko byl co oběru pouze na oltář položil, bez nejmenší myšlénky, že by se mohlo státi příčinou nějakého zla. Končil prosbou, by směl promluviti s Kydippou.

K tomu však chůva svolit nechtěla, a pravila mu:

„Osud sám se rozhodl proti tobě. Vidím, že mi nelžeš a že jsi nevinen. Avšak co na-

plat? Kydippe je nyní zasnoubena. Otec její od toho výhodného sňatku neupustí. Klearchos je bohatý a z mocné rodiny. Dle vlastního tvého vypravování vidím, že s ním soupeřiti nemůžeš. Ostatně kdo ti řekl, že Kydippe tě miluje? Nikdy s tebou nemluvila než těch několik slov, ne právě lichotivých, o kterých víš. Pochybuji, že tě víděla ležícího tam někde nahoře mezi sloupy. Řeknu jí třeba, že nejsi tím lstivým smělcem, za kterého tě má, ale v podstatě zůstane vše při starém. Vzkáže ti zdvořilou omluvu, ale vezme si přece Klearcha."

„A přísaha učiněná Artemidě?" zvolal Jinoch.

„Buď bohyně nám milostiva," odpověděla stařena a odcházela pomalu, odnášejíc svou amfóru, kterou byla naplnila, naslouchajíc Akontiu.

Jinoch šel smutně domů a ležel beze spánku na svém loži. Slova chůvy, že jej Kydippe nejspíše nebyla ani zpozorovala, tížila ho mocně. Ale ne! Ty její oči mluvily mu tak zřetelně! Nemohl se klamat! Něco šeptalo mu, že není vše ztraceno. To něco byla naděje, která nikdy úplně nevymírá v srdci člověka, dokud je mlád. A proto je stáří tak smutné, že už doufati přestává. —

Kalpytra předsevzala si, rozjímajíc po cestě, že své mladé velitelce ničeho nepoví, co jí byl ten jinoch svěřil. Přála ode dávna sňatku s Klearchem, byla ráda, že se Ky-

dippe ve svém rozhorlení tak rozhodně byla zavázala. Dle vypravování jinocha začala jasněji viděti a méně se diviti, že dívka tak vášnivě si vedla. Zajisté že Akontios tak lásku vzbuzoval u Kydippe, jako ona u něho. Ta domnělá lest jen stála mezi nimi jako stín. K čemu mělo vysvětlování sloužiti? Kydippe se zasnoubila jinému muži a nebylo tedy třeba, aby Akontia viděla ve světle příznivějším. Nejlépe bude, zapomene-li jej a to podivné, okamžité pro něho vzplanutí. Neříkala tedy ničeho. V domě Theobulově konaly se zatím hned od druhého dne přípravy k sňatku. Panoval velký ruch ve všech komnatách a síních, každý měl plné ruce práce, jen Kydippe seděla nečinna, zádumčivá, nemluvná, bledá a znavena v koutě své komnaty, s rukama složenýma v klín. Jen občas vstala a vlekla se do zahrady pod stromy jako bludný stín. Ženich její, bohatý Klearchos, připlulý z Athén, ověšoval denně dvéře jejího domu věnci a festóny nejkrásnejších květů. Odvracovala zraky od nich a čelo její se svrašťovalo, kdykoli je viděla.

Jednoho dne spatřila přes nízkou zahradní zeď nenadále Akontia, bledého, s opadlými tvářemi, s očima blouznivýma a nyjícíma. Smrákalo se už a on ji neviděl, zahalenu v temný plášť, ponořenu v hlubokém šeru stověkých sykomorů. Byl jí tak blízko a netušil ji! Ona však slyšela jeho šepot. Měl věnec z růží v ruce a vázal jej na dlouhou

větev stromu, rostoucí daleko přes zeď ze zahrady.

„Strome," šeptal, „ty sídlo sladce klokotajících ptáků, zjevili bozi i vám, co to láska? Chvěje se onen cypříš vánkem či dechem Afrodity, jejíž úsměv je zlatým zásvitem nebes?"

A oči jeho bloudily k cypříši, nad nímž bílý, nesmírný měsíc slavně vycházel, a zvedaje ruce, řekl Akontios nahlas:

„Ó rci mi, odkud mi line ta láska, ó třikráte svatá Seléno!" Pak zalomil rukama a šel . . .

Blesk nevole byl dívce z očí vyšlehl, když jej spatřila. Pak byla tiše stála se sklopeným zrakem. Když teď zmizel, sedla na blízký kámen a sklonila hlavu.

„Jak je bledý a chorý," zašeptala a srdce její bylo těžké jako z olova . . .

Den na to promluvil jinoch opět s chůvou u studny. Řekl jí jen několik slov, když Kalpytra zalhala, řkouc, že paní její v jeho nevinu věřit nechce.

„Umírám žalem," řekl jí. „Až mne více nebude na slunném světle, pověz paní své, že jsem zemřel láskou k ní a že jí odpouštím nenávist její a krutost."

Odcházel pomalu a vrávoraje. Chůva se za ním dívala pohnutě, ba zaplakala lítostivě. Pak ale řekla si: „Však on se uzdraví! Choroba taková nebývá k smrti." A ani slovem nezmínila se své paní.

Vzešla posléze zora významného dne, který byl určen za svatební pro krásnou Kydippu. Hned když se svítati počalo, nastal v domě ruch. Otrokyně koupaly a česaly a oblékaly nevěstu. Halily ji do dlouze se vlekoucích šatů z drahocenného byssu, věsily jí šperky na šíji, připevnily jí zlatem protkané závoje. A zatím přicházely její družky a přinášely guirlandy a věnce a nádoby plné syrských vůní. Pokrývaly téměř celý dům květy, vylévaly parfumy na podlahy, rozsvěcovaly pochodně, šířící světlo a vůni, a daly se do zpěvu a tance. Nevěsta slyšela jejich hymny a plesy a srdce se jí svíralo, bylo jí žalno a smutno a jen s namáháním zadržovala svých slz. Když ale uslyšela hlas svého ženicha, schvátil ji divoký bol. Vyskočila se svého sedadla a zalomila rukama. Hleděla kolem sebe jako v horečce. Což bylo to možné? Ty její pyšné vzdory byly ji tedy uvedly až na pokraj této propasti, v niž se vrhnouti měla, a nebylo už couvnutí možné? Nesmírná zloba se jí zmocňovala proti Akontiovi. Jak, on jí dá tedy odvádět tím nenáviděným Klearchem? Což nebyla konečně přece jen jeho, když byla před bohyní osudnou tu přísahu pronesla? On nepřicházel? On nezápasil o ni? Nesnažil se dokázat svou nevinu? On ji odstupoval tedy tomu muži? Nuž, dobře! Tedy bude Klearchova. A pýcha její se vzpírala jako bujný, plašený oř a chvějíc se hněvem, kázala otrokyním, by ote-

vřely dvéře. Rozlítly se veřeje a Kydippe stála na prahu síně. Bledá byla jako socha z parského mramoru, ale krásná jako některá z bohyň, krásná jako velebná Demeter, když, oloupené o štěstí jejího žití, jí bezedný bol z mroucího oka a se zsinalé tváře linul.

Klearchos vzal ji za ruku, otec za druhou, a družky její prozpěvujíce hymny, kladly jí a ženichovi věnce z kvetoucího máku a sésamu na hlavy. Vyšli nyní všickni z domu, na ulici je vítali, sypali jim květiny na cestu a přáli jim štěstí. Kydippe kráčela jako v deliriu. Kde byl ten, jemuž se byla zaslíbila? Kde byl? Co bylo jí konečně po tom, jakým způsobem se snažil dosíci její ruky? Jemu byla ji Artemis dala a nikomu jinému! A zdálo se jí, že bohyně na ni s oblaků hledí jako bouře a smrtelný pojmul ji strach. Vzpomněla na rouhavá slova, která v uražené své pýše v chrámě byla pronesla:

„At padne všechna pomsta a nenávist bohyně na mou hlavu . . . nikdy nesplním ten slib! . . . "

Hle, a pomsta ta se blížila! Bohyně na ni mířila snad už hrozným svým lukem! Zdálo se Kydippě, že hrot těch děsuplných střel až v samém srdci cítí. Taková byla tam bolest! Jako v šílenosti hleděla kolem sebe a zrak její padl na tvář Klearchovu. Vytrhla ruku svou z jeho. Co byly střely Artemidiny proti neštěstí, náležeti tomu muži? Nikdy nebyla tak jasně, tak určitě cítila, že patří tomu dru-

hému navždy i beze slibu učiněného mimoděk v chrámě! Pohled, jenž z jejího oka byl doletěl tam vzhůru k němu, ten pohled byl slibem, byl přísahou pravou! A teď stála před chrámem velkého, cudného, přísného božstva lesů a luny se lží na rtech, a vysoká brána se otevřela na její zkázu, a kněz stál tam v dlouhém, bělostném rouše, hleděl s úsměvem na ni a podával jí a Klearchovi větev břečtanu. Vzala tu větev, posvátný symbol, chvějící rukou, však přelomila ji divokým posuňkem, hodila ji v prach a zvolala:

„Ani kroku neučiním dále! Trest bohyně na mě padá, neb ruším složenou jí přísahu! Odveďte mě, sic zemru! Hrůzyplodné zraky Artemidiny zírají prázdnem na mne a hynu!...“

Tvář její se pokryla bledostí mrtvoly, oči její shasínaly, tělo její jako by zkamenělo a padla smyslů zbavena na zem. Nesli ji domů.

Zvěst o tom, co se bylo událo, letěla celým městem, celým ostrovem. Někteří tvrdili, že viděli Artemidu v oblacích, šípy metající, a jiní rozšiřovali pověst o náhlé smrti neblahé dívky. Jaké bylo to tajemství? Co byla bohyni slíbila? Jaká byla to přísaha, kterou rušila sňatkem? Davy tlačily se kolem domu, kde Kydippe v těžké mrákotě sotva dýchala, kde otec její si vlasy rval a chůva Kalpytra bohy hlasitě na pomoc volala. Klearchos ale pravil rozzloben Theobulovi:

„Proč nutil jsi dítě své ke sňatku a proč tajil's mi její odpor? Přivedl's hanu a po-

směch na mou hlavu a kletbu bohů na vlastní svůj dům. Vidím, že to dům bezbožných a neupřímných, a nezasednu více u tvého krbu. Loď, která měla odvážeti mne i ženu mou do Athén, leží připravena v přístavu, spěchám tam, a nikdy neuvidíš více mou tvář!"

„Ty mě opouštíš, zanecháváš mě v zoufalství?" zvolal Theobulos, „a v hodině tak těžké a plné úzkostí nemáš pro mě než nezasloužené výčitky? Jdi, jdi! Nemáš srdce a nemáš citu, samolibý pošetilče! Děkuji bohům, jejichž tvář se opět zajisté nade mnou vyjasní, že neodvádíš mé dítě! Neuvidím-li nikdy více tvou tvář, jak tvrdíš, pak věz, že se mi nebude po ní stýskati!"

A oba muži se měřili zasmušilými, zlostnými pohledy, konečně pokrčil Klearchos rameny a šel, doprovázen po ulicích nelichotnými, zlomyslnými vtipy zahálčivých lidí, kterým cizí neštěstí nebylo ničím jiným než vítanou kratochvílí a zábavou.

Zatím vracelo se ubohé Kydippe vědomí, a vidouc se sama se svou chůvou, tulila se k ní a žalovala:

„Běda, běda mně! Neštěstí moje nezná meze! Kalpytro, já jej miluji, ač on mnou opovrhuje a o mne nedbá! Vím, že jest lstivý, krutý, necitný, podvodný, že nezasluhuje mé lásky! A přece dala bych život za něho! Ó běda bezedná, on mě nemiluje!"

„To se mýlíš," vyrazila chůva horlivě

ze sebe. „Umírá láskou pro tebe! A lstivý není, ani lživý, ani podvodný!“

A začala v krátkosti vše vypravovati, co věděla o ubohém Akontiu.

„Buď prokleta!“ vzkřikla dívka prudce a divoce, když byla naslouchala. „Ty's to věděla vše a mlčela's! Ty, ty jediná tedy uvrhla jsi mě v neštěstí a zkázu! Jdi, nechci tě více viděti, jdi a nech mne o samotě zemříti!“

Kalpytra smykala se po kolenou na zemi a objímala s pláčem Kydippu.

„Neklň mi, neklň!“ prosila, „vždyt jsem chtěla jen tvé štěstí, a pak bála jsem se tvého otce! Napravím vše, vše! Především přivedu ti jej. Pohled na na něj tě uzdraví! Nedovedeš mi odpouštěti?“

„Ty jej přivedeš?“ zvolala Kydippe. „Ó neslibuj, co vyplniti nelze! Jak jej chceš přivésti sem, pod jakou záminkou? Jakým způsobem?“

„Jen lež tiše, dítě,“ odpověděla chůva, „a spolehej na mě. Zavři oči a neodpovídej nikomu na žádnou otázku. Nedodržím-li svůj slib, nenáviď mne!“

Kydippe se usmála, hladila ji po tváři a zavřela oči, jak byla stařena kázala.

V tom vkročil Theobulos do komnaty. Chůva napomínala jej posuňkem, aby mlčel a tiše za ní šel. Venku pak pravila mu:

„Dýchá nyní úplně volně, nebuď ji. Znám mladého lékaře z Byzancie. Dlel dlouho

Účinek těchto slov byl zázračný. Nejdříve zbledl jinoch ještě smrtelněji a nohy jeho se třásly tak silně, že na skálu čnějící blíže moře usednouti musil, pak ale zbarvila se tvář jeho růžově a oči jeho svítily radostně a krásně jako hvězdy.

Kalpytra sedla vedle něho a vypravovala do podrobna vše, co se bylo stalo, pak opakovala svou rozmluvu s Kydippou a vysvětlovala svou lest a poučovala jinocha, jak by se co mladý lékař z Egypta přišlý chovati měl.

Ale Akontios už neposlouchal a spěchal jen k domu u jezírka, nad kterým sykomory kývaly a kdę labutě tiše jako stíny plouly a bílé a třpytné jako sníh do temna modré vody stříbrné brázdy ryly.

Vešel s chůvou do komnaty jako do svatyně božstva. Kydippe ležela na lůžku, bledá posud a měla oči zavřené. Neměla odvahy je otevříti. Srdce její tlouklo tak silně, že se jí nedostávalo dechu, myslila, že je cítí v samém hrdle. Ruka její, jako ze slonové kosti vytesaná, visela jí bez vlády s lůžka.

Akontios vrhl se na kolena, vzal tu ruku, líbal ji něžně a slzy jeho tekly hojně na její bělost. I ze zavřených zraků mladé dívky linuly teď pomalu velké slzy a tekly tiše po její tváři, na které, zdálo se, že vychází májová zora.

Konečně pozvedla Kydippe hlavu a otevřela víčka. Hleděli si dlouho do očí, — tak

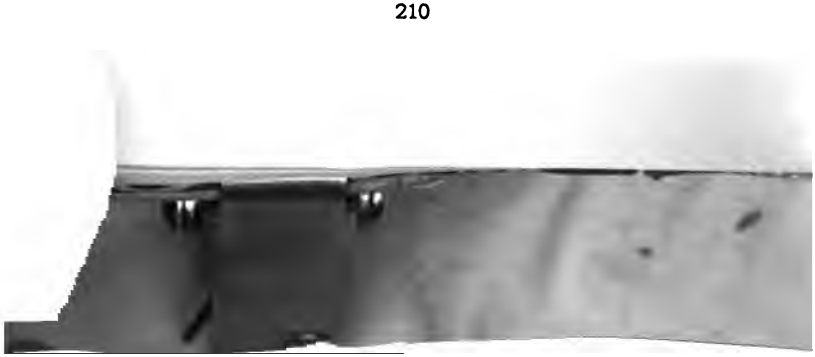

září věčné, tajůplné hvězdy na sebe nesmírností nebes a pojem prostoru pro ně mizí. Závrať uchvátila posléz dívku, byla by s lůžka spadla, on však chytil ji do náručí, a tak seděla zpola, a zpola ležela na jeho srdci.

Kalpytra vyšla tiše z komnaty.

„Odpouštíš? Odpouštíš?" šeptala Kydippe sladce a jako by to nevěděla, že odpouští!

Tiskl ji beze slova k prsům a to byla výmluvná odpověď. Mlčeli chvíli a pak tázal se:

„Proč chtěla's mne nenáviděti, ó Kydippe?"

A tázal se tak jen proto, aby slyšel, co také dobře věděl: že jej už nenenáviděla!

„Proto," řekla s úsměvem, „proto, že jsem tě milovala! Hledíš udiveně na mne? Myslíš, že mluvím zmateně v horečce? Ne, ne, můj Akontie. Milovala jsem tě od té chvíle, co jsem tě poprvé zahlídla . . . To bylo tenkráte v okamžiku, když jsem oči svoje při tanci k tobě pozvedla . . . Pak padlo mi to osudné jablko do klína . . . Myslila jsem, že's to naličil . . . Byl's mi před tím božstvem a proto vzplanul můj hněv, když jsem myslila, že jsi podvodníkem. Dopouštěl jsi se zločinu, kaze mou o tobě vznešenou představu! To jest vše, vše . . , Čím větší byla ta propast mezi mou o tobě původní představou a mezi mylným, na štěstí, sklamáním, tím větší byl můj žal a moje nenávist! Ty's v ni věřil?

Ah, jak bylo to možné? Avšak, já bláhová, vždyť sama jsem v ni téměř věřila!"

A skryla tvář svou na jeho prsa.

„Teď ale," řekl, „jest víra tvoje ve mne pevnou?"

Vzhlédla a oči jejich se setkaly opět. Duše jejich se jim na vzájem zjevily ve hloubi těch bezedných zraků a zdálo se jim, že ty duše si toužebně letí vstříc, už byly zajisté na jejich rtech, neboť ty rty začaly prahnouti po sblížení, jako ty duše, a blízkost nejbližší zdála se jim daleko bez konce, a klonil se Akontios víc a více k ní, až rty jejich se setkaly a ty dvě jejich duše, chvějící se na nich, splynuly v jednu a pily se na vzájem jako dvě krůpěje rosy, které se vzlily v jednu jen jedinou. Tu zmizel jim svět celý kolem, neb nyní byli si sami druh druhu tím celým světem, a byl krásnější, slastnější než onen, jejž vyvolali bozi z pravěkého, temného chau. Se světem zmizel pro ně i čas. Polibek jejich zasvěcoval je tajemství věčnosti. Příchod chůvin však vyrušil je náhle z opojení a čaru.

Oba milenci hleděli nevděčni, zasmušile a mračivě na ni s němou otázkou v tváři. Kalpytra však se jen usmála a nedbala toho jejich zakabonění.

„Jsi zdráva," pravila mladé dívce, „ale to není ještě úplné rozluštění toho zmatku. Otec tvůj vrátí se za krátko, a co mu řekneme? A ty, jak se omluvíš, domnělý lékaři?"

Vzal Akontia za ruku a vedl jej zpět do komnaty své dcery, která byla s lůžka vstala, a pravil:

„Bohyně luhů a hájů, bílá Artemis vás svedla — do její dávám vás ochrany! Jest strážkyně čisté a manželské lásky!“

Tenkráte neomdlela Kydippe na prahu svatyně, když jí kněz v bílém rouše opět větev břečtanu podával, ale omdlévala štěstím, když ji Akontios domů odváděl, a když věděla, nyní že jest jeho, nerozlučitelně a navždy! —

Damon dostavil se po sňatku do domu Theobulova, kde jej radostně častovali. Měl stále jakýsi tajůplný úsměv kolem úst, a jednoho večera, když seděli v zahradě pod sykomory, v jejichž korunách hrdličky spaly, na jejichž větvích se zářící lampy houpaly, řekl Theobulovi a svému synovi:

„Nechtěl jsem se hned, vstoupaje do pohostinného toho domu, chlubiti, avšak chystán se opět na Keos zpět, a musím vám tedy říci před svým odjezdem, že nejsem tak úplně chud, jak se domníváte. Mimo ta pole a pastviny, o kterých víte, mám ještě velkou, krásnou, ba čarovnou zahradu, plnou ovocných stromů, bublajících vod a medonosných včel.“

„Jak?“ zvolal Akontios, „a já nikdy o tom neslyšel? Kde leží ta zahrada a proč nikdy jsi mi o ní neřekl?“

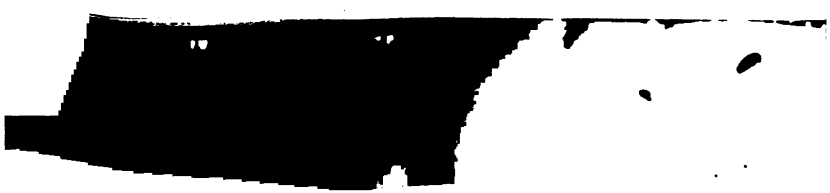

tomu jsem se bránila vždy. Nedávno ale stalo se něco tak hrůzyplného, tak neslýchaného, tak pro mne zničujícího, že se obratem ruky změnil celý můj osud, že se sesuly všechny moje o světu náhledy, že duše moje padla do chau a tmy: Jednoho rána totiž zjevilo mi stříbrné moje zrcadlo — ó běda: — první mou vrásku! Zoufalá klesla jsem k zemi, avšak rozvaha moje vrátila se mi brzy, začala jsem rozjímat, stala jsem se klidnou a řekla si takto: ‚Nejlépe vyznati si chladně celou pravdu, a pak hledati prostředek proti neodvratnému zlu. Celá pravda zní takto: Krása moje chýlí se v hrob, za krátko zapadne, jako láska moje zapadla, když Kyros odešel ku podzemním stínům. Lásku nahrazovala mi rozkoš, nádhera, pochlebování mé ješitnosti. Co může nahraditi mi krásu? Nic, bohům buď to žalováno, nic! Avšak, není závoje, který by mírnil nesoulad přezralosti, který by zastíral vadnoucí tvář a zahaľoval nehezkost vzcházejícího stáří? Ano! Ale co? Důstojnost ctihodné ženy! Nuže stanu se jí. Dám navždy všem radovánkám a rozkošem s bohem, odřeknu se dříve všech záletníků, než oni odřeknou se mne. Odpluju do Massilie co žena Aristonymova, a v novém tom světě zaujmu nové své místo.‘ Tak řekla jsem si, vzala jsem své stříbrné, tak upřímné zrcadlo, nesla jsem je do chrámu Afrodity a pověsila je co oběru za oltář. Nepohlédnu do žádné už hladiny, neb viděti se, jak budu za nedlouhý

Skryla jsem ten šperk ve vlasech, když barbaři do stanu vnikli, zachránila jsem jej a chovala jej později pečlivě, ba střežila jsem jej jako vlastní své oko, a když usadila jsem se v Athénách, poslala jsem jej, líbajíc jej šíleně a skrápějíc slzami, — komu? Parysatidě, matce mého Kyra! Byl-li Kyros její modlou a bohatýrské jeho srdce milovalo ji silou svou veškerou. Ctila jsem jeho památku takto nejlépe, koříc se před jeho matkou. A Parysatis dojmuta mým darem, jejž tak kropila slzami jako před tím já, psala mi list, který jest pýchou mojí a s kterým nikdy se nerozloučím, s kterým položena budu do očišťujících plamenů pohřební hranice. Tam dole v podzemí pak, až uvidím Kyra, půjdu mu s tím listem v ruce vstříc — —

Psala mi tedy Parysatis list a poslala královský dar. Z těch peněz část stačila k tomu, bych koupila na Keu malý onen statek a velkou, krásnou tu zahradu, kterou znáš, kde jsi mne navštívil se synem svým Akontiem. Řekni mu, že jej pozdravuji i ji, tu ženu čistou a cudnou a krásnou, kterou sama Artemis mu dala . . . Ať si vzpomene Akontios na lunnou tu noc v té staré zahradě a ať řekne: ‚Pravdu měla Simetha a není docela nehodna mé vzpomínky.‘

Nuže, loučím se s tebou, Damone, a s ním a s hellenskou vlastí, plujíc navždy na vzdálený břeh. Zachovejte ten statek a učiňte tak, jak ustanovuji nyní, dle příkladu Xeno-

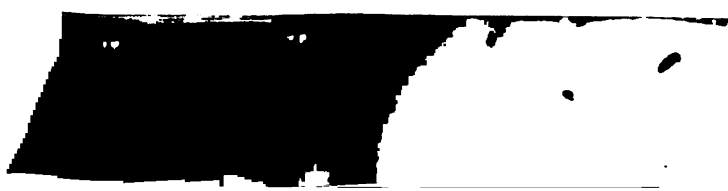

hradou, zachvěly se stromy a keře, vzplanuly bíle houpající se na sykomoru lampy a zvláštní jakýs vánek, jako dech, ovál tváře všech přítomných. Nikdo z nich nemluvil z nábožné úcty, avšak všichni měli myšlénku jednu a stejnou: Artemis jest na blízku a souhlasí s tím, co psala Simetha!

vděkuplně k předu nakloněné hlavy, rýsující se tak určitě a ostře na průhledném zlatě idealně čistého nebe.

Idalia sebou nehnula a Gracian pozoroval na jejím čele lehký mráček. Věděl, proč se kaboní a lichotilo mu, že jeho opozdění bylo patrnou tou příčinou. Usmál se a položil jí, pozdravuje, celý malý snopek bílých chrysanthém na klín, v kterém dlouhé její ruce, zažloutlé poněkud sluncem jako vzácná sloň, tak líně spočívaly. Velký rubín v těžkém starožitném prstenu třpytil se krvavě na jejím prstu, ale zarůžovělý onyx jejích nehtů byl krásnější.

Idalia pohledla trochu méně přísně na krásné květy než na jejich dárce, nevstala však, by je sama umístila ve staré skleněné perské váse, která na otevřeném okně temnoazurně proti světlu plála, nýbrž podávala je pouze staré služce, přinášející samovar, s rozkazem, by je postavila do vody.

Pak podívala se na Graciana a její šedé oči, zdající se v stínu černých, dlouhých řas úplně temnými, tázaly se zřejmě: „Pane, kde meškal jste dnes tak dlouho?"

„V Žaponsku," odvětil Gracian, odpovídaje hlasně na její slovy nepronešenou otázku, které tak dokonale porozuměl. Pokrčila rameny.

„To znamená," řekla, a čelo její se posud nejasnilo, „to znamená, že jste se zahloubal do nějakého cestopisu, do nějakého popiso-

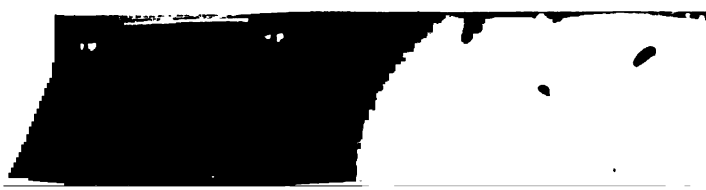

vání Kiota nebo Jedda a že jste takto prostě na mě zapomněl. Spalte svoje knihy, nenávidím je, dělají z lidí pedanty."

„Pedanti se rodí," odvětil Gracian, „a snad netvoří je ani čas ani zvyk? Ostatně jsem nečetl. Měl jsem pouze vidinu" —

„Nevěřím ve vidiny," řekla vzdorně. „Nevěřím v nic, co se jasně a určitě a rozumně vykládati nedá."

„Tedy jste nikdy nemilovala," řekl tiše.

„Zdá se, že ne, pochybujete-li o tom vy," zvolala a zapálila se lehce. Pohledla na něj s výčitkou. „Neznám tedy lásku?" dodala tiše a hledíc v jeho zraky, zapomínala na svůj hněv.

Odpověď jeho byla v jeho očích a Idalia sklopila své.

To obapolné mlčení působilo jí jisté rozpaky a řekla proto na zdařbůh: „Jakou měl jste tedy vidinu?"

„Vidina," odpověděl, „není vlastně tím pravým slovem. Chtěl jsem říci, že jsem měl hallucinaci."

„Tím hůř!" pravila téměř vážně. „Hallucinace jsou chorobou. Měla bych se tázati, jakou jste to měl, vidím, že na tu otázku čekáte, ale radím vám raději, abyste neměl žádných."

Pak klonila se poněkud k němu a dodala sladce švitořivým hlasem:

„Můj Graciane, ty ztrácíš se příliš ve mlhách, sníš příliš, cítíš příliš a nemyslíš dosti

často a přečasto zase, myslíš-li, neučiníš to dosti jasně a positivně! Neusmívej se, vím, že nejsem sama tím, co se nazývá rozumnou, ale musím se snažiti býti jí aspoň poněkud za tebe. Už dávno mě to nutí tak s tebou si promluviti. Jsi umělcem a obávám se, že uškodíš svému talentu!"

„Ah," usmál se Gracian. „Rozumím! Četla jsi nějaký o mně posudek, a ten tě pobouřil! Radíš mi tedy, bych byl přece trochu konvencionelnějším k vůli krásným očím těch obmezených pánů, kteří veřejné naše mínění tvoří a jakýs druh dávno všude překonaného racionalismu, jenž je hrobem všeho umění, pod jiným heslem za novou moudrost vydávají?"

„Dokonce ne, můj drahý," bránila se Idalia, „chtěla jsem jen říci, že dělej co dělej, vždy zůstaneme přece jen trochu dětmi doby."

„Než, tedy jsem také já mimoděk synem své doby, o čem ostatně jsem úplně přesvědčen. Ale co je umění do doby? Stojí úplně nad dobou, protože je věčné. A právě jen ten trošek formy, co umění fatálně a nevyhnutelně k té době pojí, v níž umělec žije, je to jedině v umění pomíjející, to jedině v umění zastárnutí a vyrudnění schopné."

Idalia chtěla mermocí stanoviště hájit, které nebylo jejím vlastním, a na němž se toho večera trochu dobrodružně ocitla.

„Přece," pravila, „nutno bráti jistých ohledů k těm, k nimž mluvíme perem, štět-

cem, nástroji, hlasem a od nichž v hloubi srdce přece jen žádáme, by nám dali souhlas svůj, třeba bychom se stavěli v té věci úplně lhostejnými."

„Brava! brava!" tleskal Gracian jako galerie, „tedy když začínáš zpívat, Idalio, neoddává se duše tvoje geniu Wagnera, Smetany, Glucka nebo Bacha? Rozpočítáš si, jak daleko ta tvoje duše azurem letět smí, aby ji mohli tvoji posluchači stíhati? Střežíš se, by křídla její netloukla o hvězdy, proto že by tě potlesk tvých posluchačů snadně minout mohl?"

„Zač mne máš?" zvolala rozhorleně.

„Zač máš ty mne?" odpověděl s uraženou pýchou.

„Za tvrdošíjníka a svéhlavce," odpověděla, „který rozumět mi nechce. Já na tobě chtít, bys nebyl tím, čím jsi!"

A zarazila se, neb pojednou viděla, že toho byla opravdu pošetile chtěla. Gracian viděl její rozpaky a smál se.

„Hleď, Idalio," řekl, „k čemu bychom se hádali my dva, kteří smýšlíme stejně. Ani ty ani já nehoníme se za úspěchem, neboť žízníme po idealu a ne po potlesku. Vím dobře, co říci chceš. Nechce se každému do letu v modré mlhy a duhová oblaka, do kterých, jak mi vyčítáš, bych prý rád zavlekl ty, již mi naslouchají. Nuž, dobře, ať za mnou neletí, ti kteří nemohou, ti kteří nechtějí, mně se po nich tak málo stýská jako jim po mně,

15*

At zůstanou tedy prostě před střízlivě obílenou zdí jako slavný císař Hing-vang!"

„Je tak slavný?" tázala se Idalia. „Podivno, že jsem posud o něm a o té obílené jeho zdi neslyšela. Mějte, pane, útrpnost s mou nevědomostí, a víte-li sám něco o něm, povězte mi to!"

Podávala mu koflík z průhledného čínského porculánu, z kterého se aroma čaje celým pokojem šířilo.

„Nevím o něm příliš mnoho," řekl Gracian, „ale to málo, čeho jsem se dověděl, povím rád. Až vás to bude nudit, zaklepejte třikrát prstenem na okno a přestanu mluvit."

„Dobrá!" řekla Idalia a chystala si prsten, jako by už klepat chtěla.

Gracian nedbal, zapálil si cigaretu; měl k tomu dovolení, ač Idalia sama nikdy nekouřila. Dívala se však ráda za spirály modrého dýmu, kroužící se tím světlým, raffinovaně prostě a artisticky vkusně zařízeným pokojem, na jehož bílených stěnách ženská jedna Kranachova podobizna, jedno „Ecce homo" ze staré lombardské školy a středověká česká madona, na začernalé zlaté půdě, idealně bledá, v rámci pomalovaném celým kůrem fraangeleskních andělů, visely. Vykládaný spinet z minulého století, dubový, massivně soustruhovaný stůl a několik též dubových, vyrudlými tapisseriemi potažených židlí tvořily celý nábytek. Na prosté římse nad odpočívadlem v koutě u velkých, temně zele-

ných kachlových kamen, bylo asi pouze pět bibelotů, tak vzácných však jako koberce pokrývající odpočívadlo. Jinak byl pokoj prázdný. Nebylo v něm žádné zrcadlo a v té chvíli mimo bílé chrysanthémy, Gracianem přinešené, žádných květin, co té komnatě jakési vážnosti dodávalo. Okolí její dýchalo toutéž prostou, pravou noblessou jako sama Idaliina bytost. A bylo také cos dojímavého v té ušlechtilé prostotě bytu, neboť ty tři obrazy, těch několik bibelotů a třpytných vzácných šperků, bylo celé bohatství té dívky, pocházející z vymírající, schudlé teď, však někdy bohaté a slavné rodiny. Gracian dívaje se chvíli kolem sebe, vzpomněl na to vše, a cítil cos jako svírání srdce, Idalia však neměla tušení o tom, co se v něm dělo, a dívajíc se pořáde za kouřem cigarety, který nyní z okna se točil a ve vzduchu nad fantasticky večerními červánky osvětlenou Prahou se rozplýval, zvolala vesele: „Nuž, a ta vaše obílená zeď?“

Gracian vzdychl krátce, zaplašil pochmurnou reflexi a začal vypravovat.

„Vězte tedy, Idalio, že žil kdysi vskutku v Číně císař, který se beze žertu Hing-vang jmenoval, neb tak nějak podobně, ať už tomu věříte či nic. Připustíte-li ale jednou tuto pravdě nepodobnost, pak vám bude, věru, jen hračkou uvěřiti, že tentýž císař měl velký, velikánský palác. A co byste proti tomu mohla namítati, kdybych vám přísahal, že ten palác stál v nesmírné zahradě? Ujišťuji vás, že byla

krásná, překrásná ona čínská obora, plna jezer, v nichž bylo množství ostrovů, obývaných polobáječným ptactvem, plna slují, v nichž porculánové a bronzové draky hrůzu šířily, plna květin, jakých nikdy nebylo, a stromů, jakých nikdy nebude. Ze stínu pivoňových stromů, neuvěřitelné výše, chrlily netvory z jaspisu a onyxů s očima z tyrkysů a s šupinami z amethystů celé spousty vod do vzduchu, kde se ty mocné proudy rozprašovaly v nejjemnější déšť hrající ustavičně všemi barvami duh. U mostů z červeného laku a zlata, vedoucích přes jasné potoky, plné pestrých, dobrodružně tvářených ryb, stály vásy z křišťálu podivuhodně skulptované, u jiných přechodů fajansových nebo porculánových třpytily se zase nádoby z kalcedonu agátem žíleného, ve kterých ohromné kytice z nymfeí, modrých, žlutých a bílých leknínů a lotosů se do slunna tlačily, a pod magnolií, vysokou jako věž, celou pokrytou bílými květy, hořela zrovna ve slunci skupina ptáků všeho druhu z průhledných, různobarevných drahokamů; seděli s roztaženými křídly na květech ze slonové kosti, z jantaru a křišťálu, zdánlivě vykvetlých na lianech a revách, jejichž listí a stvoly a lodyhy byly ze stříbra tak jemně a pružně skuté, že se ve větru houpaly, ohybovaly a dojem skutečných rostlin dělaly, vinouce se podél kmenu magnolie a spouštíce se a visíce s mohutných jejích větví. V Číně dovedou to vše, jak víte. Dovedou

moudrou radou na pomoc. Byla to jeho dcera, ta mu pravila: „Proč nevykouzliti si krásný klam? dej, pane, na onu zeď vymalovat krajinu. Zeď zůstane zdí a bude na dále zahradu tvou uzavírati, ale dej ji omalovati tak, aby pro zraky tvoje zmizela, aby se zdála pokračováním do nekonečna té před ní kvetoucí obory a bude ti pomoženo.“

„Krásná žena měla pravdu, jak ji mívají krásné ženy vždy, a císař přistoupil s radostí k tomu návrhu.“

„Tenkráte žil v Číně velký umělec, a ať se vám zdá jméno jeho jakékoli, nedovoluji vám, abyste o jeho jsoucnosti pochybovala. Nazýval se Vu-tao-ce.“

„Na jménu nezáleží,“ řekla Idalia shovívavě a blakosklonně.

„To si císař asi také myslil,“ pokračoval Gracian, „byl tak milostivý jako v tomto okamžiku vy, a povolal jej před svou vznešenou tvář. Řekl mu krátce, čeho si přeje, a malíř, odpovídaje ještě kratšeji, řekl, že béře úkol na sebe, bude-li mu dána dokonalá volnost, aby si počínal dle svého náhledu a práci svou dle svého pojmutí prováděl. Císař chtěl již němým kynutím hlavy své svolení dávati, když se nejhloupější ze všech jeho mandarinů, jakýsi poloplaz, náhodou z bahna zasloužené obskurnosti na světlo vytažený a od té doby nad míru nadutý, takto ozval: „Nejvznešenější můj pane, měj se na pozoru! To slovo „volnost“ jest mi nějak podezřelé. Nebesa vědí, jakou

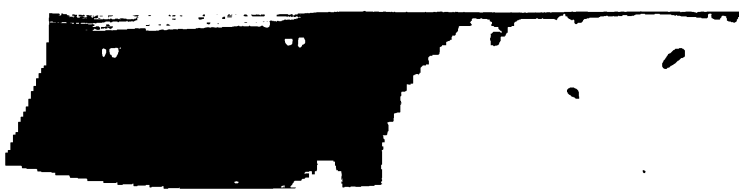

to věc by ti Vu-tao-ce na prožluklou tu stěnu namaloval? Snad něco nevídaného, neslýchaného, posmívajícího se vší pravdě a skutečnosti?"

„Můj věrný mandarin mluví moudře a opatrně," řekl císař. „Jest mým zpravodajem ve věcech uměleckých a podnájemníkem čínských divadel. Tím nabyl dle našeho trochu divného zvyku práva plésti se do všeho. Tedy, umělče, mu odpověz."

„Umím malovati a neumím mluviti," řekl suše Vu-tao-ce.

„Přece se snaž nám trochu vyhověti," řekl mandarin a hleděl drze a domýšlivě na umělce s domnělé své výše.

„Víš, co to jest pravda v umění?"

„Pravda?" opakoval umělec a kabonil se na mandarina.

„Pravda? Ano, vím, co jest pravda i v umění i jinde. To jest věc prostá, ale přes to zůstává mnohdy skrytou, vždy těm, kteří ji necítí ani v umění ani jinde. Pak ji vždy upírají."

„Měl's pravdu tenkráte, když řekl jsi, že neumíš mluviti," řekl mandarin s úsměvem, který měl býti plný finessy, ale byl pouze idiotním a zlým. „Nerozumím ti zkrátka. Pomohu ti ale. Dejme tomu, že by's měl malovati ku příkladu ženu. Jak má se malovati?"

„Ženu?" opakoval malíř, „kolikráte ji už malovali a jak různě. Říká se," pokračoval

zamyšleně, „že ve staré době jistý umělec namaloval ženu tak krásnou, že muž jeden, vida ji a zoufaje si, že to pouhý obraz, ji probodl v místě, kde jí srdce tlouci mělo. Tu vzkřikl prý obraz hlasem velikým."

„Oj, oj, oj, oj!" zvolal moudrý mandarin a zacpával si uši. „Krásná žena, zoufalost, srdce, výkřik! A to vše přivádíš se slovem „pravda" v souvislost? Takové přepjatosti! Zdá se, že nečteš mé neomylné encykliky, kterými každoročně zákony pro všechna umění platící stanovím? Obávám se, císařský můj pane, o tu stěnu ve tvé zahradě. Vu-tao-ce přiznal se sice, že neumí rozumně mluviti, a chlubil se za to, že umí malovati. Jest tomu ale v pravdě tak? At to dříve dokáže v malém, než se v ten velký úkol zaváže." Usmál se tím hnusným šklebem, plazům, nemajícím teplou krev, tak zvláštním. Nenáviděl toho neznámého jemu umělce. Jeho vlastní „nic" lekalo se všeho, co bylo „něčím", instinktivně. Malíř toho nedbal a řekl, že se podrobí zkoušce. Mohl sice poukázati na množství už vykonaných prací, ale věděl, že ten mandarin byl nejvyšším zpravodajem ve věcech uměleckých u císařského dvora a že, díky tomu úřadu, o jeho výkonech tedy nic věděti nemohl. Byly dobré, a tací mandarinové vědí vždy jen o těch prostředních a špatných, následovně přede vším o těch svých. — Druhého dne namaloval Vu-tao-ce co ukázku své dovednosti na stěnu v mandarinově komnatě mezka. Byl

tovýma očima na slunce a v rýžovém poli pracovali lidé a batolily se děti.

„Tot vše jako skutečné," pravil císař s obdivem.

„Jak skutečné?" řekl umělec nespokojen. „Pane, myslím, že to více než tím, co se zvyku nazývá skutečné. Co nazýváš „věcí", to není ještě věc o sobě, nýbrž znamení jakés toho, co se tím, co vidíš nebo cítíš, jevit chce. Tvá skutečnost je slupka a to pravé, „co" je jádro v ní. A tím jen se zaměstnává, kdo tvořit chce. Za každou zjevnou věcí, která pouze naznačuje, hloubá se „neznámo", po kterém dychtíme, bažíme, které nás věčně láká a k sobě vábí a věčně na nás volá: hádej, čím jsem! Za tím hlasem jde umělec, když tvoří. A proto může být velkým umělcem i když ku příkladu namaluje pouze hrušku nebo jablko."

„Co blábolí?" šeptal hlasitě mandarin. Všickni kroutili hlavami, jedině císařova dcera, krásnější než slunce a zasnoubena otcem svým nejmocnějšímu králi světa, zdála se chápati a s malířem souhlasiti, učinila mu dva kroky blíž a hledíc mu nadšeně v zraky svýma zářícíma jako démanty očima, jala jej, zapomínajíc na všechny obřadnosti a formy, beze všeho za jeho dlouhý rukáv ze žlutého brokátu.

„Z úst tvých vychází pro mě světlo," řekla krásná kněžna, „a vniká mi v šero duše, tak nevědomé!"

Tváří umělcovou šlehla radost, býti pochopen jí, zdálo se mu blahem.

„Hleď," řekl císaři, „dívajícímu se udiveně na svou dceř a na umělce, „hleď sem, ó pane, na tu skálu!"

A ukázal na ni na svém obraze. „Hleď," pokračoval, „hleď do vnitř její hluboké sluje! Vidíš uvnitř to jitření démantových zor a opalových úsvitů?"

A z obrazu jeho zářilo v pravdě, jak to pravil, přejasné světlo. Všickni to viděli a mlčeli samým podivem.

Malíř ale mluvil takto dále:

„Sluj ta jest beze dna, a v jasu jejím přebývá jasný a vznešený duch. Říš jeho je nade všechno pomýšlení krásná. Chceš tam se mnou vejít? Tam zraky tvé se otevrou, tam prohlédneš, neb posud byl jsi slep!"

A Vu-tao-ce dotekl se té malované skály. Otevřela se v ní vrata dokořán. Všichni byli oslněni. Kmitalo to tam jako moře rozpuštěných hvězd a táhlá hudba tam zněla, velká jako hučení hlubokých lesů, mohutných řek a rozkolíbaného moře, jasná jako zvuk stříbrných zvonů, velikosti vysokých hor.

Císař byl omámen.

„Vstup!" řekl Vu-tao-ce. Kývl císaři a vešel sám a zdál se na prahu sluje ozářen jako měsícem, a tak nadlidsky krásná byla v té chvíli jeho tvář a vysoká postava, že císařova dcera, držící jej posud za rukáv ze

žlutého brokátu, bez rozmyšlení a s nadšením za ním do sluje vstoupila.

„Vstup!" řekl ještě jednou umělec císaři. Ale mandarini, ač na chvíli oslněni, byli zase už zmoudřili a reptali hlasitě a nejvyšší zpravodaj ve věcech uměleckých, podnájemník jevišť, řekl krče rameny: „Což to není všechno podvod? Je to klam, neboť není to v pravdě možné! Vždyť já nic podobného neumím!"

Císař váhal chvíli, ale nabýval rychle svého obyčejného zdravého rozumu a řekl se smíchem: „Pravda! Vždyť zeď může přece jen vždy býti zdí a ničím jiným!" A dotekl se jí prstem a jeho mandarin trkl do ni zároveň prázdnou svou hlavou.

Tu zvolal Vu-tao-ce na císaře: „Ó bláhový!" a v tom okamžiku zavřela se za ním vrata sluje a zmizel s dcerou císařovou v démantně jasné říši nadvěcné a nikdy nebyl více na zemi viděn, ani on ani krásná kněžna. Trknutím ale čela toho blbého mandarina, spadla okamžitě celá ta divukrásná malba v prach, bylo jako když světlo shasne, a císař Hing-vang a jeho moudří mandarini stáli přede zdí střízlivě obílenou jako dříve, a věřte mi, Idalio, měli všickni samým podivem ústa přihloupě pootevřená. —

Idalia se zasmála a řekla: „Hleďte, Graciane, nezaklepala jsem prstenem o okno, vidíte tedy, že jste mě bavil. Nemám chuti státi ve sboru těch mandarinů a pootvírati přihloupě ústa před obílenou zdí. Máte-li tedy

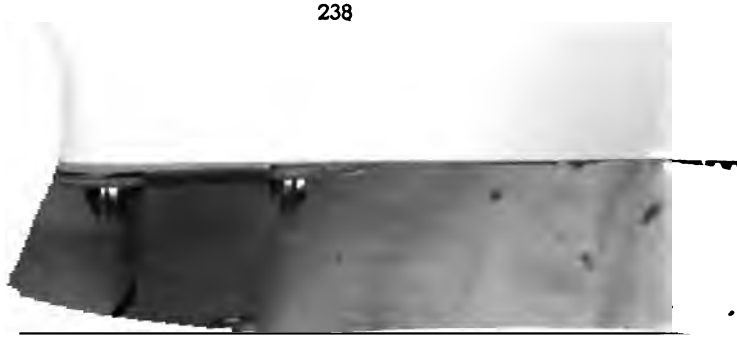

tu moc, nuž veďte mě do zářící sluje, zkrátka vypravujte mi o své hallucinaci."

„Ach, Idalio," odpověděl, „vy jste sice tak krásná jako ta čínská princezna, a zajisté ještě krásnější, ale bohužel nejsem Vutao-ce. Což jsem tak neskromný, bych s ním se rovnal? Mluvil-li jsem o sobě a o obílené zdi, myslil jsem pouze na princip. Vždyť vidíte ostatně, že nemám ani toho rukávu ze žlutého brokátu, za který byste se koncem svých krásných prstů držet mohla! Jak vás tedy povedu do hvězdného jasu a démantového jiskření?"

„Jsem také skromná," odvětila, „a spokojím se tedy jen s odleskem toho třpytu, třeba sebe slabším."

„Když mi dodáváte srdce, buď si!" řekl Gracian. „Vždyť vidíte bez toho, že jsem dychtiv povídat. Ale pomněte, že poměr toho, co se mi jevilo, k tomu, jak vám to povím, je asi jako fotografie duhy proti jejímu originálu. V Žaponsku říkají: Hrnčíř zpracuje hlínu a zrobí nádobu ceny haléře, umělec vezme štětec, ozdobí ji a hle, nádoba vyváží výkupné velkého bohatýra! Vezmu tedy kus hlíny z té podivuhodné půdy žaponské, urobím džbán, ale fantasie vaše at sama koná úkol štětce umělcova!"

„A to buď konec vašeho prologu!" řekla s úsměvem, „vy víte, jak ráda vám vždy naslouchám, a tedy už ani slova omluvy."

„Vězte tedy," začal, poslušen jejímu výroku, „vězte tedy, že jsem se dnes odpůldne náhodou zadíval do těch roztomilých hraček žaponských, které jsem vám jednou ukázal, a které jsem dnes rozestavil na římse, visící nad stolkem, kde pracuji. Pamatujete se? Je to malá vesnička, domky s otevřenými verandami, kryté došky, stromy, klenoucí se most, věžička bílá a zelená, cosi jako holubník, pak několik skupení figur, malinkých, menších než falanx vašeho malíka, představují lidi a zvířata. Mezi těmi je roztomilá, žlutá jako bledé zlato laň, opička též barvy a kohout barvy citronové. To vše je z hlíny, polité jakousi smaltou. A všechny ty předměty jsou prostomilé, domky tak útulné, figurky lidské tak jemně propracované, tak živé, tak individualní, a zvířátka přímo k líbání. Slovem, kouzlo! Nuže, nevím, jakým spůsobem se to událo, že když jsem se od těch hraček po delším na ně dívání vzdálil a z okna na Prahu díval, pojednou mi přišla myšlénka: Což abys se rychle obrátil a podíval, neobživly-ly všechny ty osoby v té žaponské vesnici?

Mám už od svého dětství tu trochu fixní ideu, že předměty, jakmile lidské oko na ně nepatří, ihned své strnulosti se sprostí, se mezi sebou baví, nejvíce děláním všelijakých grimas. Už své hračky dětské podezříval jsem vždy z té potutelnosti, že jen před námi a k vůli nám se tak neživotními tváří. Usmí-

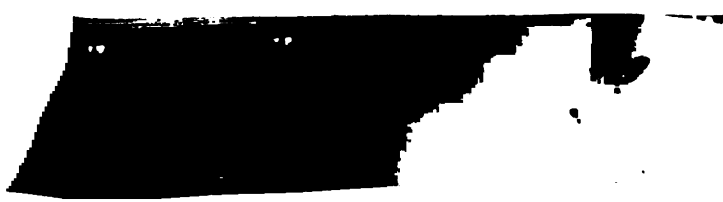

vaje se teď tomu dětskému nápadu, obrátil jsem se přece však bleskem, a pomyslete si, Idalio, moje překvapení a zároveň mou radost nad potvrzením mého dávného tušení a mínění: Celá ta žaponská vesnička byla skutečně plna živého ruchu! Stromy se chvěly větrem, pod mostem tekla voda, z věžičky-holubníku letěli holubi, a laňka skákala polekaně, mezi tím co kohout zakokrhal a opička na borovici šplhala. Lidé přicházeli, a ti, co seděli, povídali si cos mezi sebou a někteří dělali na mne posuňky. A za tou vesničkou, tam kde se obyčejně stěna mého pokoje olivově zelená, hloubala se překrásná podzimní krajina do nedozírna. Do bledě modrého, stříbrem protkaného nebe trčela ostrým hřebenem dlouhá řada hor, pokrytých dopolovic své výše temně zelenými cedrovými lesy, daleko za tím horstvem a vysoko nad ním, strměla v celé slávě své sopka Fuldžijama, a od svahů těch hor až k mé vesničce rozprostíraly se nivy sluncem polité, zahrady plné ovocných stromů, ověšených zralými plody, blyštily se veliké vody stojaté i tekoucí, modravé a stříbrošedé, opálové a perletové, v jejichž hladinách se buď osamělé kláštery na konci nedohledných alejí z obrovských kryptomerií, neb pagody fantastických obrysů, na podivně seskupených skalinách vystavené shlížely, nebo velké paláce zrcadlily, s pyšnými korunami svých trmících, prohybaně konturovaných, bohatě pozlacených střech, třpytících

se jako ohnivě šupinatí draci nad vysokými bambusovými háji, jejichž vrcholky, lehce pohyblivé, se zdály jako z vlajících, jasně zelených per. Celá ta krajina dýchala nevýslovně ladným kouzlem idealní žaponerie, jak z hedbávných kakomónů k nám mluví, jejichž v pravdě umělecké vyšívání se nám co pravá malba jehlou jeví. Myslím tu ovšem pouze jen na ony vzácné kakomóny, které se jen zřídka u nás vyskytují, a ne na ty, nalezající se v každém obyčejném evropském skladě, kde se nám už dávno všechny ty různé všední, banální tovary protiví a hnusí, jež ve Žaponsku teď fabričně pro naše trhy vyrábějí.

Zahleděl jsem se tak intensivně do scenerie, kouzlem přede mnou vzniklé, že pojednou, jako by byla promluvila, jsem symbolu jejímu, totiž nejvlastnějšímu výrazu její tváře, úplně porozuměl, a bylo mi rázem, jako by duch starého žaponského umění, tak plného gracie, tak plného rafinované elegance, tak plného podivné obrazotvornosti, chimery a nestvůry rodící, se mi zřejmě zjevoval. A tu prokmitlo to jasně mou chápavostí, proč genius umění toho lidu nikdy arijského, hellenského idealu nedosáhl. Především proto, že žluté plemeno je starším. Lne více k mateřské hlíně roditelky země, která jej odstínem své vlastní barvy znamenala, než bílé plemeno arijské, proniklejší jasem slunce. V evoluci lidského pokolení je žlutá raça jeden z prv-

ních článků řetězu a stojí animalnímu světu ještě mnohem blíže než my. Na stromě lidstva je žlutý člověk teprve poupětem, Arijec už rozvinutý květ. Mongol je návrh, Arijec provedený obraz. V plemenu žlutém stvořila si příroda jaksi nejdříve dítě, než přikročila k tomu utvořiti muže. Děti mají především gracii, tu poesii těla, poesii bez velikosti, muž má především vzlet, tu poesii síly, která tvořit dychtí. Synové žluté rasy tulí se k přírodě, jako děti k prsu matky, Ariové však nehleděli na přírodu pouze co na roditelku, ale viděli v ni i sfingu, kladli jí směle otázky a když mlčela, klenuli si mosty s gigantickou odvahou do bezedné hloubi nadsvětí. Příroda zdála se jim hranicí a hledali, co za ní. Bouřili k nebi, vyrvali mu promethejskou jiskru a zbožili člověka. V Žaponsku netázali se ničeho, zůstali oddanými dětmi a milovali a zbožňovali přírodu tak, jak se jevila smrtelným jejich zrakům. Z dvou tak nesmírně rozdílných východišť musel též v umění obou plemen povstati nesmírný rozdíl výsledků a úkazů, cíle a dospění. Propast mezi mramorovým klidem, olympickou harmonií Hellady a mezi horečnou fantastičností na jedné straně a pouhým elegantním nápodobením přírody na druhé v starém Nipponu, nedá se na první pohled překlenouti žádným spojovacím mostem. A přece zdá se mi, že mělo dvojí to umění pásku jednu společnou: umělci obou plemen totiž šli přímo za pravdou. Ale ohromný

16*

zajisté rozdíl byl zase v tom, co se na té a na oné straně pravdou zdálo. Genius raçe žluté nevymanil se i tu ze svého dětství, nedovedl ani plodně mysliti ani božsky sníť. Řekl pouze přírodě: „Ó, jak si krásná," a nepokusil se jako genius arijský zvolati: „Kdo jsi a čím jsem já?" Nedovedl sáhnouti za hranice toho, co mu zraky zjevovaly, nedovedl slovem učiniti si velkou koncepci celku. Zastavil se u pouhého pozorování okem a stal se mistrem v tom pozorování, v hledání a nalezání podrobností. Hledáním té malé pravdy unikla mu velká. Tím spůsobem nepovstane žádná Venuše z Mila, žádný starofrancouzský dóm, žádné giottovské fresko. Umělec žaponský pozoroval s láskou téměř bratrskou ptáka, květ, rybu, brouka, strom, pozoroval je s lásky hodnou něžností dítěte, vidoucího sice život ve všem, cítícího příbuznost se vším, ale netušícího přece mysteriuu d u š e v ě c í. Tím spůsobem vnikl pouze v lahodu jich tvarů a pohybů a z toho zdroje prýštila jeho gracie, jeho umělecká dospělost. Pozoroval krajinu, kouzlo barev, kouzlo obrysů hor a lesů, tichý rhytmus tekoucích vod, záře blankytu, růžový požár zor a ptákovitý, majestatně pyšný let bílých oblaků, plnily jej vnímaným nadšením a dovedl tyto dojmy tak pravdě podobně podati, že tenkráte i ona duše věcí, o které nevěděl, z věrné jeho podobizny jako světlo se linula. Když se snad následkem toho na krajinu zírání přece tu-

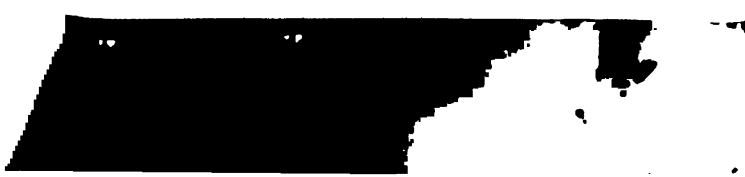

šení v něm ozývalo, že za tím nebo nad tím, co viděl, se ještě jiná obdoba bytí hloubá, pocítil, jak vysokým by to bylo cílem po tom něčem pátrati. Tak ocitl se konečně na dráze k idealu — ale nešel po ní. Proč? Proto, že osudně hranici své schopnosti a dospělosti překročiti nemohl. K tomu bylo potřebí se vznášeti a to nemohl, tedy pouze kráčel. Jal se vzpomínati. Z paměti toho prvověkého plemena nevytratily se všechny stopy upomínek na ten starší než náš svět, jehož kouřící trosky a poslední zbytky ještě zahlídlo, na ten svět plný neznámých nám už hrůz, tak gigantický, tak neskonale mohutný a skvělý, překypující mízou, podobající se lávě. Mlhavé ty upomínky vtělil genius žaponský dokonale, našel pro děs všech nočních můr a horečných snů nejvhodnější tvary, plné překvapující v jejich spůsobu pravdy. Z toho zdroje prýští jeho fantastičnost, jeho plodnost u vynalezání mátožných tvorů. Jeho na pohled jen vybájený monstruósní svět, má ostatně svou téměř úplnou analogii ve světě mikroskopickém. Oslňující pak lesk a nesmírné bohatství jeho chrámů je snad též upomínkou na nějaké sluje ve vyhaslých dnes sopkách, jejichž stěny se polily při kataklysmu bořícího se světa zlatou lávou, z jejichž stropů roztajené rubíny kapaly, v jejichž hlubokých stínech zmírající prazvířata v agonii řvala, až se sluje třásly a ohnivýma očima blýskala, až se vlasy hrůzou ježily. Avšak nechci se do takových

[illegible] vracím se k [illegible] co jsem [illegible] genius japonského umění [illegible] velký symbol, a že se spo- [illegible] [illegible], snadnou, na [illegible] [illegible] výsledek pouhého pozoro- [illegible] až k obdivuhodnému [illegible] i do výtvarů svých čisté [illegible] realism ten dosáhl takové [illegible] předmětům svým [illegible] života vdechl. Že na [illegible] zůstalo, že především [illegible] i hledalo, bylo největším po- [illegible] umění. Jak si v Ža- [illegible] vysoko té frappantní živosti [illegible] legendy o tamnějších uměl- [illegible] nejjasnějším dokladem. [illegible] se ku příkladu, že v ji- [illegible] lev a jednorožec, oba tak mi- [illegible] dřeví vyřezáni byli, že se spolu [illegible] jenž končil tím, že zápasníci [illegible] bronzovými dveřmi, kde umí- [illegible] na zem padli a se rozbili. Živost [illegible] v provedení tedy takového stupně, [illegible] skutečný probřeskla! A tato vlast- [illegible] umělec skutečným stvořitelem [illegible] jest ještě jasněji podáním vy- [illegible] jistý svatý poutník na hladinu [illegible] kolem chrámu, slovo „Rio“ (co [illegible]) s takovou dokonalostí napsal, [illegible] saná slabika náhle tvar toho, [illegible] na se vzala a co skutečný [illegible] duch bouře, si počínala! Avšak

fantasií pouštěti, vracím se k tomu, co jsem říci chtěl, že totiž genius žaponského umění nevytvořil žádný velký symbol, a že se spokojil s pravdou malou, snadnou, na dlani ležící, která jest výsledek pouhého pozorování. Dostoupil takto až k obdivuhodnému realismu, jejž vznesl i do výtvarů svých čistě chimerických, a realism ten dosáhl takové virtuosity, že vytvořeným předmětům svým téměř jiskru animalního života vdechl. Že na té menší pravdě státi zůstalo, že především a výhradně jen ji hledalo, bylo největším pokleskem žaponského umění. Jak si v Žaponsku přepjatě vysoko té frappantní živosti vážili, toho jsou legendy o tamnějších umělcích a jejich dílech nejjasnějším dokladem.

Tak vypravuje se ku příkladu, že v jistém chrámě lev a jednorožec, oba tak mistrně živě z dříví vyřezáni byli, že se spolu v boji utkali, jenž končil tím, že zápasníci s podvoje nad bronzovými dveřmi, kde umístěni stáli, na zem padli a se rozbili. Živost dostoupila v provedení tedy takového stupně, že v život skutečný probřeskla! A tato vlastnost, kterou umělec skutečným stvořitelem státi se může, jest ještě jasněji podáním vyjádřena, že jistý svatý poutník na hladinu řeky, tekoucí kolem chrámu, slovo „Rio“ (co znamená draka) s takovou dokonalostí napsal, že ta pouze psaná slabika náhle tvar toho, co znamenala, na se vzala a co skutečný drak, co pravý duch bouře, si počínala! Avšak

odbočil jsem už příliš! Vraťme se k mé hallucinaci. Chtěl jsem vám jen naznačit, jak se dívám na žaponské umění a proč mne tak zajímá, tak jak tradice a celá kultura toho lidu. Rozumějte mi jen dobře! Řekl jsem vám, že to plemeno považuji proti arijskému jako dítě. Po tom, co jsem vám pravil, nemůžete v tom porovnání žádné snižování viděti. Pomyslete, jak dojímavou básní by to bylo, kdybychom dovedli si vzpomenouti, jak se nám jevil svět, než jsme ještě mluvit dovedli. Idalio! A jdu ještě dále: dívám-li se v zraky svého psa, myslívám maně: co dal bych za to, kdybych uhodnouti mohl, co ty si myslit dovedeš, ty smutná duše s kletbou němoty!

Gracian se zamlčel, Idalia dívala se snivě, zamyšlena oknem, lašťovka mihla se večerním stínem, nějak vyplašena z hnízda, a dívka řekla tiše: „Jak máte pravdu! Ó, dívat se na svět jako tento pták! Však kdyby bylo možné, poznati názor toho tvora, kojeného světlem, což by jej nebyl Shakespeare a Shelley uhodli?“

Mlčeli chvilku, až posléze Idalia pravila: „Vraťme se k vašemu vypravování!“

Vzdychl krátce jako někdo, jenž se loučí s myšlénkou, která jej vábí v hloub, a začal opět vypravovat:

„Rozhlížel jsem se tedy tou krajinou, tak plnou zvláštního půvabu a spatřil jsem uprostřed niv skupinu dětí, rozdmychujících oheň,

od kterého se dlouhý, dlouhý pruh bílého kouře plání táhl. Sledoval jsem oblak toho dýmu, a hle, uviděl jsem nový koutek svého obrazu. Na velké louce stál osamělý, dlouhý dům s vysokou prohybovanou střechou, korunovanou hřebenem prolamovaným a pestře barveným. Dům končil prostrannou terassou, s které byla vyhlídka v širý kraj. Opodál proti domu byla dlouhá řada ohromných javorů a topolů, hořících v rudých a bledých odstínech zlatem a nachem podzimně vadnoucího listí. Nebylo možné něco nádhernějšího si mysliti než tyto planoucí koruny stromů proti nyvě bledému, průhledně čistému modru nebe. Věru, vidina moje plnila mě nadšením. Nevím, jak si ji vysvětlit. Snad se to vše stalo následkem nějakých paprsků slunce, které byly dříve někde na Žaponsko padly, které se byly pak bůh ví jak a kde smykaly, nevím kolikráte a od čeho v nekonečném prostoru odrážely a které posléze po své bludné cestě do mého pokoje linuly, do mého zraku vnikly a v mé zřítelnici celé to fantastické zrcadlení způsobily, o kterém vám nyní povídám."

„Jak kratochvilně dobrodružná to fysika a divoká astronomie!" smála se Idalia. „Kdyby nás tak někdo seriósní slyšel! Mně ovšem se ta vámi vynalezená věda líbí. Podívejte tedy dále!"

„Jak se pro mě ztrácel pojem času a vzdálenosti," pokračoval Gracian, „tak stalo

se i s pojmem rozměrů. Moje liliputá
vesnice z polévané hlíny byla velká
každá lidmi obývaná, Fudžijama v p
zdál se mi čnít až do nebe, a stromy
vyšší, než jsem kdy u nás viděl. Poje
nevím, jak se stalo, stál jsem na terasse
osaměléhо paláce, a sice zády ke k
a hleděl jsem do vnitř domu. A měl
nač se dívat! Hleděl jsem do velké
stěny její z laku, barvy jako když se pista
zeleň se zlatem smísí, leskly se pomě
šerem tam panujícím, lahodně utlumeně
stropem byl jemně vyřezávaný vlis, předs
jící girlandy z chrysanthém. Na stěnách
několik málo hedvábných kakomónů;
zvláště krásný jevil hlavu Buddhovu,
malovanou, podobající se svým zlatým ni
na temeni vycházejícímu slunci a to tím
poněvadž se pod onou hlavou řada jal
horstva táhla, ponořeného v temně fia
odstínu.

Jinak byla síň téměř prázdná, jen n
stojanů z červeného laku tam stálo, na
se množství zbraní blyštilo: meče s ruk
osazenými rubíny, chrysoprasy, tyrkysy
vyřezávanými ze slonové kosti, dále
končící rohy, konečně masky se šk
děsných demónů. Byly to právě od
zbraně skvělých daimiů, sedících v s
bílé, velké, na zemi rozprostřené, jemn
tené rohožce. Na rohožce druhé pro
sedělo skupení mladých, spanilých dívek

Jejich světlá roucha tvořila celou stupnici jasu všech barev a jen jedna z nich, bledá, s pletí jantarovou, byla v černém šatu. Mezi oběma skupinama těch žen a mužů stálo vysoké bronzové kuřadlo, zdobené draky a bojovníky v plné zbroji, květy a ptáky, lvy a želvami. Sladce vonící, modrý dým vystupoval z jeho pánve a nesl se pomalu síní a otevřenými dveřmi ven do průhledného vzduchu, prosyceného sluncem, a vlekl se až k těm krásným nádherným javorům a topolům, na které se i daimiové i ty krásné ženy se zálibou dívali, neboť právě na oslavu jejich, proto, aby se jim obdivovali, a nad nimi rozjímali, byli se vlastně dle krásného starého žaponského zvyku, v té síni sešli."

„Rozjímali mlčky?" tázala se Idalia, když Gracian na chvilku mluvit přestal, „a byl to konec vaší vidiny?"

„Naopak," odpověděl, „tak lacině nevyváznete. Je to vlastně teprve její počátek. Ta společnost bavila se totiž mezi kontemplací vypravováním různých příběhů a ohlas toho, co jsem takto uslyšel, vám nyní hrozí. Nevím, jak dlouho už tam seděli a si povídali, když já na terasse se ocitl, ale v tom právě okamžiku vstala jedna z žen, oděná stříbrolesklým brokátovým šatem, v němž se vtkané jemně violové heliotropy a žluté chrysanthémy harmonicky pojily. Vstala tedy, blížila se ku skupení daimiů a pravila: „Teď je řada na tobě, pane!" Rozuměl jsem každému slovu, ač jinak o žapon-

ském jazyku ponětí nemám. Mluvící c
podávala mezi svou řečí jednomu z
skvělých daimiů velký vějíř, krásně kra
pomalovaný, nad níž se roj skvělých m
prohánĕl. Poklonil se dvorně, rozvíral a z
chvilku vějíř, a mezi tím, co ostatní z kc
ne mnohem větších než náprstky, saké
čichem než rty požívali, jal se jakousi rha
zpěvavým hlasem pronášeti, a sice onu

O velkém bolu boha Izanag

V hluboké sluji, v příšerném stínu,
jak sníh a krásná jak vesna, ležela
posvátná matka Izanami, mrtva jak k
V hluboké sluji, bledá jak sníh!

Nad ní lkal zoufale, v divokém
vyje jak vichr v pravěkém lese, chc
věrný, Izanagi, vlasy si rvoucí, v di
žalu.

Zrodíc mu syna, ztratila žití, p
dechu, Izanami, na vždy se loučila se sl
světlem, zrodíc mu syna.

V nejtmavším stínu, rudý jak šarla
ten syn, jenž koupil si žití záhubou
Bůh byl to ohně, rudý jak šarlat.

Rozzuřen náhle, chopil jej otec, rc
nehty dítě své mladé, na tři jej kusy rc
nehty.

Vyšlehly třikrát tu plameny hrozn
šlehly vysoko jako tři hory, tři stáli b
temným pak nebem, jako tři hory.

Z jednoho boha tak tři byli bozi. Jeden z nich pánem burných byl mraků, s hrozícím čelem, s děsivým zrakem. Druhý byl vládcem ničících blesků, ohnivých hadů to, letících nebem, třetí byl králem dunících hromů. Z jednoho boha tak tři byli bozi. —

Pochoval ženu svou v zem Izanagi, odhodil zbraně a bloudil a bloudil, horami, doly, pouštěmi, blaty, hledaje útěchu v zapomenutí té, již byl zahrabal v zem, Izanagi. Však v hukotu slýchal prověkých moří, v šumění hvozdů a v pláči všech větrů, jmeno to drahé ztracené choti, již zahrabal do země, bůh Izanagi.

Otevřel rety a žaloval trpce: Země ty zelená, rodičko stromů, já stvořil tě, obetkal rouchem tě květů, já stvořil ti ptáky, by zpěvem svým sladkým ti těšili srdce, tvé kamenné srdce, ó zelená země, rodičko stromů!

Ty ale vzalas mi blaho mé celé, v tmavém svém lůně jsi skryla ji krutě, choť moji krasší než světlo a vesna! Ó, vrať mi zas, vrať mi mé ztracené blaho, které jsi krutě skryla v svém lůně!

Zoufale vrátil se v pohřební místo, k mohyle, na které tráva už kvetla, sápati jal se rov onen svatý, zmíraje touhou spatřiti ženu, na jejíž mohyle tráva už kvetla.

Bezedno tmavé zelo mu v ústret, černem té noci však nesla se bílá, třpytná jak hvězda

povlovně labuť, nesla se černem té bezedné noci.

Blíže když přišla, tu poznal ji náhle, byla to bělost třpytivě hvězdná, duch jeho ženy, poznal ji náhle, blíže když přišla.

Hlasem tak sladkým, jak šumění stromů za vlahé noci podletně luzné, pravil mu takto duch věrné choti, hlasem tak sladkým!

Nehledej, drahý, mé bývalé tělo. Patří teď zemi, jež nevrátí nikdy, vlhké co její kdy pojalo lůno. Osm tam hrůz, co jejím jest, střeží, při pohledu na ně ti ustydne krev. Nehledej, drahý, mé bývalé tělo.

S pláčem však pravil bůh Izanagi: Bolí mne tesknotou po tobě srdce. Raději at ustydne hrůzou mi krev! Nevděčnou zem tu my stvořili oba. V odměnu za to teď beře mi tebe, po níž, ach, tesknotou srdce mé bolí.

Řekl mu na to duch věrné ženy: „Nutnosti tvrdší než naše vůle, podléhá země, podléhá vše. Pro vše, co stvoří kdy s úsměvem nebe, poskytne s pláčem vždy mohylu zem, nutnosti tvrdé podlehajíc.

Řekl tak duch a v polibek nyvý, podobný vzdechu jarního vanu, se rozplynul tiše a dotekl čela truchlého boha, jarní jak van.

Neposlech výstraze, planoucí touhou, pustil se v podsvětí Izanagi, hloub vždy a hloub do tajnosti hrobu pudila boha planoucí touha.

Vytrhl dub a o sopeční oheň, hluboko, hluboko v základech země zapálil strom, by

mu na cestu svítil, na pošmurnou dráhu k té dřevěné rakvi, v níž drahé mu tlely ostatky ženy, tam hluboko, hluboko v základech země.

Rozbil tu rakev a zíral a zíral a srdce se svíralo bolestí v hrudi, neb nenašel ničeho více než popel, než šedivý popel a bělavé kosti a cítil, že srdce mu zmíralo v hrudi. A osm těch hrůz se řítilo na něj, vidma to děsná, jež skřípala zuby, škleb jediný tvar byl těch bez tvaru tváří, puch rozkladu dechem byl plazných těch ropuch, zírala tma jim z nestvůrných zraků. Osm těch hrůz se řítilo na něj.

Prchaje bránil se Izanagi, bránil se ohyzdným obryním bůh, vlasy se ježily na jeho hlavě, stydla mu v žilách hrdinná krev, více však bolest mu svírala srdce, bolest, že našel jen bledý ten popel v spuchřelé rakvi, kam uložil družku vonných do květů, v nichž svítila rosa, družku svou luznou, Izanami. Nad tím se v prsou mu svíralo srdce.

Na světlo vyšel a žaloval trpce, nutnost že tvrdá, nezlomná káže zemi, by strojila mohylu všemu, co utvoří nebe. Žaloval trpce.

Nechtěl už déle obývat zemi, k slunci se nesl na věčné věky, k slunci, své prvorozené dceři, v planoucí hrad na azurném vrchu. Nechtěl už dále obývat zemi, která pro všechno mohylu skytá, co utvoří nebe. K slunci se nesl na věky věků.

* * *

Když daimio dokončil, sklopil oči
chvilku, jako by se obával výrazu tváří sv
posluchačů. Bylo ticho, pak ale ozývaly
pochvalující poznámky vděčného obecen
a daimio pozved oči a byl velmi šťas
neb viděl na tváři jedné z krásných
která však úplně mlčela, patrnou zálibu. S
mu tlouklo, neb věděl, že ta záliba pl
více jeho osobě než jeho rhapsodii a by
všechnu chválu, ba všechnu slávu svět
ten záblesk lásky, jevící se v jejích o
s radostí dak Byl jako opojen a zapom
na vše, co se kolem něho dělo, tak ž
jeden z blízkých jeho sousedů, muž s jak
topasy zdobenou mitrou na hlavě, za ro
zatáhl a s úsměvem plným jemné ironie
pravil: „Uletěl duch tvůj též na věky
bohem Izanagi do slunce? Zdá se tak,
tělo tvoje je jako ztrnulé. Není ničeho, c
tě zde na zelené zemi upoutat dovedlo?

Mladý, skvělý daimio se poněkud
pálil a mlčel zmateně a podával vějíř
snivou krajinou a poletujícími motýly
jenž jej byl oslovil. Ten usmál se a p
„Podej vějíř někomu jinému! Kde vzal
pohádku? Chceš mě takto za moje p
dlení trestati.“ Ale ve společnosti ozýva
hlasy. Po ukončeném svém vypravování
každý právo vybídnouti koho koli z př
ných k následování jeho příkladu a
nesměl se zdráhati podrobiti se zákonů
platícím. —

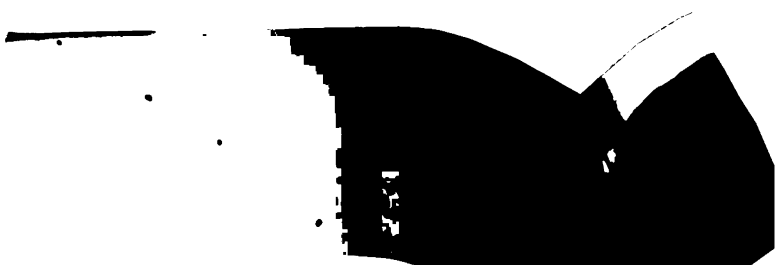

„Nuž buď si tedy!“ řekl s hladkou ironií muž s mitrou, zdobenou topasy, „vidím, že i zde v této síni „nutnost tvrdá, nezlomná káže“ jako v právě skončeném zpěvu mého souseda. Kde ale vzal bych něco nového, když nemám nejmenší vynalézavosti? Je to staré říkadlo, že není nic nového pod sluncem a chce-li tedy přece někdo něco vypravovat, co by se novině podobalo, nezbývá mu podivným způsobem než jedno: opakovati něco prastarého. Tou cestou dosáhne ještě nejspíše svého cíle. Povím vám tedy něco, co jsem ve vsi na trhu od veřejného povídkáře slyšel, a ten mi řekl, že se jeho pohádka už vypravuje asi patnáct set let, ovšem že prý sem tam s různými poněkud podrobnostmi. Je to

Historie o mrtvém oslu.

Před dávnými, dávnými lety, řekněme před stoletími, stál v jisté krajině v Žaponsku, nebo chcete-li v Číně, v klidném, zeleném údolí malý chrámek, a v něm žil jistý buddhistický mnich. Byl to zbožný, přívětivý, trpělivý člověk, ne již mladý. Modlil se ráno, modlil se mezi dnem, modlil se na večer, a považovali jej téměř za svatého. Chrámek byl útulný, prostý, šerý, jen oltář a sochy se svícny blýštily se poněkud sem tam ne příliš nádherným pozlacením. Ale poutníkům a mnichovi to stačilo.

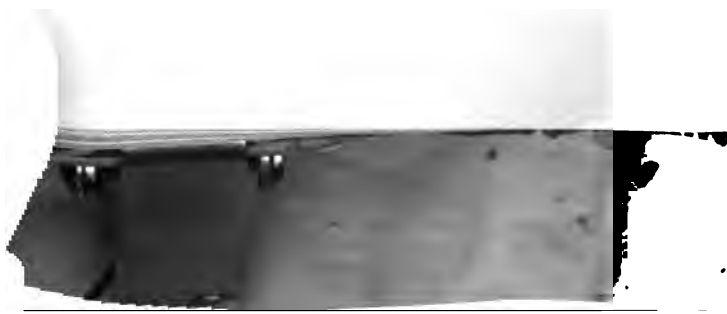

Ta prostota mluvila k srdci, v chr
rozléval se ustavičně šepot modliteb, a v
často ozýval se též cinkot drobných pe
pršících do pokladnice chrámové, milým tic
té venkovské svatyně. Tu zahrával vždy ús
nejblaženější spokojenosti kolem rtů dů
ného mnicha. Zajisté, úsměv ten znam
lásku k bližnímu, což nevykupovali se ti
níci svou almužnou z útrap žití vezdej
ba příštího? Ó, dobrý ten mnich!

Za oltářem, oddělen dřevěnou, hr
mříží, byl hrob jistého světce, a vzác
ostatky byly vlastně slávou toho chrámu
dostí jeho strážce a útěchou zbožných.
těch zetlelých kostí byla neobyčejná. S
prostrčiti ruce mříží, dotknouti se kamen
nímž světec odpočíval, a cítil jsi se po
ba i zázračně uzdraven! A divotvorná
síla vtělila se během času v osobu
mnicha, věrného to ochránce ostatků. Š
se to, bylo to známé a opakovalo se
míle v okolí, že starý mnich pouhým poh
neduhy hojí, a lem jeho roucha požíval
svatoslavnou. Sochy bohů, postavené v ch
neměly škody z té slávy, věřte. Oltář
nekouřil se pouze kadidlem, ale i la
parou pečených kachen a selat, ne pou
dýchaly jim sladkou vůní, ale i cuk
šířily sladký pach a čisté víno rýžové
se jiskřícím zlatem na ně z jemných
z laku nebo z porculánu. Modly usmí
spokojeně na ty lahůdky a mnich usr

též, ale téměř pohrdlivě. Byl totiž přísným asketou, hrst rýže stačila mu na měsíc, a nepil než čistou vodu. Ano byli to asketové, ti obyvatelé chrámku a úzké jeho oblasti, totiž ctihodný náš mnich, jeho mladý žák a bílý jejich osel. Žili tak šťastně v prostotě své! Proč nemohlo tak zůstati až do konce? Ale pak ovšem by se o nich nevypravovalo. Zlé časy, které na ně přikvačily, pojistily jim teprve pověst, kterou do dneška požívají. V krajině, kde žili, vypukl hlad, přehořký host! Věřící nepřinášeli více oběr, a mnich a jeho žák dívali se slzami zakaleným okem na hladové sochy bohů. Zdá se, že žák byl srdce měkčího, že strádal více než mistr jeho žalem bohů, neboť hubeněl a bledl vůčihledě. Starý mnich uměl lépe snášet, hlad bohů nezanechal na tváři a na celé jeho osobě tolik patrných stop. Žák měl tím větší úctu pro něho, a jednou tázal se, netajiv podiv ni obdiv svůj: „Ó mistře, co tě tak sílí a povznáší nad bídu naši?“

Mistr hleděl chvilku zmateně na žáka, konečně ale pravil slavně: „Raděj se taž, co tebe hubí a ničí — věz, jest to malá tvoje víra!“ A obrátil se k modlám, a zašel za oltář, kde se vedle mříže na zem vrhl, aby se rukou hrobu dotýkal. Žák byl tak slabý, že bez pohybu a bez myšlenky na místě zůstal. Za chvilku ale sebral veškeré své síly, aby se vzdálil: přicházelo několik plačících žen, chtěly nejspíše slovo útěchy v té zlé

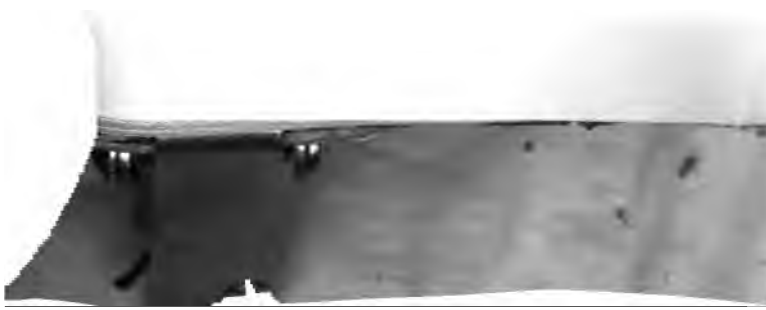

době, a žák toho slova naprosto neměl. S
mnich ale vyšel k nim, oči jeho se jei
blýskaly a slova plynula mu proudem z
Žák myslil si: „Kéž mám, mistře, víry
A smuten vešel do svatyně, plížil se k l
světce a prostrčil ruce mříží, aby se náh
dotekl desky. Jaké překvapení! Nahmata
cosi jako velkou bandasku. Byla těžká,
ji přes mříž pozvedl a zdála se nap
tekutinou.

„Zajisté," šeptal žák, „jest to voda
a nádoba též. Nejspíše patřila někdy
blaženému, jenž zde odpočívá." A n
bandasku ke rtům. Ó, zázraku! Voda
chuť a vůni nejlepšího saké! Jak mu t
hřívalo útroby! Jak stoupalo mu to k r
co sladké, mlhavé poněkud nadšení! T
nahnul si žák a třikráte tentýž zázrak! P
konečně nádobu za mříž a odešel posl
blah. Usnul v útulném chrámku, snil
a neprobudil se až k večeru, když za
ným oknem žhavá žluť západu doho
z temného topasu v zlato a ze zlata v p
zralého žita bledla. Vzdychl si z hlubok
o tom zázračném obsahu bandasky
snil? Chtěl míti útěchu, spěchal k hrob
se přesvědčil, jaké nové ale na něj ta
kalo překvapení! Starý mnich seděl
o mříž, choval bandasku něžně jako
rozeňátko v loktech, a tváře jeho hc
oči jeho bloudily blaženě po stěnách,
usmívaly se blbě. Jakmile žáka zahlíd

17

letěl oblak nevole jeho obličej, kynul mu, aby přistoupil blíže a řekl pak prostě: „Není zde více místa pro nás oba. Jeden z nás ať jde. Já zůstanu věren svému povolání co strážce uložených zde ostatků!“

Žák mlčel a klonil hlavu. Mistr dodal za chvilku: „Vezmi si našeho osla, i bodláčí stává se zde řídkým. Hledejte si oba v dálí, čeho se vám zde nedostává.“

Pozvedl pak žehnaje ruce, chtěl povstati, ale klesl přemožen (snad dojmutím?) zpět proti mříži, zavřel unavené oči a usnul za okamžik.

Žák hleděl s opovržením a rozhorlen na něho: „Ó pokrytectví, jak jsi ohyzdné!“ zvolal, pak vyšel, rychle sedl na osla a odjel ještě ten samý večer při svitu vycházejících hvězd.

Dlouho spolu putovali ti dva osamělí přátelé, žák a bílý jeho osel, a oba skláněli smutně hlavy. Osel truchlil, že nenašel dosti potravy, a žák měl stále pokrytectví svého mistra na mysli: „Ó, zajisté, trest ho nemine, nedůstojného toho starce!“ šeptalo mu pobouřené jeho srdce. Konečně ale rozptýlily se chmury, zavítal do kraje, kde nebylo více hladu. Byl usmívavý, zelený, podél cest kvetly sladké trávy pro osla, a všude čekalo milé pohostinství na žáka. Dobrosrdečný lid měl soustrast s bledým, vyhublým mladíkem a zasypával jej hojně dary. Žák cítil se brzy jako znovu zrozen, stal se veselým a jeho tváře kvetly.

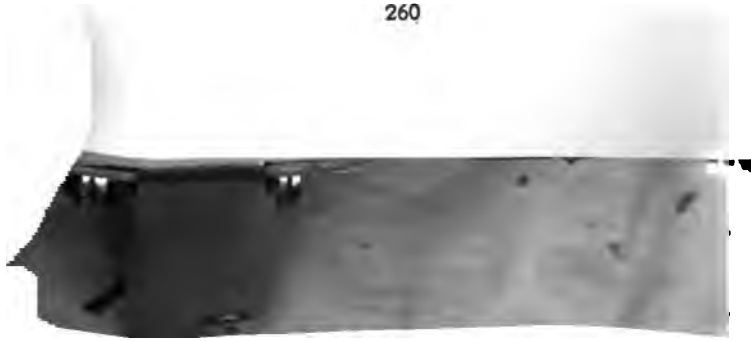

Byly to krásné časy! Avšak nové neště
přikvačilo z nenadání. Ubohý osel, zvyklý
útrapy života, nesl nynější své blaho já
těžké břemeno, a jednou, v pravé poled
pod jasným smavým nebem, uprostřed k
toucích luk, zastihl ho neodvratný osud. Po
se náhle třásti, nohy jej dále nenesly,
kvílel bolestně, padl na zem a zemřel. Ž
lámal rukama, plakal, volal na Buddhu
ale Buddha byl hluch. Osla nevzkřísil.
zdálo se ubohému žáku, že je vše kol
šeré a pusté, budoucnost zdála se mu l
bem, život trápením.

„S tímto oslem," zvolal žák, „zemi
mi vše!"

Uslyšel za sebou smích. Ohlédl se j
kvapen a viděl člověka s tváří zohyzdě
trpkým, urážlivým, posměšným úšklebkem

„Ty's zajisté zlý, nevěřící!" zvolal
mimoděk popuzen.

„A ty, jak vidím, jsi mnich, ale z t
hloupých," posmíval se cizinec. „Pláče
osla!"

„Jsem nešťasten, nevzkřísí-li ho Buddl
odvětil žák s novým pláčem. „Byl jed
mou pomocí. Teď nemám žádnou!"

Cizinec posměšně propukl v chec
„Naopak," pravil, „teď teprve může ti m
tvůj bratr býti užitečným, ba může ti
skvělou výživou!"

„Nerozumím," divil se žák.

„Je to tak prosté! Zahrabeš mrtvolu

klekneš nedaleko na rovu a dáš se znovu do pláče. Ale trochu jinak musíš naříkati než posud. Půjde-li někdo kolem, zvoláš na něj velkým hlasem: „Chceš-li. ó cizinče, vykoupiti se z muk v životě příštím — pak přispěj na budování chrámu nad hrobem toho beze hříchů, jenž pod tímto rovem spí!“ Svět je tak pln bláznů a hlupců, že ti peníze budou jen jen pršeti!“

„Sotva že chápu,“ odpověděl zmaten žák.

„Blbče!“ odvětil cizinec, pokrčil rameny a šel.

Žák díval se udiveně za ním, zapomněl na svůj žal a pravil konečně: „Buď jak buď, ubohého osla zahrabu“.

A dal se do práce. Smuten poklekl pak nedaleko čerstvého rovu. Ach, jak se cítil ztraceným! Hlad jej trápil též, byl unaven, a lidského obydlí nebylo na blízku. Postavil svou prázdnou misku před sebe a hleděl do ní, jakoby očekával, že se zázrakem naplní. A zázrak ten se stal. Dvě ženy šly kolem, nesly koš s ovocem a nádobu plnou saké. Viděly ubohého žáka, a on, aniž si toho téměř vědom byl, počal jako vnitřním vnuknutím puzen, takto volati: „Beze hříchů byl ten, jenž spí v tomto hrobě! Vystavím mu chrám. Smilujte se nad sebou a dejte, co můžete, abyste se tak z muk v životě příštím vykoupily.“

Peníze padaly mu do misky, ovoce mu leželo v klíně a ženy odešly. Žák ale nejedl,

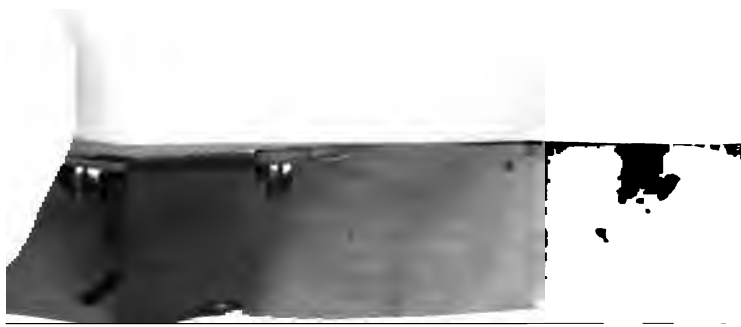

závrať jakás jej zachvátila, volal bez ust
jako by ho kdo štval, jako v horečce, a
pozdního večera, bez ustání tatáž sl
A když hvězdy vyšly, přetékala miska per
a kol kolem byl celý trh s ovocem, s pot
nami všelijakého druhu a s vínem výborn
Žák jedl nyní a pil, a byl vesel a svět
mu světem růžovým, zlatá mu kynula na

Druhý den byl ještě požehnanější,
večer třetího přinutil žák ubohého tesaře, k
jícího unavením, aby mu zbil kolem h
dřevěný plot. Tesař dlouho nechtěl, jsa
dne již zmořen, ale strach před peklem kor
zvítězil. Ten plot činil pak pravé divy,
leka ho bylo viděti, a lidé se k němu t
Za nedlouho dal si žák místo plotu po
ozdobnou zeď, a za několik měsíců dal
stavby chrámu. Byl větší a krásnějš
onen, kde byl starý mnich zůstal, a čín
tím nádhernější se stával. Oltář byl ze
ného laku, modly měly stříbrné šperky,
záslon byly nádherné, samý netušený
nevídaný pták, a u samého vchodu sté
tak nemožné nestvůry, že jimi byl
okouzlen a že za krátko staly se lege
tak proslavené, jako v Tokio bílé soch
lišek v chrámu boha Jusi, ochránce rý
polí. O slávu tu dělily se ovšem s
v chrámovém hrobě, kde „onen beze
odpočíval, a poutníci přicházeli brzy ze
úhlů světa, hledajíce a nalézajíce tam
Zázraky se množily, pokladnice div ne

a vychrtlý žák byl nyní během let postavy plné, důstojné, ano byl kulatý, tučný, růžový a statný.

Jednou v plném pocitu svého blaha a svého nadbytku pravil si: „Co dělá asi bývalý můj mistr?" A ret jeho zkřivil se pohrdlivě, když si vzpomněl na to prostoduché pokrytectví přihlouplého starce. Smál se mu nahlas v bujnosti své a pravil: „Věru, stálo by za to poctíti ho, chudáka, návštěvou. Pamatuji se, že mi často říkával: Podivuhodná jest moudrost starců, a směšná zpozdilost mladých. Což abych mu vypravováním svých podniků opak dokázal!"

Že původní myšlenka jeho podvodu pocházela od jiného, byl dávno zapomněl. Neměl již pokoje, dychtil po tom, uviděti obdiv v zracích bývalého svého mistra.

Za několik dní dal se na cestu. Nejel již na oslu, nýbrž dal se v palankynu nositi, a celá řada ctitelů a věrných jej doprovázela. Hlásali všude svatou jeho slávu, a s radostí platili jeho výlohy cestovní. Konečně přišli do klidného údolí, k malému chrámku, kde posud žil starý onen mnich. Jak byl sešel! Byl suchý, ruce se mu třásly, když si oči stínil, vida s udivením ten bohatý průvod velmože, jak se domníval. Jeho bývalý žák ale, vystoupiv z palankýnu, poklonil se hluboce před ním a zvolal hlasem třesoucím se dojmutím: „Pane a mistře můj, což mne neznáš více?"

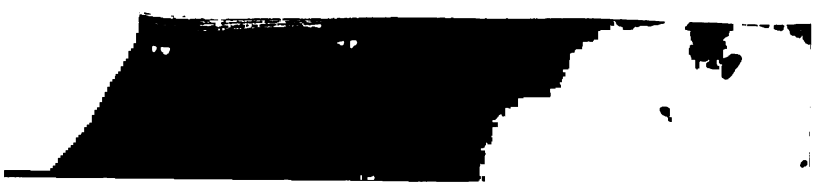

Bylo to tak tklivé, že druzi jeho pl
hluboce dojati jeho pokorou a láskou k
rému mnichu. Žehnal jim a prosil je, a
nechali s mistrem o samotě.

Mnich a bývalý jeho žák brali se
do vnitř chrámku a usedli blízko hrobu s
Mistr mlčel, a žák naplniv dvě číše nej
nějším saké, jal se takto mluviti:

„Mistře," pravil, „poslyš běh mého
a pak mi řekni upřímně, zdá-li se ti
že moudrost jest podílem pouze starců a
tilost údělem mládí!"

A na to mu vypravoval vše. Starý
klidně saké a zvolal konečně: „Mudr
blázni. Výrok jejich nutno obrátit. Podivuh
věru, jest bystrost mládí, a tupá zpo
starců."

Při tom usmíval se podivně a
znovu nalévati. Ten úsměv žáka za
mrzel. To nebyl ten očekávaný obdiv.
se uvnitř a v bujnosti své pravil:

„Otče, proč nechceš se přiznati, ž
tvůj tebe chytřejší, že od něho ti
učiti? Ty modlíš se u hrobu skutečného
a sotva že jsi živ. Já sedím u hrobu m
osla a jsem bohat, bohat, a jak!"

Stařec odpověděl. „Nedbám více
hatství toho světa, nezávidím ti."

„O to se nejedná," zlobil se žák
chtěl nyní za každou cenu obdiv svého
„Jedná se o to, abys uznal převahu
ducha!"

Stařec vyprázdnil číši, potlačil svůj úsměv a pravil, potřásaje hlavou: „Buď skromnějším. Myslí každý, že našel věci, o kterých se posud nikomu nezdálo, a ty domnělé novosti bývají přece obyčejně starší, než samy hory, a zná je celý svět!“

„Ty závidíš mi prostě mou vynalezavost,“ ušklíbl se žák.

Tu nezdržel se stařec déle, propukl v ten dlouho potlačený svůj smích a pak, vzpřímiv se, pravil: „Hochu, víš kde leží matka tvého osla?“

Žák vytřeštil oči, stařec ale zašeptal: „Tam!“ A křivým, třesoucím se prstem ukázal na hrob domnělého světce a vyšklebil dlouhou řadu svých rozdrolených zubů na zdrceného žáka. —

* * *

Když povídka tato byla u konce, ozval se smích, dosti hlasitý v řadách mužů, krásné paní ale a dívky potřásaly hlavami a ač některá z nich se usmívala též, bylo přece viděti, že celkem nebyly spokojeny. Vykládaly si pohádku poněkud za posměch na sklonnost k mysticismu, který se šeří více méně v duších všech žen. Není tomu tak, Idalio?

„A dodejme, že i též snad v duši každého poety, který to jméno zasluhuje do opravdy, ať už píše nebo ne,“ pravila Idalia. „Usměju se vaší pohádce též, ale jen s tou podmínkou,

dovolíte-li mi, abych dělala poznámku, některá z těch krásných dam na t v těch brokátových šatech zajisté také l pronesla, kdybyste se nebyl ze svého vování vyrušil."

„Ó, máte právo dělat jakékoli pozná odvětil Gracian.

„Nuže, můj milý daimie, dopouští vaší pohádky," řekla Idalia, zvedajíc prsty graciosně konce svých krásnýcl u samých spánků, tak že se tím oči je trochu po žaponsku šikmé, „dopouštím něnost hrotu v té pohádce, připustíte hroby takových mrtvých oslů nebývaj vždy jen v šeru buddhistických neb chrámků, ale že tací mrtví oslové se též k. p. v universitách, v parlam v redakcích časopisů, v akademiích, v ních zlatých domech a jinde."

„Připouštím, ó princezno," zvolal („a jdu ještě o krok dále: přiznávár dostí, že ve všech těch vámi jmenc ústavech mívají vždy vedle oslů mrtv i živé!"

„Ó, pak nenamítám ničeho pr pohádce," smála se Idalia, „a vrátím se na terassu k té společnosti, rozjímaj řadou purpurně zbarvených stromů. tam dálo, tedy?"

„Po známé nyní celému světu pc té nejkrásnější ze všech nejen na tera vůbec v Žaponsku paní," jal se Grac

viti, „podal ten ironický daimio svůj vějíř dámě v rouše z hedbáví barvy šedé mlhy. Vetkaný v tu látku vzor byl zvláštní: byly to roztroušené svadlé listy topolové, začernalé, plny žlutých skvrn a lesklé jakoby koupané rosou nebo deštěm. Na některém z nich byly perlově třpytné stopy mrazu a v šedé půdě látky blýskala se sem tam stříbrná vlákna babího léta. Na hrdle, dlouhém a pyšném paní tak oděné skláněla se krásná hlava jako květ na lodyze. Tváře její byly zarůžovělé, vlasy černější než noc a jako nimb na obrazech našich svatých, hořely jí kolem temene hustě, jedna vedle druhé jehlice, představující houpající se vážky ze smaragdů. Úsměv její byl lahodný, a měl cosi dojímavého, výraz jejích očí snivý, a zdálo se, že věděla, co to žal. Nebyla však proto přece právě smutnou. Zahleděla se na chvilku do malby na vějíři, a hlas její byl nad míru libozvučný, když pravila: „Jako můj předchůdce budu vám vypravovat, co jsem slyšela a ne co jsem si snad vymyslila. Povím vám, co mi matka mé matky vypravovala často, nejdříve už co dítěti a pak též, když už dítě moje na kolenou držela. Nevím, jak se to bude vám zdát. Mně líbily se vždy všechny její pohádky, a v očích mých bývala ta stařena téměř tak velkou básnířkou, jako sama Ono-no-Komáči s tváří luznou, jak víte, jako lotus, s obočím rýsovaným s celým vděkem mladé ratolesti vrbí na jaře, Ono-no-Komáči, jejíž

rhythmy byly tak čaromocné, že při
její vůle bouřné mraky na krajinu tal
že se valil z nich déšť ještě dříve ne
její slova úplně dozněla."

„A jejíž poesie byla tak dojíma
porovnávali s krásnou ženou, klesa
robně do kupy květů," dodala ona pa
jediná v černém rouše uprostřed t
světlých šatů tak zvláště se vyjímal
své leposti.

„Ah," řekla s povzdechem ona
jako mlha šatu, „proč vzývám u
a jméno tak skvělé? Tím chudší se v
nyní bude zdáti, co vám povím."

Sklonila hlavu a smaragdové váz
se nad nocí těch černých vlasů jal
pravzory nad modrou tůní vod, par
chvilku začala lahodným svým hlasem
vovat, co by se mohlo asi nazývati

Legenda o jarním dešt

Už docela za posvátným městem
na jednom z nejbližších však vrchů,
pláň, na které ta nádherná stolice Z
ve pyšné slávě trůní se svými pr
háji, se svými nesčíslnými chrámy,
nými nesmírným bohatstvím a nek
vojem božstev z bronzu a mramoru,
a vzácných dřev, na jednom z ne
vrchů, odkud je tak velký pohled na
mohutně strmící, ve slunci se bělí

modra nebes blesky vysokých zlacených střech svých ohromných paláců vysílající, bydlila ubohá vdova v opuštěnosti s jediným dítětem svým v chaloupce skromné, jen doškem kryté, ale velmi útulné a krčící se malebně jako hnízdo, pod mohutnou ochranou dvou sosen věkovitých jako hory, silných jako skály. Vdova ta bývala veřejnou zpěvačkou, když jistý mladý malíř ji uviděl, opojen její zvláštní krásou, sladkostí jejího hlasu, snivou prostotou její duše, a stejně prostým, ale velkým jejím uměním, k ní láskou zahořel a ji za manželku pojal. Zemřel však záhy, náhle, uprostřed svých modrých o budoucnosti snů a svých zlatých, neuzralých a nesplněných nadějí o slávě a o nesmrtelnosti svého jména a svých výtvorů. Umíraje tonul v slzách nad zmařením všech svých skvělých vidin, tak náhle se rozplývajících v nic a srdce jej zabolelo při myšlénce, že zanechá tu mladou, krásnou ženu zde na zemi navždy, on že bude tím časem už prachem, až ona slzy svoje, teď tak hojně tekoucí utře a srdce své jinému, šťastnějšímu zase v lásce podá! Úsměv, který zářival jemu, bude zářiti po něm zas jinému! Byla to agonie bolů! Byla to agonie touhy zůstati zde, pod tím zlatým sluncem! Byl to přede vším záchvat divoké, zoufalé řevnivosti vůči tomu neznámému, který se někdy lásky její zmocní a to luzné, sladké její tělo k srdci přivine! Umíraje vzal ji náhle prudce za ruce, sebrav všechny své síly v tom vášnivém vý-

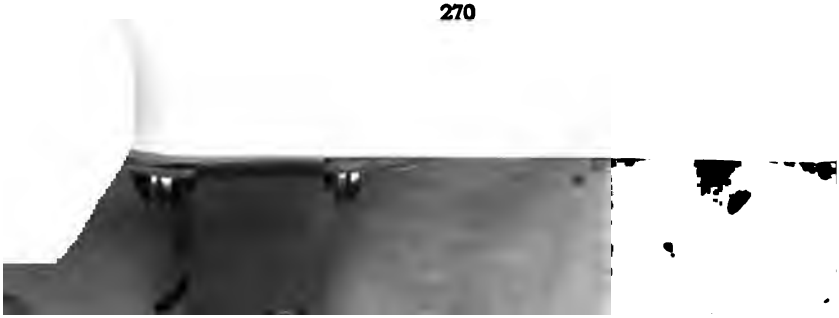

buchu sobectví, a vynutil na ní slib, že se po něm už nikomu na tom světě v lásce neoddá. Schytrale zakryl svou žárlivost důvodem, že by v druhém sňatku ubohá žena snadně na své dítě zapomínati neb jinak mu ukřivditi mohla.

Plačící žena slibovala vše, vždyť se jí zdálo, že s tím mužem jí zmírá veškerá radost na světě a tiskla své dítě křečovitě k ňadrům, tu jedinou svou útěchu! Polekána odpuzovala s hrůzou myšlenku od sebe, že by vůbec kdo na širém světě synu jejímu křivdit mohl.

Od smrti svého manžela žila ubohá vdova tedy odloučena od lidí, úplně a cele péči svého syna oddána. Říkala mu Umevaka. Milovala jej vášnivě a hluboce a nebylo divu, dítě bylo krásné, tiché, snivé a tak něžné, tak milující! Úsměv nebes nebyl lahodnější než úsměv jeho, a obejmutí jeho bylo jako když dvě liany fudži, plné sladkých a vonných květů se měkce kolem hrdla vinou a tulíc se takto k své matce, broukalo dítě jako ochočený holoubek. Vdova uznávala vděčně sladkost této útěchy. Držíc malého Umevaku v náruči, sedíc v tichém pokoji, kde muž její pracovával, cítívala se téměř šťastnou přes všechen pro nebožtíka smutek. Ohlížela se se zálibou po komnatě. Sem tam po stěnách visel obraz neb črta, již nebyl zemřelý dokončil, sem tam stála stará váza z hlíny, kterou byl pro zvláštnost jejího tvaru neb vysokou uměleckou cenu její ozdoby někdy koupil, sem tam blyštila se

pozlacená socha Buddhy na lotosu sedícího, neb vzácné, starodávné, bronzové vykuřovadlo s draky a bohatýry, s gazelou neb čápem, a mladá vdova kouzlívala si s dojmutím v šeru toho milého útulku obraz toho, jenž to vše byl zde snášel a spořádal a pak tak náhle a mimoděk opustil. Zamýkala pak na polo oči a zdávalo se jí, že je zase tak jak bývalo, chot její, že sedí blízko na rohožce, že rozestavuje kolem sebe nádoby s barvami a se zlatým lakem, že drží desku na kolenou, štětec v prstech a že čeká, než se do práce dává, že ona mu některou krásnou sloku, plnou tepla a poesie, zazpívá. Nadchl se vždy takto před prací svou její písní, a jak rostly pak jako zázrakem ptáci a květy, celé krajiny, obzory a moře pod šťastně tvořivou jeho rukou! Tak snívala vdova. Ráda by nebyla třeba nikdy z té své skromné a milé svatyně vycházela, ale jakby byla pak svého syna uživila? Byla chudá a neměla nikoho, kdo by jí byl něčím pomáhal. Ostatně se dovedla úplně o sebe starat. Byla nemalou mistryní v tom vnady plném umění, které přišlo z Číny do Žaponska, a které se tu i tam se stejnou dokonalostí pěstuje: totiž ve vázání a uspořádání kytic a květin, vynikala nevšedně v tom rozmilém umění, které má své vyznačené místo vedle hudby a malby a které s nimi má základ společný, totiž harmonii! Manžel její byl jí v tom vzácné pokyny dával, byl vlohy její k znamenitému rozvinu přivedl, byl

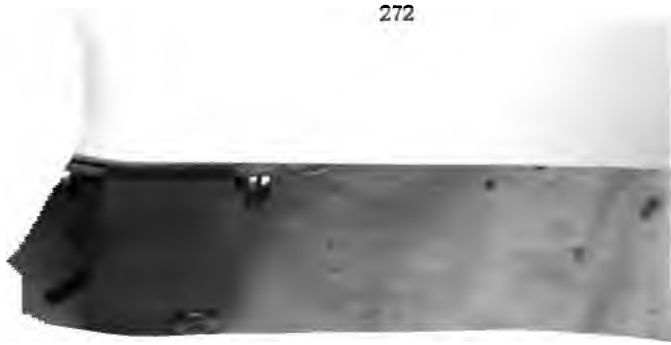

se rysováním girland, festónů a věnců jaksi učitelem jejím stal, učitelem, jejž však sama brzy vrozenou svou gracií, elegancí a docela zvláštním vkusem překonala. Nikdo nedovedl v celém Kiotě větev buď přirozeně vyrostlou neb uměle v dobrodružnou linii skroucenou, lépe ve váse umístiti než ona, nikdo nedovedl takové skupiny květin sestrojiti, takové kytice vázat, takové girlandy a věnce víti jako ona. Barvy květů byly vždy zladěny jako zvuky písně, a každý její výrobek byl vonnou, porosenou básní. Volala ji do všech paláců, zdobila síně všech krásných paní, které si mezi sebou říkávaly, že kytice její jakousi atmosferu lásky v stinných komnatách tvoří a milencům prý štěstí přinášejí. Vdova měla tedy zaměstnávání a práce dosti a vracela se denně se svým výdělkem ne bohata ale spokojena domů k svému dítěti, k svému domácímu štěstí. Všechen ten styk se světem byl jí jako sen, ne zrovna příliš lákavým a bývalo jí, jako by se zbouzela k blaženější skutečnosti, dosáhla-li prahu svého domku, kde ji obyčejně už syn její Umevaka očekával. Pak zapadla za ni upomínka na to ohromné město, plné strmících pagod, plné paláců se sínětmi ze zlatého laku, plné stromořadů, hájů a zahrad, v jejichž stínu ty žulové a bronzové modly stály a mlčely, nevzpomněla více ani města ani jeho obrovského ruchu. Svět tichý a nevýslovně jí drahý otvíral se před ní — svět jejího domova, jejího dítěte. Zavírala s radostí dvéře za sebou, za

kterými ležel ten svět druhý, ten jí věčně cizí. Tak žila několik let, až osudný pro ni vzešel den.

Stalo se totiž jednou, že se zastavila se svým vonným břemenem krásných kytic u domu mladého malíře, sedícího na prahu. Odpočíval si takto chvilku od práce. Mladý ten muž byl velice překvapen ušlechtilostí jejího zjevu a byl její neobyčejnou spanilostí přímo oslněn. Sám byl člověkem nevšedně sličným a vlhké, temné jeho oči, plné plamenů vášně, mluvily výmluvně o dojmu, jejž květinářka na něj učinila, tak výmluvně, že zraky její, potkavše ohnivý ten jeho pohled, se maně zableskly, že srdce její prudce zatlouklo a že ruměnec ji polil. Zároveň bylo jí, jako by jemně pronikající jakés teplo jí celým tělem probíhalo a jakási neurčitá sladkost se jí v hrudi ozývala. Potlačila však rychle toto nepochopitelné hnutí duše a smyslů, vzpomněla si na svého syna, na umírajícího chotě a dala se do tichého pláče. Trpce vyčítala si nevěru. Pravda, byla jen okamžik trvala, a byla neurčitá a povstala jaksi maně, ale byla to přece jen nevěra! Chtěla se rychle vzdálit, mladý ten muž byl však již povstal, vstoupil jí do cesty a vzal ji za ruku. Odpudila jej prudce od sebe s nevolí, nechala kytice, které jí z koše při jejím vzrušeném pohybu na zem padly, tam ležeti, a prchala jako štvaná laň ulicemi města. Nezastavila se dříve než u samého domu, kde dítě na ni čekalo.

Pro zkázu její, byl však zlý jakýsi démon, těkající světem a hledající záhubu lidí, setkání její s tím malířem spatřil a pohnutí její pozoroval. Neviditelný, spěchal za ní. Zlý ten démon byl už před stoletím mnoho neštěstí v Kiotě a v okolí způsobil, těkaje městem v bronzové své podobě, zhotovené slavným umělcem. Tenkráte přikoval jej však mocný jeden poustevník, mocný silou svého ducha a svou velkou svatostí, kdes ku podstavci v šeru starého chrámu, v bambusovém háji stojícího. V poutech stál napotom bronzový ten obraz dlouho na svém žulovém stolci, dobře dvěma bílýma liškama střežen, sedícíma na zadních nohou, otvírajícíma tlamy, v jejichž růžovém vnitřku se ostré zuby jejich blýskaly, jako z křišťálu. Výraz jejich tváře byl tak zlý, tak hrozící čímsi děsnějším než pro lidi je smrt, že se bronzový obraz ani nehnul, však démon, jeho duše, za to se chvěl. Ale na neštěstí byly ony lišky jen dřevěné, setlely rychle, rozpadly se v prach a trosky, pouta spadla též, rozervána rezem, a démon spoutaný poustevníkem, jenž byl zatím také zemřel, vyletěl opět v širý svět. A tak potkal onu ubohou mladou vdovu, za kterou až k samému jejímu příbytku teď se přiblížil. Když viděl, jak své dítě vášnivě líbala, jak vylévala kajicnou slzu za to, že dovedla třeba i jen na jediný okamžik na někoho jiného, než na sladkého svého Umevaku mysleti, když viděl, jak tu slzu utřela a se pak jen už zase

blaženě usmála, že drží celý svůj svět, své celé blaho v náručí, tu sviřel se bolem, který mu působila závist v neplodné jeho duši, závist nad tím blahem dvou bytostí, nad čistotou té lásky. Vztek zalomcoval prokletým tím duchem zla. Rychle vzal na sebe podobu poutníka, cestujícího k nějaké vzdálenější svatyni, zakryl svůj zlomyslný, nečistý škleb čímsi jako dobráckým úsměvem, a zaklepal tiše a pokorně na dvéře domku. Když mu žena otevřela, poklonil se hluboce a prosil o doušek čerstvé vody. Běžela rychle k studni, by mu vyhověla a zlý démon přemýšlel zatím, jak by se nejlépe její duše zmocnil. Každá ctnost má jaksi souběžnou svou chybu. Mateřská něha a láska kloní se snadně k slabosti a k jakési ješitnosti. Jsou-li ctnosti pevnými hrady, bývají ty jejich stíny jaksi tajnými vrátky, kterými lze se dostati do vnitř tvrze. Zlý démon rozhod se tedy, že se dostane v její duši mateřskou její slabostí. Když se napil a dřevěnou lakovanou nádobu s vodou odstavil, rozhlédl se po pokoji a zastaviv zraky své na tváři malého Umevaky, pravil:

„Věru, ač se zdáš chudou a ubohou, ó ženo, jsi přece neskonale šťastna a bohata! Tak krásného dítěte jsem posud neviděl nikde na všech cestách svých, a putuji již celý věk od chrámu k chrámu."

Žena usmála se převlídně a vedla malého Umevaku blíže a prosila svatého starce,

by mu žehnal. Zlý démon pravil: „Podej mi ruku, dítě, abych v tvé dlani osud tvůj četl."

Sotva že se na podanou dlaň podíval, vzkřikl překvapeně: „Jaké neobyčejné štěstí, ó ženo, na tvé dítě čeká! Bude to velký umělec, slavný! Bude štětcem vládnout jako nesmrtelný Kanoka sám!"

„Kanoka?" tázala se žena pomalu, jako by si vzpomínala. Bylo jí, jako by to jméno byla už slyšela. Nebyl jí nebožtík o něm někdy vypravoval?

„Ano, Kanoka," opakoval poutník. „Což neslýchala jsi nikdy o něm? Je to ten bohorovný umělec, který jednou ve svatyni v Nynadži na zástěnu krásného koně s takovou pravdou a živostí namaloval, že kůň každou noc z obrazu vyskočil a širými poli se prohánět, rozdupaje v divoké bujnosti své všechno osení. Dlouho se marně hádalo, kdo asi tu škodu činí, až jej bláto na nohou jeho prozradilo, s kterým k ránu vždy v plochu obrazu se vracel. Rozzuření rolníci vrazili do chrámu a vyloupali mu oči. Nerovná se umělec, jenž takto tvořit dovede, samým bohům? Syn tvůj bude jako Kanoka nebo Tadahina, jenž vymaloval na hedbávný vějíř kukačku tak mistrně, že jakmile se vějíř rozevřel, pták do opravdy zakukal, jakoby v zeleném háji na větvi seděl. A jiný umělec namaloval zase lva tak klamivě a tak pravdivě, že se jednou smečka psů na obraz vrhla, v domněnce, že lev ten živý."

Žena byla jako opojena tím, co slyšela, takovým zázračným tvorem měl býti někdy malý její Umevaka? Pak ale zatřásla smutně hlavou.

„Život umělců," řekla, „je pln sklamání, trní a bolestí. Vždyt to vím ze zkušenosti. Vzpomínám na nářky a slzy svého chotě, jenž byl malířem."

„Ženo bláhová," zvolal démon, „umělec, jenž dosáhl vrchole svého umění, je vždycky šťastným! A dítě tvoje dojde své slávy! Ostatně, budeš-li mu brániť, připravíš mu jen muka, neodvrátíš jej ale od cíle, který sám si někdy ustanoví. Budeš jej, jak vidím, později k vůli tomu osudem mu určenému povolání všemožně trýzniti, však marně, konečně se přece poddáš. Tvůj muž byl malířem, nuž, nepovídal ti nikdy o velkém umělci Sešiu? Rodina jeho bránila mu též, když už co dítě jevil neodolatelnou touhu býti malířem, chtěli z něho míti kněze. V klášteře, kde jej zavřeli, přivázal jej učitel jeho jednou k pilíři, z trestu, když jej napadl kreslícího květy na zeď. Když tentýž učitel později do jeho vězení přišel, by jej po přestálém trestu zase odvázal, byl nemálo polekán, vida u nohou hocha množství kryș. Chtěl je odehnati a tu teprve uviděl, ža tam byly jen obrazem, ne v skutečnosti. Malý umělec namaloval je palcem své volné nohy místo štětcem, užívaje místo barev jen slz svých a trochu prachu s dlažby. Od onoho

dne nebránili už dítěti a byl šťasten Šešia a dosáhl vrchole slávy."

„Oh," zvolala vzrušeně žena, „nikdy nevynutím svému dítěti slzu! At se stane tedy umělcem, je-li tak osudem mu určeno. Učiním vše, bych mu cestu připravila k daleké metě v budoucnosti."

„Tot rozumné slovo," řekl poutník. „Ale ať nezůstane jen při pouhém tvém předsevzetí. Bude dobře, naučí-li se hoch záhy začátkům svého umění. Čím dříve začne, tím lépe. Umění jest věcí nesnadnou, vyžaduje mnoho cviku, mnoho času. Škoda každého dne. Poraď se především s nějakým malířem. znáš nějakého?

Žena viděla náhle před sebou slunné oči toho mladého muže, jemuž byla dnes prchajíc unikla. Zachvěla se poněkud a řekla velmi tiše: „Ano."

„Promluv s ním tedy hned zítra," řekl démon. „Vrátím se brzy z pouti a zastavím se opět u tebe, abych se dověděl, jak jsi pochodila."

„Učiním tak," řekla jako ze sna žena.

Démon byl zatím spokojen a odešel.

Když byla sama, ponořila se do hloubavého rozjímání o tom, co jí povinnost činit kázala. Měla se opět odvážit v blízkost toho mladíka, jehož pouhá představa jí jakýsi zmatek a tlučení srdce působila? Přemlouvala se, že jen prudké jeho počínání ji bylo pobouřilo,

ne jeho zjev. Byl si neslušně počínal, ale v oku jeho bylo přece tolik dobroty! Kdo ví, nelitoval-li už teď svého chování? Bylo jí ho téměř líto. Zpomínala na něj konečně jen už docela klidně. Jaké bylo také nebezpečí v tom setkání, zůstala-li ona lhostejná, tak jak to zajisté na dně duše byla? Mohla od něho odejíti, nebude-li rozumnější, než byl toho rána. K vůli svému dítěti musela konečně se také k něčemu odvážit! Tak rozjímala celý večer. Nemohla pak dlouho usnouti, až si posléze řekla, že k němu nepůjde, že se poptá na jiného malíře a s tím že se poradí. Na to spala docela klidně a nezdálo se jí ani o tom vášnivém mladíku. Byl jako zapomenut. Ráno ale, když své kytice do koše položila, aniž by o tom určitě věděla, šla rovnou cestou k němu.

Démon byl však celou noc lůžko jeho obletoval, byl mu čarovný obraz té krásné ženy v nejluznějším světle před oči kouzlil, tak že o ní v touze snil a po ní ruce vztahoval. Když teď ráno se z nenadání na jeho prahu zastavila, tak spanilá v tom zmatku, který ihned nastal, jakmile oči jeho na ni zasvítily, tu zachvěl se mladík prudkou láskou a zapýřil se radostí a ohnivou žádostí. Když slunné jeho zraky se vpily v její oči, nedovedla je ani odvrátit ani sklopit, a nohy její se třásly, že se o dvéře podpírat musila. Tvář její však zůstala vážná a pravila posléze s tichou důstojností:

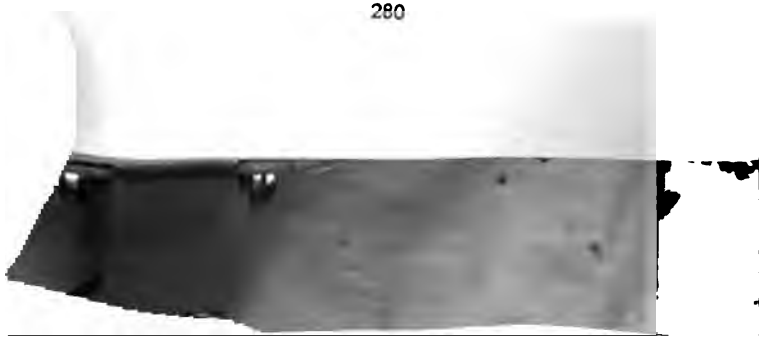

„Neposuzuj mě, pane, křivě. Odpusť, že se vracím k tobě, odpouštím ti též tvé včerejší chování. Nevíš, co mne sem vede —"

„At cokoli tě sem vede," řekl umělec, „buď krok tvůj žehnán a ty buď vítána. Vejdi, sedni a mluv."

Vlídný jeho hlas, pokora jeho poklon, klopení jeho očí, vše dodávalo jí důvěry a nabývala úplného klidu. Poslechla jeho pozvání, vešla, odstavila koš s kyticemi, sedla na rohožku a začala svým sladce švitořivým hlasem umělci tiše vypravovati, co ji sem vedlo. Zmíniv se o svém synu, byla ihned beze všech rozpaků, zapomněla na to, že mluví s mužem, který se byl s láskou a žádostí na ni díval, viděla jen dítě své před sebou, a zdálo se jí, že rozmlouvá o něm s dávným už přítelem. Umělec byl dojat její něhou pro útlého Umevaku, byl okouzlen způsobem její mluvy, tak prostým a přece jaksi vzletným, zvukem toho ptačího hlasu, majícího všechnu hloubku a výšku slavičího klokotu, jejími pohyby, tak plnými vrozeného vděku. Osud její smutný, prostota její, důvěra, již k němu na jevo dávala, to vše vynutilo mu mimovolnou k ní úctu. Vzplanutí jeho smyslů potuchlo, jako lehne požár, zažehná-li jej dobrý nějaký duch.

„Dobře, ó spanilá," pravil, „dobře učinila's, že jsi přišla radit se se mnou. Ujmu se s radostí tvého dítěte."

Podala mu vděčně ruku.

„Jak jsi dobrý!“ zvolala. „Nebude tedy třeba potlačovati v duši mého Umevaky vrozené mu nadání! A myslíš, že bude šťasten?“

„Umění jest posvěcením!“ zvolal malíř, zanícen láskou k svému povolání. „Potlačiti nadání! Což to možné? Což neprozáří slunce mraky, které je skrýti a tlumiti dychtily? Hleď tam k tomu starému chrámu, jehož vysoká, zčernale zlatá střecha tak velebně se k nám dívá přes modravou tmáň těch obrovských kryptomerií. Tam žil před věky kněz, jmenem Cho-densu. Jméno to září dnes hvězdnou slávou v letopisech žaponského umění. Cho-densu cítil v sobě svého genia, ale představený jeho, muž nad míru přísný, zapovídal mu malbu, zakázal mu mysliti na cos jiného než na bohoslužbu, zaměstnávati se něčím jiným, než tím, co mu řád jeho doslovně předpisoval. Cho-densu, krotký jako holub, snivý jako hvězda, pokorný jako beránek, čistý a svatý, bojoval tedy proti svému nadání, proti své touze, proti svému nadšení a vzletu. Zapíral v sobě umělce poslušně, aby předpisům svého představeného vyhověl. Jednou však podlehl přece, unaven dlouhým bojem proti sobě. Cosi silnějšího než vlastní jeho vůle, nutilo jej, by se chopil štětce a barev. Rychle, horečně nadšen, vroucně se modle, namaloval vidinu jednoho z bohů, jak se mu byla zjevila, když duši svou v rozjímání k němu nesl. Ten výkon náhlý, zachva-

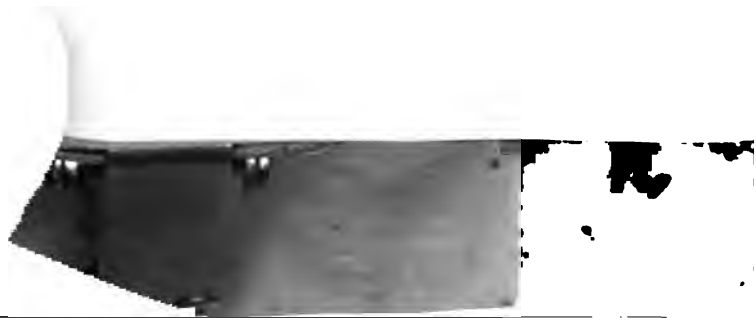

cující jej jako svatá bouře, byl sám v sobě nejčistší, nejkrásnější, nejhlubší a nejnadšenější modlitbou, která kdy z lidské duše k bohům se nesla. Sotva ale, že se slzami pohnutí v očích, Cho-densu malbu svou dokončil, uslyšel náhle kroky na chodbě. Blížil se to přísný jeho představený! Cho-densu zbledl, srdce jeho zabušilo, byl se prohřešil proti zákonům, byl svého představeného takto urazil, jemuž byl poslušnost slíbil! Lítost jej zachvátila. Nezarmoutí toho důstojného starce svým hříchem? To zarmoucení chtěl od něho odvrátiti, to byla pohnutka prudší než snad strach před trestem, kterému by se byl rád kajícně podrobil. Sedl na zem, položil si svůj obraz do klína, zahalil se rychle do svého hustého, širokého pláště a sklopil hlavu. Daido, jeho představený, vešel a hleděl na něj a podiv se mu jevil na tváři, neb ejhle: Hustým rouchem malíře prorážely jasné paprsky, halily sedícího Cho-densu v pravý nimb a plnily celou síň sladkým, hvězdným jasem. To zářilo božství z velkého, svatého, čistého jeho díla a prozrazovalo nadlidsky vznešenou svou přítomnost nebeským svitem! A jako ve snu, nevěda co s ním se děje, rozevřel Cho-densu své roucho, a slzy kapaly mu na tvář, tak slastné! A Daido, vida ten obraz, božský ten zjev, poznal vnuknutím svatost a krásu toho povolání, které se utlumiti nedalo, poněvadž počátek svůj ve zdroji všeho, co věčné jesti, bralo, usmál se slzami hlubokého dojmutí na

svého žáka, klonil se mu v úctě největší. Od té doby nekladl mu už žádných překážek a Cho-densu kráčel po hvězdné dráze svého nadání k nesmrtelné slávě."

Tak rozprávěl malíř. Krásné porozumění jevilo se v těch hlubokých, jasných, dětských očích jeho pozorné posluchačky. Tvář její zářila tichou radostí, jako v zlaté apotheose spatřovala už slavnou budoucnost svého dítěte. Nevědomky klonila hlavu k mladému umělci, který duši její byl vypravováním svým tak vzrušil, a dotekla se tak téměř jeho ramena. Tu zapomněl malíř svého zanícení pro umění a neviděl opět než tu její svůdnou krásu. Roztouženě táhl ji k sobě a rty jeho hledaly její. Vyskočila jako probuzena ze sna a vzdálila se o několik kroků. Hleděla na něj, ale bez hněvu. Žádný zmatek, jako včera, nekalil klid její duše. Umělec stal se jí náhle přítelem, slibujícím jí vedení jejího dítěte k dalekým a krásným cílům. Dovedla mu tedy prominouti. Tím více, čím jistější a silnější se sama cítila.

„Jsi necitna!" řekl jí s výčitkou. „Hleď, miluji tě upřímně a vřele. Znám tě krátký jen čas, ale znám tě dokonale. Srdce moje je celé tvým. Jsi volná jako já — proč odpíráš mi lásku? Což ozývá se v tvém nitru odpor proti mně?"

„Neozývá," odpověděla prostě. „Jsi mi milým, ač tě též jen málo znám. Ale proč mluvíš mi o lásce? Znám jen jednu: onu k svému dítěti."

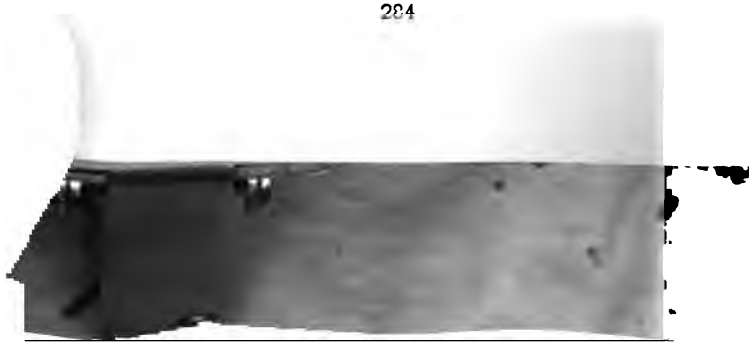

„Budu mu otcem, budeš-li mou ženou," řekl umělec.

„Jsi tak mlád, tak mlád," řekla s dobrým úsměvem. „Spíše bys mohl býti druhým synem mým."

„Nežertuj," řekl velmi vážně. „Miluji tě až k šílenství! Neodpuzuj mě! Neustanu, až budeš mou!"

„Nebudu tvou," řekla pevně. „Slíbila jsem svému umírajícímu choti, že všechnu lásku svou soustředím jen na svého syna a že nikdy nebudu náležeti už muži jinému. Ten slib vzal s sebou do hrobu, a slib ten dodržím."

„Byl to zločin vynutit na tobě nesmyslný ten slib!" zvolal vášnivě. „Jsi mladá a krásná! Není možné, aby se už láska nikdy neozvala v srdci tvém! Odříkává se v plné slávě kvetoucí růže světla a slunce?"

Cítila téměř pravdu v jeho slovech, a lekla se té pravdy. Jakési mystické teplo rozlívalo se jí opět všemi žilami, oči jí vlhly, třásla se a hlas jí vázl, když odpovědít chtěla. Vášnivý pud, vrhnout se tomu krásnému mladíku v náručí, pít polibek, dlouhý a žhoucí s jeho rtů, potopiti duši svou do slunné hloubky těch jeho temných očí, jí zalomcoval jako vichr. Plameny jí vyšlehly z očí, ale slzy vytryskly z nich zároveň. Cítiti takto pro někoho, zdálo se jí okrádáním, jehož se dopouštěla na vlastním dítěti. Jen jemu, jen jemu patřila její něha!

Malíř pozoroval s radostí její váhání, uhodl její boj a vzal ji prudce za ruku. Ona vyrvala se mu ještě prudčeji a prchala ulicí jako vítr. Chtěl se za ní pustit, ale rozmyslil si to, nesměl ji příliš plašiti.

„Přijdeš opět?“ zvolal za ní s pracně nabytým klidem.

Ohlédla se a vidouc jak rozumně si počíná, přestala utíkat. Šla pouze zrychleným krokem a volala mu v odpověď: „Ano, přijdu, promluvím si opět s tebou o budoucnosti svého Umevaky.“

„Dobře!“ odpověděl, „a budu mírným, uvidíš!“

„Buď zdráv, příteli,“ řekla sladce a zmizela za rohem.

Malíř opřel hlavu o své dveře jako velice unaven. Její zmizení působilo mu jako ránu do srdce. Pak zaťal pěst a zašeptal v zlobě: „Prokleté to dítě stojí mezi ní a mnou! Nebýti jeho —“

Nedomluvil, a hle, stála před ním stará jakás žena. Usmívala se na něj potutelně ale ne zlomyslně. Nebyl to nikdo než zlý onen démon, který nyní tuto podobu byl na se vzal.

„Přijímat takové návštěvy, jako ta, která právě odchází,“ řekla stařena, „to může vzbuzovat závist!“

„Vari!“ řekl zlostně umělec a zasáhl ji nevlídným pohledem.

„Miluješ ji?“ tázala se stařena, jakoby hněv jeho ani nepozorovala.

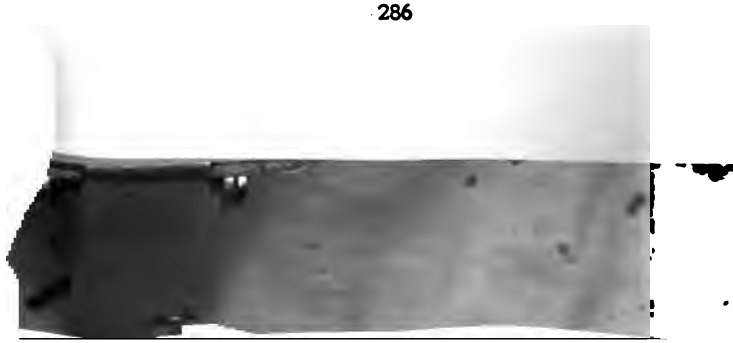

„Proč bych tobě odpovídal?" odsekl malíř.

„Proto že bych snadně pomoci mohla, aspoň radou, ne-li skutkem."

„Radou snad, bych se lásky k ní zřekl?"

„Naopak, radou, jak by's lásky její nabyl!"

Umělec byl hned vlídnějším. Posuňkem zval ji k sobě v dům.

Stařena vešla, poklonila se několikráte a sedla pak na jeho rohožku uprostřed nádobek s barvami, tušemi, laky, tekutým zlatem, uprostřed štětců, desek a velkých archů rýžového papíru.

„Znám tu ženu náhodou velmi dobře," začal démon v podobě stařeny mluviti, „vím kde bydlí, neboť byla jsem její sousedkou. Znala jsem jejího muže a proto mluvívá i teď ještě velmi často se mnou důvěrně, kdykoliv se v městě náhodou setkáváme. Nevím, znáš-li celou historii jejího života, mohu ti však říci, že toho nebožtíka nemilovala tak, jak se sama domnívá dnes. Vím, že celý poklad lásky jí posud nedotknut v duši dříme. Kéž se ti povede ten poklad pro sebe získati!"

Umělec vzdychl z hluboka.

„Nemiluje mě," řekl pak tiše a smutně.

„Víš to tak jistě?" tázala se stařena s podivným úsměvem.

„Řekla mi to," odpověděl malíř.

„Bláhový! Jak málo znáš ženy!" vypukla stařena v smích. „Říkají svým milencům vždy

opak toho, co cítí. Za to však nedovedou mlčeti, dají-li se s důvěrnicí nějakou v řeč. Tu neskrývají se s pravdou. Mluvila jsem s ní ráno, než přišla k tobě — měl's ji slyšet, jak o tobě horovala! Mluvila jako v horečce o tvých očích, stěžovala si, jak plamen vášně ji zžírá — ach, kdo by si mohl pamatovati vše, co taková zamilovaná ženština za čtvrt hodiny nahovoří. Přiznávám se ti, že jsem vším tím, co mi povídala, se stala zvědavou, že jsem se za ní až k tomu domu kradla. Ale úmysl jsem neměla při tom zlý!"

Umělec zářil, pak ale řekl: „I mně zdálo se, že není docela lhostejná k mým mukám. Ale ta prokletá překážka, která se staví mezi nás —"

„Oh, myslíš to dítě, před kterým se kloní jako před modlou nejvyšších bohů?"

„Uhodla jsi. Nemiluje nic na světě tak jak svého syna."

„Totiž sama si to namlouvá a věří svému klamu," ušklíbla se zlomyslně stařena. „Ale myslíš, že tak zkušenému zraku, jako jest můj, něco ujde, něco se skryje? Vím to lépe než ona sama, jak to s tou mateřskou její láskou se má. Ano, plakala by zoufale a rvala by si vlasy, kdyby ku příkladu to rozmazlené robě zemřelo, trvalo by to, řeknem, tři, čtyři dni, ale pak by hledala, čím to nastalé prázdno ve svém osiřelém srdci vyplniti, a věř, že by se jí nezdálo trpkostí, kdyby tak slíčný, švarný jinoch, jako jsi ty, jí slzy utírati chtěl!"

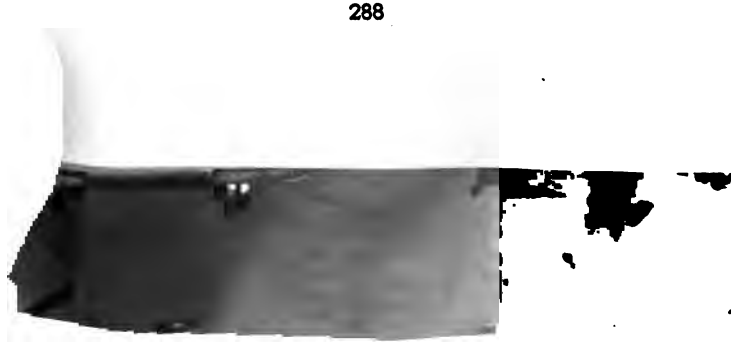

Umělec zarazil se nad tou řečí, ale mlčel.

„Kdyby to dítě tak nějak zmizelo —“ řekla stařena do neurčita, tak do prázdna před sebe.

Umělec se lekl, ta slova srovnávala se příliš s obsahem jeho myšlének.

„Jsem vrahem?“ rozkřikl se s nevolí.

„Kdo na něco podobného myslí?“ divila se stařena, ale kradla se blíže k němu a šeptala: „Řekla jsem pouze, kdyby zmizelo. Tu uviděl bys, jak by se proroctví moje vyplnilo.“

„Ale jak by mohlo zmizet a nepřijít k úrazu?“ tázal se s tlukoucím srdcem.

„Oh, maličkost! Upozorniti pouze jisté lidi, kteří se kradením dětí živí — postačí.“

Malíř se zachvěl. „Takových ničemů,“ řekl za chvíli, „hemží se dosti v pustých uličkách města. Ale nepadlo by podezření její ihned na mě?“

„Kdyby's ji dlouho znal, věděl, kde bydlí, s ní se pohádal k vůli tomu dítěti, pak ovšem. Ale tak, kdyby se to stalo hned, dříve ještě ku příkladu, než se dnes domů vrátí? Svěř to prostě mně. Promluvím sama s těmi lidmi, ani nebudou vědět, že to vychází z tvé strany. Postarám se také o to, aby se dítěti nic nestalo, dám je pouze skrýt, a až budeš u cíle, řeknu ti, kde by's je našel jako náhodou a zasloužíš si takto někdy ještě matčin vroucí dík.“

„A co tě pohnulo k tomu, bys mi tu radu dala, proč chceš moje štěstí, když mne ani neznáš?“ tázal se nedůvěřivě.

„Je mi vždy líto mladých lidí,“ řekla, „a pak upřímně řečeno, počítám na to, že se mi odměníš, jsemť ve velké bídě.“

To zdálo se velmi víře podobné a umělec neváhal dlouho. Byl slabý a miloval šíleně.

„Odměním se ti zajisté,“ řekl, „ale dbej o to, by dítě nepřišlo k úrazu.“ Podal jí zlata, co měl, nebylo toho příliš mnoho, ale stařena byla spokojena.

„Spolehej na mě,“ řekla. „Tyto peníze stačí na provedení našich nástrah. Až bude vše u dobrých konců, pak dej mi dle svého uznání nějakou odměnu.“

Umělec spěchal do nejvnitřnější komnaty své. Ruměnec mu polil tvář, styděl se za svůj čin. Svědomí mu vyčítalo krutě, že se byl přemluviti dal k takové hanebnosti. Spěchal opět na ulici, chtěl tu stařenu zadržeti, vše odvolat, ale bylo pozdě, nebylo po ní už ani stopy. Zalomil rukama. Kéž mohl matku varovat! Ale kde ji najde? Jako smyslů zbaven běhal po celém městě, ale našel ji tak málo, jako tu prokletou stařenu, která jej byla k zločinu svedla. —

Zatím učinil démon vše to zlo, jež byl slabému, neblahému umělci slíbil. Najal tři zloděje dětí, vedl je k domu pod sosnami, kde si ubohý Umevaka na prahu tiše hrál.

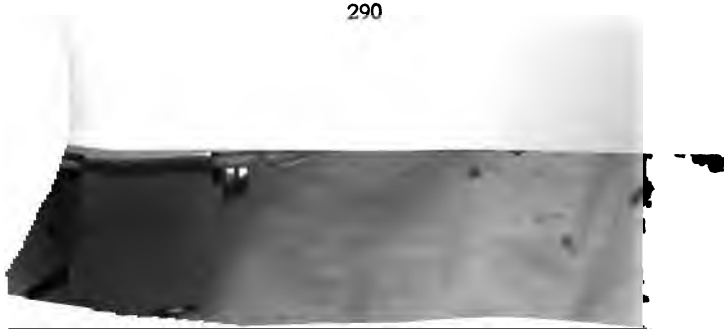

Hodili na dítě hrubé roucho, které výkřiky jeho dusilo a zmizeli s ním rychle jako blesk. — Matka vrátila se k večeru. Divila se, že jí Umevaka nepřišel v ústrety. Hledala jej v domě, hledala jej v zahradě. Volala jej. Přišla noc a dítě nebylo k nalezení. Běhala polem, těkala lesem — marně. Trhala se sebe roucho, rvala si vlasy, tloukla se v prsa, pláč její podobal se horečným výkřikům šílenců. Ráno padla umdlením na zem. Poznali ji a nesli ji domů. Po cestě doufala, že se Umevaka zatím vrátil. Když nalezla však dům prázdný, dala se znovu v nářek. Umdlení její zmizelo, dala se znova do hledání. Bosé nohy její byly už krvavé, tváře zsinalé, oči jako řežavé uhlí, vlasy jí visely v divokém nepořádku až na obočí. Tři dni bouřila městem, lidé se zastavovali, kdekoli se objevila, chvěli se hrůzou a plakali v soustrasti. Nohy její nesly ji náhodou kolem domu, kde mladý onen malíř bydlel. Cosi jako hrozné světlo mihlo jí náhle tupým už bolestí mozkem. Vrazila do komnaty, kde seděl bled a zničen výčitkami svého svědomí. Když ji spatřil, bylo mu, jakoby mu nůž do srdce vrazil. Vyskočil a padl jí k nohám a povznesl prosebně k ní ruce.

„Odpusť, odpusť mi!“ zašeptal.

Zachvěla sebou. Pojednou zvolala hlasem skuhravým, neb všechna jeho někdejší sladkost byla zmizela: „Dej mi mé dítě, dej mi mé dítě!“

19*

„Nevím, kde je," zaúpěl, „proklínej mne, proklínej!"

Tu vypukla ubohá v hrozný smích. Byla pozbyla rozumu. Ten smích byl horší, než nejdivější pláč, umělci stydla při něm v žilách krev. Viděl její šílené oči, které jej už ani nepoznávaly, a byl pohledem tím zničen.

„Odpusť, odpusť mi," žebronil znova. „Ustrň se nade mnou, neztrácej naději, budu dítě tvé hledat, snad je najdu!"

Nerozuměla, co jí chtěl, neznala jej více a smála se a smála, až ji křeče chytaly, pak pojednou dala se do pláče tak strašného, že se zvuky, vycházející z jejích úst, štěkotu psa podobaly. Tak vyrazila z domu, dala se do útěku a zmizela na konci ulice. Malíř vstal se země, kam byl klesl, vzal dýku, modravou jako svit měsíce, a proklál si zoufale srdce.

Démon seděl v podobě havrana na podvoji dveří a krákoral vesele. Byl tři lidské životy zničil. Zatřepetal křídloma a odlítl, hledaje, kde by opět mohl strojiti zlo. —

Zatím vlekli démonem dobře zaplacení zloději ubohého Umevaku lesy a horami, daleko, daleko. Asi za tři dni, k večeru zastavili se s ním nedaleko osamotnělého dvorce. Ubohé dítě bylo strachem, pláčem a umdlením už více než na polo mrtvé. Co měli teď s ním počíti? Báli se, že jim každou chvíli zemře, a bylo nebezpečné ocitnouti se někdy mezi lidmi s mrtvolou. Rozdělili se tedy po prudké hádce o peníze a rozprchli se na

různé strany. Umevaka ležel kraj cesty na kamení, měl zavřené oči, z kterých mu slzy tekly, a hlasem umírajícího ptáka lkal bez ustání: „Ó matko, matičko!“

Tou dobou vracel se majitel toho opuštěného dvorce odněkud domů, slyšel ten tichý pláč v soumraku a našel to ubohé, bledé, umírající dítě. Měkké srdce jeho sevřelo se lítostí, vzal ubohého Umevaku něžně v náruč a odnesl jej domů. Dítě otevřelo oči, a vidouc soustrastnou, dobrou tvář důstojného starce, tulilo se k němu. V domě pak sběhlo se celé obyvatelstvo a všickni jevili největší lítost nad osudem mladého Umevaky, jenž jim vzdychaje a pláče pověděl, co se s ním bylo událo. Řekl jim své jméno a jméno své matky. Stařec slíbil, že se hned z rána vydá na cestu, by ji o tom spravil, že Umevaka žije a že je nalezen.

„Utiš se tedy,“ dodal stařec, „budeš matce své zase navrácen, jaké štěstí, že jsem tě našel!“

„O ty dobrý můj pane,“ řeklo tiše dítě, „je už příliš pozdě! Cítím, že do rána živ už nebudu. Matku svou už neuvidím. Pochovej mě v zahradě a vsaď na osamělý hrob můj vrbu. Ta poví někdy matce mé, jak jsem po ní toužil a o ni truchlil.“

Na to otevřelo dítě široce oči a hledělo divně do tmy, rty jeho ševelily, pak zůstaly ty ubohé, krásné oči pojednou upřeny do

prázdna, lesk jejich shasl a byly jako skleněné. Dítě bylo tiše skonalo.

Pochovali jej s pláčem v sadě a stařec zasadil vrbu na jeho hrob. Pak dal se na cestu do Kiota, aby matku jeho hledal. Našel dům ubohé vdovy, byl ale prázdný, nešťastná matka smyslů zbavena, bloudila světem a nikdo nevěděl, kam se byla poděla. Stařec vrátil se tedy smutně domů.

Uplynul rok. Vrba rostla spůsobem až zázračným na hrobě Umevakově, a v noci, když bylo úplně ticho a když jen větřík sladce dul a svislými, dlouhými jejími větvemi zahrával, bylo zřejmě rozeznati, že jemné listy, šedé ve stříbrném svitu měsíce, na těch dlouhých, truchlících, k zemi svislých ratolestích bez ustání slovo „matičko“ šeptaly.

Majitel dvorce sedával rád pod vrbou a naslouchával zbožně tomu tajuplnému šepotu. Jednou rozplakal se právě nad osudem toho zde pochovaného dítěte, když náhle před sebou ženu spatřil, z které šla jakási hrůza. Roucho její bylo rozervané, bosé nohy krvácely a oči její byly blouznivé, plny divného ohně a mrazivé tmy. Byla úžasně bledá, a krásná.

„Pro koho pláčeš?“ tázala se jako rozhněvána. „Nemá nikdo práva ani příčiny k smutku než já sama na světě. Všechna bolest světa je moje, co mi ji ubíráš? Dej mi své slzy! Nemám vlastních více a oči moje hoří, poněvadž požár jejich už pláčem hasit nemohu.“

„Ubohá," odvětil muž, „vidím, že snášíš velkou bolest. Ale nejsi jediná na světě, která snáší. Vím, že matka dítěte, které zde pochováno, klesá pod břemenem snad tak těžkým jako tvoje."

„Spí dítě pod tímto rovem?" tázala se žena. „Pak je vyhrabu. Chci je vidět. Tváří tvář —" A ryla nehty do země.

„Stůj!" zvolal muž, „nenašla bys než prach a plíseň. Měj v úctě hrob! Dítě, které zde spí, zemřelo žalem. Bylo matce své ukradeno a jmenovalo se Umevaka."

„Moje dítě!" vykřikla žena, potácela se a padla jako kámen na rov. Když ji zase k životu zbudili, byla celá změněna. Oči její dříve tak divé a jako plny plamenů, byly teď nyvé a krotké. Tiše naslouchala všemu, co jí o ubohém dítěti vypravoval. Seděla na zemi se sklopenou hlavou a zdálo se, že se modlí.

K večeru vstala a vyšla do sadu. Nechali ji tam o samotě. Kokolem bylo hluboké ticho, na šedém nebi stál velký, bledý měsíc, ani větřík nepohnul větví v zahradě. Seděla na rovu, podpírala hlavu o peň vrby a zírala vzhůru do její koruny. Ten bledý měsíc hleděl na ni dolů spletením dlouhých větví a hustým listím, jako lehkou, šedozelenou parou, jako průhledným oblakem. Pojednou však plnil se koš stromu hvězdným, jasnějším než měsíc světlem, místo luny uviděla žena blahem prozářenou tvář svého dítěte a jako sladký šepot zdřímlého stromu ozval se známý Umevakův

hlas: „Slzy moje netekly marně, ó ty zlatá moje matičko," pravil duch dítěte. „Bozi ustrnuli se nade mnou. Po celý rok je duše moje v tomto stromu, a dnes dovedli tě bozi sem, bys jednou ještě v životě spatřila mou tvář! A já smím zírati na tebe, po které jsem toužil v muce nekonečných tuh!"

„Můj synu, můj Umevaku," šeptala matka navzájem, „nechci tě zarmucovat vypravováním toho, co jsem pro tebe trpěla! Kdyby nyní všechny moje slzy po jednou padaly, zdálo by se, že se snesl jarní déšť! Ale co po tom? Jsem za to teď neskonale šťastnou, vidouc konečně tvou tak dlouho marně hledanou tvář, slyšíc tvůj smrtelnou touhou vytoužený hlas! Ó šeptej, šeptej, šeptej mi!"

A objala kmen vrby, jejíž svislé větve ji jako dlouze s hlavy truchlící vdovy plynoucí vlasy skrývaly a zírala vzhůru v tu hvězdně třpytící se mlhu, která byla duchem jejího dítěte, a Umevaka šeptal, šeptal, šeptal bez ustání nejsladší slova lásky . . . Když konečně se úsvit zabělil a zora celý kraj na růžovo zbarvila, zmizel jasný dítěte zjev a neviděla matka už než temný peň, než dlouhé, svislé, truchlící ty větve vrby, které se v ranním větru kolíbaly a stále ještě: „matko, matičko" ševelily. Úsměv byl na její tváři a s úsměvem tím zemřela. A duše její odletěla v podobě bílého čápa a každým rokem vracel se ten pták v určitý čas, v den shledání se matky s duchem dítěte, a z azurné výše za-

znívalo už z daleka jeho touhyplné volání, v kterém rozeznávalo se zřejmě slovo: „Umevako", a tu zašuměla vrba, zachvěla se z hluboka a dlouhé svislé její větve šepotaly sladce: Matičko!

A po každé padal z čista jasna jemný, světlý stříbrný déšť — všechny ty v touze a bolesti prolité slzy ubohé matky a ubohého dítěte! —

A od té doby říká se, když jarní déšť v korunách stromů šumí: „Slyšte! Mladý Umevaka pláče!"

* * *

Pochvala všech na terasse shromážděných byla tenkráte všeobecná, a nebylo divu, ta, která právě mluviti přestala, byla tak spanilá, hlas její byl tak lahodný a podával se mezi vypravováním všem předmětem vyžadovaným modulacím tak dokonale, že všechny slabosti a nedostatky látky a způsobu líčení v zapomenutí přišly. Její vypravování bylo více výkonem hudebním a mimickým než řečnickým. Měla slzy v očích, když smrt malého Umevaky líčila, a přízvuk její byl tragický, když o zoufalosti šílené matky vypravovala, byl nevýslovně snivý, když o sladkém shledání ubohé ženy s duchem dítěte mluvila. V očích mnohých z posluchaček třpytila se vláha, a bylo všem, jako by byl právě nyvý zvuk vzdálené flétny dozněl a jako by se ještě

v srdcích jejich dále chvěl. Nastalé ticho trvalo dlouho, nikomu nechtělo se promluviti. Tu vstala posléze ona z těch krásných paní, která jediná ze všech se odívala v temné roucho. Vážný, překrásný její obličej jantarových stínů byl jakýmsi tajuplným smutkem zastřen a řasy jejího šatu, dlouze a měkce plynoucího kolem stepilého těla, připomínaly nejtemnější noc. Vztáhla jako ve snu, jaksi jen polovědomě ruku po vějíři, a když jej prsty její, třpytící se prsteny zvláštních tvarů, s kameny bledé záře jako bludiček, třímaly, klesla tiše, jako by v jakési mdlobě zpět na rohožku, s které byla povstala. Síní ale zachvěl se vzduch, jako strašidelným vzdechem neviditelné osoby. Jakás nevysvětlitelná úzkost zmocňovala se na okamžik všech, a jevila se jako stín na všech tvářích. Mně začalo srdce podivně tlouci. Ohlídl jsem se maně na krajinu. Jaká změna! Šero plížilo se po nivách, vzdálené lesy byly černé, nebe bylo úplně šedé a chladné, oblaka, ještě šedější než obloha, tvořila po ní jakási ložiska, táhnoucí se rovnými čarami do nekonečna nad těmi ohromnými stromy proti mně stojícími a za nimi jevily se mezi mraky dlouhé, temnorudé pruhy červánků, průlomy to jako rány nebes, hluboké a strašně krvácející. Zachvěl jsem se a odvrátil. Pohled můj setkal se opět s onou černě oděnou ženou. Tu bleskem, a aniž by mi kdo jen slovo o ní řekl, znal jsem ji a strašidelný její původ, věděl jsem ihned vše

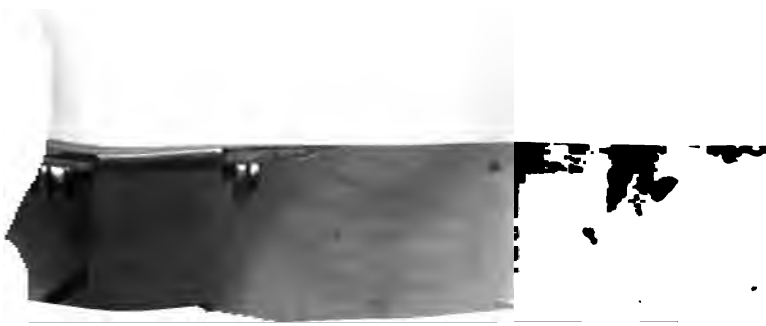

tak dobře, jako ti daimiové a paní, sedící kolem ní na rohožkách, znal a věděl jsem vše, jako ve snu vše víme, uhodneme a podrobně známe vnuknutím. Víte, od jakých pocházela předků, Idalio? Povím vám. Stalo se, že tam daleko v té zářící žaponské zemi, tam daleko za lapislazurovými moři se jednou sesula hora, nevím v které to krajině. Ale na tom nezáleží, tam v té zemi je všechno a všude jeden div a zázrak, a dály se tam vždy věci, jaké se nikde na světě nedějí. Pomyslete si tedy, Idalio, že na skalní stěně jedné z trosek sesuté té hory lidé jakýsi slabý stín pozorovali. Myslili nejdříve, že to velká skvrna a ta že má jaksi podobu s obrysem člověka. Avšak nebyla to skvrna, nýbrž stín, určitě stín člověka, ač velmi slabý. Ohlíželi se kolem sebe, s koho ten stín na tu skálu padá, ale slunce zářilo jim do tváře a následkem toho padaly stíny jejich za ně — a přece jen byl ten jeden na té skále! Bylo to nepochopitelné a nikdo to nechtěl věřit, kdo neviděl. Zpráva o té podivnosti se roznesla a na druhý den putovalo množství lidí k místu, každý chtěl se sám přesvědčiti o té nemožnosti. A hle, dnes byl onen stín ještě určitější! Třetí a čtvrtý den dodával mu ostrosti. Pak později nebyl to už pouhý jen obrys. Začali teď rozeznávati oči, ústa, nos. Později nabývaly oči lesku a pohybovaly se znenáhla, byl to úplný člověk živý, dýšící, jen že pevně s tou skalou srostlý, jako by vytesaný vysoko reliéfně. Pu-

tovalo se z blízka a z daleka k tomu divu. Podávali tomu tvoru jíst a pít, a obživlý ten stín jedl a pil. Jednoho dne začal i zpívati hlasem podivným, jako z daleka, z daleka přicházející echo a jazykem cizím, nesrozumitelným, nikdy neslýchaným, podobným ptačímu zpěvu. A skalní ten člověk byl krásný a nezdál se starší než asi dvacet let. Zpráva o něm šířila se teď už od moře k moři, celou rajsky krásnou žaponskou zemí a jednoho dne přinesli čtyři muži skvělý palankýn, ověšený nachovými závoji, z kterého vystoupila krásná, mladá kněžna, jíž zvědavost byla přilákala až ze svatého města Kiota. Jakmile spatřila jinocha s tou skálou srostlého, dala se do pláče samou nad ním lítostí, a když se na ni za tu soustrast vděčně usmíval a pln touhy za ní díval, když zase do palankýnu si sednout chtěla, tu přemožena náhlou láskou vrhla se dívka k němu a políbila jej vroucně na oči. V tomtéž okamžení ale pustila jej tvrdá ta skála, a byl volným jako každý jiný člověk. Krásná kněžna, která jej byla svým polibkem, svou láskou jaksi spasila, zvala jej, by šel s ní do Kiota a tam ji pojal za ženu. Měli syna a celý Žapon nazýval jej „synem příšery". Nuže, Idalio, od toho syna příšery pocházela, nevím v kolikátém koleně, ona paní v černém rouše. A ta strašidelnost tvořila kolem ní cosi jako nimb z černého světla, možno-li si představiti něčeho podobného. Na mě dělala ta legenda, tak zvláštní, ničemu

co znám podobná, dojem symbolu. Což není ten tajuplný stín na stěně sesuté hory, nabývající jsoucnosti, života, cos jako duch žaponské kultury, vyrostlé snad též ze zbytku a tradic nějakého staršího člověčenstva. než to naše? Ale nechci opakovati, o čem jsem dnes už s vámi mluvil, povím vám pouze, že mi to šlehlo myšlenkami, když jsem na tu černě oděnou paní patřil. Ona však hleděla jako ti, již byli před ní vypravovali, chvilku mlčky na malbu vějíře, jako by z té snivé krajinky, na něm namalované, inspiraci svou očekávala a pak začala mluviti. Chcete-li jmeno pro to, co pronášela, nazvu to třeba tak:

Pověst o Pavouku hor.

Na pusté pláni, posypané řídkým, zrnitým sněhem, rozkládal se němý smutek. Slunce zapadlo, rudé světlo prodíralo se sem tam šedým nebem, jako když se krvavé skvrny na příkrovu zabitého bohatýra jeví. Zčernalé balvany, ležící roztroušené po celé pláni, zdály se mrtvolami nepohřbených obrů. Bleskem zmrzačené, vichry polámané staré sosny truchlily v mrazu a soumraku, čnící osamotněle pořídku z temné zemi k chladnému nebi. Davy černých ptáků zdvihly se občas z uschlých travin, hnědých, rozkrušených kopytem příšerné nějaké zvěře, zašuměly strašidelně křídly, zakrákoraly chraptivě a padaly zase těžce zpět na nehostinnou zem. Slunce shaslo. Vítr zasvištěl.

Na severu byla šeď nebes jasnější. Na ní značil se velký obrys bohatýra. Jorimicu, drakobijec, silný hrdina, slavný vítěz kráčel plání. Nebyl s ním než Cuna, jeho zbrojnoš.

„Je mi teskno," řekl Cuna. Vítr čechral černá péra, vlající jako hříva s vrcholku jeho přilby.

„Cítím blízkost tvorů-démonů," řekl Jorimicu a zastavil se.

Z ledového nebe vyšlehl bledofialový blesk a oslnil jej. Stínil si oči rukama a zíral do šera. Pláň byla pojednou zsinalá, bez barvy, jakoby v strachu před jeho pohledem jí krev z tváře prchala.

„Ejhle, dům!" pravil Jorimicu a ukázal na rozsáhlé rozvaliny budovy, sesuté uprostřed rozkrušených stromů a rozdupaných trav. Z budovy fičelo něco jako vítr, ale pravidelně jako oddychování člověka nebo zvěře. Bohatýr šel přímo k rozvalinám. Trosky ležící kolem, stromy, zem, vše bylo pokryto čímsi podobajícím se sněhu, neb spíše ještě shmotněným paprskům luny, spředeným v lesklý jakýsi příkrov. Oddychování uvnitř domu bylo hřmotné a příšerné.

„Je to brloh nestvůry?" tázal se Cuna.

Jorimicu udeřil mlčky pěstí na spuchřelá vrata, zavřená uvnitř závorou. Rozbita na padrť sypala se na zem. Cosi jako dlouhá, temná síň zelo jim hrobově v ústrety. Oddychování ozývalo se chrapavě, dech ovíval jim tváře jako průvan, byl mrazivý a ostrý jako meč.

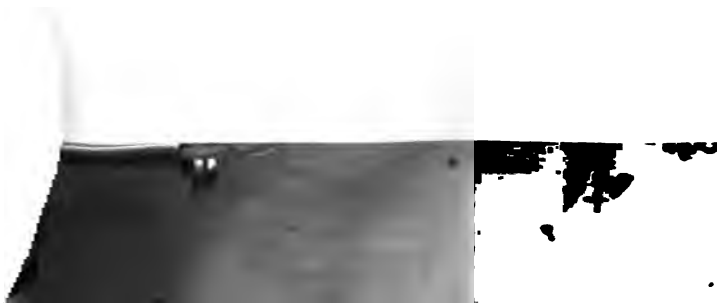

Zrak obou mužů zvykl poněkud tmě a rozeznali nyní obyvatele pusté síně. Byla to žena, stará, příšerná, strašidelně ohyzdná. Vězela v jakémsi rubáši z bílé látky, šedé její vlasy padaly až na zem a halily ji jako v plášť. Obličej její byl jako mrtvoly, svadlé rty visely jí až na prsa a svadlá prsa až na kolena, jejichž holé kosti se třásly a bijíce pod rouchem o sebe, rachotily. Oči měla zavřené, v křivých pěstech dlouhých, končících stočenými drápy, držela ulomenou bez kůry větev.

„Co mne to píchá do očí? Není to světlo?" tázala se dutým hlasem, dusícím ji a tlumícím se zavřenými, svislými jejími rty. Není to lidský krok, co mi duní v uších? Kdo mě to zbouzí z mé zdřevělosti?"

„Je to lidský tvor? Je to obživlý spuchřelý peň mrtvého stromu, porostlý vlasovitým mechem?" tázal se zaražen Cuna.

Stařena pozvedla chvějící se rukou tu suchou větev, kterou třímala, a otvírala si jí namahavě víčka očí. Pozvedla je vysoko a padla jí v týl hlavy a tvořila jí tak jakousi ohyzdnou kukli. Pak pozvedla tou větví ještě ret a otevřela tímtéž spůsobem ústa, zející jako sluj, plna hadího sykotu. Začala mluvit a hlas její, který se dříve zdál jako by z podzemí přicházel, podobal se teď skřípání zrezavělých stěžejí obrovských vrat. Dech její věšel se jíním po zsinalém jejím obličeji.

„Je vám život břemenem," tázala se. „je vám smrt žádostí, ztracení tvorové, že přicházíte v příbytek hrůz a horečných nočních můr? Či přišli jste se snoubiti se mnou? Zde místo pro vaše polibky!"

A zdvihla zkřivené prsty k tváři své, již ropuší skleb ještě hrůzyplněji zohyzdil. Oba muži couvli mimoděk a mlčeli.

Pojednou začala příšera kvíleti a pláč její byl jako vytí šakalů.

„Dvě stě devadesát let sedím už zde," lkala ohyzda, sedím zde a počítám neustále hodiny, které mi unikají, počítám ve strachu smrtelném, že přijde už ta hodina poslední! Já nechci zemříti! Proč uniká čas tak šíleně rychle? Dvě stě devadesát let — toť jako okamžik! Slunce a země jsou starší, a hle, ona posud plna květů a ono jedna mládí zář! Ó, bohatýři, spěšte, spěšte, spěšte! Vrhněte se v kola toho tak šíleně rychle se řítícího času, polamte je, rozdrťte je, at se zastaví, zastaví! Vidíte tam, tam jak letí? Jak před ním míhají bleskem hodiny? Jedna z nich je má poslední! Držte! zadržte ji! Svažte ji!"

A zavyla v úzkosti smrtelné tak silně, že se stěny drobit začaly a trosky na bohatýry jako deštěm se lily. Tu zašumělo to šerým prostorem, jako když se tlupa ptáků k letu zvedne, hromový, bláznivý smích zazněl a do zimního vzduchu vyletěl z tmy hnilobou páchnoucího prostoru dav potvor nevídané škaredosti, směsice jako náhodou sešitých bez

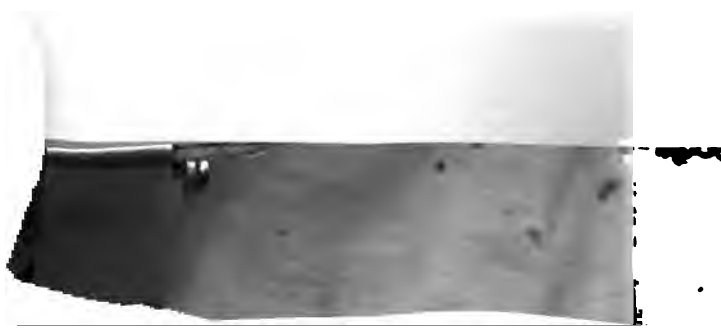

souměru údů, pitvorný posměch všeho souladného tvorstva.

Jorimicu hleděl za tím oblakem larv a fantómů a pozoroval, že venku na pláni, vznášejíce se vzhůru a padajíce k zemi, ty příšery jakési znamení a posuňky proti zimnímu nebi dělaly, na kterém se několik krásných hvězd ve stříbrné své čistotě kmitalo. Jako v odpověď na jejich kývání, objevila se rychle na obzoru chmurná bouř a zastřela, hrozivá a temná, cudnou krásu hvězd. Přikvačila letem, zaburácela, mrak se roztrhl a spadl na rozvalený dům: byl to déšť nestvůr ještě ohyzdnějších než všechny ty, které se byly posud zjevily. Byly hřmotné, vycházely z nich zvuky podobné třeštění puklých polnic, rozladěných skřipek, prasklých bubnů, vřeštících fléten, děravých kotlů. Celý ten mrak pitvorných stvůr, pídimužických netvorů, obrovských, průhledných kostlivců, poloplazů s lidskou tváří, poloryb s divoce plynoucími a zcuchanými hřívami, zavířil třikrate sní, řadil se pak kolem stěn, odplavil jaksi onu kvílící babici do nejtemnějšího kouta, a náhle stál uprostřed síně proti oběma mužům jediný, osamělý zjev. Byla to ženština v obleku buddhistické jeptišky. Tělo její bylo malé a slabé, neslo však hlavu třikrát větší celé své výše. Byla po pás obnažena, a měla pět ramen, ohromné délky, tenkých jako sítě, bílých a třpytných jako padlý sníh. Přihopkovala až k samému Jorimicovi a roztahovala ta svá

tenká, třpytná ramena s úsměvem po něm. Bohatýr couvl a vzplanutí jeho oka prozrazovalo hněv proti hnusné mátoze. Vyrazila ze sebe pronikavý smích, až mužům uši zalehly, padla na zem a zmizela. Sbor pitvor a příšer zavířil znova a vyletěl dveřmi v noc.

Hvězdy zářily teď plně, a hle, v jejich bílém plání zjevila se na prahu síně opět ženská postava, tenkráte však veliké krásy. Úsměv její byl jako zora, vzrůst ztepilý, pohyb a krok plny vděků, jako vlnění dlouhých větví vrb, když jimi jarní vítr pohybuje. Roucho její zdálo se z tekutého stříbra a z očí jejích linula zář jako z vycházejícího slunce, a když Jorimicu v kmitající tu hloub se zahleděl, bylo světlo její tak oslňující, že oslepen své oči zavřel a si je oběma dlaněma zakryl. Tiše jako květ po vodě, tiše jako paprslek hvězdy šinul se čarovný zjev bohatýru blíž.

Jorimicu byl okamžik jako zmámen silnou vůní růžových zahrad. Tělo jeho podávalo se sladké jakési lenivosti. Ruce mu klesaly. Rozkoš lila se mu údy. Ale rychle zpamatoval se hrdina. Chladný dech luzné mátohy zbudil jej z opojení. Tvář, které se ten dech dotekl, mrazila jej. Zároveň měl pocit, že celé jeho tělo pouta svírala, lehce nejdříve, však silněji a silněji, pak jako mocné obejmutí nesčetných hadů. Otevřel oči a nejsa už oslněn, spatřil, že byl celý sněhobílou pavučinou obetkán, třpytící se démantně při vnikajícím do domu svitu hvězd. Věděl, že to znamenalo smrt.

Jorimicu sílal vroucnou modlitbu k bohům chránícím a sebrav všechnu nadlidskou sílu svou, přetrhal ta zrádná pouta, tajemná a tak pevná zároveň a vytasil hrůzyplný svůj meč, kterým byl už tolik netvorů a zmijí zahubil.

Však luzný, zkázyplný zjev, stojící před ním v spanilosti opojné, hleděl mu ještě nyvěji do očí, záře ještě hvězdnější, ještě slunnější proudila z těch čaruplných, v sloup měnících zraků, ale Jorimicu viděl až na jejich dno, viděl vším tím lživým leskem a spatřil tam celou tu skrytou temnou nenávist stvůry proti pokolení lidskému, všechnu tu číhající vraždu. Ta mátoha lhala světlo a živel její byla tma. Ta mátoha byla noc a lhala den. Ta mátoha lhala oživuvující „ano" — a celá její bytost bylo záporným, ničícím „ne".

Jorimicu chopil se oběma rukama vítězného svého meče. Mávl po mátoze velkým vzmachem. Zbraň zafičela a hrot její zasáhl plápolající světlo vábícího zjevu. A jako když shasne bludná na močálech zář, zmizela mátoha náhle. Hrom zaduněl a bohatýr cítil, že se propadává pod zem. Stál však pevně na nohou, neb kámen, na kterém stál, propadal se s ním. Nepustil zbraň. Zavrávoral, ale nepadl. Cítil též, že má opět pevnou půdu pod nohama. Hleděl kolem sebe a uhodl, co se stalo. Velkým vzmachem svého meče byl ne pouze prosekl mátohu, byl též přerazil, proniknuv ji hrotem, spuchřelé břevno, ne-

20*

soucí podlahu síně a spadl s bořícími se deskami a kameny do podzemní jeskyně, do tajuplné skrýše hadů, netopýrů a příšer. Ale do tmy padalo teď bohatě světlo hvězd proraženou střechou domu a probořeným právě nad jeho hlavou otvorem.

Cuna spustil se se svým pánem, a oba oddychovali a prozírali šerem. Bohatýr viděl, že meč jeho byl celý stříbrným jakýmsi jiním potažen a že hrot jeho byl ulomen. To jíní bylo krví té stvůry. Po zemi třpytila se stopa téhož vzezření širokým proudem, ztrácejícím se někde v tmě. Tu stopu zanechal prchající nepřítel.

Jorimicu a Cuna šli spolu po té stopě, která je vedla do sluje, mající východ do šíré pouště, v truchlivou tu pláň, nad níž jasné hvězdy svítily. Nedaleko toho otvoru, jímž uprchnouti se snažila, ležela ta stvůra nyní ve vlastní své podobě. Dvacet noh míhalo se ve vzduchu v křečovitém trhání, hlava desetkráte větší koňské, ale podobná lidské, cenila hrozné zuby své, vlasy bílé jako vločky sněhu kupily se nad čelem, plným vrásek, pod kterým dvě oči hořely: jedno rudé jako slunce, druhé blednoucí jako při úsvitu měsíc. Hrůzyplný škleb blízké smrti trhal ohyzdnou tou tváří, křivě ji v cosi podobného šílenému, strnulému úsměvu. Stvůra dychala těžce. Uprostřed prsou blýskalo se cos jako sklo: byl to ulomený hrot Jorimicova meče.

„Hynu," zaúpěl netvor. „Svíjím se v bolesti! Ale nezahynu, vstanu a běda vám!" Sebrala všechny síly své a řítila se na ně. Popadli ji a marně lámala své dlouhé zuby, krví lidskou krvavé, o železné jejich rukavice, vlekli ji z jeskyně pod šíré, hvězdami se jiskřící nebe. Malomocna nebránila se více, ale vzplanula náhle ve lživé, dřívější, zmizelé spanilosti své, slzy lily se jí z očí a klesajíc do rozdupané trávy vznesla prosebně sepjaté ruce proti Jorimicovi. Srdcem bohatýra to trhlo, okamžik váhal, ač věděl, že podléhá pouhému klamu. Váhal okamžik před spanilostí té, před slzou a před sepjatýma těma rukama, pak ale, šeptaje modlitbu, utal tu luznou, slzy prolévající hlavu. Koulela se, okamžitě zase v původní ohyzdnosti své, někam do stínu mezi trosky, rum, do hnijících trav.

Trup příšery ale rostl jako malá hora, šířil se jako vichrem naplněný ohromný měch, praskl s hrozným zaburácením jako hromu a tisíc lidských lebek a celý slap bílých kostí rachotil dlouho, řítící se z toho hrůzyplného těla, jež bylo hrobem těch obětí, na umrzlou zem, celou pokrytou stříbrnou krví zabité nestvůry. Tak končil postrach a zkáza celé šíré pláni až k patám modrých vrchů — tak končil děsuplodný Pavouk hor.

Oba muži stáli v němém úžasu. Pak podali si ruce. Jorimicu utřel meč o hustě rostoucí mech pod šumící sosnou. Pak brali

se muži tiše dál. Po umrzlé pláni duněly mohutné jejich kroky. Vítr vál a fičel a z temných trosek domu, dřímajících mezi černými balvany a zmrzačenými sosnami, truchlícími pod pláním bílých hvězd, zněl vyjící pláč a skuhravý nářek oné staré ohyzdné ženy, úpící v smrtelném strachu nad útěkem hodin a šíleným spěchem, nikdy nezastavitelným, mijícího času.

* * *

Poslední slova té pohádky dozněla, Idalio, a nikdo sebou nehnul, daimiové hleděli vážně a krásné dámy tlačily se trochu těsněji k sobě, pozoroval jsem, že některá z nich se poněkud chvěla. Panovalo úplné ticho v síni. Paní v černém rouše mlčela skromně, melancholický úsměv hrál jí kolem úst, bylo to cos jako bolestné sklamání básníka, nenalézajícího sluchu u svého obecenstva. Ale mýlila se, byla na všecky přítomné jistý dojem učinila, jenže každý z nich ještě dojem onen na sobě jako noční stín cítil, z kterého se probrati nemohl. Tu prorazilo slunce, které se bylo zdálo, že už zapadlo, pojednou chladně šedé mraky, ohromný průlom zel nad purpurně svadlými stromy a nebe ukázalo se za chvilku v celé glorii své, bylo zelenavě modré, průhledné, jako akvamarinová hladina moře, byl to celý archipelag s davem malých květům podobných ostrovů, rozházených po

nesmírné jeho ploše samá zlatá růže, samý zarůžovělý lotos! Odlesk té nebeské slávy plnil síň, koupal terassu svým smavým čarem, a pochmurné stíny, fantomální představy mizely rychle z mysli celé společnosti. Úsměvy zářily na tvářích a v zracích a jen básnický dojem, nepostrádající jakési velikosti, spočívající v látce té pohádky zůstal všem v paměti a každý dával nyní svou spokojenost graciósním a pro vypravovatelku lichotivým způsobem na jevo. Jeden z těch skvělých daimiů, muž starší už, v rouše z brokátu zvláštního, podobajícího se leskem a barvou nejjemnější perleti, do jejíž duhově hrajícího pozadí zarůžovělé pivoně a černé draky se stříbrnými a fialovými šupinami vetkány byly, povstal docela a přiblížil se černě oděné paní, by jí děkoval poklonou velmi hlubokou a by jí ruku podal. Usmála se a tváře její zarůžověly poněkud, stiskla podanou ruku, při čemž se zvláštní její prsteny bledou září bludiček tak divně zatřpytily, a když se daimio na své místo vrátit chtěl, zadržela jej lehce, dotknouc se dlouhého jeho rukávu, vlekoucího se po zemi. „Zde," pravila, „zde vezměte ten vějíř!"

Muž v perleťovitém rouše přijal podaný mu vějíř s dvorným úsměvem, sedl na své místo a začal bez odkladu povídat. Pohádka jeho, zdálo se, že chtěla znova potvrditi to staré jako lidstvo samo rčení, že světská sláva stín a že je život snem anebo obráceně, chcete-li.

Nic na světě nezdá se mi tak zbytečným, jako dávati někomu jakékoli ponaučení, neboť nikomu na širém světě ještě nenapadlo se dle takového říditi, ačkoli zásadně je každý přijímá. Zásadně! V tom to právě vězí. Zpozoroval jsem na sobě, i na jiných, že jen proto zásady nějaké míváme, abychom proti nim jednati mohli, ať se to už děje vědomky či nevědomky. Proto nemyslím, že snad tím, co zde vypravovati chci, někomu pomohu, že jej na cestu moudrosti přivedu. Ne, ó spanilé paní, o skvělí daimiové! Vypravuji jen tak, jak vítr věje, ten neví odkud vstal, kde ulehne, proč věje a kam jde. Tu zakolíbá větví, tam zčeří vodu, tu urve květ, tam pozvedne hrstku prachu, který se zachvěje v slunci než zase k zemi padne. Náhodou mohou všechny tyto úkazy zalahoditi oku pozorujícímu krajinu. Může ten větřík více chtíť? Vykonal dost. A co více může chtíť každý vypravovatel? Neříkejte: Poučit, neboť to, co by mohlo býti poučného v této mé pohádce, vyřkla už před stoletími marně jedna z nejskvělejších, nejslavnějších, nejkrásnějších císařoven žaponských, spůsobem zajisté nejpůvodnějším, jakým kdy kdo promluvil a zajisté nejupřímnějším, jakým kdo promluviti vůbec může. Pravda, že to učinila teprve po své smrti, a že se tedy žádných kritizujících poznámek pro svou posvátnou osobu obávati nemusila. Roz-

kázala totiž, aby tělo její nikdy pochováno nebylo, nýbrž aby až do posled zůstalo před očima lidu, až do posled, až se rozpadne v prach. A tak stalo se: viděl lid její, jak seděla na trůnu ze zlata v rouších třpytících se perlami, viděl tu nádherně oděnou mrtvolu ve všech stupních rozkladu, viděl, jak se stávala ta kdysi krásná žena hnusnou, jak se stávala ošklivost zbuzujícím lupem nečistých plazů a odporných červů, kteří se tím bývalým majestátem sytili až se přesytili, viděl konečně strašně šklebivý, posměšný úsměv bílé její hlavy umrlčí, bez kůže a masa, bez očí a nosu, až se posléze celý ten kostlivec s cáry bývalé nádhery do sebe sřítil a v prachu shnil a v prach se rozpadl. Mohl kdo větším hlasem volat do čtyr úhlů světa? „Vše jest marností na tomto světě a nic netrvá", než ona korunovaná žena? Nuž, a komu v celé požehnané žaponské zemi vnikl ten strašlivě napomínající hlas tak do duše, by jí trvale zatřásl? Myslím, že málo komu, snad nikomu a nejméně zajisté hrdinovi mé pohádky, který se jmenoval Lu-šeng.

Žil tento člověk v klidné, zelené krajině, v tichém městečku, ležícím docela blízko starých lesů. Osud poskytl mu všecky podmínky spokojenosti a štěstí v úděl; byl zdráv, čilého ducha, dostalo se mu pečlivého vychování, zdědil po svých rodičích ne velké bohatství, ale plný blahobyt, mohl žíti beze vší starosti a měl i možnost vezdejší statek svůj, chtěl-li,

bez velkého namáhání si zdvojnásobiti. Byl mlád a zevnějšku více než příjemného. Co krásných očí se na něj upíralo, co tichých vzdechů za ním spělo, šel-li kol sousedních domů, skrytých v zahradách kvetoucích sliv a třešní! Ale Lu-šeng nedbal ničeho. Krásné ty oči neviděl, skryté ty vzdechy neslyšel, o všech výhodách, jimiž ho příroda i osud tak štědře byly obdařovaly, ani nevěděl. Cítil v sobě jen jedno: neshasitelnou žízeň po něčem neurčitém, neukojitelnou touhu po změně. Dům jeho, prostranný, útulný, vkusně zařízený, stojící v sadě plném krásných starých stromů a vonných květin, zdál se mu odporným, zahrada bez čaru. Hleděl jen do dálky za ty temné lesy, nad nimiž se hora Fudžijama, věnčena sněhem, do nesmírného modra nebes nořila.

Ne snad že jej krása toho velebného pohledu vábila — ne, ta dálka měla pro něho jen významu k vůli vzrušující myšlence, že tam za těmi lesy na něj čekala snad sláva, lesk, ruch, pocta, bohatství, co vše dohromady pro něho pošetilý pojem o štěstí tvořilo.

Poněvadž jeho nepokoj jej stále z místa na místo hnal, bloudíval nejraději, zanechav dům, v těch hustých prastarých lesích, rozprostírajících se daleko široko od samých téměř bran městečka, kde žil. Tam mohl nevyrušeně hloubat o své budoucnosti, budovati své vidiny, rozjímat o svých záměrech. Jedno

místo však v tom věčně šerém hvozdu miloval nade vše. Byl to lesní palouk, na němž stál vysoký žulový, úplně osamotnělý portikus, prosté, vážné, prastaré architektury, portikus pozůstávající pouze z dvou sloupů, hrubě přitesaných to kamenů, nesoucích dva architravy, jeden rovný, druhý něco výše nad prvním umístěný, prohnutý, jehož oba konce se do výše pnuly, jako přídy dvou loděk, jako rohy buvola. Modrý vzduch proudil mezi oběma architravy a uprostřed nich byla malá deska, spojující je, na níž byly polovypuklé tři heraldické chrysanthemy vytesány. Po celý den sedávali tam na prohnutém architravu bílí holubi, a mezi sloupy, nahoře se k sobě poněkud klonícími, proletávaly s milým švitorem lesklé, graciózní vlaštovky, prohánělí se pestrobarví v slunci motýli. Lu-šeng věděl, odkud ti holubi sem přiletávali: kol kolem v temné houšti lesa byly roztroušené pusté staré chrámy, celé už mechem porostlé, rozpadající se v trosky. Na římsách těch budov hnízdili ti bílí jako sníh ptáci, kteří se občas do výše vznesli, v slunci zazářili, kroužili a kroužili, až unaveni na žulový portikus se k odpočinku snesli, aby se pak zase zvedli, opět zakroužili a posléz do zelených stínů lesa, do tajuplného soumraku opuštěných chrámů se vnořili, a tu v temné jejich kouty se skrývali, v nichž za doby slávy těch budov, zlaté modly bohů stávaly. Jedna z těch spustlých svatyň bývala někdy domem boha války,

Hačímy, jehož posly k druhým bohům jsou, jak každý ví, právě oni bílí holubi, jichž velké množství vždy ve všech chrámech toho božstva se drží. Lu-šeng je rád krmíval buď u portiku ze žuly, buď v rozvalinách bývalého chrámu boha války, jemuž se nejvíce ze všech bohů klaněl.

„Není on největší z nich všech," pravíval si Lu-šeng, „on, jenž se bohem stal, byv zrozen člověkem? Což nečinil ještě nenarozen už divy v životě své matky? Zajisté jen jím nadšena vykonala Džinga-Kogo, ta velká císařovna, své bohatýrské činy v Korei! Podmanila tu zemi Žaponsku, když po smrti jejího muže vzpourou vzplála. Přeplavila se tam, jsouc v sladké naději poroditi syna, ale tři leta jej nosila pod srdcem, nechtíc jej dříve na světlo pustiti, než se vrátí co vítězka do vlasti. A on, jenž co císař vládnoucí později žaponskou zemi k nejvyšší slávě vedl, tak že jmeno její až k hvězdám znělo, stal se po smrti bohem. Zářící jeho zjev povstal před očima všech bojovníků z nasypané mohyly, jako slunce vstává z mraku za úsvitu. A v tomtéž okamžení splynulo osm nesmírných praporů s cimbuří nebes až k svatým jeho zářícím nohám a zdvihnouce se pak opět vzhůru, nesly jej do kruhu nejvyšších v azuru bohů. Posvátné jest jmeno jeho, Jabata, boha osmi praporů, jehož přenádherný chrám v Jamaširu zlatem se blýská na Hoře bílých holubů, milých jeho poslů, oblétajících svatou

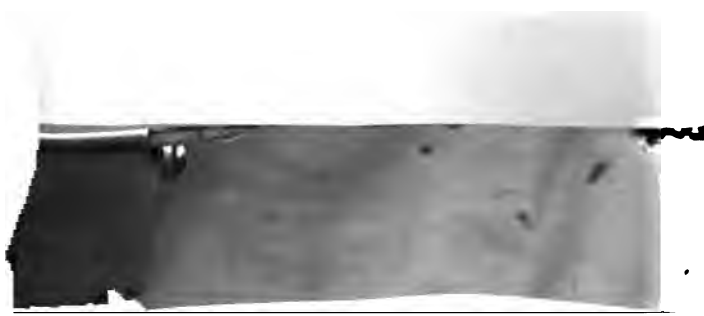

onu horu v nesmírném davu, jako věčně plující jasný oblak."

Tak rozjímal Lu-šeng rád v zříceninách chrámů a pod žulovým portikem, a skrytá jeho myšlénka bývala vždy v takových okamžicích: „Když Jabata Hačima, co císař zrozen bohem se stal, proč nemohl bych já, Lu-šeng, prostý ovšem jen člověk, státi se ku příkladu císařem? Je to pravdě nepodobné, ale jest to konečně možné!" A srdce mu tlouklo až slyšitelně při pošetilém tom rozjímání, o němž nikdo tušení neměl v městečku, neboť Lu-šeng byl velmi uzavřen a vyhýbal se na prosto styku se svými sousedy. Lidé, vidouce jej osamotněle žít a stále v lese a v zříceninách bloudit, myslili, že baží po dávné moudrosti minulých věků, a že výroky starých mudrců ve vyrudlých nápisech, někdy zlatých, na spuchřelých stěnách z laku v těch bývalých svatyních hledá a luští. Jak dobré měli o něm mínění a jak málo to, pošetilec, zaslu hoval!

Hleděl na každého, kdo se s tichým životem v soukromí spokojoval, s výše svých blouznivě nerozumných snů jen pohrdlivě a útrpně.

„Těm lidem bych měl být podoben?" tázával se sám sebe, „zde v tom koutě světa bych měl žíti a zemříti? Což by to pak za to stálo naroditi se? S tím málem, co mám a co jsem, měl bych se spokojiti? Ne nikdy!"

A hleděl téměř s nenávistí na ten tichý svůj dům uprostřed rýžových polí, v zahradě plné chrysanthem a pivoní, plné ovocných stromů, s tím velkým pozadím temných lesů. A poněvadž stále a stále si to opakoval, že mu takto žíti, na tomto místě bydleti déle nelze, stalo se, že se domníval, že se mu velká křivda děje, nebude-li brzy povýšen nad hlavy všech svých vrstevníků a neuvidí-li brzy svoje spoluobčany před sebou s hluboce skloněnými hlavami. Jednoho dne řekl si konečně po dlouhém rozjímání v rozvalinách svatyně boha války takto: „Zde ovšem mě nikdo hledati nebude, chci-li svého štěstí dosáhnouti, pak musím mu jíti v ústrety. Půjdu tedy! Nač odkládati? Hned zitra ráno vydám se na cestu." A vstal, aby domů šel a přípravy k svému odchodu učinil. V tom okamžení přistoupil k němu starý muž v prostém, téměř chudobném obleku a pozdravil jej vlídně. Když Lu-šeng mu nedbale děkoval, řekl stařec:

„Ačkoli se ti zdám úplně cizím, je přece něco mezi námi společného, láska totiž k těmto krásným, bílým ptákům, zasvěceným bohu Hačima, kteří kolem nás zde poletují. Ty nepozorovals mě ovšem nikdy, já však tebe často, velmi často i zde i v té samotě u portiku. Viděl jsem, že jsi jednou raněného holuba ošetřoval, že's mu zavázal porouchané křídlo, že's mu ustlal v mechu, že's jej krmil. Dojmulo mě tvé útrpné počínání a chci se ti odsloužit za ptáka."

Lu-šeng poslouchal docela lhostejně a pak řekl: „Děkuji ti, ale nevím, čím bys mně posloužiti mohl."

„Ó, třeba jen otázkou a pak radou."

„Netaž se ničeho," odvětil chladně Lu-šeng, „a rad svých ponech třeba pro sebe. Buď zdráv!"

Stařec však stoupl mu do cesty a pravil: „Vím, co se v tvé duši děje a vím, jaký máš úmysl!"

„Odkad bys věděl?" zvolal znepokojen Lu-šeng.

„Nevědomky mluvil's často v lese nahlas."

„Ty's mě špehoval!" rozkřikl se Lu-šeng zlostně.

„Nešpehoval. Ale na tom nezáleží, odkud to vím, jedná se o to, bych ti řekl, co si o tvých záměrech myslím."

„Na tom nezáleží zase mně," odvětil Lu-šeng. „Ale vidím, že se nezbavím tak snadně tvých rad. Dle všeho nesouhlasíš s mými náhledy?"

„Nesouhlasím. Zůstaň klidně doma a buď šťasten. Nehledej v dáli —"

„Dosti, dosti," přerušil jej Lu-šeng. „Kam dospěl by svět, kdyby každý v tom koutě ležet zůstal, kde se narodil, a nikdo velkým pudům neposlechl, ženoucím jej k cílům vysokým."

„Ó, v tom je rozdíl," řekl stařec. „Cítí-li kdo pud, jak pravíš, by k vysokým cílům

spěchal, ten ať poslechne vnitřním hlasům svým. Volá-li cos v tobě: učiň to neb ono pro spásu a štěstí buď celku nebo bližního jednotlivce, pak jdi a konej, co můžeš! Volá-li však něco v tobě: čiň vše, co možné — bez rozdílu mezi dobrem a zlem, bys užitek z toho měl ty sám — tu zdržuji tě vším právem a radím ti, rozmysli si, co činíš! Už pouhý chladný rozum mohl by ti říci: Nač vsázet to, co již máš, proti nejistému přeludu toho, co snad nikdy nedosáhneš? Rozuměl's mi, ó mladý pošetilče? Odpověz mi tedy přímo, co tě pudí v zápas se životem a se světem, zda čistá vůle, učiniti něco, co by prospělo velkému celku, nebo pouze ješitnost bažící po prázdné slávě a chloubě, kterou dává tupý, bez myšlenky dav?"

Lu-šeng se zarazil a pak řekl: „Nuže, věz tedy, necítím povolání spasiti svět, k tomu jsem příliš rozumný. Chci pouze výše stát než tam, kam mne postavila slepá náhoda."

„Pak zůstaň doma a rozjímej o slabostech svých vrozených, potýkej se s chybami a hříchy svými a tak postavíš se, zvítězíš-li nad sebou a nad nimi, na stanoviště moudrosti, tedy výše, než tě postavila pouhá náhoda."

Po těchto slovech se stařec pomalu vzdaloval s vlídným pozdravem a s dobrým úsměvem. Lu-šeng pozoroval, že za ním po mechu a v trávě zůstávala světlá jakás stopa, co jej podivem naplňovalo. Brzy ale zapomněl i na

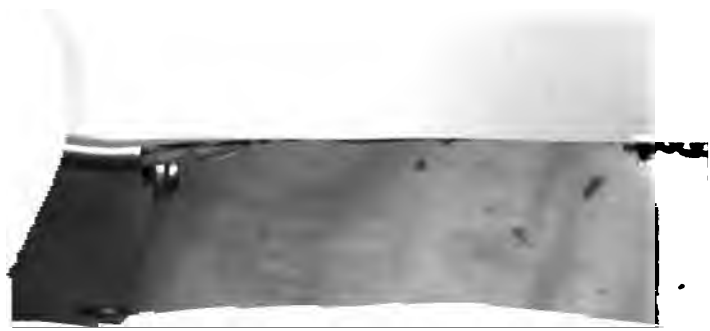

ten neobyčejný úkaz i na celou tu rozmluvu a přemýšlel opět, kráčeje k domovu, jen na svůj zejtřejší pevně ustanovený odchod. —

Bylo už úplné šero, když se přibližoval k městečku. Musil překročiti dosti hluboký a široký potok, než se k bráně dostal, tu uviděl však, že deska, která obyčejně co můstek oba břehy spojovala, vodou odnesena byla. Nechtěje se chladnou vodou broditi, šel tedy podél potoka vzhůru, věda, že u skupiny velkých krásných tamarind najde můstek druhý. Pod těmi stromy byla malá, slámou krytá chaloupka, která dlouho prázdná, neobydlená stála, dnes však viděl Lu-šeng v jejím okně slabé jakési světlo. Tu napadlo mu, že byl nedávno slyšel, že starý a zmrzačilý nějaký vojín, pocházející z toho městečka, se byl po dlouhých potulkách ze světa zklamán, roztrpčen a chud, se svou vnučkou domů vrátil, ta že jej shotovováním a malováním vějířů živila, a v té chaloupce že se byli usadili. Když přišel k samému stavení, pohledl tím slabě osvětleným oknem mimoděk trochu zvědav do vnitř domu. Zvědavost jeho pocházela z toho, že věděl, že ten stařec se vrátil z dalekého světa, tedy odtamtud, kam on tak horoucně dychtil. V chudobné komnatě, do které zřel, viselo množství hotových vějířů po stěnách, vějířů všeho druhu, pro všechny případy shotovených: byly tam vějíře svatební a pohřební, jiné, jaké se nosí k návštěvám, pak těch do trhu, do svatyň, vějířů konečně pro pohodu,

pro velká vedra, pro chladné a sychravé počasí. Dodávaly, v krásných skupeních, rozpořádané, té prosté komnatě pestrosti, příjemnosti a jakousi eleganci. Uprostřed síně seděl starý muž u měděné pánve, plné řeřavého uhlí, které své rudé světlo kolem vrhalo, a nedaleko seděla dívka, patrně ta jeho vnučka, u malého stolku z červeného laku a malovala bedlivě na vějíři. Před ní stála malá klec spletená z trav, plná hemžících světlušek, sloužící jí místo lampy. Některá z těch lesklých mušek byla z klece unikla a kmitala se v temných bohatých vlasech modravého lesku, mladé té nad pomýšlení krásné dívky. Tato malujíc, zpívala sladkým hlasem veselou píseň, aby chmury s čela toho nemocného starce plašila. Byl to obraz plný tichého, dojímavého kouzla. Lu-šeng měl podivný pocit. Zdálo se mu pojednou, že se vidí ve vlastním domě svém, stojícím tam v té staré zahradě kvetoucích sliv a třešní, že se vidí v útulné své síni a v té že sedí ta mladá, luzná dívčí postava, tam že jemu zpívá, a ty krásné, temné její oči, které teď s tak hlubokou něhou od práce se ob čas k tomu starci obracovaly, že se upíraly s toutéž něhou na něho. Bylo mu na okamžik tak blaze kolem srdce, a s povzdechem tázal se sebe sama: což nebylo by to štěstím pravým?

Při jeho poněkud hlasném povzdechu ohlídla se dívka k oknu, na tváři její jevilo se udivení, v očích zazářilo cos jako úsměv,

ale víčka se plaše sklopila a ruměnec jemný jako růžový dech jí polil tvář.

Lu-šeng kvapil dále a než přišel domů, zapomněl úplně na zjev té dívky s kmitajícími hvězdami v očích a sezářícími světluškami ve vlasech, na ten zjev, který jej byl na okamžik tak podivně dojal. Měl, věru, jiné starosti! Vždyt chtěl zítra vyrazit na tu svou dalekou cestu za štěstím a za slávou do neurčita a do mlhy! —

Po nepokojné noci vstal ráno, uložil jistou část zlatých peněz do svého dlouhého rukávu, opásal se, zastrčil pak dva krátké meče, každý po jeden bok, za široký pás, vzal hůl do ruky a vyšel z tichého, útulného domu, z kvetoucího sadu, z rodného města v široký svět. —

Šel asi už dva dni beze všeho dobrodružství, když k večeru k malému městu, ležícímu u modrého jezera, přirazil. Stmívalo se už valně, a bylo chladno, a cítil se unaven. Zastavil se tedy u první krčmy, kterou na začátku města nalezl, a vešel do vnitř. Byl to domek velmi čistý a vlídný, vystavený pod ohromným bukem, který jej celý svým stínem zakrýval. Lu-šeng vešel, doprovázen majitelem krčmy, vítajícím ho na prahu, do vnitř. V síni úplně prázdné, na rohožce bílé jako padlý sníh, seděl starý muž. Velká pánev z bronzu stála na lakované nízké stoličce, a byla plna řeřavého uhlí. Starý muž seděl u ní a hřál si ruce. Živé jeho oči hleděly velmi vlídně

21*

na příchozího a když tento pozdravil, zval jej stařec k svému ohni. Lu-šeng uposlechl milerád a dali se spolu hned do rozhovoru. Pojednou zdál se stařec Lu-šengovi jaksi známým, a upamatoval se konečně, že to byl tentýž člověk, s kterým večer před svým odchodem z domova byl v lese mluvil. Připamatoval to starci. Ten jej poznal teď též a pravil: „Ty's tedy rady mé neposlech, a nemám ti to za zlé. Byl jsem též někdy mlád, a co tě vzrušuje dnes, vzrušovalo mě tenkráte též. Vše, co ty hledáš dnes, leží už daleko za mnou, vše, co v dálce nalézati doufáš, viděl jsem už z blízka. Zklameš se jako já, a přijde okamžik, kde si pomyslíš: Kéž bych nebyl nikdy vyšel z toho tichého domova tam na kraji lesa, nad nímž se ti bílí holubi v slunečném svitu vznášejí!“

Lu-šeng se mračil a mlčel, konečně řekl: „Šetř, prosím, svých slov. Mám schopnosti a míním je v prospěch svůj využitkovat. To je věc přece prostá.“

„Dobře,“ řekl stařec, „nebudu ti už odmlouvat. Kam ale míníš?“

„Do Kiota.“

„Ó,“ řekl stařec, „ty uslyšel's nejspíše o tom, že císař rozesílá své posly po celé zemi, aby každého, kdo má sílu a důvtip na skvělý jeho dvůr pozvali? Kynou ovšem velké odměny těm, kteří se osvědčí.“

„O tom ničeho nevím,“ zvolal Lu-šeng. „Je tomu tak? Ó, teď mám teprve spěch,

bych do Kiota dorazil, než mne jiní předejdou, neb nával bude zajisté velký."

„Kdo ví, nemá-li císař už zprávu o tobě, o tvých úmyslech, o tvých schopnostech?" pravil stařec. „Jest známo, že potají chodili sluhové císařovi po zemi, že zapisovali, co o kom vynikajícím slyšeli, že zprávy ty pak do Kiota zasílali."

Lu-šeng zapálil se rozčilením. Pojednou zdálo se mu, že jej byli sousedé jeho vždy zkoumavě pozorovali, že ob čas viděl cizí lidi v městečku, kteří zvědavě za ním až do lesa se kradli. A ten podivný, tajuplný stařec sám, který jej uhodl, který jej dle vlastního vyznání byl v lese poslouchal, když nevědomky sám s sebou na hlas mluvil, nebyl snad on též jedním z těch sluhů císařských, hledajících schopné lidi po celém Žaponsku? Upíral na kmeta teď pozorně zraky, ten však řekl nyní docela klidně: „Nechtěl bys býti pro dnešek mým hostem? V krčmě nemají ničeho k jídlu, já však mám dostatek prosa, uvařím je zde nad tím uhlím. Lu-šeng děkoval, přijal a pravil: „Jsem pouze unaven a nemám hladu, pojím s tebou však, bych odmítnutím tvého pozvání tě neurazil."

„Jsi unaven?" řekl kmet, „pak vezmi zde mou podušku a podřímni, než proso dovařím. Bude to sice za okamžik, ale i krátká chvilka odpočinku je sladká. Až bude večeře připravena, zbudím tě."

Lu-šeng děkoval a přijal podušku. Díval se roztržitě na to, jak stařec proso do hliněné nádoby sypal, kterou na uhlí postavil, dal si podušku pod hlavu a zavřel oči. Usnul okamžitě. Netušil, že sám bůh Hašima to vedle něho seděl a že ta poduška měla vlastnost, vnukati duši spáče sny o slávě, bohatství a štěstí. Nevěděl, že buh Hašima mu byl nakloněn, protože jeho bílé holuby miloval a protože jednoho z nich byl poraněného ošetřoval a krmil.

Lu-šeng, zdálo se, že spal jediný pouze okamžik, když jej náhle velký lomoz probudil. Byl to dusot koňů, cinkání zbraní, volání mnoho lidí. Pozvedl hlavu a mnul si oči. Tu rozlítly se dvéře a dav bohatě oděných vojínů, skvěle ozbrojených vrazil do komnaty. Síň plála zrovna modrou ocelí, stříbrem a zlatem. Z té skvělé tlupy vystoupil vysoký muž, hleděl chvilku upřeně na Lu-šenga a pak pravil: „Nemyslím, že se mýlím. Ty's Lu-šeng? Hledali jsme tě v tvém domě. Naznačili nám směr, kudy jsi se bral, a tak tě tedy nalézáme."

„A proč mne hledáte?" tázal se Lu-šeng udiven.

„Proč tě hledáme?" odvětil muž, jehož uhlazený spůsob, bohatý šat a úcta, již jeho okolí vůči němu na jevo dávalo, vysokého hodnostáře prozrazovaly, „proč tě hledáme? Abychom se ti poklonili a ti pozvání samého císaře vyřídili."

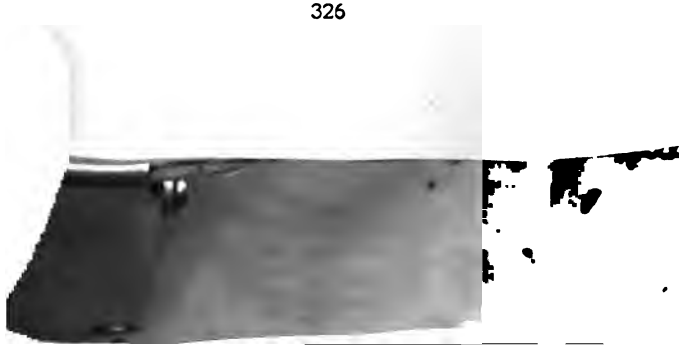

„Jak? Čím zasloužil jsem si čest takovou?" tázal se s bušícím srdcem Lu-šeng. „A jak ví jasnost, zářící s trůnu žaponského, o mé pouhé jsoucnosti?"

„Císař hledá schopné muže po vší zemi, neb zdá se mu, že vhodno obnoviti slávu a štěstí Žaponska, které jaksi usíná. Chce, by nové myšlenky kolovaly Žaponskem, jako starým tělem nová krev. Poněvadž se ale ti nejschopnější lidé někdy skromně skrývají, jako perly na dně moře, vyslal císař sluhy své tajně, by špehovali a udávali — ale ve smyslu dobrém, krásném a užitečném. Hledali po tajmu a jeden z nich nalezl tebe. Poslouchal tě v lese, když jsi myslil, že's sám, psal, co slyšel, a císař byl okouzlen a čeká nedočkavě tvého příchodu."

Lu-šeng se třásl štěstím a oko jeho zabloudilo k tomu starci, který klidně své proso k večeři připravoval. Nebyl on tím dobrým, blahodějným udavačem? Lu-šeng nevěděl, má-li mu děkovat, ale neměl k tomu mnoho času, mihla mu totiž myšlenka hlavou, že vlastně nikdy nic tak znamenitého v těch svých samomluvách v lese na jevo dávati nemohl a že snad jen tedy nějaká náhoda mu připisovala výrok, který nikdy nepronesl a který byl přece teď základem jeho štěstí. Místo vděčnosti cítil tedy proti tomu starci spíše jakousi neurčitou zlost — zlost totiž, že mu nebyl nikdy v pravdě a skutečně příležitosti dal, aby po něm, po Lu-šengovi, mohl

nějakou, jím na denní světlo vynešenou velkou a novou moudrost císaři opakovati.

Zatím klonil se ten vysoce postavený vojín znova před ním a pravil: „Ó, nezapomeň na mě v záři nejvyšší přízně, které se ti hojně dostane! Vzpomeň si, že já první se před tebou klaněl a že jsem ti já první tvé nekonečné štěstí a neslýchanou tvou moc a slávu zvěstoval!“

Lu-šeng kývl blahosklonně hlavou. Hodnostář dvora byl tím znamením milosti spokojen a kázal, by mu podali skříň, kterou jeho sluhové posud na ramenou nesli. Otevřel ji před Lu-šengem, jenž oslněn žasl: vyňali z ní roucho, skvělé jako hvězdná noc, přilbu a štít, zářící jako měsíc, dva meče modroleské jako dva blesky. „Jsou to dary, které ti císař posílá,“ řekl hodnostář a pomáhal Lušengovi se odívat a ozbrojovat.

Lu-šeng byl jako opojen a nevěděl už určitě, co se s ním dálo, ocitl se před domem, kde se obyvatelstvo celého městečka bylo sešlo, viděl, jak mu přivedli překrásného černého koně, cítil, jak jej pozdvihli a usadili na pyšné, bujné to zvíře, jehož dlouhá hříva téměř až na zem splývala. Lu-šengovi bylo, jako by seděl na trůnu. Hrdě pozvedl hlavu a hleděl kolem sebe. Lid propukl v nesmírné jásání, mával šátky a klaněl se mu. Srdce přetékalo mu radostí a pýchou. Ale střízlivý jakýs hlas ozval se v jeho nitru a šeptal mu: Proč ten lid, neznající ani tvoje jmeno, ne-

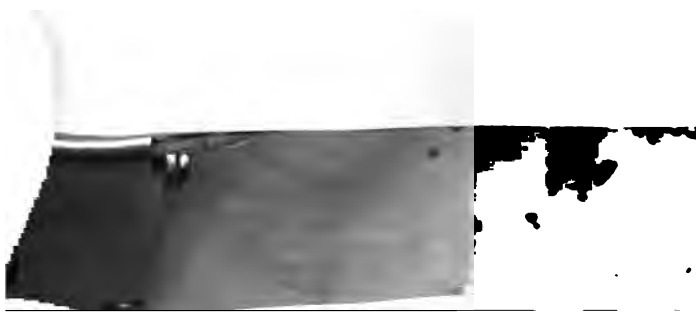

vědoucí praničeho o tvých dobrých neb špatných vlastnostech, tě miluje a slaví? Není to dav hlupců a bláznů? A křik těch nesmyslných tvorů tě může těšiti?

Lu-šeng zlobil se na své chladné rozjímání a byl by ten svůj chladný rozum rád za to hned k smrti odsoudil, tak silně vládla jím jeho ješitnost. Odsoudil jej aspoň k úplnému mlčení, a rozum jeho nepromluvil mu více po celé cestě, té vítězoslavné až k samým branám hlavního města. Tak stalo se, že ubohý Lu-šeng neuhodl, že všechno to nadšení nepatřilo ani tak jemu, jako lesku těch zbraní, nádheře jeho rouch a bujným skokům jeho krásného černého oře.

V paláci císaře Cuna-josi čekalo však Lu-šenga malé zklamání. Myslil, že jej hned před jasnou zář, sálající s drakového trůnu Žaponska povedou, ale Cuna-josi byl toho dne neviditelným. Byl v špatném rozmaru a proto se uzavíral. „Špatný rozmar, rozmrzelá mysl jsou příliš nakažlivé věci," říkal císař, „a je to neslušné kalit jasné naladění druhých chmurou vlastní. Zásadu, neškoditi jiným dlužno prováděti až i do podrobnosti společenských způsobů."

Lu-šeng soudil dle toho o velké nesoběckosti, o zářící lidskosti toho panovníka, zapomínajícího sebe a rozjímajícího jen o blahu druhých, avšak naslouchaje všemu, co se po celý den o císaři Cuna-josim vypravovalo, poznal brzy, že to byl naopak muž neroz-

vážný, prostopášný, slabý, podléhající slepě nahodilým vlivům, svéhlavý, ba i ukrutný. Někdy jednal dle vznešených zásad moudrosti, snažil se, zdáti se lidumilným, velkodušným. Ale to bývalo vždy jen věcí rozmaru. Lu-šengovi bylo trochu úzko, a šeptaná rozmluva, kterou náhodou v paláci zaslechl, nebyla té povahy, aby mu dodávala právě srdce. Zaslechl, jak starý jeden dvořenín se zlým posměchem pravil druhému: „Tento Lu-šeng tváří se už jako vítěz, jako budoucí pán nás všech. Ubohá muška poletající kolem světla! Neví ani, že ne pouze jeho budoucí štěstí, ale snad i jeho život na tom visí, jakým se bude na první pohled císaři zdát. Netuší, že nejvyšší přízeň nebo nepřízeň, hraničící pak ale už se samou nenávistí, může býti otázkou kroje! Kdyby to byl přítel můj, a kdybych vůbec mohl přítele mít a milovat, řekl bych mu: vymysli si roucho nevídané, neslýchané, meč jako ohňostroj barev, abys vzezřením svým účinkoval neočekávaně na umdlenou obrazotvornost císařovu, a vyhrál jsi více než na polo nad ním! Ach, kdyby ten velký, hloupý, vždy tak slepě všem panovníkům oddaný dav, směšnosti těch svých polobohů znal! Jaké zlo by z toho plynulo — především pro nás!“ Smál se, až mu slzy do očí stoupaly.

Ubohému Lu-šengovi šel mráz tělem. Utekl z paláce, bál se, aby ten zlý a škodolibý dvořenín na to nepřišel, že jej byl tak bez obalu mluvit slyšel. Utekl do zahrad.

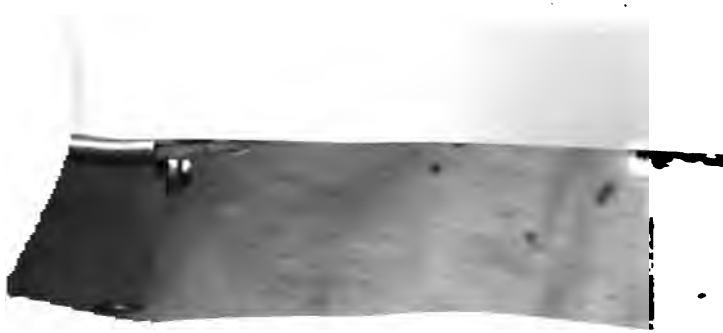

Bloudil tam dlouho, aniž by se zastavil před skupinami zázračně krásných květin, aniž by pozoroval nevídanou lepost a pravý majestát stromů, mohutně a lahodně šumem hudoucích jako sbory pěvců, stromů rozkládajících své květy prosvětlené soumraké koruny v šíř a vztahujících své dlouhé, zlatými náramky zdobené větve k blankytnému, průhlednému nebi, odkud ptactvo tam veslující k odpočinku do svého chladu, sladkou vůní prosáklého zvaly. Prošel skvělé ty zahrady, které se až k temnému lesu vysokých thují táhly, hučících jako truchlé moře. Chodil tím lesem, až poznenáhla řídl, a tu zaslechl šeptem mladších stromů přesladký, zpívající lidský hlas. Jako probuzen z těžkého svého rozjímání, pozvedl překvapen hlavu a šel pomalu po měkkém mechu, za tím tiše plynoucím do šera thují zvukem. Větvemi křovin viděl nyní malou paseku před sebou, v jejímž středu stál osamělý, temný, obrovský smrk. Na dlouhé omšené jedné z jeho větví visel zrezavělý meč a několik kroků od jeho pně seděla na zemi dívka, luzná jako bohyně Benten, která večerní hvězdu po jasném nebi vodí, která dobrotivě majáky na skalách rozsvěcuje, by ubohé rybáře před zkázou chránila, bohyně Benten, o níž těžko rozhodnouti, čím jest více, či krásná či dobrá. Té bohyni byla ta dívka podobna i ryzostí svých lepých obrysů i výrazem dobroty svých sladkosnivých zraků. Věru, bohyně! A přece neměla ani šperků

ani jiné nádhery na sobě. Šat její byl prostý, z neskvělé temnomodré látky, v níž byly malé, šedé, mlhavé plné luny vetkány, mezi nimiž jakési trojhranné též šedivé, pravidelně rozřaděné noční mušky poletovaly. Zdálo se, že dívka zpívala tomu stromu, aspoň upíraly se oči její k jeho tmavému a pouze na vrcholku sluncem pozlacenému obrysu. Píseň pak, která tiše jí se rtů plynula, zněla takto:

Bouřné moře bylo bílé pěnou, ale vody pod ní byly temné jako hrob. Zmítán lítal koráb proti vlnám, které rostly řvoucí jako hory! Jaký úžas zápasiti s živly!

Na korábu šogun Jamodake bledl, neboť věděl, moře bůh že proti němu bouří v rozkaceném hněvu. V tesknotě se tázal: „Jak jej smířit?" Běda těm, jež nemilují bozi!

Žena jeho vroucně milující, Tačibána, neváhala dlouho. Srdce její láskou naplněné uhodlo, jak usmířiti boha. Vševědoucí jesti pravá láska.

„Žádáš oběť svou, ty krutý živle?" šeptala do vřesku vichřice, do huku varných brodů. „Nuž, dostane se v brzku lidského ti žití." Velký jest, kdo zapomíná sebe!

Zlatem vyšívaný rozprostřela na to měkký koberec, hedbávný byl, skvělých barev, na temné jej vrhla vlny, sama ale na něj usedla pak tiše. Co jest krasší, než je čistá oběť?

Okamžitě skrotly černé vody, vítr mlčel, koráb plul jak péro, v úžasu se díval šagun

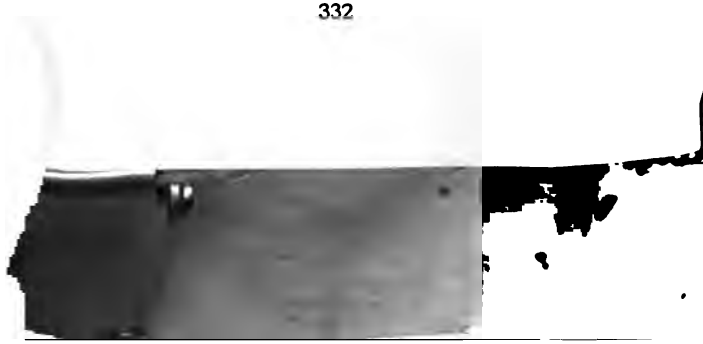

s lodě, v úžasu se díval všechen jeho na korábu lid. Jak jsi všemohoucí, svatá lásko!

Loučila se kněžna tklivou písní, písní smutnou jako labuť pěje umírajíc, zanechajíc děti svoje. Sladkost v trudu, který viny nezná!

Pomalu se pějíc kněžna nořila do hlubé tůně, která jasnila se jako nebe, když slavně zkvétá vzcházející lunou. Pomalu se potápěla kněžna, nebylo už vidět více než krásné její oči, čelo pak a posléz zlatý hřeben. Kdo by nezplakal, když shasne hvězda?

Zavřely se vody, zahučely. Moře bylo hladké, zrcadlem se lesklo, nečeřil je ani lehký vánek. Jako péro plul teď koráb, ale s paluby se nesl pláč a naříkání. Lidské srdce, jaké snášíš rány!

Sedm dní po břehu šogun bloudil, vlíval slzy svoje v modré proudy, ty pak přinesly mu posléz k nohám lesklý předmět, zlatý hřeben věrné Tačibány. Znamení to bylo, bůh že přijal oběť milostivě. Strádáme a obloha je smavá!

Zalkal císař: „To je vše, ó ženo, na zemi co zůstalo po tobě?“ Nebylo to, věru, ale všechno. Tačibána zůstavila paměť čistou, krásnou po sobě na věky. Hrob jest brázdou, roste klas z ní k světlu!

Tak asi zpívala dívka a Lu-šeng naslouchal, čekaje až končila. Byl zvukem toho lahodného hlasu hluboce dojmut, a sotva že dozněla poslední její slova, vystoupil ze svého úkrytu a šel přímo k ní.

„Tak mladá jsi," pravil, „a zpíváš tak smutně! Kým jsi, pověz."

Hleděla s podivením na něj a odpověděla: „Kým jsi ty, že kroky tvoje tě až sem zavedly a že se zastavuješ se mnou, na niž zapomněl svět?"

„Což může, kdo tě jednou viděl, na tebe kdy zapomenout?" divil se Lu-šeng.

Usmívala se smutně a mlčela.

„Ó, pověz, prosím, jak se jmenuješ" naléhal Lu-šeng.

„Záleží ti na tom? Nuž, jsem kněžna Vesna. Snad slyšel's o mně přece, přicházíš-li z paláce císařského."

„Vesna?" opakoval po ní, a mihlo mu hlavou, že ta ubohá dívka, která svého děda omalováním vějířů živila a tam v tom nízkém domku pod sosnou žila, nedaleko městečka, odkud on, Lu-šeng, pocházel, se též prý Vesna jmenovala. Ovšem nebyla kněžnou! zapomněl ji tedy rychle a řekl pouze: „Což mohou kněžny býti také tak opuštěné a nešťastné jako jiné ženy?"

Usmála se opět smutně a pravila: „Jak prosté jsi mysle. Zdá se, jsi šťasten, když tak málo o žalu víš, který v světě přebývá a na všechny dvéře klepá, bez rozdílu, vedou-li do paláců nebo v chaloupky."

Sedl vedle ní do trávy a odpověděl: „A ty tak mladá a krásná, měla bys tak smutné zkušenosti? Jak by to bylo možné?"

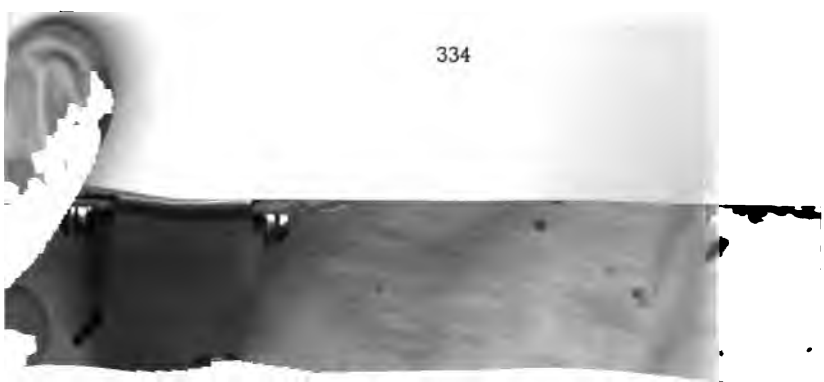

Vzdychla a pravila: „Můj otec byl velkým bohatýrem a sloužil věrně a bez únavy nevděčnému císaři Cuna-josi. Když poprvé vytáhl proti nepřátelům císařovým, pověsil na tento strom svůj prostý meč, neb císař opásal jej tenkráte mečem skvostným nad míru, jejž mu daroval. Otec můj dobyl velkého vítězství a od té doby činil pro císaře pravé divy, zapomínaje úplně na sebe. Nemyslil než na službu svou a ani nezaložil si domácí svůj krb, ani nepozoroval, jak mu mládí plynulo. Teprve když sestárl, pozoroval s úzkostí, že byl ve světě úplně sám! Oženil se na sklonku svého života, tedy tenkráte, když se už stával smutným, vida zároveň jasně, že byl pouhému sobci a nevděčníku sloužil, jenž úplně na něj zapomněl. Byl chud, a co hůře, byl beze slávy, bez nejmenšího uznání! Ale snášel trpělivě. Žena jeho mu porodila dceru, mne. Otec mě nemiloval valně, přál si syna, a přišla jsem já. Mimo to zemřela matka moje brzy po mém narození. Zaplatila můj život svým vlastním. Nemiloval mě, já však milovala jej tak vášnivě, že jsem posléz si přece lásky jeho vynutila. Ač knížetem, byl nezištný můj otec tak chud, že jsme bídu snášeli. Rány jeho, obdržené v nesčetných bojích za císaře, jej téměř zmrzačily, nebyl žádné práce schopen a posléze šli jsme spolu žebrotou. Vodívala jsem jej ode domu k domu, od vesnice k vesnici. Zpívala jsem a za moje písně dávali nám chléb. Tak přišli jsme konečně

až sem, až k tomu stromu, odkud byl ubohý můj otec vyšel, mlád, silen, nadšen, pln naděje, pln radosti z života! Když uviděl starý tento smrk, byl dojat až k pláči. Sedl naproti němu a štkal. Pak otevřel ústa a pravil; „Ó, ty osamělý smrku, drahý bratře můj! Tys byl silnější než já, stál's pevněji proti bouřím! Ty stojíš neskloněn, ó hleď, jak jsem zlomen já! Ty nejsi člověkem, však věčně střežil jsi meč, který jsem ti svěřil. Vezmi jej na památku a střez jej dále, ó, osamělý smrku, drahý bratře můj!"

Tak pravil otec můj, zastřel si tvář, plakal tiše a v tom pláči zemřel! Odešel ode mne, aniž by byl jediné slovo loučení pronesl. Nežehnal mi, nepojal mě za ruku. Srdce pukalo mi lítostí, pozvedla jsem hlasu svého a žalovala jsem trpce. Tou dobou kráčela žena císařova zahradami, žena nešťastná, zapuzená, nemilována chotěm svým. Slyšela moje bědování a velké její srdce, tak těžké vlastním žalem, pohnulo se nad bolem mým. Slzy její, vyschlé vlastním utrpením, tekly hojně nad osudem mým. Našla pro mě sladkých slov útěchy. Chtěla mě k sobě do paláce vésti, nešla jsem však, nechtěla jsem překročiti práh, od kterého byli otce odplašili. Císařovna chápala můj pocit a dala mi za pravdu. Kázala, aby mně zde nedaleko toho stromu vystavěli malý dům a slíbila mi svou ochranu. Dodržela svůj slib. Žiju bez starosti a měla bych se snad radovat — ale snášela jsem

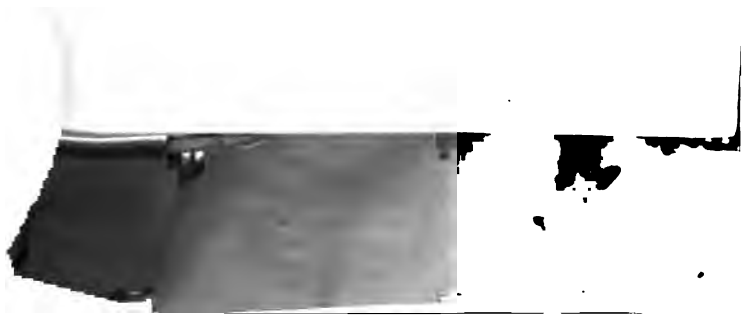

tolik, že už veselou býti snad ani nedovedu. Jediná moje radost jest seděti proti tomu stromu, pod nímž zemřel můj drahý otec, zpomínat doby, kdy jsem jej vodila, kdy jsem zpívala, aby mu za písně moje dávali chleba. Někdy zdá se mi, že snad duše jeho teď v tom smrku přebývá, a že jej snad těší, slyší-li můj hlas, a vidí-li, jak věrně jej miluji a jak na něj vzpomínati nepřestávám."

Tak vypravovala Vesna a Lu-šeng byl až k slzám pohnut. Přes všechnu svou pošetilou ješitnost a žízeň po prázdné slávě nepostrádal citu. V tomto okamžení zapomněl na vše jiné, vzal pln úcty a něhy dívku za ruku a pravil jí: „Hleď nikdy nevnikl mi hlas lidský tak hluboce do nitra, jako hlas tvůj, nikdy necítil jsem tak čistou radost, tak sladké nadšení, dívaje se v zraky lidského tvora, jako nyní cítím, hledě v tvoje temné, zaslzené oči! Je to láska, která náhle ve mně promluvila, a dal bych rád život za to, kdyby zbudila na vzájem lásku v duši tvé."

Oči její zářily cudně a svatě jako věčné hvězdy a odpověděla mu tiše: „Láska! Je to láska, co pro tebe cítím, slyšíc tvou mě tak mocně jímající řeč? Vím jen, že bych byla za otce svého každým okamžikem život svůj dala, a hleď, ač neviděla jsem tě nikdy, přece vím, jak je to divné! že za tebe bych rovně jako za něho ráda zemřela!"

„Ó, tedy žij raději pro mne!" zvolal šťasten a opojen jinoch, a celoval ji vášnivě.

Vesna se nebránila, třásla se jen velmi silně a byla tak nevýslovně blažena, když hlavu svou na prsa jeho položila a srdce jeho tak bouřlivě tlouci cítila. Držel ji těsně v náruči a mlčení jejich zdálo se jim neskonale sladké. Z toho opojení vyrušil je blížící se nějaký šramot. Bylo to sice jen stádo gazel, letící houští, ale čar byl přece jen už zrušen. Začali opět mluviti, a Lu-šeng svěřil Vesně, co jej bylo z domova vyhnalo a k dvoru přilákalo, líčil jí též svůj posavadní život, popisoval jí svůj domov. Naslouchala pozorně, potřásala hlavou a posléz pravila: „Nechoď už více do paláce císaře a nenaslouchej tomu hlasu, který tě pohání za vidmem tak zvané slávy. Pomni osudu mého ubohého otce! Co konečně v tom světě plném klamů mohl bys nalézti? Hleď, vyšel jsi hledat štěstí a našel jsi lásku! Není láska štěstím největším? Půjdu s tebou, chceš-li, v tichý domov tvůj. V těch hlubokých lesích, v jejichž šeru se ty staré chrámy bohů rozpadávají a drolí, uplyne nám život jako krásný sen, jako některý ten letní, slunný den, jehož modrem ti bílí holubi krouží, na něž zde tak něhyplně vzpomínáš!“

Lu-šeng nechtěl však o takovém ústraní ani slyšeti a horoval o budoucím jejich osudu na výsluní nejhlučnější slávy a bleskuplného bohatství a bujné nádhery. Vesna stala se velmi smutnou a pravila posléze: „Jak jsem snášela a trpěla s otcem, tak budu snášet a trpět s tebou, neboť vidím, že se odvrátiti

nedáš. Miluji tě a jsem tedy tvou i v štěstí i v úzkostech života. Věrně budu u tebe státi. Buď nyní zdráv a jdi! Přijď na večer opět, až plný dnes vyjde měsíc. Umím v hladině jeho číst. Záleží ti na tom, bys učinil zítra na císaře příznivý, jak pravíš, dojem. Myslím, že dovedu ti býti radou."

Rozešli se, loučíce se dlouhým, dlouhým polibkem na rty a na oči a Vesna vzdalovala se pomalu, zamyšlena, a on hleděl za ní, až zmizela v nízký dům, který nyní nedaleko v hloubi křovin a za vysokými vlnícími se travinami spatřil. —

Na večer dostavil se Lu-šeng dle úmluvy a nalezl Vesnu hledící upřeně na plný měsíc. Kolem bylo ticho, jen jednotvárná píseň léta, nekonečný zvuk zpívajících cikád zaznívál zahradami. Nebe bylo temné, jen blízko měsíce mělo perletový, jasně šedý odstín. Měsíc stál nad temným starým smrkem jako zlatý lotos vykvetlý z té perletové tůně, z široko rozkvétlého kalichu toho lotosu, lilo se modrostříbrné světlo na celou krajinu a nejsilněji na bledou, nevýslovně luznou tvář té mladé, tak vážně hledící dívky. Lu-šeng byl tím jejím překvapujícím zjevením znova okouzlen, spěchal k ní a tisíc otázek bylo v jeho očích, na jeho rtech. Ale Vesna položila prst na své rty, neodpovídala slovem a kynula mu konečně pouze, aby s ní šel. Vedla jej v sady, kde vonělo moře květů, vyňala malou dýku z řas svého šatu a řezala mlčky tolik lijan, tolik

22*

ratolestí, tolik lodyh, tolik dlouhých trav, že všechnu tu poupaty pokrytou rostlinnou kořist sotva i s pomocí udiveného Lu-šenga, dělícího se s ní o to vonné břemeno, v náruč pojati mohla. Pak šli spolu do toho malého domku, kde Vesna nedaleko starého smrku bydlila, a tam pravila mu dívka konečně: „Z toho, co jsme přinesli, urobím ti roucho takové, jako matka boha jara mu někdy ušila. Vnuknutí k tomu přišlo mi, když jsem hleděla v měsíc, a když jsem se na tom ustanovila, že poslechnu toho vnuknutí, tu zazářil mlčící důvěrník milujících duší září dvojnásobnou. Je to tedy dobré znamení."

Na to přinesla z trávy upletenou klec, plnou světlušek, rojících se tam jako krůpěje vody v roztříštěné vlně, pověsila klec na dlouhé rameno růže, rostoucí z hliněné nádoby u dveří, sedla na bílou rohožku a dala se do práce. Jak rychle, dovedně, vnadyplně pohybovaly se její prsty, jak rostla jí práce pod rukou! Jak čarokrásně spojovaly se všechny ty úponky, ratolesti, rozhy, pruty v zázračně krásné roucho, tak přebohatě sladce vonící lianou fudži celé protkané, jejíž vzorek tvořící fialová poupata zeleným podkladem měkkých listů prokvétala, jako světlé žíly temným jaspisem probíhají. A při věčně pohyblivé záři těch démantně kmitajících světlušek, které jí k práci svítily, zdála se Vesna zjevem s nebes sestouplým. Byl Lu-šeng kdy cos podobného viděl? Ano, ano, pravila mu paměť, tenkráte na kraji lesa,

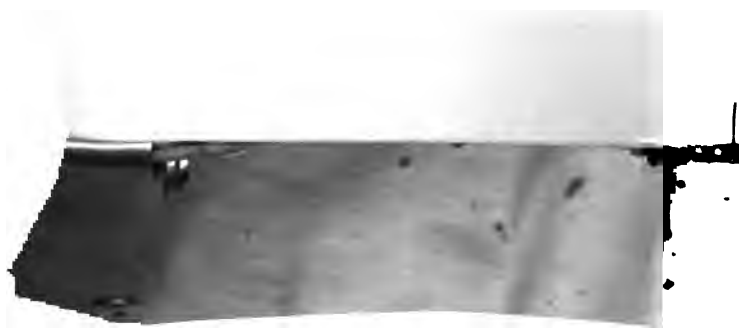

v té chaloupce, kde ona mladá dívka při stejném osvětlení vějíř malovala! Ale to porovnání zdálo se mu jako nevěra k luzné Vesně. Zapudil vzpomínku na tu druhou a naslouchal raději Vesně, která mezi prací brzy zpívala, brzy vypravovala, brzy se ho opět a opět tázala, zda ji miluje, do opravdy miluje. Tak plynula celá noc, a když hvězdy bledly, bylo to zázračně krásné, nevídané roucho hotovo, a Lu-šeng oděl se jím, děkuje vřelými polibky krásné pracovnici, klesající teď unavením. Odtrhl se konečně od ní a spěchal v zahrady. Vyšel z thujového háje a vkročil do sadu císařského, právě když vycházelo slunce, polilo jej růžovou svou zorou: tu otevřela se všechna poupata, pokrývající jeho roucho, jako čarem, rosa zaleskla se v nich jako jiskření drahokamů a přesladká vůně květů liany fudži, hvězdících i zbraně jeho: kopí, šípy, toulec, meč nesla se s omamující silou ranním vzduchem. Mělt Lu-šeng takto věru vzezření bytosti přišlé po paprscích slunce s výšin nebeských na probouzející se zemi. Všechno kouzlo rostlinného vděku, bledozlatého ranního světla, a jinošské spanilosti, slučovalo se takto v jeho zjevu s hrdou jeho silou mužnou v překvapující obraz. K tomu vystupovala lehká, stříbrná mha z malého na blízku jezírka, pokrytého modravě kvetoucími lotosy, a tak zdál se Lu-šeng jako nesen a obklopen bílým oblakem. V tom okamžiku procházel se císař zahradou, vystoupil z dlou-

hého stromořadí směrem k břehu jezera a spatřil překvapen Lu-šenga v celé slávě kvetoucího jeho roucha, v tajuplnosti bílých par a nimbu bledě zlatého slunečního svitu.

„Tot jaro samo, které ke mně přichází!" zvolal císař, „ke mně, jenž právě o tom bolestně rozjímal, že zima mého života se blíží! Buď vítán, ty nebem mi poslaný, pro útěchu mou mi bohy poslaný! Buď vítán, kýmkoli jsi!"

Tak jásal císař a od toho okamžiku měl Lu-šeng plnou jeho přízeň, byl láskou jeho zasypán a těšil se jeho přátelstvím. Na druhý den hned jmenoval jej Cuna-josi vládcem paláce. Byl Lu-šeng teď jeho důvěrníkem, jeho rádcem. Za několik dní byl povýšen na knížete, byl obdařen vlastním palácem, zahradami, statky, zlatem. Za měsíc byl první osobou v říši po panovníkovi, který nemaje dětí, jej docela za svého syna považovati začínal. Lušeng byl z počátku jako ve snu a nevěřil svému zraku, svému sluchu. Později však začal přemýšleti a báti se, by ta náhlá přízeň nevzala náhlý konec. Začal tedy císaři zavděčovati se dle možnosti: nebyla podlost, kterou by nebyl radil, kterou by nebyl i sám páchal, jednalo-li se o to hověti rozmaru toho despotického starce. Brzy proklínala celá žaponská země den neblahý, v němž se Lu-šeng poprvé na dvoře zjevil, neb zmámen žízní po bohatství, po moci a prázdné slávě, potlačil Lu-šeng brzy úplně své svědomí.

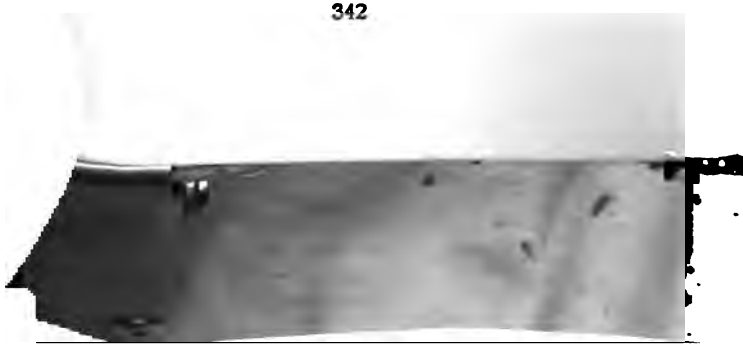

Proklínali jej všickni, mnozí mu záviděli, nikdo ho nemiloval, ale všickni se před ním klaněli, protože se před ním báli. Nemiloval jej nikdo? Ano, přece jedna bytost v celé říši, Vesna. Klaněli se mu všickni? Ne, byla jedna hlava, která se směle proti němu pozvedala a s pohrdou na něj shlížela. A to byla žena císařova.

Lu-šeng byl krásnou Vesnu hned v prvních dnech své slávy za ženu pojal. Vesna hleděla jej odvrátiti ode zlého, ale vliv její byl brzy oslaben. Za několik měsíců nedbal Lu-šeng o ni více, nevídal jí už než při veřejných slavnostech, a když Vesna svého syna porodila, utekla se s dítětem v nejvnitřnější komnatu paláce, kde tiše, odloučeně v žalu život trávila, s jedinou útěchou své bolesti, se synem svým. Byla tak opuštěna, tak zavržena chotěm svým, jako císařovna sama, ke které se v tísni a bídě nyní celá země co k jediné své spáse obracovala.

Tak minula tři leta po náhlém povýšení štěstím a úspěchem spitého Lu-šenga. Tu stalo se, že celé Žaponsko bylo pobouřeno slovy, pronesenými při skvělém hodu císařem Cuna-josim. Povstal totiž na svém trůnu a pravil prvním hodnostářům říše své: „Nebylo mi dopřáno míti syna z krve své, ale nebe dalo mi skvělou náhradu za ono štěstí, poslalo mi přítele, jejž miluji více, než bych kdy vlastního syna milovati dovedl. Jest to Lu-šeng. Vězte, že to nástupce můj a klaňte

se ode dneška před ním co před budoucím císařem žaponským.“ Všecko mlčelo v úžasu, jen císařovna ozvala se, vztýčivši hlavu: „Z úst mých,“ pravila, „volá k tobě celá země! Měj s námi slitování. Jak bylo by nám možno takovou snášeti hanu?“

Císař zakabonil se jako bouř, kývl rukou, aby se všickni domů odebrali a kráčel sám do komnaty své, doprovázen jediným Lu-šengem. Ten padl mu tam k nohám, líbal jeho roucho a děkoval mu s pláčem za jeho k němu přátelství.

„Viděl jsi úžas v tváři všech?“ smál se Cuna-josi. „To právě mne vábí, že bude třeba zlomit celé země vzdor. My dva rozšlápnem spolu odpor těch červů a to vzruší mou usínající krev. Ó toho sladkého pocitu, vsadit nohu na přemoženého šíj!“

„Ukážeš jim, pane,“ zvolal Lu-šeng, „že tobě kázat a jim mlčet přináleží. Skrot je, a jako psi budou nohu lízat, jež je kope.“

V tom vešla císařovna v síň. Byla slova Lu-šengova zaslechla a pohled opovržení zasáhl jeho tvář. Lu-šeng se začervenal a mimoděk schýlil poněkud hlavu. Císařovna obrátila se k svému choti.

„Pane,“ pravila hlasem sladkým a vroucím, „pane neposlouchej rady zlé! Poslechni raději lepších citů svých a zapuď mužně a otevřeně vnuknutí, povstalé v nesvaté chvíli. Pomni, do jakých rukou bys položil korunu

svou! Do rukou nízkého dobrodruha, jenž nezná svědomí ani kázně!"

Císař rozzlobil se velice.

„Jak smíš ty, pouhá žena," vzkřikl, „se odvážiti vmísiti se do záležitostí říše? Smíš ty mi dávat rad?"

„Smím," odpověděla tiše a důstojně, „smím, neb jsem ženou tvou a zůstala jsem ti oddána přes všechny křivdy, které snáším. Smím, ba jsem povinna povznésti svého hlasu, neboť všickni mlčí v bázni před tebou, smím ti raditi proti zlým úmyslům, neboť miluji svou zem a nechci, aby se zbarvila krví ve válce občanské."

„Jdi do svých komnat," řekl císař krátce. „Nenávidím tvou tvář a nechci nikdy více spatřiti ji před sebou."

Vrhla se na kolena a vzala jej za roucho.

„Čiň se mnou, co chceš," zvolala, „zapuď mne úplně, usmrť mne, chceš-li! Nejedná se o mne. Nespatříš více moji tvář, nechceš-li. Ale hleď, když na vždy od tebe odcházím, rci mi jedno slovo útěchy: že neučiníš onoho bídníka svým nástupcem!"

Odstrčil ji surově od sebe.

„Provolání moje," pravil, „jest již napsáno. Neschází než pečeť. Přiložím ji před tvým zrakem, abys měla útěchu v své samotě, tu útěchu, že od zítřka trůn žaponský jest majetkem knížete Lu-šenga."

Chopil se zlaté pečetě a Lu-šeng podával mu osudnou listinu.

Císařovna byla smrtelně bledá.

„Můj pane," řekla, „já jsem chybila. Já tě rozčílila přes příliš. Odpusť mi. Jdu, bych se nikdy více nevrátila. Ale, hleď, já snášela tak mnoho a tak těžce. Propouštíš-li sluhu nejposlednějšího, dáváš mu velkodušně dar. Jednej se mnou aspoň jako s posledním tím sluhou. Žádám také dar. Za ztracený svůj život, dej mi jednu odměnu: slib, že nebudeš jednat dnes v tom rozčilení svém! že počkáš, až pomine tvé vzrušení a až se vrátí chladný rozum tvůj."

„Jdi," řekl císař chladně. „Dříve ale pokloň se dědici mého trůnu."

Lu-šeng podával listinu císaři, rychle jako blesk vzala ji však císařovna, roztrhala ji na dvacet kusů a hodila ji na zem. Oba muži stáli překvapením jako v sloupy obráceni. Císařovna zdála se nyní úplně klidnou. Učinila krok svému choti blíž, vytrhla mu náhle dýku, kterou měl za pasem, a vrazila mu ji jedním vzmachem do srdce. Padl beze slova a vzdychl z hluboka. Temná jeho krev tekla po zemi a zbarvila roucho císařovny, která vedle chotě svého klekla. Slzy tekly jí nyní z očí: „Promiň, promiň!" prosila. „Ni zášť, ni pomsta, ni strach nevedly ruku mou, ale láska k rodné zemi a láska k tobě též. Zbavila jsem tě života, ale zbavila jsem tě

též kletby tvého lidu a temné skvrny na tvé cti!"

Tak pravila císařovna a když císař skonal, padla beze smyslů na jeho mrtvolu. Tu teprve zpamatoval se Lu-šeng, jenž byl leknutím, překvapením a lítostí nad zmarem všech svých nadějí do jakési mdloby padl. Volal nyní jako šílenec o pomoc a tloukl vší silou mečem do velké bronzové gongy, která hrůzyplně jako bouře celým palácem hřměla. Komnata se plnila lidem. Císařovna se zpamatovala a vztýčila se.

„Vizte," pravila, „vizte, co jsem učinila. Probodla jsem srdce, které bylo hluché pro bídu naší země. Obětujíc sebe, zachránila jsem vás. Zasluhuju chválu? Zasluhuju trest? Nevím, však nikdo nesmí a nebude mne soudit, než já sama. Vím o ženě, která zachránila svou zem. Nemine ji zajisté posmrtní chvála. Vím též o ženě, která prolila krev svého chotě, hleďte, co myslím, že zasluhuje za to."

Vzala dýku, kterou byla císaře usmrtila, a vnořila si ji do prsou, klidně a chladně. Schýlila hlavu, padala pomalu zpět a za několik okamžiků skonala tiše.

Teď strhla se nesmírná bouře palácem i městem. Lid vnikl v komnatu, pozvedl mrtvolu císařovny, kropil ji slzami. „Žena zachránila nás! Buď jméno její blahoslaveno!" hřmělo to městem, ale hřmělo městem a palácem ještě volání druhé: „Běda Lu-šengovi! smrt tomu zkazonosnému dobrodruhu!"

A všechna po leta potlačená zášť a závist, všechen spravedlivý hněv a všechna nízká žárlivost proti císařovu milci vypukla teď jako požár nejdivější. Lu-šeng, před hodinou ještě nejpřednějším člověkem v Žaponsku, byl náhle nejposlednějším, dědic zlatého trůnu, utíkal bez dechu v roztrhaném plášti, bled a hrůzou chorý z města. Cítil je za sebou jako krvelačné psy, ty svoje náhlé nepřátele a nedávné přátele, a velký hnus nad sebou i nad vším člověčenstvem jej schvátil. Proč utíkal? Proč nezemřel? Na životu, věru, nezáleželo mu, ale padnout do rukou jim!

Prchal a skrýval se stále a s výsledkem. Jednou však byli mu tak blízci, že jej musili zahlídnout. Tu schoval se Lu-šeng do dutého stromu, stojícího vedle cesty. Jak byl ten strom klidný, jak byl velký v celé své nehybné výsosti, a jak byl Lu-šeng malý, opovržení hodný, tak jak tu stál s potem na čele, se strachem v duši, s tlukoucím až k udušení srdcem v ňadrech!

„Jsem bídný!" řekl sám sobě a mimoděk klonil se něčemu velkému, mocnému, nepochopitelnému, věčně nezměnitelnému ve věčné kolem změně, něčemu, co nezná hříchu, poklesků ani podlosti.

Skryl se v tom dutém stromě a divil se, proč ještě životu svému konec neučinil. Zatím přiblížili se jeho pronásledovatelé.

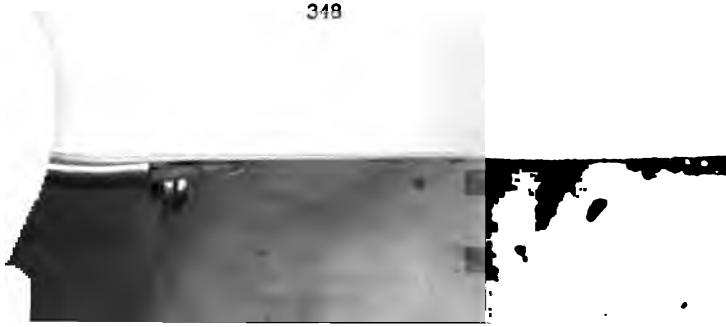

„Byl před chvílí zde, viděl jsem jej určitě!“ řekl jeden.

„Pak je v tom stromě,“ řekl druhý a vrazil kopím v spuchřelou a omšenou na jednom místě koru. Lu-šeng cítil pronikající hrot té zbraně píď od svého ubohého, strachem bušícího srdce. Tu zašumělo cos a jeden z jeho pronásledovníků řekl: „Ejhle, holubi vyletěli ze stromů! Kdyby se byl Lu-šeng tam skryl, byl by je vyplašil před námi! Nezdržujme se a spěšme za ním!“

Za chvíli slyšel, že utíkali, kroky jejich hřměly po cestě, slabě, slaběji, pak bylo ticho. Lu-šeng vyšel na polo ze svého úkrytu. Bylo večer, klid ležel na nivách, na dlouhé větvi toho starého stromu seděli dva bílí holubi. Tu vzpomněl Lu-šeng na rodné město své, na ten starý les, kde pravěké chrámy se drolily do mechu, a na ty holuby, hnízdící na římsách oněch rozvalin. Sklonil tvář svou v dlaň a zaplakal.

Tmělo se a Lu-šeng pozved hlavu. Slzy jeho byly mu ulehčily. „Bozi mne ještě neneopustili,“ šeptal si, „přes velké moje hříchy. Ty holuby poslal Hačima, by zmátli moje nepřátele. Vím, že v stromě nebyli.“

Nechtěl teď zemříti, přál si míti času, by činil pokání za svou nepravost. Přál si míti času, by se stal hoden přiblížiti se tomu velkému neznámému taju, tomu nepochopitelnému čemu, jež neurčitě před jeho duší čnělo, výše než všechny hory, svaté jako bílé hvězdy!

Cítil se silným. Hledě kolem sebe myslil, že by tu krajinu měl jaksi znáti. Zpamatoval se, kde byl. Tam za tím bambusovým hájem stál velký opuštěný dům, který mu někdy náležel v době slávy a moci. Nejspíše jej byli jeho nepřátelé právě tam hledali, a odešli zklamáni. Ten dům byl jako malá tvrz. Zdálo se mu, že tam leží jeho spása. Bylo se setmělo úplně, nemusil se báti, že jej kdo pozná. Hledal stezku bambusovým hájem a dorazil šťastně v prostranný ten dům. Vkradl se do vnitř. Budova byla prázdná. Služebníci jeho byli uprchii a odňali vše, co tam ceny mělo. Lu-šeng zavřel vrata na závoru a sedl v síni na zem. Seděl tam bez ohně, beze světla. Ale byl aspoň pod střechou a poprvé spal zase klidně až do rána. Našel druhý den něco ovoce v zahradě, natrhal je a odnesl do domu, kde se na novo zavřel. Trávil tam několik dní v poměrném klidu bez vyrušení. Jednoho večera zaslechl však tiché klepání na vrata. Co měl činiti? Bál se neodpovídat a bál se promluvit. Bos kradl se k vratům, by jej slyšet nebylo. Ale vrazil po tmě do nějakého předmětu a na povstalý tím šramot uslyšel venku radostný výkřik, pak ozval se za vraty tichý, sladký hlas jeho ženy Vesny.

„Otevři," pravila. „Jsemt to já, tvá Vesna a ubohý tvůj syn!"

Slzy vyhrkly Lu-šengu z očí, odtáhl závory a Vesna ležela mu štkajíc na srdci a tulila se k němu.

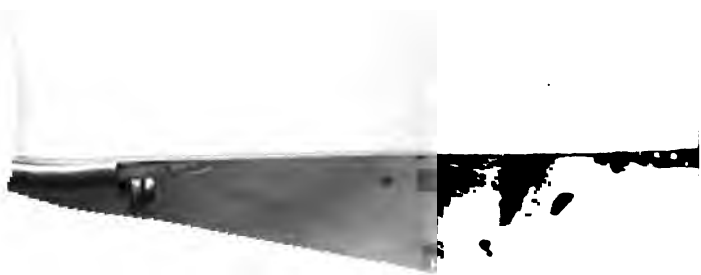

„Vesno," pravil Lu-šeng, „nejsem tvé lásky hoden, vím. Ale suď mne milosrdně, neopovrhej mnou. Věř, že pláču více a trpčeji nad tím, co jsem spáchal podlostí, než nad tím, co jsem ztratil, a křivdy, které jsem činil tobě, tíží mne více, než celá dnešní bída moje!"

„Nevzpomínej ničeho, můj pane," řekla Vesna, „co by ti mohlo způsobiti žal. Klesl jsi, ale ty se pozvedneš. Nyní slyš mne. Zde dlouho zůstati nám nelze. Nehledali-li tě zde, přijdou tě zajisté hledat. Nezbývá nám, než žebrati o chleb. Nepoznají nás. Budu opět zpívat, jako když jsem s otcem bloudila ode vsi ke vsi."

Vinul ji k srdci a kropil hlavu její a svého syna slzami.

„Jak jsem šťastna," pravila. „Láska tvoje vrací se ke mně."

Mlčeli chvíli, pak vypravovala mu, že sen jí vnukl myšlenku hledati jej zde. Byla se po celou dobu od jeho pádu v domě staré ženy skryla, kterou byla v čas jejich lesku mnohdy štědře obdařila.

„Není to jediná duše, která mi zůstala v neštěstí věrnou," řekla Vesna. „Všickni, kteří mi v domě tvém sloužili, zůstali mi oddáni a slíbili mi, že budou při tobě státi, naleznu-li tě. Řekla jsem jim, by přišli sem za mnou, že zde po nějaký čas se ukryju, aby mne zde chránili, pak že odejdu a že

více služeb jejich žádat nebudu. Myslila jsem totiž na to, že kdybych tě zde nenašla, že bych je prosila, by mi pomáhali tebe hledat."

Sotva domluvila, ozývalo se klepání na vrata.

„Paní naše," ozval se hlas muže, „jsi-li v domě, dej nám znamení."

Vesna vstala a pustila své věrné v dům, bylo jich asi patnáct. Zavřeli rychle za sebou a muž, který byl zaklepal, pravil: „Zlou ti nesem zprávu. Roznesla se pověst, že tvůj manžel se skrývá zde, a velké davy lidí valí se sem. Chtěli jsme, bys uprchla s námi do lesů, ale nebude už čas uniknout."

Vesna se třásla po celém těle.

„Běda!" zvolala, „a Lu-šeng jest zde! Najdou jej."

„Z lásky k tobě," řekl služebník, „budeme i jeho chránit, ač jej nemilujem jako tebe. Zemřeme-li, stane se to pro tebe a děcko tvé. Ty byla's v domě jako růže, šířící kolem sebe vůni nebeskou. Tou vůní jsme do dneška opojeni, patřili jsme dříve tobě a zůstaneme tvými do konce."

Podávala jim všem ruce beze slova, pláč nedal jí mluviti. Zatím blížil se velký lomoz, dupot a křik a v tentýž večer začal ještě hrůzyplný boj té hrstky lidí proti nekonečnému davu, obléhajícímu dům. Boj ten trval deset plných dní. Hlad vloudil se zatím též do tvrze a žízeň a zlá horečka následkem

poranění mnohých a smrtí některých oblehaných. Na konci zůstal jen už Lu-šeng sám s ženou svou a s dítětem. Lu-šeng napsal na bílý list tato slova: „Vydám se v ruce vaše nyní bez boje a slibte mi, že budou žena má a moje dítě jisti v moci vaši.“ Hodil jim ten list s cimbuří domu, oni však roztrhali jej na kusy a zašlapali v bláto, co znamení, že nepřistupují na žádné vyjednávání.

Bylo tedy po všem, po všem. Ustal boj a Lu-šeng čekal, kdy tedy přijdou jej ubiti, jej a ženu jeho a dítě. Oni však otáleli, věděli, že jim neujde a věděli, že každý okamžik nejistoty mu působí muka. Lu-šeng seděl v prázdné síni na zemi, ruce jeho spočívaly mu na klíně, zbraně jeho ležely před ním, otupělé, skroucené, porouchané nekonečným bojem. Nedaleko seděla bledá Vesna, opírala hlavu unaveně o stěnu, vinula dítě své, tiché a jen občas slabě jako chorý pták zakvílící, k prsům, v nichž tolik přebývalo němé bolesti. Oči její svítily a zářily blouznivě, tiché jakési šílenství bylo se jí zmocnilo, mha jakási obestírala jí paměť, věděla, že trpí, ale nevěděla čím a proč. Hluboké ticho panovalo v síni, ani Lu-šeng ani Vesna nepromluvili slova. Teď však nastal jakýs ryk: nepřítel házel velké kameny proti vratům domu, které duněly příšerně jako pukající rakev. Pak vnikal tenký dým všemi štěrbinami do síně, nepřítel zapálil totiž hražení kolem domu, které plápolalo jasným plame-

nem. Kouř ten opojoval jaksi Vesnu a křísil ji zároveň, obživla úplně, oči svítily ještě jasněji a bledé její rty ševelily. Tiše, tichounce plynul od nich zpěv. Vesna zpívala starou píseň, aniž by určitě si toho vědoma byla.

„Spatřím-li bílý slívy květ červeně kropený, tu ihned vzpomínám, ó Takio, na bledý tvůj až k smrti smutný zjev, jak z Tairy prchal, když tvůj celý svět byl zhynul, muž tvůj! Bledá Takio, ty nejkrásnější někdy ze všech děv!

Ty prchalas, když ukončena seč, své útlé dítě nesla's, starší tvůj však syn nes' otce svého bohatýrský meč. Tak prchali jste. Hustý ležel sníh na tvrdé zemi, nebe kryla noc, a ledva že se mrakem měsíc mih'.

Byl sněhem pohřben celý širý svět, tak bílý, bílý byl ten tvrdý sníh a cesta tvá tak dlouhá, krví tvou až rudla stopa útlých nohou tvých. Když tedy slívy spatřím bílý květ, červeně kropený, tu, Takio, tvůj vidím smutný zjev, ó bledá Takio, kdy's nejkrásnější z děv!"

Když Vesna takto zpívala, zmocňovala se velká lítost Lu-šenga. Vzal ženu svou za ruce a zvolal: „Smrt, ó neblahá Vesno, se nám blíží. Neuprchneš jako Takia se synem svým! Já padnu ve vaší obraně, ale na vás čeká potupa a hanba a nelítostná jejich pomsta!"

Ve zracích ubohé ženy zablysklo náhlé vědomí, slzy zalily krásné, blouznivé její

zraky. „Ty by's nás vydal v ruce jejich?" tázala se. Tu táhl ji divoce k sobě a vykřikl: „Ne, usmrtím tě a usmrtím dítě své!"

Velká radost zjevila se na její tváři, tulila se k němu a šeptala: „Teď vidím, že mne miluješ!" Celovala jej na oči a na rty. „Zemřeme pospolu zemřeme pospolu," šeptala nadšeně v opojení smrti.

Ohromné zarachocení hlásalo, že vrata byla padla a na to blížil se ryk kroků a řinčení zbraně chodbou k dveřím síně.

„Ejhle, nepřítel!" řekl Lu-šeng a sáhl po svém synu. Mimoděk vinula žena dítě těsněji k srdci a chránila je slabým posuňkem. Zraky její vlhly. „Doufala jsem," řekla tiše, „že věk jeho bude dlouhý jako doba silných sosen a hle, má pominouti jako z rána šedý mráz!"

„Bojíš se smrti?" tázal se Lu-šeng. V tom padaly už hrozné rány na uzavřené dvéře síně. Žena se usmála hrdě a klidně. „Hleď," řekla, „všechna slabost minula!"

Lu-šeng políbil ji na rty, pozvedl zbraň a sáhl opět po svém dítěti. Vesna však bránila mu znovu.

„Nedopustím, by's bohatýrskou ruku svou poskvrnil vraždou ženy a dítěte!" řekla odhodlaně, vytáhla velkou jehlu z vlasů a probodla své dítě. Pak vrazila si ji do vlastního srdce. Horký proud krve střikl mu do tváře a nešťastný Lu-šeng v šíleném bolu tom vykřikl tak silně a pronikavě — že se probudil!

Rozechvěn a s třesoucím se srdcem hleděl kolem sebe. V tiché jizbě krčmy nebylo nikoho, jen ten kmet, jeho hostitel, seděl klidně u pánve s řeřavým uhlím, pohlédl na Lu-šenga a pravil lhostejně: „Za chvíli bude proso dovařeno a dáme se do jídla. Zdá se mi, že jsi trochu přece si podřiml?"

Lu-šeng nemohl dojmutím dlouho promluviti, posléze ale utichl a mezi tím, co kmet své proso jedl a marně jej pobízel, by též povečeřel, pravil si Lu-šeng v nitru svém: „Jak, všechny ty moje činy, všechny ty moje snahy, všechna ta moje moc a sláva netrvaly v pravdě déle než okamžik? Štěstí tedy a bída, blaho a žal to vše není než pouhým mihnutím. Co je tedy život? Stínem! A co má v žití cenu? Tu vzpomněl si na ten okamžik, když prchaje úkrytu v tom dutém stromě hledal, když se mimoděk tomu něčemu neznámému klaněl, co před ním čnělo výš než všechny hory, svatěji než bílé hvězdy. Sklonil znovu hlavu a zaplakal, neboť bylo mu, jako by byl všechny ty podlosti vskutku spáchal, jak se bylo ve snu jeho stalo. A nebyly ty pudy zlé v něm, ty podlé myšlenky a slabosti, které jako skryté símě v brázdě v tmě jeho duše klíčily a čekaly pouze na příležitost, by k světlu se prodraly? Ó, znal nyní úkol svého života! Vyrvati to zlé símě ze sebe, to byl boj hodný muže, dosáhnouti čistoty mysle a svědomí, ušlechtilosti srdce, to byla koruna hodna velkých bojů! Jak těšil se nyní zpět do toho svého

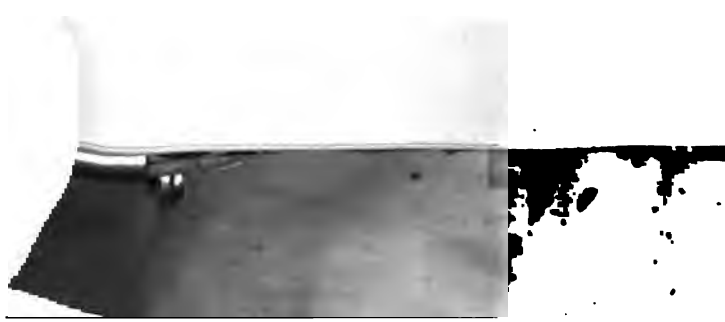

domu, z kterého byl tak bezsmyslně uprchl! A Vesna? Bodlo jej to u srdce. Proč byla ona také snem, jako vše ostatní? Však nebyla! Nemalovala v skutku tam v té malé chaloupce pod sosnou své vějíře při záři světlušek v kleci z vonných trav? A srdce jeho zatlouklo.

Pověděl nyní všechno tomu starci, co se mu bylo zdálo a krátká noc jim při tom rozhovoru rychle minula. Když slunce vyšlo, vstali oba a vyšli před krčmu. Náhle ale zmizel kmet, Lu-šeng viděl na místě, kde byl stál, jakési proudění paprsků a zároveň nesl se dav bílých holubů k nebi. Lu-šeng díval se za nimi a zdálo se mu, že vidí v zarůžovělých zorou oblacích vlání nesmírných osmi praporů. Zachvěl se svatou úctou.

„Byl to Hačima," šeptalo mu jeho srdce. „Nebylo však i toto opět snem?" Zamyšlen kráčel Lu-šeng k rodnému městu svému zpět. Jak vítal svůj dům a sad a temný les, v němž staré chrámy bohů se do mechu drolily! Jak vítal velkou onu sosnu a nízkou pod ní chýž! Lu-šeng byl vyhojen. Netoužil už po slávě a marnosti klamného světa. Toužil po čistotě svého svědomí, po povznášení svého srdce. Vše ostatní v žití bylo mu prázdným snem — až na lásku k Vesně, která byla sladkostí v tom krátkém lidského žití snu. Pojal tu, již nazýval Vesnou za ženu a nikdy nelitoval, že ji byl uvedl z nízké chýžky pod sosnou v svůj velký dům a s radostí byl by krví svou

ten okamžik zaplatil, když poprve vedle něho sedla, své krásné, krotké, holubičí hledy k němu zvedla a tulíc se k němu zašeptala: „Já miluju tě, pane můj!“ —

* * *

Když Gracian mlčel, řekla Idalia za chvíli chvějícím se hlasem: „Můj příteli, co dálo se na to na terasse toho žaponského paláce, když onen daimio tuto povídku dokončil, která mě dojímá a snivost ve mně vzbuzuje?“

„S posledním jeho slovem,“ řekl Gracian, „rozplynula se náhle a úplně moje hallucinace. Žapon zmizel a byl jsem zase v Praze. Klesl jsem na židli a rozjímal jsem dlouho o tom, jak i já podoben Lu-šengovi, štěstí svoje někde mimo svého nitra pošetile nalézti chtěl, jak jsem trpce sklamán strádal, jak jsem chyboval, hřešil, klesal . . . A pak vzpomněl jsem těch krásných, krotkých, holubičích hledů, které na mne jednou s útrpnosti spočívaly a pak na mě láskou zářily. Vzpomínal jsem těch očí, které se ani v úžasu ani v hnusu ode mne neodvrátily, i když zvěděly vše, co mě tížilo a co hlavu moji k zemi sklánělo! Idalio, nedaly mi zoufat ony hledy! . . . Idalio, jak je to možné, že vy tak čistá, se nechvějete dotknutím mé ruky? Že vy tak hrdá naproti celému světu, ke mně se schylujete, že —“

Položila mu ruku na ústa, by více říci nemohl, zvedla ty vlahé svoje krotké, holubičí zraky k němu, hlava její položila se pomalu na jeho rameno, a Idalia zašeptala tiše a sladce: „Jak miluju tě, pane můj!“ A bylo slyšeti hluboký vzlyk Gracianův, ten těžký vzlyk strašnými upomínkami trýzněných jeho prsou, a pak bylo ticho. Venku byla noc. Nad chvějícími se starými kaštany v zahradě zářily svaté hvězdy, za balustrádou terassy černaly se chmurně obrysy starých lomenic, dále za nimi hloubala se propast, v níž ležela Praha, a ode dna té prohlubně nesl se velký eurhythmický šum valící se přes jezy Vltavy.

OBSAH.
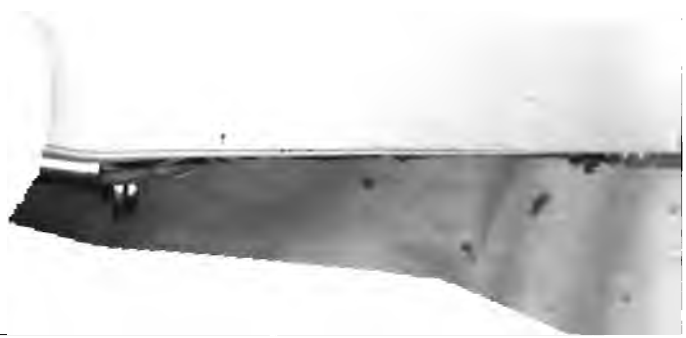
	Str.
Stratonika	1
Feniciin hřích	67
Sníh ve Florencii	117
Gdoule	140
Večer u Idalie	221